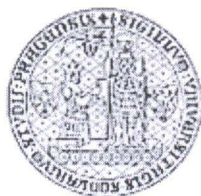

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Hudební tradice Lanškrounska

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph. D.**

Vypracovala: **Jaroslava Havlíčková**

Místo a rok: **Praha 2010**

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma *Hudební tradice Lanškrounska* vypracovala samostatně na základě literatury a pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Albrechticích dne 16. 4. 2010

A handwritten signature in cursive script, reading "Jaroslava Havlíčková", written over a horizontal dotted line.

Jaroslava Havlíčková

Chtěla bych touto formou poděkovat všem, kteří mi byli nápomocni při vypracování této práce. Zvláště pak vedoucímu diplomové práce doc. PhDr. Stanislavu Pecháčkovi, Ph. D. za cenné rady, připomínky, za trpělivost a čas, který mi věnoval při konzultacích. Dále mé poděkování za pomoc při shánění materiálů k vypracování práce patří PaedDr. Marii Borkovcové, ředitelce Městského muzea v Lanškrouně. Děkuji i svým rodičům, že mě morálně a materiálně podporovali po celou dobu mých studií, dále pak Bc. Janu Rybařikovi, Mgr. Petru Chládkovi, Mgr. Haně Jánské, Janě Matějkové a BcA. Tomáši Krejčovi za jejich hodnotné připomínky a ochotu vždy pomoci.

Obsah

Úvod	6
1. Historie Lanškrounska.....	10
1.1 Lanškrounsko	10
1.2 Lanškroun.....	30
1.2.1 Historie Lanškrouna	30
1.2.2 Průmysl města Lanškrouna a okolí	33
1.2.3 Školství a vzdělání	36
1.2.4 Současný Lanškroun	39
1.2.5 Památky Lanškrouna	42
1.2.6 Osobnosti Lanškrounska	51
2. Hudební prameny a rukopisy	55
2.1 Evangeliář Jana z Opavy	55
2.2 Michael Weisse – zpěvník českých bratří	55
2.3 Lidová hudební tradice Hřebečska.....	56
3. Vývoj hudby a hudební osobnosti na Lanškrounsku	60
3.1 Hudba 14., 15. a 16. století.....	60
3.2 Církevní hudba v 17. století	60
3.3 Rodina Erxlebenů	61
3.4 Lanškrounské kapely v 19. století	61
3.5 Pěvecké spolky, jejich dirigenti a činnost	62
3.6 Komorní hudební tělesa	64
3.7 Obnovení hudebních tradic po druhé světové válce.....	64
3.8 Taneční orchestr ZK Tepla Lanškroun	66
3.9 Historie Kruhu přátel hudby (KPH) v Lanškrouně	67
4. Současné sbory, soubory, kapely a taneční skupiny	69
4.1 Lanškrounské sbory.....	69
4.2 Lanškrounské hudební soubory.....	71

4.3 Lanškrounské kapely.....	74
4.4 Taneční skupiny	78
5. Varhany kostelů a kaplí z oblasti Lanškrounska.....	81
5.1 První zmínky o varhanách ve východních Čechách.....	81
5.2 Vývoj varhanářství na Lanškrounsku.....	82
5.3 Katalog varhan v diecézi (vybrány pouze varhany Lanškrounska)	84
6. Varhanáři na Lanškrounsku	92
6.1 Kraličtí varhanáři.....	92
6.2 Jakubovičtí varhanáři	94
7. Nejvýznamnější hudební osobnost Lanškrounska - Jindřich Praveček.....	96
Závěr.....	128
Resumé	129
Summary	130
Zusammenfassung.....	131
Použité prameny a literatura.....	132
Seznam použitých zkratk.....	136
Seznam příloh.....	138
Seznam obrázků	140
Přílohy	142

Úvod

Hudba vždy zušlechťovala, zjemňovala mravy a působila na lidská srdce. Německý reformátor společnosti i náboženství a vášnivý obdivovatel hudebního umění, Martin Luther, ji nazval: „hudba utěšitelka“. S hudbou jsem se setkávala již od útlých let, už jako malé mi maminka zpívala před spaním ukolébavky. Hudba každého provází téměř všude a po celý život. Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma *Hudební tradice Lanškrounska*. Zvolila jsem si ho proto, abych se více dověděla o lanškrounském regionu, o jeho historii, kultuře a hlavně o jeho hudebních tradicích. Lanškrounsko je oblast v podhůří Orlických hor, se kterou mám spojeno mnoho vzpomínek. Je tady krásná krajina. I když studuji v Praze, velmi ráda se sem stále vracím a Lanškroun a jeho okolí mě fascinuje. Zde jsem se setkávala s mnoha hudebními akcemi, mnohokrát jsem byla i jejich součástí, neboť jsem navštěvovala jako malá s rodiči Lanškrounskou dřevěnou píšťalku. Poté jsem vyměnila zobcovou flétnu za klavír, kterému jsem se věnovala nejen oba cykly na ZUŠ, ale i dále ve studiu hudební výchovy na PedF UK. Mnoho let jsem byla členkou Lanškrounských Pištců a souboru zobcových fléten Musica Marci. Láska k hudbě ve mně zůstala i nadále, nyní jsem členkou Lanškrounského smíšeného sboru, dále Dívčího kvartetu, kde vystřídám hru na všechny druhy zobcových fléten, ale také na klavír a varhany.

Cílem této diplomové práce je shromáždit a utřídit všechny dostupný materiál o hudební minulosti a současnosti města Lanškrouna a jeho okolí. V průběhu psaní jsem se stále více dozvíдалa o historii této oblasti, poznávala jsem tradice zdejšího regionu. Je zřejmé, že vývoj hudby a hudebních těles byl v Lanškrouně podobný jako v okolních městech, ale měl i své zvláštnosti. Město Lanškroun se totiž nacházelo v národnostně smíšené oblasti Hřebečska. V archivu či dalších písemných pramenech nacházíme o období středověku jen kusé údaje. Městské kroniky hudebními zprávami příliš neoplývají. O hudbě v druhé polovině 19. století a v první polovině 20. století se dozvídáme převážně z německy psané literatury. Hudební činnost nejlépe dokumentují kroniky místních hudebních těles, ale také zrestaurované sbírkové předměty převážně vystavené v Městském muzeu Lanškroun ve stálé expozici o historii města. Dále pak i obrazové materiály – staré pohlednice, fotografie a další – potvrzují a dokreslují některé momenty z historie hudby tohoto města.

V první kapitole se zaměřím na historii lanškrounského regionu, popsání základních informací o všech obcích, které do Lanškrounska spadají. U žádné z nich nesmím opomenout zmínit nejvýznamnější památky, významné osobnosti, rodáky a geografické zajímavosti. Největší pozornost si však právem zaslouží město Lanškroun, kde se zaměřím podrobněji na

historii, která poměrně velkým způsobem ovlivnila i vývoj hudby. Neměla bych zapomenout ani na průmysl, protože jím město bylo v dobách minulých vyhlášené. Dále pak s hudbou souvisí i školství, tudíž se podrobněji zaměřím na místní gymnázium a hlavně Základní uměleckou školu Jindřicha Pravečka v Lanškrouně, která vychovává hudebníky, ale také mnoho kvalitních hudebních souborů, sborů a osobností, kterým patří poděkování za jejich obětavou činnost.

V druhé kapitole se pokusím popsat historii hudby, která je velmi bohatá a sahá až do 14. století. Z té doby se dochovala první písemná památka – evangeliář Jana z Opavy. Dalším velmi významným pramenem, kterému se v této kapitole budu věnovat, je zpěvník českých bratří. Vydal ho Michael Weisse a věnoval ho německé Boží obci a křesťanskému bratrství v Lanškrouně. Další písemné a hmotné hudební památky - graduály, kancionály, staré nástroje atd. z 15. a 16. století se na Lanškrounsku nedochovaly. Archiv venkovského okresu Lanškroun, v období let 1938 – 1945 spadajícího do obvodu vládního prezidenta Opava v říšské župě Sudety, vyhořel. Také v knihovně Římsko-katolické farnosti Lanškroun (Děkanství) se nenacházejí žádné doklady z této doby. Neméně významnou památkou jsou lidové písně Hřebečska, což je oblast, do které Lanškroun s přilehlými obcemi patřil. Písně této oblasti byly odlišné od jiných krajů. Samozřejmě zde zmíním i jednotlivé sběratele, díky kterým se nám písně zachovaly.

Ve třetí kapitole se budu snažit znázornit vývoj hudby trochu mladší, a to ze 17. století, které je spojeno převážně s hudbou v lanškrounském kostele sv. Václava. V 18. a 19. století je Lanškroun bez písemných dokladů o hudebních aktivitách. Pouze se traduje, že členové místní rodiny Erxlebenů byli velkými obdivovateli a milovníky hudby. Prý pořádali mnoho koncertů a sami byli znamenití skladatelé a houslisté. Dále v této době v Lanškrouně působila dvě velká hudební tělesa - Kapela spolku ostrostřelců a Kapela lanškrounských vojenských veteránů. Velmi důležitým a významným počinem pro hudební tradici v Lanškrouně bylo založení pěveckého spolku, a o to se postaral Karl Langer, který byl v příbuzenském vztahu již zmiňované rodiny Erxlebenů. Údajně uměl hrát na dvanáct hudebních nástrojů. Svým krásným barytonem okouzloval v mnoha rolích v operách i operetách. Pod jeho vedením dokonce vzniká spolek pro zpěv, hudbu a divadlo a díky tomu se na jevišti místní Střelnice uskutečnilo mnoho oper světového významu. Po odmlce po druhé světové válce navazuje hudební život opět na svou dlouholetou tradici. V této době vzniklo mnoho nových souborů, kapel, sborů a některé z nich pokračují ve svém uměleckém působení dodnes. V této kapitole se setkáme i s historií Kruhu přátel hudby.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na současné sbory, soubory a kapely, kterých je v Lanškrouně

opravdu mnoho, proto jsem se zaměřila na ty nejdůležitější. Nemohla jsem zapomenout ani na taneční skupiny, které jsou vždy s hudbou úzce spjaty a na mnoha akcích v Lanškrouně i jeho okolí se střídají, doplňují a prolínají s ryze hudebními tělesy. V případě folklorního souboru Jitřenka to platí dvojnásob, neboť je založen na zpěvu i tanci a má v našem regionu mnoholetou tradici.

V páté kapitole se věnuji varhanám na Lanškrounsku, které spadají do královéhradecké diecéze. Až na několik výjimek sem patří téměř všechny varhany zmiňovaného regionu. Představují ohromné kulturní dědictví, které se dosud ukrývá na kůrech místních kostelů a kaplí. V poslední řadě zde uvádím katalog varhan z kostelů obcí Lanškrounska. Do seznamu není zahrnuto šest obcí, které patří do olomoucké arcidiecéze. Takovou zvláštností a jedinečností, na kterou jsem se nejvíce zaměřila, jsou varhany v Lanškrouně v kostele sv. Anny, které jsou nazývány „Stradivárkami mezi varhanami“.

V šesté kapitole se moje pozornost dostala i k varhanářským firmám a rodům, které na Lanškrounsku působily – králičtí varhanáři a jakubovická varhanářská dílna zastoupená rodinou Červenkových, která se věnuje stavbě, opravám a restaurování varhan i hudebních automatů.

Poslední sedmá kapitola je věnována nejvýznamnější hudební osobnosti Lanškrounska, a tím není nikdo jiný než houslista, skladatel a dirigent Jindřich Praveček, který většinu svého života zasvětil hudbě. Mistr Praveček měl možnost navštívit mnoho cizích zemí nejen Evropy, ale také za oceánem. Zmiňováno je zde jeho dílo teoretické i skladatelské. Pro dokreslení představy o jeho životě a práci uvádím několik osobních vzpomínek lidí, se kterými pracoval. Dle mého názoru nejlépe vystihují osobnost Pravečka jako skladatele a dirigenta. Je důležité, aby se mi podařilo ukázat, jak dokázal Praveček reagovat jako muzikant na dobové potřeby a jak sám ovlivňoval prostředí, jemuž zasvětil svou činnost.

Dále bych chtěla zmínit a krátce popsat, s jakou literaturou a prameny jsem pracovala. Asi nejvíce užívanou knihou byla publikace kolektivu mnoha autorů *Krajem koruny země – vlastivěda Lanškrounska*. Kniha se zaměřuje na Lanškroun a jeho okolí po historické, geologické a geomorfologické stránce, dále se věnuje zoologii, květeně, archeologii, symbolice města a ostatních vesnic, průmyslu, obchodu, službám, zemědělství, školství, kulturnímu životu, hudebním tělesům, osobnostem Lanškrounska, spolkovému a církevnímu životu, zdravotnictví atd. Další hodnotnou knihou mi byla publikace *Město Lanškroun a hudba* od ředitelky místního muzea PaedDr. Marie Borkovcové. Posláním tohoto titulu je, aby čtenář získal představu, jak se na Lanškrounsku hudba vyvíjela. Kromě výše uvedených knih existují i další, které jsem pro potřeby diplomové práce prostudovala. O minulých

i současných hudebních tradicích na Lanškrounsku se zmiňují i některá periodika – *Lanškrounské listy*, *Lanškrounsko (vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun)* atd. Ke zpracování páté a šesté kapitoly o varhanách a varhanářích Lanškrounska, jsem využívala publikaci známého varhaníka Václava Uhlíře s názvem *Varhany královéhradecké diecéze*, dále knihu *Poselství dřeva* od autorů Václava Šplíchala a Marie Otavové a v neposlední řadě také složku s informacemi o králických varhanářích z Městského muzea v Lanškrouně, ale od neznámého autora. Pramenný materiál k závěrečné kapitole o Pravečkovi je převážně ve sbírkách městského muzea, které shromažďuje archiválie a památky týkající se jeho osoby. Pro zpracování této kapitoly jsem vycházela z knihy plné vzpomínek J. Pravečka *Harmonie srdcí*, kterou zpracoval Tomáš Hančl a Ing. Jaroslav Ženíšek. Sám Praveček si od roku 1927 do roku 1940 vytvořil svými články jakýsi *Památník* s názvem *Z mého života* (o dvou dílech) a *Deník* z let 1923–1928. Zpřesňují ho také články (výstřižky) z novin o koncertech a vystoupeních u příležitosti zájezdů, výletů apod. Bohužel u mnoha článků nelze dohledat přesné bibliografické údaje. Není zde ani stránkování. Ve svém *Deníku* Praveček popsal pouhých šest listů. Přesto živým materiálem obohacují to, co není obsaženo v předcházejících pramenech. Bohatý sbírkový fond, archiv, notový materiál a fotografie, které muzeum získalo z pozůstalosti skladatele, dokládají život a dílo ve stálé expozici Pamětní síně J. Pravečka v prostorách Městského muzea v Lanškrouně. Součástí expozice je také pracovna skladatele a knihovna s možností studia originálních partitur a seznámení se s videozáznamem televizního pořadu z roku 1988 *Křeslo pro hosta*, ve kterém Praveček poutavě hovořil o svém životě a díle.

Součástí práce je rozsáhlá obrazová příloha s fotografiemi z obcí Lanškrounska, jejich památek, osobností, dále fotografie některých souborů, sborů a v neposlední řadě vyobrazení, která se vztahují k Mistru Pravečkovi – jeho fotografie, čestné občanství, kompletní seznam jeho skladeb v abecedním pořadí, jak to nejlépe odpovídá pracovním účelům, tedy nikoliv podle druhů či chronologie vzniku. (Jednotlivé údaje o skladbách, ať úplné či fragmentární následují v tomto pořadí: název/incipit, forma, opusové označení, druh orchestru, vročení, věnování, autor slov, uložení rukopisu nebo opisu, signatura, zprávy o provedení nebo záznam o existenci skladby). Do příloh je vloženo i multimediální DVD o Lanškrounsku a CD s nahrávkami některých vybraných skladeb sborů, souborů a kapel.

Též nesmím zapomenout, že mi pomohlo vstřícné chování a laskavost všech pracovníků lanškrounského muzea, kteří mě vždy s ochotou přijímali, když jsem potřebovala pracovat s archiváliemi, které jsou v muzeu uloženy. Věřím, že se mi povede shrnout a vystihnout již zmiňovaný region v jeho plné kráse, jak po stránce hudební, tak obecně-historické.

1. Historie Lanškrounska

1.1 Lanškrounsko

Lanškrounsko je zasazené do rámce okolních lesů, které jsou obklopeny kopci patřícími do podhůří Orlických hor. Protéká zde řada potoků a potůčků, z nichž nejvýznamnější je Moravská Sázava, jejíž vody končí v Černém moři. Od ostatních českých a moravských měst je Lanškroun vzdálen více kilometrů. Nejbližším městem na západ je Česká Třebová, na jihozápadě moravská města Svitavy, Litomyšl, jižním směrem Moravská Třebová, východním směrem Zábřeh na Moravě, na severu Jablonné nad Orlicí a na severozápadě město Letohrad (bývalý Kyšperk). Pojem Lanškrounsko tvoří jen město Lanškroun, ale i okolní obce – Albrechtice, Anenská Studánka, Cotkytle, Čenkovice, Damník, Dolní Čermná, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Krasíkov, Lubník, Luková, Ostrov, Petrovice, Rudoltice, Sázava, Strážná, Tatenice, Trpík, Výprachtice, Žichlínek. Lanškroun s přilehlými obcemi má přibližně dvacet tisíc obyvatel.

Lanškrounsko bylo osídleno ve 13. století Čechy a Němci společně, čeští osídlenci zde však převážili. Po bitvě na Bílé hoře došlo k novému dosídlení Němci ze Slezska a německá správa převážila v Lanškrouně od roku 1683. Až do odsunu zde žilo asi 90–95 % německého obyvatelstva, podobně tomu bylo i v okolních obcích. Vyloženě české byly Horní a Dolní Heřmanice a taktéž Horní a Dolní Čermná.

Albrechtice (německy Olbersdorf)

Albrechtice leží v údolí horního toku Moravské Sázavy tři km severovýchodně od Lanškrouna. První písemná zmínka pochází z roku 1304 z donační listiny krále Václava II. Zbraslavskému klášteru (tehdy jako Albrechtsdorf). Podoba jména vesnice je typicky kolonizační a vychází z osobního jména lokátora obce. Později byl německý název zkomolen na Olbersdorf a v této podobě používán až do roku 1945. Obec je vstupem do Sázavského údolí¹ ležícího podél Moravské Sázavy a končícího u Výprachtic. Podle záznamů z roku 1568 nad vesnicí existovala osada s názvem Kulina. Zdejší škola je poprvé zmiňována v roce 1788.

---

¹ Údolí Moravské Sázavy se rozkládá na horním toku řeky mezi Výprachticemi a Albrechticemi v délce více než deseti kilometrů.

Vesnice měla do roku 1850 dědičnou rychtu drženou rodem Maixnerů. Vlastní svatostánek si zbudovali albrechtičtí až v šedesátých letech 19. století na místě dřevěné zvonice. Základní kámen kostela sv. Anny, vybudovaného na místě staré zvoničky, byl položen roku 1861. Slavnostně vysvěcen byl pak roku 1865 za hojné účasti věřících z obce i obyvatel z Lanškrouna. Vlastní hřbitov byl zřízen roku 1893. Mezi další pamětihodnosti obce patří i tzv. Schönberlova kaple na stejnojmenném kopci nad Albrechticemi u silnice na Štítý. Tuto takzvanou „kapli“ představuje barokní pilíř se sousoším Piety z roku 1704. Na jeho podstavci jsou vytesány tři nápisy – latinský, český a německý. Společenský život obce v první polovině 20. století vyplňovaly tradiční spolky. Po druhé světové válce proběhl v dějinách Albrechtic, podobně jako v řadě míst na Lanškrounsku, velký přerov v podobě odsunu německého obyvatelstva a dosídlení obce z vnitrozemí. V současnosti zde působí obnovený sbor dobrovolných hasičů, myslivecké sdružení a tělovýchovná jednota, které organizují společenské akce. Dnes má obec necelých pět set obyvatel.² Se znakem obce se můžeme potkávat od roku 2002. Ve stříbrném štítě má modré břevno se třemi čelně hledícími stříbrnými lvími hlavami s červenými jazyky. Nahoře je položena radlice, dole kolmo vztyčené krojídlo. Obec užívá i vlajku.³

Anenská Studánka (německy Königsfeld)

Obec se rozkládá na návrší lesnatého Hřebečského hřbetu, deset km jihovýchodně od Lanškrouna. Nejstarší zmínka o Anenské Studánce pochází už z první donační listiny Václava II. z roku 1292, který věnoval Lanšpersko jím založenému klášteru. Německý název znamená královská pole a obec jej užívala do roku 1945. České pojmenování - Kunžvald je údajně doloženo už z roku 1375 v nejstarší městské knize českotřebovské. V souvislosti se založením litomyšlského biskupství a ustálením diecéze⁴ se roku 1349 ves uvádí jako farní. Fara, která byla v této době v Anenské Studánce zmiňována, zanikla během husitských válek. Během dalších let byla obnovena, ale po roce 1622 opět opuštěna. Samostatná zdejší škola byla zřízena až roku 1880. Dnešní pojmenování obce je odvozeno od vyvěrajícího vodního pramene, jemuž byly přisuzovány léčivé vlastnosti. Léčivé účinky vody poprvé prozkoumal dr. Jedlitzer z Litomyšle. Již od roku 1678 se objevuje zmínka o zdejších lázních. Lázeňskou

---

² Podrobněji viz v knize BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 507–508.

³ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 13.

⁴ Diecéze (lat. dioecesis) je správní jednotka církve s episkopální strukturou, v jejímž čele obvykle stojí biskup. Vymezuje se většinou územně, v některých výjimečných případech je ale možné i vymezení institucionální či funkční. Podřazenou jednotkou diecéze jsou obvykle farnosti či svazky farností (děkanáty, vikariáty), nadřazená jednotka se ujednotlivých církví liší, u římskokatolické církve jde obvykle o církevní provincii.

budovu nechal postavit kníže J. V. Vavřinec z Liechtensteina. Pramen, jemuž barokní zbožnost připisovala zázračné účinky, byl obklopen zděnou kapličkou a součástí její výzdoby se staly pískovcové sochy z roku 1738. V polovině 18. století do lázeňského areálu přibyla kamenná kaple Panny Marie Pomocné. V zaniklých lázních je dnes ústav sociální péče s kamennou kaplí z roku 1752. Důležitými pamětihodnostmi jsou filiální kostel sv. Vavřince, kaple Panny Marie Pomocné, kaple sv. Anny. U studánky se nachází socha Madony s dítětem, datovaná rokem 1738. V 60. letech minulého století se k Anenské Studánce připojil Helvíkov. Dnes zde žije asi sto osmdesát obyvatel.⁵ Obec nikdy v minulosti nebyla městem, takže nemohla získat znak. Novodobý jí doposud nebyl udělen.⁶

Cotkytle (německy Zottkittel)

Čtrnáct km severovýchodně od Lanškrouna na českomoravském pomezí nalézáme obec Cotkytle. První zmínka o obci pochází z roku 1350. Je složena ze tří samostatných obcí – českých Herbortice a Mezilesí (Laudon) a původně Moravské osady Janoušov. Dřívější zemskou hranici vymezuje Hraniční potok. Jméno obce se odvozuje od německého výrazu pro „chlupatou halenu“ (zottkittel). Mezilesí vděčí za své původní jméno slavnému rakouskému generálu E. G. Laudonovi.⁷ Obec byla majetkem litomyšlského biskupství, náležející k hradu Hoštejn, pak k panství Štítý, následně panství Zábřeh. Od roku 1949 je součástí kraje Olomouc, nyní patří do Pardubického kraje. Fara je zde poprvé připomínána v roce 1350 jako součást litomyšlského biskupství. Dnes náleží olomoucké arcidiecézi. Z památek je nejvýznamnější farní kostel sv. Jana Nepomuckého⁸ z roku 1727, původně zmiňovaný už k roku 1350, ovšem s patrocinielem Nanebevstoupení Páně. Příroda v okolí Herbortice je bohatá lesními komplexy karpatského typu. Největší zajímavostí je bezpochyby nedaleký vrch Lázek,⁹ který je nejvyšším bodem Zábřežské vrchoviny (714 m n. m.). Na něm mezi léty 1908–1909 postavila Národní jednota Olomoucká rozhlednu. Obec láká turisty na

---

⁵ Podrobněji viz v publikaci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 508–509.

⁶ Podrobněji viz v knize BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 21.

⁷ Ernst Gideon von Laudon (1717–1790) byl rakouský vojevůdce, jeden z největších vojevůdců 18. století. Proslavil se ve válkách s Pruskem a svým tažením na Balkán proti Osmanské říši, které ho zařadilo mezi slavné turkobijce. Jeho jméno neslo i české pivo vyráběné od roku 1700 v Lanškrouně. Laudon dorazil do Lanškrouna v roce 1758 s šesti tisíci muži. Bydlel v lanškrounském zámku, kde byl přátelsky přivítán tehdejší hejtmanem Daňilkem. Také pobýval tři dny u žichlínského dědičného rychtáře.

⁸ Svatý Jan Nepomucký (narozen mezi rokem 1340 a 1350 v Pomuku, dnešním Nepomuku – zemřel 20. března 1393 v Praze) byl generální vikář pražské arcidiecéze a mučedník katolické církve, jeden z českých zemských patronů.

⁹ Východně od Lanškrouna se nachází nejvyšší bod Zábřežské vrchoviny – Lázek, na kterém byla v roce 1933 postavena zděná Reichlova chata s pětipatrovou, dvacet metrů vysokou dřevěnou rozhlednou. K vyhlídkové plošině umístěné v sedmnácti metrech je třeba překonat osmdesát sedm schodů.

zimní běžkařské tratě i na vybudovanou sjezdovku. V dnešní době má něco málo přes tři sta obyvatel.¹⁰ Obec používá znak od roku 2004. Má tvar čtvercového štítu, kde je v prvním stříbrném poli červené srdce kvetoucí třemi modrými květy se zlatými středy na zelených stoncích. V druhém zeleném poli se rozkládá zlatý květ mezi vztyčenou kosou bez kosiště a doleva obrácenou radlicí, obojí ve stříbrné barvě. Ve třetím modrém poli na zeleném trojverší leží zlatý rozdvojený pahýl stromu se dvěma svěšenými listy. Ve čtvrtém stříbrném poli si můžeme všimnout červeného heroldského kříže. Obec taktéž používá i vlajku.¹¹

Čenkovice (německy Czunkendorf)

Tato nejvýše položená obec regionu se rozkládá mezi Bukovou horou (958 m n. m.) a kopcem Jeřábka (899 m n. m.) třináct km severně od Lanškrouna. Místní jméno má původ v osobním jméně lokátora – zakladatele vsi a poprvé je zmiňována jako Czunkendorf v donační listině Václava II., kterou daroval roku 1304 celé Lanškrounsko Zbraslavskému klášteru. Čenkovice se na přelomu 14. a 15. století vylidnily právě díky drsným podnebním podmínkám. (V roce 1669 zde žilo třináct chalupníků, dvacet čtyři hospodářů a dvě desítky bezzemků). Národnostní charakter Čenkovic byl vždy smíšený, s německou převahou. O školním vyučování slyšíme poprvé v poslední čtvrtině 17. století. V současnosti funguje v obci dvoutřídní škola pro první až čtvrtý ročník a mateřská škola. Známostou památkou je barokní kostel sv. Vavřince z let 1780–1782, dále pak kamenný kříž s datem 1800 a socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1736. Od 18. století byla v obci evangelická modlitebna, neboť po vydání tolerančního patentu se poměrně dost projevilo zakořeněné tajné nekatolictví. V současnosti není tento kostelík využíván. Z roku 1841 pochází sousoší Nejsvětější Trojice od neznámého autora. Je zde zachováno několik typických horských chalup. Nejzajímavější je nesporně zdejší krajina, jejíž drsné klima je už nějakou dobu oceňováno jako místo přínosné pro rekreaci a sport. V současnosti žije v obci asi sto devadesát obyvatel.¹² Obecní znak je využíván od roku 2003. Jde o zelený štít rozdělený zlatou mříží na devět polí. Z nich do kříže ve druhém, čtvrtém, šestém a osmém poli můžeme vidět stříbrnou růži o pěti okvětních lístcích s červeným srdcem. Uprostřed v pátém poli je zlatočervené srdce. Obec užívá

---

¹⁰ Podrobněji viz v publikaci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, 515-517.

¹¹ Podrobnější informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. - UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 40.

¹² Podrobnější informace viz kniha BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 510-511.

Damníkovo (německy Thomigsdorf, Tamichsdorf)

Podél Lukovského potoka šest km jihozápadně od Lanškrouna pod západní částí lesnatého Hřebečského hřbetu se rozkládá vesnice Damníkovo. První písemná zmínka pochází z donační listiny Václava II. z roku 1304. První podoba českého jména je datována rokem 1393 (Damykow). V souvislosti se založením litomyšlského biskupství se ves uvádí od roku 1349 jako farní. Na konci 14. nebo začátkem 15. století se ves dostala do majetku lanškrounského biskupa Petra Jelita. Obec ležela na jazykovém rozhraní, což se odráželo ve střídavém složení obyvatel. První zprávy o školním vyučování pocházejí z třicátých let 17. století. Škola stála na místě někdejší fary. V současnosti v obci se šesti sty šedesáti obyvateli působí kromě pošty také úplná základní škola, mateřská škola, zdravotní středisko a dva hostince s jedním kulturním sálem. Obec má také místa pro sportovní vyžití. Na místě původního starého gotického kostelíku z roku 1511, který byl stržen, byl postaven kostel v novogotickém slohu v letech 1895–1898, zasvěcený sv. Janu Křtiteli. Z dalších církevních památek se Damníkovo může pochlubit sochou sv. Prokopa před kostelem z roku 1710, mladší sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého byl stržen v osmdesátých letech 20. století.¹⁴ Znak užívá obec od roku 2002. Můžeme vidět v modrém štítě stříbrnou věž na kvádrovém soklu s červenou klíčovou střílnou, která je provázena na okrajích dvěma stříbrnými věžemi s jedním červeným okrajem. Všechny tři věže mají červené jehlanové střechy zakončené zlatou makovicí a zlatočerveným doleva vlajícím plamenem. Mezi věžemi dvě zlaté odvrácené berly s červenozlatými sudarii. Stejně jako ostatní obce využívá i vlajku.¹⁵

Dolní Čermná (německy Bömisch Rothwasser)

Obec se rozkládá v délce tří kilometrů v úvalu potoka Čermenky deset km severně od Lanškrouna. Je zřejmé, že místní jméno je odvozeno od pojmenování potoka, kde se voda vyplavovanými usazeninami barvila do červena (staročesky „čermnala“). První zmínka o obci pochází z donační listiny Václava II. z roku 1304. V souvislosti se založením litomyšlského biskupství je ves uváděna jako farní. V době pobělohorské začala na Lanškrounsku rekatolizace a nekatolický kněz musel obec opustit. Po vyhlášení tolerančního patentu se

---

¹³ Podrobnější informace viz kniha BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 48.

¹⁴ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 517–518.

¹⁵ Podrobněji viz kniha BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 82.

většina obyvatel horní části Čermné a Nepomuk přihlásila k evangelickému vyznání. Převážná část dolní části vesnice zůstala katolická. V roce 1973 byla Čermná povýšena na městys. V této době patřila k nejlidnatějším obcím v celém regionu. (I v Lanškrouně žilo jen o dva tisíce obyvatel více). Původní Čermná (Rotenwasser) se v roce 1936 rozdělila na dvě samostatné, víceméně nábožensky se již od vydání tolerančního patentu lišící obce. V dolní části obce převažovalo katolické vyznání. V letech 1859–1861 se z Čermné vystěhovalo na šest set osob do USA. Spolkový život je v obci velmi pestrý. Nejstarším spolkem je dodnes divadelní ochotnický spolek, založený v roce 1874. V roce 1994 byl založen dětský soubor Jitřenka, který reprezentuje obec na folklorních festivalech doma i v zahraničí. Dále zde mají myslivecké sdružení Krahujec, včelařský spolek a Červený kříž. Z památek je nejvýznamnější barokní kostel sv. Jiří z let 1687–1690, další sakrální stavbou je barokní kaple sv. Barbory z let 1735–1742. Nachází se zde i několik dalších objektů, jako je barokní pilíř Panny Marie Bolestné, socha sv. Jana Nepomuckého a sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1866. Kromě církevních památek se v obci dochovaly také některé výrazné objekty lidové architektury – roubené chalupy. Zajímavostí je, že na kvádru mostního oblouku pod kostelem je vyryt letopočet 1308, což by znamenalo, že most je starší než pražský Karlův. Mezi významné rodáky Dolní Čermné patří teolog a lingvista Tadeáš Hýbl, automobilový závodník Václav Junek, surrealistický malíř Jindřich Štýrský, dirigent a hudební skladatel Cyril Pecháček a také akademický sochař Ladislav Faltejsek. Nyní působí v obci kromě pošty úplná základní a mateřská škola, dětský domov, dům pečovatelské péče. Podniká zde mnoho firem a obyvatelé mohou využít mnoho sportovních areálů a zařízení. Novodobou tradicí jsou Čermenské národopisné slavnosti.¹⁶ Počet obyvatel dosahuje téměř třinácti set padesáti a administrativně k ní ještě patří obec Jakobovice.¹⁷ Obec nebyla nikdy v minulosti městem, tudíž nemohla mít znak. Neopravňoval ji k tomu ani statut městyse. Novodobý jí zatím nebyl

---

¹⁶ Čermenské slavnosti je mezinárodní folklorní festival, který se koná pravidelně každý rok koncem června. Hlavním pořadatelem je sdružení Jitřenka za vydatné pomoci Obecního úřadu Dolní Čermná. V uvedené obci probíhají hlavní programové části slavností, včetně sobotního galaprogramu. Během odpoledního koncertu se pravidelně publiku představují všechny zúčastněné soubory. Další koncerty a vystoupení se konají v Lanškrouně a ve Svitavách za významné pomoci Kulturního centra Lanškroun a Střediska kulturních služeb Svitavy. Součástí festivalu jsou výchovné koncerty pro školy, vystoupení v penzionech, výstavky lidových řemesel i různé zábavné soutěže. První ročník festivalu se uskutečnil v roce 1989 a tento rok měly slavnosti své 20. výročí. Od počátků, kdy byly spíše regionálního významu, se slavností postupně staly mezinárodním festivalem, kterého se každoročně účastní řada výborných tuzemských i zahraničních souborů. Festival se koná za vydatné pomoci Pardubického kraje, Ministerstva kultury ČR a Folklorního sdružení ČR. Podstatnou část finančních prostředků poskytuje řada podnikatelských subjektů a je zcela logické, že bez jejich pomoci by pořádání takové akce nebylo myslitelné.

¹⁷ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 512–513.

Horní Čermná (německy Bömisch Rothwasser)

Horní Čermná se rozkládá podél toku Čermenky sedm km severně od Lanškrouna. První zmínka o Čermné (Rotenwasser) pochází z donační listiny Václava II z roku 1304. Vznik horní části Čermné jako samostatné obce je datován rokem 1936. V souvislosti se založením litomyšlského biskupství a s ustanovením jeho diecéze se uvádí ves jako farní. V době pobělohorské koupil panství lanškrounské Karel z Lichtenštejna. Tím začala na Lanškrounsku rekatolizace. Velmi silné postavení zde měla jednota bratrská, i když v polovině 17. století se hlásili ke katolickému vyznání, ale svou víru si ponechali v tajnosti i nadále. Roku 1725 vytvořili nekatolíci z Horní Čermné a nedalekých Výprachtic evangelické církevní představenstvo, které uchovávalo tradici českobratrského vyznání. V roce 1736 se pak rozhodla řada nekatolíků tajně uprchnout z panství. Exulanti se nakonec usadili v Sasku, v Rixdorfu ležícím nedaleko Berlína. Na tuto první vlnu navázala řada dalších tajných evangelíků, kteří se pro víru rozhodli Čermnou opustit. V roce 1960 byla k obci administrativně připojena historicky samostatná obec Nepomuky, která má ve svém místním jméně oblíbeného barokního světce Jana Nepomuckého. Další velká vystěhovalecká vlna, tentokrát do Ameriky, nastala po roce 1850, a to převážně z již zmiňované obce Nepomuky. Většina čermenských obyvatel se v době vyhlášení tolerančního patentu hlásila k evangelickému vyznání. V letech 1836–1839 si zdejší evangelíci vystavěli kostel, původní modlitebna z roku 1788 byla dřevěná. V obci funguje mnoho zájmových spolků, jako je Červený kříž, myslivecké sdružení, klub důchodců atd. Při ZŠ vznikl v roce 1975 pěvecký sbor, nesoucí název Čermáček, jehož uměleckou vedoucí byla po mnoho let Mgr. Drahuše Rejentová. Po odchodu Mgr. Jany Šilarové sbor nyní vede PaedDr. Lenka Mařátková a studentka PedF UK Jaroslava Havlíčková. K místním památkám patří evangelický kostel a křížová cesta se čtrnácti zastaveními na Mariánské hoře,¹⁹ kudy vede pomyslné rozhraní evropského rozvodí. Dále pak kamenný krucifix s Bolestnou P. Marií z roku 1813 u silnice na

¹⁸ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 58.

¹⁹ Poutní místo a kostel na Mariánské hoře stojí přímo na hlavním evropském rozvodí. Z levého okapu střechy kostela stéká voda do Červenky, Tiché Orlice a Labe, které ústí v Severním moři, z pravého teče do Moravské Sázavy, Moravy a Dunaje, který se vlévá do Černého moře. Historie poutního místa začíná v roce 1814, kdy tudy vezl forman A. Kepřta náklad mlýnských kamenů. Na rozježděné cestě se vůz převrátil a forman pod ním zůstal uvězněn. Když prosil o pomoc Pannu Marii, zjevila se mu zářící paní, která mu pomohla. Vděčný forman tu nechal pověsit na dřevěný sloup zarámovaný obrázek Panny Marie. Roku 1864 zde byla postavena kaplička a roku 1875 i dnešní kostel, v jehož vnitřku zůstala kaplička zachována. V roce 1886 přibýlo u kostela čtrnáct zastavení křížové cesty a byla tu vysázena lipová alej.

Mariánskou horu. Rovněž zde stojí pomník padlým v první světové válce s figurou lva. Kromě církevních památek se v obci dochovaly také některé výrazné objekty lidové architektury – Krčma, chalupy. Mezi významné osobnosti Horní Čermné patří W. Hartwig, který zde založil roku 1867 sirotčinec. Dalším nepomuckým rodákem byl František Šilar, rodopisec a regionální historik. Působí zde mateřská škola, úplná základní škola a pošta. Obec má dnes něco málo přes devět set obyvatel.²⁰ Znak využívá od roku 1995. Modrostříbrný štít, který má v pravém poli stříbrnou postavenou zavřenou knihu, má v levé části vykořeněnou lípu přirozených barev. Stejně jako ostatní obce i tato používá svou vlastní vlajku.²¹

Horní Heřmanice (německy Ober Hermanitz)

V údolí potoka, který je levým přítokem Moravské Sázavy, dvanáct km severovýchodně od Lanškrouna se rozkládá obec se jménem Horní Heřmanice. Skládá se ze tří částí, historicky samostatných obcí – Horních Heřmanic, Dolních Heřmanic a Rýdrovic, které byly administrativně sloučeny. První písemná zmínka o Horních i Dolních Heřmanicích (Hermansdorf) pochází z roku 1304 z donační listiny krále Václava II. Zbraslavskému klášteru. Tehdejší podoba jména vesnice je typicky kolonizační a vychází z osobního jména lokátora obce. Heřmanice zůstaly součástí lanškrounského panství až do roku 1409. Za třicetileté války trpěla obec válečnými taženími pro svoji polohu při cestě z Čech na Moravu, a následně tvrdou rekatolizací. Ve 2. pol. 17. století obec musela odolávat postupující germanizaci. Přes tradičně český charakter se v období druhé světové války Heřmanice staly součástí Sudet. Tehdy dokonce Němci začali s vyměřování dálnice z Vratislavi do Vídně přes Horní Heřmanice. Počátkem 18. století byl postaven v Horních Heřmanicích postaven kostel sv. Jiří v barokním slohu. Stavba byla dokončena roku 1712. K dalším památným stavbám patří rovněž hřbitovní kostnice ze 17. století a několik soch, sv. Jan Nepomucký u fary. Mezi nejstarší spolky v obci, které vyvíjejí činnost, patří sbor dobrovolných hasičů, TJ Sokol atd. Obě obce byly za druhé světové války přičleněny do Sudet. Obec je vybavena mateřskou školou a dvoutřídní základní školou. V Horních Heřmanicích nyní žije téměř pět set obyvatel. Narodil se zde malíř Josef Boháč-Heřmanský (1893) a děkan královéhradecké kapituly P. B. Lyera.²² Horní Heřmanice používají svůj znak od roku 2004. Mají ve stříbrném štítě se zelenou patou s položenou stříbrnou radlicí červený heraldický kříž se stříbrnou rozkročenou

---

²⁰ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 514–515.

²¹ Podrobněji viz kniha BORKOVCOVÁ, M. - UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 69.

²² Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 518–520.

holubicí. Kříž je podložen modrými květy lnu na zelených stoncích s listy. Obec využívá i vlajku.²³

Horní Třešňovec (německy Ober Johnsdorf)

Tato obec leží čtyři km severně od Lanškrouna. První písemná zmínka o Třešňovci (Jansdorf) pochází stejně jako u ostatních obcí z roku 1304 z donační listiny krále Václava II., kterou daroval Lanškrounsko Zbraslavskému klášteru. Jméno obce je odvozeno od lokátora obce. Původně jednotná obec Třešňovec se počátkem 16. století začíná rozdělovat na horní a dolní část, přičemž Dolní Třešňovec je řazen k lanškrounskému předměstí. Horní Třešňovec byl součástí panství až do konce feudalismu. Dělení mělo příčiny náboženské (katolíci, evangelíci) a národnostní (Češi, Němci). Mezi nejvýznamnější pamětihodnosti jistě patří zajímavý kostelík Nanebevzetí Panny Marie z let 1869–1870, dále pak evangelická modlitebna, pískovcové sousoší Kalvárie, ale také některé objekty venkovské architektury. V obci žije asi šest set stálých obyvatel.²⁴ Užívání znaku je datováno od roku 2004 a má v patě červeného štítu modrozlatě dělené vlnovaté břevno. Uprostřed je zlatá listová koruna, nad ní třešňový květ o pěti lístcích. Obcí je využívána i vlajka.²⁵

Krasíkov (německy Budigsdorf)

Obec Krasíkov, ležící na Moravské Sázavě čtrnáct km jihovýchodně od Lanškrouna, historicky patří na Moravu a její dějiny jsou spjaty s augustiniánským klášterem Koruna Panny Marie,²⁶ z něhož dnes zbývá jen mizející torzo nad tokem Moravské Sázavy. Klášter postavený roku 1267 je zřejmě nejstarší památkou regionu, ale také i nejstarším moravským

---

²³ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 135.

²⁴ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 533–535.

²⁵ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 284.

²⁶ Když před rokem 1250 obdržel Boreš z Oseka (Rýzmburka) darem od českého krále Václava I. nynější Moravskotřebovsko, začal zde vytvářet šlechtické panství. Jako symbol moci a snad i jako místo posmrtného odpočinku Boreš vybudoval na svém panství nový klášter. Pro jeho stavbu bylo vybráno místo mezi Třebořem a Krasíkovem na pahorku obtékaném řekou Moravskou Sázavou. Zakládající listina pochází z roku 1267. Do kláštera byli vzápětí povoláni mniši řádu sv. Augustína, založeného papežem Alexandrem IV. V roce 1265 se stal Korunský klášter kulturním a duchovním centrem nově kolonizovaného kraje, a proto byl hojně obdarováván svým zakladatelem Borešem i jeho nástupci. Výsady kláštera potvrdil v roce 1364 český král Karel IV. a později i král Václav IV. Za husitských válek byl klášter zrušen, následně obnoven, ale původního významu už nedosáhl. K definitivnímu zániku kláštera pak vedla luteránská reformace kolem roku 1550. Poutní místo Koruny převzal nedaleký Rychnov a nový klášter byl později též vystavěn v Moravské Třebové. Z nejstaršího augustiniánského kláštera na Moravě, nazývaného v té době „Corona sanctae Mariae“ nebo jen „S. Corona“, se tak dochovaly pouze zdi klášterního kostela s kružbovým ostěním oken a dřevěná zvonice.

klášterem. Za husitských válek byl klášter poškozen a od poloviny 16. století zůstal opuštěn a začal chátrat. První zmínku o Krasíkovu, tehdy zvaném Budíkovu (Vudicdorf), obsahuje darovací listina z roku 1275. První doklad jména Krasíkov (Crasikow) se objevuje o století později (1360). Obec byla nejprve rozdělena mezi majetek zdejšího kláštera Koruna sv. Marie a hradu Hoštejn, pak patřila augustiniánům z Jevíčka, kteří byli v roce 1784 zrušeni. Majetek spravoval náboženský fond a následně byla obec připojena k moravské části lichtensteinského majetku. Od roku 1790 byla jako součást panství Zábřeh, po roce 1850 součástí okresu Zábřeh, země moravská, následně moravskoslezská. Od roku 1949 Krasíkov patřil pod kraj Olomouc, později pod Východočeský kraj a od roku 2000 náleží Pardubickému kraji. Obec byla původně pod správou Starého Města na Moravě, nyní je součástí farního obvodu Tatenice, arcidiecéze Olomouc. Dnes je obec známá realizací železničního koridoru. V současné době zde žije asi tři sta obyvatel. Mezi významná památná místa patří kaple sv. Floriána, dokončená v roce 1725. Ta byla pro obyvatele v minulosti tak významná, že ji zakomponovali i do druhého obecního znamení, spolu s patronem sv. Floriánem. Je zde také neobyčejně půvabná krajina, i když ne příliš výhodná pro dnes tak oblíbené zimní sporty.²⁷ Obec nikdy v minulosti nebyla městem, tudíž nemohla mít znak. Novodobý jí doposud nebyl udělen.²⁸

Lubník (německy Lussdorf)

Obec Lubník, ležící na česko-moravském pomezí asi tři km východně od Lanškrouna, patří historicky mezi moravské obce regionu. Teprve v roce 1938 byla odtržena od někdejšího okresu zábřežského a administrativně přičleněna k Lanškrounu. První zmínka pochází z roku 1278. Písemné doklady o obci se dochovaly až z poloviny 14. století v souvislosti se vznikem litomyšlského biskupství, založeného roku 1344. Do nově vzniklé diecéze byl předán i Lubník, který náležel pánům z Otaslavic, držitelům hradu Brničko. Lubník poměrně dost často střídal majitele, načas byl držen ke tvrzi v Šilperku (Štítech) a definitivně byl přičleněn k panství Zábřeh roku 1519, kdy jej získal Ladislav z Boskovic. Od roku 1622 spojovala Lubník s přilehlými obcemi a lanškrounské panství stejná vrchnost – knížata z Lichtenštejna. Samostatná fara zanikla pravděpodobně v době husitských válek, stejně jako někdejší litomyšlské biskupství, a tak se stala obec opět součástí olomoucké diecéze. V minulosti zde převažovalo německé obyvatelstvo. Obec čítá kolem tří set obyvatel. Z místních památek se obec může pochlubit empírovým kostelem sv. Petra a Pavla, pocházejícího z roku 1835, který

---

²⁷ Podrobnější informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, 522–523.

²⁸ Podrobněji viz v práci BORKOVCOVÁ, M. UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 163.

byl postaven místo původního dřevěného kostela. Za pozornost dále stojí barokní sousoší Nejsvětější Trojice (1717), mladší mariánská socha (1806) a pomník padlým v první světové válce. Znak užívá ves od roku 2005 a má v červeném štítě v modrém hrotu provázeném dvěma stříbrnými kužely postavený stříbrný meč se zlatým jílcem, prostrčený vztyčeným gotickým dvojklíčem. Obec užívá i vlajku.

Luková (německy Lukau)

Obec se rozkládá podél toku Lukovského potoka čtyři km jižně od Lanškrouna a skládá se ze dvou historicky samostatných obcí – Lukové a k ní administrativně připojené Květné. První zmínka o této obci pochází z donační listiny Václava II. z roku 1304. V souvislosti se založením litomyšlského biskupství a ustavováním jeho diecéze se 1349 se uvádí jako farní. Odlišný osud potkal obec Květnou, která byla přejmenována z původní Kozínohy až po druhé světové válce. Poprvé je zmiňována roku 1304, ve stejné donační listině jako Luková, pod německým názvem Cigenfus. Její další dějiny jsou však spjaty spíše se sousedním Trpíkem. Luková byla součástí lanšperského panství, později v boskovické zástavě a následně patřila panství Lanškroun. Vesnice je položena tak, že se její obyvatelstvo mohlo věnovat především zemědělství. Jeden z majitelů, Adam Hrzán z Harasova, v 16. století však usoudil, že pro ekonomiku jeho panství bude výhodnější, když zdejší pozemky využije pro rybníční hospodaření. Velký rybník tu byl dokončen v roce 1602 a zatopil polnosti mnoha zdejších rolníků. Vleklé spory vyřešil až nový vlastník paství – Karel z Lichtenštejna, který rybník nezrušil, ale rolníky odškodnil. V roce 1700 se protrhla hráz a k její obnově už nedošlo. Obyvatelstvo bylo v minulosti převážně německé, česká menšina se tu objevila až v první polovině 20. století. Z pamětihodností jistě osloví nynější filiální kostel sv. Markéty, jehož základní kámen pocházel z lomu v Albrechticích. Byl dostavěn v roce 1885 a nahradil původní dřevěný kostel. Z drobných plastik stojí za zmínku socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1810 a o dva roky mladší sousoší Největější Trojice. S Lukovou byla spojena část života zdejšího regionálního vlastence a badatele, učitele Emanuela Porteleho (1859–1936). Geologickou zvláštností je Červený vrch (388 m n. m.).²⁹ Obec znak užívá od roku 2004, který tvoří zelený štít se zlatým roštem o šesti polích. V každém poli je stříbrný květ se zlatým semeníkem, přes oko roštu je protažen stříbrný drak se zlatými zuby. Stejně jako ostatní obce i Luková používá vlajku.³⁰

---

²⁹ Podrobněji viz práce BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, 523–524.

³⁰ Podrobnější informace viz kniha BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 170.

Ostrov (německy Michelsdorf)

Ostrov leží šest km západně od Lanškrouna. Rozkládá se v délce čtyř kilometrů v údolí Ostrovského potoka a leží pod výrazným hřbetem Třebovských stěn. Původně ves patřila pod Lanšpersko. Poprvé je zmiňována v roce 1292 v donační listině krále Václava II. Podruhé je připomínána roku 1304 jako Michelsdorf v druhé darovací listině, v níž panovník kromě Lanšperska přidal cisterciákům ještě Lanškrounsko. Už před husitskými válkami se ale Ostrov zřejmě začal počesťovat. Ještě roku 1412 je zmiňován v listině litomyšlského biskupa Jana Železného pod německým názvem Michelsdorf, v roce 1417 se poprvé objevuje jeho české pojmenování jako Vostrev v třebovské městské knize. Od roku 1349, kdy je v Ostrově zmiňován farní kostel, byla ves sídlem samostatné farnosti až do začátku třicetileté války. V této době byl Ostrov protestantský. Po svém nástupu ale nový majitel lanškrounského panství Karel z Lichtenštejna vypověděl všechny evangelické duchovní ze svých statků. Ve dvacátých letech 17. století byla vesnice přifařena k Lanškrounu. V roce 1680 se prohnala vesnicí morová nákaza, která postihla lanškrounské předměstí. Znovu se epidemie vrátila do vesnice v roce 1725. Z ajímavostí obce bylo rozšířené vlásenkářství, tj. shromažďování a třídění lidských vlasů, které poté zvláštní obchodníci vykupovali a zpracovávali. V období před první světovou válkou se tímto způsobem v Ostrově živilo až několik desítek rodin, jež prý dodávaly ročně tři a až čtyři tuny sesbíraných a roztříděných lidských vlasů. O školním vyučování slyšíme poprvé v polovině 18. století v souvislosti se založením lokalie. V roce 1828 byla postavena nová škola, která byla farní až do roku 1868 a její budova slouží dodnes. Ostrov byl historicky německou obcí, zřejmě se počesťil před husitskými válkami. V současnosti zde žije necelých šest set obyvatel. Pozoruhodnou památkou je kostel sv. Mikuláše z roku 1798. V sousedství kostela stojí rychta s empírovými úpravami vybudovaná v roce 1777 z materiálu získaného ze zničeného Nového zámku³¹ na rudoltickém Zámeckém vrchu. K dalším patří také pomník odhalený císaři Josefu II. v roce 1882 a mladší památník obětím první světové války.³² Obec nikdy v minulosti nebyla městem, takže nemohla získat

---

³¹ V roce 1684 se stal majitelem lanškrounského panství Jan Adam Ondřej z Lichtenštejna, jemuž pro občasný pobyt v Lanškrouně nevyhovoval nevelký zámek ve městě, a proto si dal postavit na návrší mezi Lanškrounem a Rudolticemi nový barokní zámek. Plány na stavbu vypracovali a vlastní průběh stavebních prací řídili italsí architekti Domenico Martinelli a Antonio Salla. Stavba probíhala v letech 1698 - 1712. Nový zámek byl třípatrový a byl založen na půdorysu ve tvaru písmene H. Z hlavního průčelí vystupovaly mohutné věžovité výstupky. V interiéru bylo v každém patře čtrnáct sálů zdobených barokní štukou a nástěnnými malbami. Okolí zámku bylo změněno v rozsáhlý park. Do dnešní doby se zachovala jediná věž s rozsáhlými podzemními sklepy. Místní obyvatelé znají toto místo pod názvem Zámeček u Rudoltic, které se stalo oblíbeným výletním místem.

³² Více informací v publikaci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 525-527.

znak. Novodobý jí prozatím nebyl udělen.³³

Petrovice (německy Petersdorf)

Malá podhorská ves je sevřená v údolí mezi kopci, leží jedenáct km severozápadně od Lanškrouna. K této obci patří také samota Blahotinec, kerou tvoří tři domy, a někdejší Podhorní mlýn na potoce Čermenka, který je doložen již od sklonku 16. století. Název obce se odvozuje od jména jejího zakladatele. Počátky Petrovic jsou spjaty s kolonizací kraje, prováděnou pány z Drnholce. První zmínka je roku 1304 v darovací listině krále Václava II., který zdejší okolí s hradem Lanšperkem věnoval klášteru na Zbraslavi. Petrovice byly s největší pravděpodobností odděleny někdy po roce 1409, kdy litomyšlský biskup Jan Železný zastavil městečko Jablonné nad Orlicí a okolních šest vsí Janu Strýčkovi ze Střížkova. V 16. století postihla tento kraj morová rána. Obyvatelé Petrovic byli odkázáni na nedalekou Dolní Čermnou. Obec sice nemá významné kulturní památky, ale dochovala se zde řada objektů, které výrazně přispívají ke koloritu podhorské vesnice. Původní dřevěnou kapli zničil požár a na jejím místě byla roku 1889 postavena zděná kaple, zasvěcená sv. Františku Xaverskému. Cenná je i řada původních roubených chalup, které dokumentují historickou lidovou architekturu. V roce 1991 byla obnovena a znovu vysvěcena kaplička Panny Marie nad pramenem léčivé vody. Ze sakrálních památek stojí za zmínku i boží muka a pískovcový kříž z roku 1851 před kostelíkem. Dále je to památník padlých v první světové válce od českotřebovského sochaře Karla Sršně.³⁴ Obec užívá svůj znak od roku 1998 a má na stříbrném štítu červený kříž sv. Jiří, na jehož spodním rameni je navlečen modrý kotouč se čtyřmi knoflíky. Obec má vytvořenou i vlajku.³⁵

Rudoltice (německy Rudolsdorf)

Obec se rozkládá podél toku Rudoltičky tři km jihozápadně od Lanškrouna. První zmínka o vesnici pochází z donační listiny Václava II. z roku 1304. V souvislosti se založením litomyšlského biskupství a ustanovením jeho diecéze se v roce 1349 ves uvádí jako farní. Místní jméno je typicky kolonizační a původ má v osobním jméně lokátora – zakladatele obce. O rudoltické rychtě slyšíme poprvé od té doby, kdy se stala součástí biskupských statků. V roce 1364 biskup Jan ze Sředy prodal rychtu v Rudolticích Niklovi (Mikulášovi), synovi

---

³³ Podrobněji popsáno v publikaci BORKOVCOVÁ, M. - UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 190.

³⁴ Podrobněji viz v práci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, 527-528.

³⁵ Více informací viz publikace BORKOVCOVÁ, M. - UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 197.

někdejšího rychtáře. Na sklonku 16. století držel panství Adam Hrzán z Harasova. O dva roky později koupil Lanškroun Karel z Lichtejštejna, který zahájil na panství rekatolizaci. První zprávy o zdejších školním vyučování pocházejí z druhé poloviny 17. století. Obec byla původně německá, česká menšina se objevuje až počátkem 20. století. Rozkvět obce začíná v období výstavby železniční tratě z Olomouce do Prahy. Na trati byla zřízena stejnojmenná železniční zastávka, která většího významu dosáhla roku 1885, kdy se zde napojila kolej místní dráhy vedoucí do Lanškrouna. Architektonicky je zajímavý zdejší kostel sv. Petra a Pavla (1804–1807) postavený z materiálu vyhořelého (1714) Nového zámku (1700–1712) s farou. Na konci 18. století byl již značně zchátralý, a proto byl stržen a nahrazen současnou stavbou. K ní byla dostavěna věž. Stavebníky byli Jan Adam kníže z Lichtenštejna a jeho následovníci a architektem věhlasný Domenico Martinelli. Z církevních památek jsou zde další drobné objekty, jako kamenný kříž s Máří Magdalénou a socha sv. Jana Nepomuckého. U cesty do Ostrova je to klasicistní sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1807. Z místních obyvatel je třeba připomenout učitele a národopisce Ferdinanda Johanna Jandla (1851–1942), který je autorem knihy sbírky pověstí z Hřebečska.³⁶ Svůj vlastní znak užívá obec od roku 2004. Ten má v červeném štítu pod knížecí korunou zlatého raka, který drží v pravém klepetu meč a v levém kříž, obojí jsou stříbrné barvy. Používá taktéž i vlajku.³⁷

Sázava (německy Zohsee)

Tato poměrně malá ves leží dva km východně od Lanškrouna. Rozprostírá se podél toku Moravské Sázavy, která jí dala jméno. První zmínka o obci, podobně jako u řady dalších lokalit regionu, je známa z donační listiny krále Václava II. Ten daroval Lanškrounsko založenému klášteru na Zbraslavi a v listině se uvádí jméno Zasow. Řeka Sázava, protékající obcí, byla v jejích dějinách důležitou hybnou silou. Dochovaly se zprávy o dvou mlýnech, které patřily tehdejšímu lanškrounskému fojtovi Petrovi Tyčkovi ze Žamberka. Jeden mlýn náležel sázavské rychtě a listinu na držení potvrdil rychtáři Petrovi litomyšlský biskup Albert ze Štemberka. Toto privilegium (tzv. hamfešt) potvrdil zdejšímu rychtáři Vratislav z Perštejna. V listině Sázavy se objevuje i spojení „pustá Sázava“, která je připomínána ještě v roce 1588 v artikulech lanškrounského soukenického cechu a podle všeho se nacházela někde mezi dnešními obcemi Sázava a Albrechtice. V 19. století přinesla obci rozkvět zdejší říčka, na níž nechal roku 1808 zřídit lanškrounský měšťan Ch. Polykarp Erxleben ze starého

---

³⁶ Bližší informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 529–530.

³⁷ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 201.

mlýna a pily plátenickou továrnu a bělidlo. Erxleben se navíc zapsal do tváře kraje vysázením stromových alejí, které zkrášlily okolí Sázavy. Po zakladatelově smrti ale podnik upadl. Od roku 1901 působila v Sázavě i firma Schopper a Stodolowsky, vyrábějící nábytkové látky. V roce 1976 byla obec administrativně připojena k Lanškrounu a opět se osamostatnila až roku 1992. V současnosti zde bydlí asi pět set padesát obyvatel. Z místních památek si každý zajisté všimne kapličky sv. Prokopa, zřízené v roce 1858, sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1811. Nejstarší památkou je pilíř se sousoším Piety od neznámého autora. Tento pomník nechal postavit zdejší rychtář Václav Resler v roce 1681 jako dík za šťastně přestálou morovou epidemii, která řádila v této době především v blízkém Lanškrouně. Sázavský pilíř se sousoším je o tři roky starší než morový sloup na lanškrounském náměstí, který byl vysvěcen roku 1684.³⁸ Se znakem obce se setkáváme od roku 2002. Je vytvořen tak, že v modročerveně polceném štítě má dvě zlatá spojená lekna,³⁹ mezi nimi je vztyčená radlice a postavené krojidlo – obojí stříbrné. Stejně jako většina dalších obcí využívá i vlajku.⁴⁰

Strážná (německy Schönvald)

Tato ves leží čtrnáct km východně od Lanškrouna na českomoravském pomezí, jemuž dominuje nedaleko ležící vrch Lázek (714 m n. m.). Historicky patří k moravským obcím regionu. První písemná zmínka (o někdejší Šumvaldu) pochází z roku 1350 a je spojena se vznikem litomyšlského biskupství, založeného roku 1344. Do jeho nově vzniklé diecéze byla tehdy předána i část území šumperského děkanátu a mezi jinými i Strážná (Schönvald). Místní jméno obce, z něhož se dá soudit, že byla založena německými kolonisty, má původ v krajině, v níž byla ves založena (tj. v krásném lese). Není zcela vyloučeno, že ves existovala již roku 1278, jak se o tom zmiňuje listina štíteckého fojta. Protože je text privilegia zachycen až v jejím potvrzení z roku 1365, nelze určit, zda byla Strážná do řady vesnic doplněna až v této době. Znovu se o Strážné dozvídáme až roku 1412, kdy na ni a další vsi zapsal Hanuš z Lipého své manželce Markétě jistou částku. V průběhu 16. století se Strážná rozrůstala. Moderní dějiny Strážné se odvíjí od poválečného odsunu obyvatel této čistě německé obce a jejího dosídlení z okolních vsí, především z Herbortic a Cotkytle. I dnešní jméno je moderním novotvarem, který se začal oficiálně používat v roce 1949 místo zkomoleniny

---

³⁸ Podrobněji viz v práci BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 530–531.

³⁹ Lekno tvoří srdcovitý list stulíku, či leknínu na dlouhém prohnutém stvolu. Lekno vytržené ze dna řeky a donesené při tažení panovníkovi bylo důkazem úspěšného průzkumu při osídlování země a nalezení bezpečného brodu přes řeku.

⁴⁰ Více informací v publikaci BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 229.

Šumvald z původního jména Schönwald. V současné době žije v podhorské vsi Strážné pouhých sto obyvatel. Ústřední památkou obce je kostel sv. Isidora, který byl roku 1921 úplně přestavěn. Ještě roku 1492 je obec zmiňována jako farní, ale po zániku a znovuosídlení obce v 16. století nebyla už fara obnovena. V době pobělohorské byl zdejší chrám jako filiální přiřazen do Tatenice a jen menší část Strážné spadala do kolatury fary cotkytelské.⁴¹ Nedaleko obce leží přírodní rezervace Selský les, která se mj. vyznačuje výskytem chráněné bledule jamí, jež se dostala až do obecního znaku, který je užíván od roku 2002. Má ve zlatém štítě modré trojverší se dvěma zkříženými stříbrnými bledulemi na zelených stoncích. Na prostředním vysokém zahroceném vrchu si můžeme všimnout vzletajícího dravého ptáka přirozené barvy s červenou zbrojí, z krajních vrchů vyrůstají jehličnaté stromy přirozené barvy. V obci je využívána i vlajka.⁴²

Tatenice (německy Tatenitz)

Další obec patří historicky k moravskému panství a rozkládá se podél Hraničního potoka deset km jihovýchodně od Lanškrouna. První zmínka o obci pochází z roku 1267. Vesnice původně z části náležela krasíkovskému augustiniánskému klášteru Koruna svaté Marie a z části k hradu Hoštejn. Následně se stala součástí statku Štítý, s ním se krátce dostala do svazku panství Moravská Třebová. Snad již Boreš z Rýznberka založil v Tatenici tvrz, která je poprvé připomínána roku 1298, kdy již osm let držel Tatenici a Hoštejn Jaroslav ze Štenberka. Přes několik dalších majitelů pánů z Rýznberka přešla ves roku 1453 do držení majitele zábřežského panství Jana Tunkla z Brníčka. Později držel obec spolu se štíteckým panstvím Jan z Dačic a poté ho páni z Koněpas prodali majiteli zábřežského panství Ladislavu z Boskovic. Roku 1600 přikoupil Tatenici ke svému moravskotřebovskému panství Ladislav Velen ze Žerotína. Tatenická dědičná rychta se poprvé připomíná roku 1281. Ta byla podle dobových zvyklostí vybavena i mlýnem a šenkem. Mohli tu působit někteří řemeslníci. Život vesnice nesporně v polovině 19. století ovlivnila olomoucko-pražská železnice, jejíž zastávka tu vyrostla. Ta je považována za důležitý symbol do současnosti, i když se mění nejenom charakter trati, ale i její postavení v dopravním systému. Obec se může pyšnit barokním kostelem sv. Jana Křtitele z roku 1723 podle návrhu architekta D. Martinelliho⁴³. Ten nahradil

---

⁴¹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 531–532.

⁴² Bližší informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 237.

⁴³ Jméno Domenico Martinelli (1650–1718) je jedním ze synonym pro italskou barokní architekturu severně od Alp. Je architektem barokního Nového Zámku na návrší mezi Lanškrounem a Rudolticemi, ale také barokního kostela sv. Jana Křtitele v Tatenici. První vzdělání získal jako zeměměřič a geometr u svého otce. Po kněžském

původní dřevěnou stavbu, připomínanou již roku 1350. Významnou památkou, široce přesahující obecní hranice, je lovecký renesanční zámek⁴⁴ vybudovaný L. Velenem ze Žerotína (1606). Byl vystavěn na místě původní tvrze z konce 13. století. Po požáru na sklonku 18. století byla obnovena pouze jeho část. V obci se dochovala i řada drobnějších památek, jako několik kamenných křížů a kamenné skulptury Nejsvětější trojice, sv. Rocha (patrona a ochránce před morem) a sv. Floriána (ochránce proti zhoubnému ohni).⁴⁵ Znak je využíván vesnicí od roku 2002 a má v zlatočerveném polceném štítě nad zelenou patou vpravo zkříženou černou sekeru a mlátek. Vlevo si můžeme všimnout vyrůstajícího zlatého procesního kříže. Obec využívá i vlajku.⁴⁶

Trpík (německy Türipes)

Nejmenší samosprávná obec regionu, ležící osm km jižně od Lanškrouna. Rozkládá se podél Lukovského potoka. První zmínka o Trpíku (Tripings) pochází z donační listiny Václava II. z roku 1304. Těžká léta nastala pro obyvatele Trpíku po smrti Václava III. Ani za krále Jana Lucemburského se situace k lepšímu příliš neobrátila. Naposledy se král Jan zmocnil zdejšího statku a odtrhl od Lanškrounska vesničky Trpík a sousední Kozínouhu (dnešní Květnou) a světil je do zástavy Ottovi z Tannenfeldu. Ve vesnici byla dědičná rychta s poměrně velkým pozemkovým majetkem, vybavená rovněž mlýnem a obvyklým šenkem. Mohla zde být při rychtě provozována základní řemesla. Obyvatelstvo bylo v minulosti německé. V 16. století

---

svěcení, kterého se mu dostalo v jeho rodném městě Lucca v Toskánsku, se Martinelliho zájem záhy obrátil k architektuře, kterou vystudoval na prestižní římské Akademii di San Luca, kde později působil jako jeden z nejvýznamnějších a velmi uznávaných pedagogů. Během své profesní dráhy se Martinelli stal tvůrcem projektů pro nejvýznamnější osobnosti své doby (polského krále Jana III. Sobieského, anglického krále Viléma III. Oranžského, německého kurfiřta Johanna Wilhelma Falckého, kurfiřta Lothara Franze von Schönborn z Mohuče a také hraběte Kounitze a knížete Lichtenštejna). Jeho pracovní putování jej zavedlo nejen do rodné Itálie, ale také do Rakouska (Víděň), Čech, na Moravu, do Polska či Nizozemí. Byl „domácím architektem“ hraběte Kounice. Právě ve Vídni se Martinelli dostal ke svému *nejdůležitějšímu dílu vytvořenému v letech 1692–1705* – paláci rodu Lichtenštejnů, kde se v současnosti nachází jedna z nejvýznamnějších evropských sbírek barokního umění

⁴⁴ Roku 1606 nechal Ladislav ze Žerotína přebudovat původní tvrz (nacházela se v místech dnešního východního křídla zámku, kde jsou zachovány rozsáhlé valcně klenuté sklepy) na jednopatrový zámek. Renesanční zámek byl používán hlavně k loveckým účelům. Po Ladislavově odchodu ze země se stal vlastnictvím rodu Lichtenštejnů, kteří ho prodali místnímu statkáři. V roce 1798 zámek vyhořel a po požáru bylo strženo jeho jižní a západní křídlo i arkádové chodby zbývajících křídel. Poté byly v místech zbouraných křídel postaveny nové hospodářské a obytné budovy. Část zámku také sloužila jako hostinec. Po odsunu Němců roku 1945 sloužil jako sklady. Zámek chátral. Koncem 60. let bylo rozhodnuto o jeho demolicí. Vše se však v dobré obrátilo, prošel rekonstrukcí, ukončenou roku 1985. Z bývalé nádhery zámku se do dnešního dne zachoval žerotínský portál s erbem Bohunky z Kunovic - manželky Ladislava ze Žerotína. v prvním patře částečně obnovená arkáda a v interiéru cenná renesanční štuková výzdoba. Celý objekt je upraven renesanční psaničkovou sgrafitovou technikou.

⁴⁵ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 532-533.

⁴⁶ Více informací v knize BORKOVCOVÁ, M. - UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 241.

byl Trpík připojen k nedalekému Damníkovu. V současnosti žije v Trpíku kolem sedmdesáti lidí. Roku 1763 si obyvatelé sami zbudovali barokní kapli sv. Anny, která dnes dlouhodobě neslouží svému účelu. Dále je to kamenný kříž a dvě usedlosti, jež jsou dokladem původní historické zástavby.⁴⁷ Vesnice používá znak od roku 2004. Můžeme na ní vidět ve zlatém štítě v levém horním rohu jetelový trojlist v zelené barvě. Stejně jako většina obcí užívá i vlajku.⁴⁸

Výprachtice (německy Weipersdorf)

Výprachtice se rozkládají na nejhořejším toku Moravské Sázavy osm km od Lanškrouna. Skládají se ze tří částí, historicky samostatných obcí – Výprachtic, Valteřic a Koburku, které byly v moderních dějinách administrativně sloučeny. První písemná zmínka o Výprachticích (Wiprechtsdorf) pochází z roku 1304 z donační listiny krále Václava II. Zbraslavskému klášteru. Tehdejší podoba jména vesnice je typicky kolonizační a vychází z osobního jména lokátora obce. V případě Valteřic není otázka první písemné zmínky zcela zřejmá, ačkoliv se ve stejné listině hned dvakrát objevuje ves Walthersdorf. První z nich je nepochybně vesnice Bystřec, zatímco druhý Walthersdorf bývá historicky ztotožňován buď s Bystříčkem, nebo s Valteřicemi. Za zmínku o Valteřicích je někdy také považován údaj o vsi villa Valcheri v listině štítecké rychty z roku 1278. O Valteřicích opět slyšíme až v ojedinělé zmínce z poloviny 17. století. První zcela bezpečný doklad o existenci dnešní vesnice tak pochází až z roku 1691 a je jím nejstarší pozemková kniha obce. Ještě mladší historii má Koburk, jehož vznik se váže ke zrušení dvora ve Výprachticích a později i ovčína na Plánavech. Ves dostala své jméno podle vojevůdce Joseáše Friedricha prince koburského. V listině z roku 1304 je obec zaznamenána jako Wiprechtsdorf, sto let poté již jako Wiprechtycz a ještě o sto padesát let později jako Weyprachticze. Obec zůstala součástí lanškrounského panství až do roku 1409. Tento rok ji biskup Jan Železný spolu s okolními vesnicemi zastavil šlechtici Janu Strýčkovi ze Stříčkova. Znovu byly připojeny k Lanškrounu až po husitských válkách. Svě osudy sdílely s ostatními vesnicemi lanškrounského regionu až do roku 1540, kdy Jan z Perštejna zastavil Lanškrounsko Václavu Černohorskému z Boskovic. V historii vesnice měla význam rychta, která byla odměnou pro lokátora – zakladatele vsi. Prvním rychtářem byl Mikšík Perda. Podle listiny ke svobodné rychtě patřilo několik řemeslníků, mlýn atd. Neméně významnou roli sehrával v životě Výprachtic i vrchnostenský dvůr a ovčín, založený za Adama Hrzána z Harasova na začátku 17. století. V době třicetileté války v okolí

---

⁴⁷ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 535–536.

⁴⁸ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 252.

vrchnostenského dvora a ve vsi přenocoval v roce 1646 oddíl armády švédského polního maršálka Arvida Witteberga, který táhnul od Jablonného na Šumperk. V době pobělohorské zanikla výprachtická fara, která byla od 16. století nekatolická. V roce 1853 byla povýšena lokalie na farnost. V době tereziánských reforem byla v obci zbudována triviální škola. Zvláštností v novodobých dějinách Výprachtic je skutečnost, že přes drtivou převahu českého obyvatelstva v obci byla začleněna po Mnichovu do Sudet. Spolu s okolními obcemi, jako byly Jamné nad Orlicí, Bystřec, Koburk, Horní a Dolní Heřmanice, Horní Čermná a Nepomuky, tak představovaly téměř čistě českou enklávu v německém záboru. Mezi nejvýznamnější historické památky v obci patří kostel Proměnění Páně, jehož současná podoba pochází z přestavby z roku 1816. Dále pak klasicistní budova fary, ozdobená na fasádě slunečními hodinami. Kostelík Povýšení sv. Kříže ve Valteřicích pochází z roku 1932. V obci se nachází řada drobných sakrálních staveb, které doplňují její kolorit. Před školou nedaleko kostela stojí kaple z roku 1848, která sloužila až do roku 1954 jako zastavení průvodu o vlastnosti Božího Těla. Mezi památky patří klasicistní kostel Proměnění Páně (1816) a fara se slunečními hodinami. U silnice na Haldě stojí pseudogotická kaplička z roku 1890, která sloužila jako cíl procesí. Za zmínku stojí i Trojiční sloup z fary, socha sv. Jana Nepomuckého a nedávno restaurovaný kamenný kříž. Cenný je rovněž pomník padlým se sousoším Piety na křížovatce pod kostelem, jehož autorem je pražský sochař Čeněk Vosmík. V obci je zachováno několik typických horských chalup z 18. a začátku 19. století. V současnosti zde žije asi devět set šedesát obyvatel. Její dominantou je Buková hora (958 m n. m.). V minulosti se v obci narodila nebo působila řada významných osobností, především hudební skladatel Jindřich Praveček⁴⁹ či dlouholetý lanškrounský archivář Jindřich Chládek.⁵⁰,⁵¹ Ves používá od roku 2004 znak, ve kterém jsou v zeleném štítě tři odkloněné dole spojené zlaté lipové listy, provázené nahoře dvěma stříbrnými čtyřnohými hvězdami. Vesnice využívá i vlajku.⁵²

---

⁴⁹ O Jindřichu Pravečkovi více v 7. kapitole.

⁵⁰ Jindřich Chládek (4. 3. 1897–11. 12. 1980) byl městský kronikář, správce lanškrounského muzea a okresního archivu, matrikář a tajemník městského národního výboru. Narodil se ve Výprachticích, byl vychován maminkou. Po ukončení měšťánské školy se vyučil v Rudolticích u svého strýce cukrářem. Účastnil se jako voják první světové války, poté pracoval jako tajemník v okrese Kutná Hora a v roce 1945 se vrací zpět a přijímá funkci tajemníka v Lanškrouně. Městskou kroniku vedl celých šestadvacet let, v čemž navázal na své předchůdce (prvním kronikářem byl Vincenc Pernikář). Dalším důležitým posláním pana Chládky byla správa okresního archivu v letech 1953–1960 a muzea až do roku 1970.

⁵¹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 536–539.

⁵² Bližší informace v knize BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska. z let 1897–1945 ze sb. K. Uhlíře*, s. 299.

Žichlínek (německy Sichelsdorf)

Obec se rozkládá podél toku Moravské Sázavy čtyři km jižně od Lanškrouna. První zmínka o Žichlíneku (Sichlingsdorf) pochází z darovací listiny Václava II. z roku 1304, jíž věnoval celé Lanškrounsko Zbraslavskému klášteru. Ryze kolonizační místní jméno má původ v osobním jméně lokátora-zakladatele vsi. Tomu byla dědičně svěřena vesnická rychta a úřad rychtáře, který reprezentoval vrchnost a zastupoval vesnici. Kolonizaci prováděli v regionu Páni z Drnholce, jejichž dílem je i vznik Žichlíneku. Žichlínský rychtář Otto de Lapide⁵³ přednesl litomyšlskému biskupovi Janu ze Středy žádost o privilegium na zdejší rychtu. Jan ze Středy získal Lanškrounsko a Lanšpersko pro své nástupce. Biskup přidal k rychtě také právo honit svobodně v okolních lesích zvěř. Za husitských válek litomyšlské biskupství zaniklo a jeho statky získali světští šlechtici. Od druhé poloviny 15. století drželi Lanškrounsko Kostkové z Postupic a sňatkem je na začátku 16. století získali Pernštejnové. Jan z Perštejna vydal privilegium pro Žichlínek. Ve vsi byla na řece postavena valcha pro lanškrounské soukeníky. Roku 1561 získal rychtu v Žichlíneku rod Viktorínů. Starou rychtu nechali strhnout a nová rychta prošla dvojí přestavbou. Jedním z významných milníků v dějinách Žichlíneka byla stavba olomoucko-pražské dráhy v letech 1842–1845. Nádraží nejprve neslo pojmenování po vzdálenějším Lanškrounu. Teprve roku 1876 byla stanice přejmenována na Sichelsdorf (Žichlínek). První vlak tam byl uvítán v roce 1845, kdy byla postavena slavobrána. Dalším přelomovým obdobím v životě obce byl konec druhé světové války. Krátce po ní byla zprovozněna dodnes fungující kafilerie. Památkám v obci dominuje kostel Narození sv. Jana Křtitele z roku 1725, postavený po zbourání původního dřevěného kostela. V roce 1769 byla ve vsi zřízena lokalie, která byla až později povýšena na farnost a v okolí kostela byl zřízen hřbitov. Jihovýchodně za obcí stávala dřevěná tvrz Krotenful,⁵⁴ o níž se zachovaly pouze písemné záznamy. Mezi další církevní památky patří dvě sochy stojící před kostelem – socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1755 a mladší sv. Jana Evangelisty. Sousoší Nejsvětější Trojice se nachází poblíž silnice do Rychnova. Mezi významné osobnosti spjaté se Žichlínekem patří mj. Wenzel Bernard Appel. Byl děkanem a proboštem kláštera v Reichersbergu, nositelem Leopoldova rytířského řádu. Dalším duchovním byl Adalbert Janisch, farář v Seckau, vyznamenaný Františkem Josefem I. V současnosti zde žije celkem osm set obyvatel.⁵⁵ Obec

---

⁵³ Český ekvivalent jeho latinizovaného jména by zněl Ota z Kamene.

⁵⁴ Určitou zajímavostí, po níž bohužel nezůstalo prakticky ani stopy, je ves s vodním hradem a dvorem Krotenful na jižním konci obce. Jediná písemná zmínka o ní pochází z roku 1378, kdy tvrz drželi lanškrounští augustiniáni. Roku 1460 se v potvrzení augustiniánských statků mluví již jen o vsi Krotenful, která pravděpodobně později splýnula se Žichlínekem. Samotné torzo tvrzíště bylo zničeno v souvislosti se stavbou železnice.

⁵⁵ Podrobněji viz BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 539–540.

nikdy v minulosti nebyla městem, takže nemohla získat znak. Novodobý jí nebyl doposud udělen.⁵⁶

1.2 Lanškroun

Lanškroun byl založen „na zeleném drnu“ na mírném návrší nad soutokem dvou potoků, ostrovského a třešňovského (janského), kolem poloviny 13. století při rozsáhlé kolonizaci okolní krajiny jako hlavní ekonomické centrum rozsáhlého lanškrounsko-lanšperského panství. Město má pravidelné středověké založení s čtvercovým náměstím, uprostřed kterého stojí renesanční radnice z let 1581–1582. Kolonizaci zde prováděli z pověření krále bratři Heřman a Oldřich z Drnholce. Brzy se stalo hospodářským centrem okolní nově osídlené krajiny, zejména pak pro území rozkládající se na horním povodí Moravské Sázavy. Od ostatních míst se lišilo hlavně tím, že se změnilo v město (civitas) obklopené hradbami. Po dokončení osídlení páni z Drnholce odešli jinam a osídlené území vrátili králi. Nově vzniklé město bylo pojmenováno Landskron (česky země koruny nebo také zemská koruna). Zpočátku (minimálně do konce 13. století) byl Lanškroun královským městem, později městem poddanským, ale s královskými výsadami. K počestění jména na Lanškroun došlo po roce 1300. Po husitských válkách až do konce první poloviny 17. století je uváděno jen v českém tvaru. A tak Lanškroun nese své historické pojmenování, které dostalo při svém založení.⁵⁷

1.2.1 Historie Lanškrouna

Historie města je velmi bohatá, je to dáno možná i tím, že Lanškroun vystřídal za dobu svého trvání mnoho různých majitelů. Město samotné bylo ovlivněno vývojem mnoha událostí ze světové historie (války, mor...).

Vznik města a jeho majitelé

V písemných pramenech se poprvé připomíná roku 1285 v souvislosti s královskou kolonizační činností jako hlavní ekonomické centrum rozsáhlého lanšperského panství. Mezi

---

⁵⁶ Více informací v publikaci BORKOVCOVÁ, M. UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*, s. 312.

⁵⁷ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s.283-284.

nejvýznamnější kolonizátory patřili Heřman z Ostěchu, Oldřich z Drnholce a Přemysl Otakar II. Město bylo jako královský majetek spolu s lanšperským panstvím darováno králem Václavem II. jeho nevlastnímu otci Závišovi z Falkenštejna a jeho synu Ješkovi, který byl královým nevlastním bratrem. Po Závišově popravě roku 1290 přešlo celé lanšperské panství i s Lanškrounem a hradem Lanšperk⁵⁸ opět do majetku krále Václava II. Ten listinou z roku 1304 daroval celé území i město Lanškroun Zbraslavskému klášteru. V roce 1371 založil ve městě Petr Jelito, litomyšlský biskup a rodák z Dolního Třešňovce u Lanškrouna, augustiniánský klášter (který byl v období renesance přestavěn na zámek v renesančním slohu) a součástí rozsáhlého lanšperského panství zůstalo město do čtyřicátých let 16. století. V průběhu druhé poloviny 15. století začínají Kostkové z Postupic (Zdeněk Kostka z Postupic) z kláštera budovat zámek. K jeho zásadní přestavbě došlo až v posledních dvaceti letech 16. století za Adama Hrzána z Harasova, který sem přemístil správu celého rozsáhlého panství. Zámek se stal i sídlem majitele panství. K dalším stavebním úpravám zámku došlo za Lichtenštejnů, zejména v druhé polovině 19. století. Dnes je v budovách zámku městské muzeum.⁵⁹

Od počátku 16. století vlastnil panství Jan z Pernštejna. Ten byl nucen před svou smrtí (1548) dát lanškrounskou část lanšperského panství i s městem Lanškroun do zástavy Václavu Černohorskému z Boskovic (páni z Boskovic). Za vlády pánů z Postupic a poté Pernštejnů získal Lanškroun řadu významných privilegií, např. již v roce 1464 právo konat trh na den sv. Urbana a na sv. Matouše, dále právo vybírat mýto u bran, v roce 1507 dostali měšťané právo odúmrti (podle této výsady směli jejich poddaní svobodně odkazovat své jmění svým dědicům bydlícím na jejich panství), v roce 1514 došlo k rozšíření tržního práva na dva dny v týdnu (úterý a sobota), v roce 1568 bylo městu potvrzeno právo várečné. Po dvaceti letech v roce 1561 Vratislav z Pernštejna tuto zástavu od Václavových dědiců vyplatil. Od té doby se tyto části (lanškrounská a lanšperská) uvádějí samostatně, ale vždy jako součást jednoho správního celku - panství Lanškroun. Dalšími vlastníky města a panství byli Hrzánové z Harasova a po bitvě na Bílé Hoře (r. 1620) připadl Lanškroun Lichtenštejnům (od r. 1622, Karel z Lichtenštejna).

---

⁵⁸ Hrad Lanšperk byl založen asi v polovině 13. století za posledních Přemyslovců v rámci kolonizace řídko osídleného pohraničního pralesa severovýchodních Čech, který byl královským majetkem. Založil jej buď Oldřich z Drnholce nebo Heřman z Ústí a brzy po založení přešel hrad do královského majetku. První písemná zmínka o Lanšperku je z roku 1285, kdy jej král Václav II. daroval Závišovi z Falkenštejna.

⁵⁹ Městské muzeum v Lanškrouně vzniklo v roce 1905. Nyní nabízí čtyři stálé expozice -- Historie města Lanškrouna, Sklářství na pomezí Čech a Moravy, Kabinet mincí a medailí akademického sochaře Zdeňka Kolářského a Pamětní síň hudebního skladatele a dirigenta Jindřicha Pravečka; a také sezónní výstavy.

Lanškroun pö třicetileté válce

V době třicetileté války bylo město poničeno švédskými i císařskými vojsky. Po ní do Lanškrouna přicházeli němečtí osadníci, kteří prosadili německou správu. Od roku 1683 je městská kniha psána německy. V polovině 17. století vrcholí vědecká činnost nejvýznamnějšího lanškrounského rodáka, fyzika, matematika, astronoma, lékaře a filozofa, rektora dnešní Karlovy univerzity a zakladatele spektroskopie - Jana Marka Marci (1595 - 1667), po němž je pojmenováno nejen hlavní náměstí Lanškrouna. Koncem 18. století bylo město vyhlášeno městem municipálním. Od roku 1791 je město samostatné bez pevné vazby na někdejší vrchnost a od této doby byl v jeho čele měšťany volený starosta (purkmistr). Po roce 1850 se Lanškroun stává městem, které bylo po řadu let centrem státní správy pro celé široké okolí. Až do roku 1938 zde sídlil okresní úřad a také okresní soud (do roku 1960). Mimo to byla také ve městě nižší reálka, hlavní škola, finanční stráž, spořitelna, trhy, dva pivovary, tři lihovary, patnáct obchodů a další průmysl.

Rozmach města (18. a 19. století)

Postupem času docházelo k hospodářskému a kulturnímu rozvoji města. Na přelomu 17. a 18. století byla dokončena stavba knížecího pivovaru. Rozmach města dokládá stavba železniční přípojky Lanškroun - Rudoltice v Čechách, která byla dokončena v roce 1885. V tomtéž roce vypukla ve městě cholera, která postihla celé město i jeho blízké okolí. Na cholera zemřelo během tří měsíců dvě stě padesát šest lidí. V sedmdesátých letech se rozvíjí hospodářská činnost - vzniká tabáková továrna (1875–1945), továrna Pam a Co na výrobu textilních dutinek, mrazírny Jana Riese, zlatnická firma Eduarda Langer, textilka, firma Stodolowski, která se zabývala výrobou plyšových přikrývek, koberců, potahových látek aj.

Bouřlivý přelom (19. a 20. století)

V 2. polovině 19. století vznikají centra vzdělanosti - Gymnázium (1874) a Střední odborná tkalcovská škola, dochází k výraznému vzestupu německého nacionalismu. Po vzniku ČSR odmítli uznat československou vládu, a tak byla vytvořena německá národní rada, která se hlásila k tzv. Deutsch-böhmen. Teprve po zásahu vojenského oddílu z Vysokého Mýta v listopadu 1918 byl Lanškroun donucen uznat svrchovanost nového státu, ale k nacionalistickým vystoupením proti novému státu docházelo ve městě ještě na jaře 1919. Postupně se nacionální vášně zklidnily a v průběhu dvacátých let došlo k vzrůstu vlivu českého obyvatelstva ve městě a byla zde zřízena i česká měšťanská škola. V třicátých letech 19. století byl zřízen okresní úřad. Prostory pro činnosti okresního úřadu byly získány

přestavbou a rekonstrukcí bývalého městského pivovaru.

Po Mnichovu 1938 byl Lanškroun připojen k Německu, více jak tisíc Čechů uprchlo za hranice, začalo zatýkání antifašistů, měnil se i charakter továren a průmyslu v nich soustředěných. Většina z nich byla začleněna do německého zbrojního průmyslu. Významné je umístění firmy Siemens. Jejím sídlem se stala bývalá továrna tabákových produktů. Období odtržení Lanškrouna od Československa skončilo 9. května 1945, kdy město obsadily oddíly Rudé armády, a město bylo osvobozeno.

Lanškroun po druhé světové válce

Poválečný odsun Němců z Lanškrouna byl dokončen 31. 10. 1946 - město se stalo českým. Po roce 1945 se Lanškroun vyvíjel jako okresní správní město. Okresní národní výbor vzniklý v revolučních dnech května 1945 byl záhy zrušen a území lanškrounského okresu podřízeno nově vzniklému okresnímu národnímu výboru v Ústí nad Orlicí. V lednu 1947 byl ONV v Lanškrouně obnoven a existoval až do roku 1960. Při tehdejší reorganizaci územního uspořádání byl okres v Lanškrouně opět zrušen a Lanškrounsko připojeno k okresu Ústí nad Orlicí.⁶⁰

1.2.2 Průmysl města Lanškrouna a okolí

Manufaktury působící v 18. a začátkem 19. století jsou pokládány za předchůdce tovární výroby. V Sázavě, dva kilometry východně od Lanškrouna, působila v období 1808 až 1831 manufaktura založená Christianem Erxlebenem, kde pracovalo až sto padesát zaměstnanců. Věnovala se zpracování lnu. Erxleben o půl století později v roce 1875 postavil státní monopol na tabákové výrobky, tzv. císařskou a královskou tabákovou režii. V roce 1884 Moric Pam, původně podomní obchodník z blízkého Ostrova, investoval do strojní výroby papírových dutinek pro početné a rychle se mechanizující textilní průmysly. V prostorách severních hradeb vybudoval rozsáhlou továrnu, která se stala jednou z největších ve svém oboru v rakousko-uherském mocnářství a dodávala výrobky do celé Evropy. Tyto dvě firmy se staly na mnoho desetiletí oporou hospodářského rozvoje Lanškrounska. Jeden z hlavních přínosů spočíval v propojení Lanškrouna s vnějším, i velmi vzdáleným a vyspělým světem. Papírny úspěšně podnikají dodnes, ale tabákovou výrobu nahradila vysoce moderní

---

⁶⁰ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 64-280; www.lanskroun.eu.

elektronická výroba. Za druhé světové války v roce 1943 přemístila berlínská společnost Siemens & Halske svou výrobu elektrických kondenzátorů do části lanškrounské tabákové továrny, neboť se potřebovala vyhnout výpadkům výroby při častém bombardování Berlína. Současně přivedla do Lanškrouna i řadu německých odborníků na elektronické součástky. Výroba kondenzátorů pak po válce pokračovala v nově vzniklé firmě TESLA Lanškroun, národní podnik. Postupně se k ní připojily i další znárodněné výroby elektronických součástek, přemístěné do Lanškrouna z jiných lokalit v Čechách. Současně byla tabáková výroba odstěhována z Lanškrouna do mateřského závodu v Kutné Hoře.

Průmyslový rozvoj

V minulosti bylo město proslulé textilním, později tabákovým průmyslem. Dnešní Lanškroun je rychle se rozvíjejícím moderním městem. Je městem elektroniky, strojírenství a papírenského průmyslu. V roce 1951 byly papírny přejmenovány na Východočeské papírny a postupně k nim přibýly papírenské závody v jiných oblastech. Podobně i k **TESLE Lanškroun**, která si svůj původní název z roku 1945 uchovala, byly přidruženy pobočné závody v Jablonném nad Orlicí, Jihlavě, Blatné a Ostravě – Zábřehu. Jejich provozní podmínky byly obdobné a podniky se neustále potýkaly s nedostatkem prostředků.

Nové podmínky po sametové revoluci přinesly velké naděje i velká rizika. TESLA Lanškroun, tradiční výrobce kondenzátorů, hybridních integrovaných obvodů, sanitární techniky, kovových a plastových dílů, se současně snažila o výrobní spolupráci se zahraničními firmami. Na začátku privatizace se transformovala na akciovou společnost, řada pomocných provozů se osamostatnila a vlastní TESLA pak byla privatizována kuponovou metodou. Tento podnik bohužel zkrachoval v roce 2003, ale byla vytvořena dceřinná společnost TESLA Capacitors (TeCap s. r. o.) a dále pak společnost HARLINGEN převzala část výroby společnosti TESLA a. s.

V této době vznikaly ještě další firmy. **Společnost AVX** chtěla co nejdříve rozšířit kapacitu tak, aby se dostala do čela světového pořadí výrobců tantalových čipových kondenzátorů. (V roce 1989 byla AVX světovou trojkou v odvětví elektronických kondenzátorů spolu s mateřskou japonskou společností Kyocera Corporation.)

Schott Electronic s. r. o. je výrobce kovových pouzder se skleněným izolantem, využívaných v automobilovém a elektrotechnickém průmyslu. Zakladatelem je německá firma Schott Glaswerke. Veškerá výroba se exportuje hlavně do USA a na trhy jihovýchodní Asie.

Vlastní cestou vývoje se vydal druhý největší podnik v regionu – Východočeské papírny. V rámci privatizačního procesu vzniká **ORPA - Orlické papírny a. s.**, které zahrnují závod

v Lanškrouně, Chrasti u Chrudimi a Hostačově. Jde o jednu z nejstabilnějších firem českých vlastníků v regionu, která je významným výrobcem papírových trubíc a dutinek, plastových dutinek a cívek, technických výlisků z plastů apod.

SPEKTRUM CZ, a. s. je velkoobchodní prodej papírového hygienického sortimentu, balicích papírů a vlastní výroba a prodej papírových kapesníků registrovaných pod značkou „CHERR“ a „LINTEO“. Hlavní sklad společnosti je v Lanškrouně, další jsou v Praze, Olomouci a Moutnici. Spolupracuje se zahraničními velkoobchody v obchodní síti ČR (MAKRO ČR, Kaufland atd.).

SOMA spol. s. r. o. je výrobce strojů pro polygrafický a zpracovatelský průmysl. Specializuje se na flexotiskové stroje, doplněné podélnými či příčnými řezačkami pásů papíru, plastové či kovové fólie a výsekovými stroji.

KOMFI spol. s. r. o. je dodavatel speciálních strojů pro elektrotechnický a papírenský průmysl. Pro návrh svých strojů a zařízení využívá firma moderně vybavenou konstrukční kancelář. Jednotlivé části strojů jsou vyráběny na pokrokových CNC strojích. Společnost má tři závody – v Lanškrouně, v Novém Městě na Moravě a ve Svěbohově.

Dalšími neméně významnými firmami jsou JCEE s. r. o., STEPA s. r. o., FOREZ s. r. o. ALEMA s. r. o., M+M Kovo, KOVOMANNEL, RIESS Kovovýroba, s. r. o. atd. Díky tomu po roce 1995 vykazuje Lanškrounsko stabilně nižší míru nezaměstnanosti, než je okresní a republikový průměr.

Západní průmyslová zóna Lanškrouna vznikla po roce 1885 poblíž vlakového nádraží a hlavní severojižní silnice (směr Wrocław, Kladsko – Brno, Vídeň). Dnes tu jsou soustředěny velké průmyslové společnosti opírající se o vysoce kvalifikované pracovníky a vlastní vývoj. Menší východní průmyslová zóna je na protilehlé straně města a soustřeďuje zejména dynamické firmy střední velikosti. Průmyslové podniky zajišťují vysokou zaměstnanost obyvatel Lanškrouna i jeho okolí. Za rozvojem ekonomiky města stojí celá řada úspěšných místních podnikatelů a manažerů, i významné investice mnoha mezinárodních společností, které v Lanškrouně vyrábějí.

V deset a půl tisícovém Lanškrouně působí na dvě stě padesát společností, evidováno je přes dva tisíce soukromých podnikatelů a živnostníků. Současná průmyslová síla Lanškrouna se projevuje například tím, že ve městě je jen v samotném průmyslu kolem šesti tisíc pracovních míst, takže velké firmy dováží své zaměstnance z okruhu padesáti km. Z Lanškrouna pochází více než dvě třetiny světové produkce roznětek pro airbagy, z práce lanškrounských techniků a dělníků pochází čtvrtina celosvětové výroby tantalových

kondenzátorů, které jsou využívány do mobilů a aut.⁶¹

1.2.3 Školství a vzdělání

V druhé polovině 19. století vznikají centra vzdělanosti – Gymnázium (1874) a Střední odborná tkalcovská škola. V průběhu 20. století došlo k vzrůstu vlivu českého obyvatelstva ve městě a byla zde zřízena i česká měšťanská škola.⁶² Školství je v Lanškrouně zastoupeno, kromě vysoké školy, všemi stupni. Ve městě je nyní pět mateřských škol (pro děti ve věku 3–6 let), čtyři základní školy (pro děti ve věku 6–15 let), z toho jedna z nich je speciální školou v regionu Lanškrounska, která se věnuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Navštěvují ji děti, které se nemohou úspěšně vzdělávat v základní škole. Ředitelkou je Mgr. Jarmila Minářová. Dále to jsou tři střední školy (pro mládež ve věku 15–18 let).

Gymnázium Lanškroun je všeobecně vzdělávací škola zabezpečující víceleté (prima až aktáva) a čtyřleté studium zakončené maturitní zkouškou. Sídlí v reprezentativní, před několika lety opravené budově, která tvoří jednu z dominant lanškrounského náměstí. Cílem převážné většiny všech studentů je úspěšné složení maturitní zkoušky a přijetí na vysokou nebo vyšší odbornou školu. Žáci gymnázia se pravidelně účastní nejen okresních, oblastních, ale také celostátních kol různých soutěží a olympiád, ať už přírodovědeckých, matematických, jazykových, hudebních či sportovních, s velmi pěknými výsledky. Povinným cizím jazykem je angličtina a němčina, volitelným latina, francouzština, ruština, španělština. Zájmovými kroužky jsou dramatický kroužek „Škeble“, pěvecký sbor, hokejový klub... Velmi pěknou tradicí studentů septimy a 3. ročníku se stalo organizování majálesu a maturitního plesu. Ředitelkou gymnázia je RNDr. Věra Šverclová.

Střední odborné vzdělávání má v Lanškrouně tradici delší než sto let. Dnešní **Střední průmyslová škola a střední odborné učiliště Lanškroun** je škola, která více než padesát let vychovává odborníky pro elektroniku. Škola je vybavena moderní výpočetní technikou,

---

⁶¹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 303–323.

⁶² Významnou roli v životě české menšiny v Lanškrouně sehrála česká obecná a měšťanská škola. Vhodné podmínky pro její založení se ve městě vytvořily teprve po vzniku Československa a eliminaci odštěpných tendencí německého obyvatelstva v pohraničí. Po vojenském obsazení Lanškrouna oddílem třicátého pěšího pluku z Vysokého Mýta byl pořízen soupis českých dětí, ve kterém bylo zaregistrováno sto padesát žáků. Jejich rodiče žádali o vytvoření mateřské školy v Lanškrouně, pro kterou měla být propůjčena budova staré tkalcovské školy. I když škola nebyla jedinou českou institucí tohoto typu v Lanškrouně, vznikla ve městě jako první a měla bezesporu největší vliv. Činnost učitelů se mnohdy podobala buditecké práci z dob českého národního obrození, byť probíhala v odlišných podmínkách. Se svými žáky zorganizovali řadu kulturních akcí. Škola se také podílela na sociální pomoci chudým dětem.

odborně zařízenými pracovny, laboratořemi a dílnami. Disponují také jedinou lanškrounskou sportovní halou, která slouží nejen k výuce, ale také pro zabezpečení velké části sportovního dění ve městě. SŠ a SOU nabízí obory čtyřleté elektrotechnické studium s maturitou – slaboproud, SOU obor mechanik – elektrotechnik, kosmetička, mechanik elektrotechnických zařízení, zámečnick, nástrojař, kadeřnice, knihař. Ředitelem je Ing. Jaroslav Novák.

Druhou odbornou školou v Lanškrouně je **Střední zemědělská škola v Dolním Třešňovci**. Škola nabízí obory agropodnikání, chov koní a jezdeckví, podnikání a služby, ekonomika a podnikání a nový obor veterinářství. Součástí studia je i autoškola. Starším studentům umožňuje škola výměnné zahraniční pobyty. Ředitelem byl po mnoho let Ing. Vlastimil Fiedler, nyní jeho pozici zastupuje Ing. Josef Coufal.

Pro handicapované děti a studenty tu působí **základní škola speciální**, která byla založena v roce 1995. Ve škole se průměrně vzdělává asi třicet žáků se středně těžkým a těžkým stupněm mentálního postižení, s kombinovaným postižením (především dětskou obrnou), s lékařskou diagnózou autismus. Pro děti s těžkým postižením je pro diagnostiku a tvorbu individuálních vzdělávacích cílů využíván PORTAGE program. Všichni žáci pracují podle individuálního vzdělávacího plánu, vytvořeného týmem odborníků – speciálním pedagogem, psychologem, fyzioterapeutem, s ohledem na připomínky a přání rodičů a zákonných zástupců žáka. Hodnocení žáka je slovní. Škola využívá pro rehabilitační cvičení žáků vhodně upravenou třídu, pro sportovní využití mobilních dětí přilehlou rozsáhlou zahradu vybavenou vhodnými prolézačkami a speciálně upravenými koly. V květnu 2008 byla otevřena nová učebna SNOEZELLEN. Cílem pobytu dětí ve snoezelenu je stimulace smyslů, relaxace, aktivizace. Dítě si samo může vybrat z nabízených podnětů a získat další smyslovou zkušenost pomocí světla, zvuků, pocitů, vůní a chutí. Žáci též využívají nabízené volnočasové aktivity (kroužek výtvarný, sportovní, počítačový, strukturované aktivity pro děti s autismem atd.) Zvláštní důraz je kladen na pravidelnou spolupráci s rodiči a lidský rozměr poskytované péče. Ředitelkou této školy je Mgr. Stanislava Švarcová.

Programy, kroužky a aktivity pro děti ve volném čase má na starosti **Dům dětí a mládeže**. Rozvíjí činnost v oblasti zájmové vzdělávání dětí, žáků, studentů a dospělých. Prostřednictvím pravidelné zájmové činnosti předkládá dětem a mládeži pestrou nabídku aktivit ve volném čase. Zájmových útvarů je čtyřicet pět a navštěvuje je v průměru šest set padesát členů. Zahnuje oblasti – tělovýchovu a sport, techniku a přírodovědu, výtvarnou a dramatickou výchovu, výuku cizích jazyků, základů s PC atd.

Umělecky nadané žáky a studenty rozvíjí **Základní umělecká škola Jindřicha Pravečka v Lanškrouně** se zaměřením na hudební, taneční a výtvarný obor. V roce 2007 oslavila

šedesát let od svého založení. Od roku 1997 získala souhlas skladatele, dirigenta a hudebníka Jindřicha Pravečka, rodáka z Výprachtic, k užívání jeho jména v názvu školy. Škola byla nejdříve zřízena jako pobočka hudební školy v České Třebové. Od roku 1947 byla ustanovena jako samostatná Městská hudební škola. Důležitým mezníkem byl rok 1961, kdy se škola podle nového školního zákona změnila na lidovou školu umění (LŠU) a začala výuka výtvarného oboru. Od roku 1987 se píše historie tanečního oboru. V roce 1973 vznikla detašovaná učebna v Jablonném nad Orlicí, která se v roce 1993 díky zájmu města stala samostatnou školou. Rok 1990 je zapsán opět významnou změnou v názvu školy. LŠU se celostátně přejmenovaly na základní umělecké školy. Od roku 2000 byla zahájena výuka v nových učebnách na náměstí Jana Marka Marci a škola vstoupila do právní subjektivity. Škola zabezpečuje výuku ve třech oborech, a to v hudebním, výtvarném a tanečním. Hudební obor má tradičně největší počet žáků v nástrojové výuce a zpěvu. Výsledky dosažené v ústředních kolech soutěží vyhlašovaných MŠMT i jinými subjekty dokazují velmi dobrou úroveň výuky. (Soutěže ZUŠ, Pískání pro zdraví atd.) Každoročně je přijato několik žáků ke studiu na školy s uměleckým zaměřením nebo na pedagogické fakulty. Lanškounská veřejnost se setkává s tradičními akcemi – během školního roku to jsou koncertíky pro rodiče, třídní přehrávky, koncert „Hraje celá rodina“, „Děti hrají jazz“ atd. Možnost srovnání úrovně výuky nabízí kontakty, které škola udržuje se školami ZUŠ Brno – Veveří a ZUŠ Vráble na Slovensku. Škola již uskutečnila řadu společných vystoupení v Lanškrouně i v místě partnerských škol. Taneční obor se pravidelně každým rokem představuje na celostátní přehlídce scénického tance v Kutné Hoře. Výtvarný obor představuje svou tvorbu každý druhý rok na Bienále na určité téma a Slavnosti světla. Škola vydává od roku 1993 spolu se Sdružením rodičů při ZUŠ Ročenku, která informuje rodiče žáků o dění ve škole. Ředitelkou školy je paní Marta Obrová.⁶³

Již třicetiletou tradici má ve městě **Lanškrounská dřevěná píšťalka**. Jde o cyklus výchovně-vzdělávacích hudebních pořadů pro děti a jejich rodiče, inspirovaný pořady Dřevěná píšťalka, které vedl v pražském Divadle hudby flétnista Václav Žilka – duchovní otec výuky hry na zobcovou flétnu. Napadlo ho v roce 1976 hravou formou hudebně a esteticky vzdělávat děti společně s rodiči prostřednictvím hry na zobcovou flétnu, která je ideálním a nejjednodušším hudebním nástrojem v rukou dítěte. Tehdy to byl hudebně-pedagogický světový experiment, který zaujal mimo jiné i učitelky tehdejší Lidové školy umění v Lanškrouně – Věru Vychytovou, Martu Obrovou a Marii Střechovou. Díky nim se

---

⁶³ Více informací o školství v Lanškrouně v publikaci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 345-351.

zrodil dvouletý cyklus Lanškrounská dřevěná píšťalka (LDP), sestávající ze dvou oddělení: Píšťalka (pro začátečníky) a Pískánky (pro pokročilejší). Od roku 1992 je pořadatelem Kulturní centrum Lanškroun. Náplň jednotlivých pořadů v týdenních intervalech je velice rozmanitá a musí zaujmout jak děti ve věku od pěti let, tak i jejich rodiče či další rodinné příslušníky. Základem je hra na sopránovou zobcovou flétnu – učí se nejen děti, ale i většina rodičů, kteří přišli na to, že společné hraní je pro dítě zábavnější. Všichni přítomní se seznamují s hudebními pojmy, se základy hudební teorie, zpívají a učí se naslouchat hudbě. Mezi děti přicházejí hosté, kteří hrají na různé nástroje. Dále pak pracovníci muzea a knihovny, kteří pomáhají účastníkům rozšiřovat si vědomosti v oboru kultury, estetiky i veřejného života. Děti své dojmy z hodin a vystoupení také výtvarně zpracovávají, učí se veřejně vystupovat, vymýšlejí pohádky, říkanky a vlastní skladbičky, učí se abecedě společenského chování atd. Celým cyklem se jako stříbrná nitka vine hravá forma soutěžení. LDP doposud navštěvovalo přes tisíc dětí. Většina z nich absolvovala celý dvouletý cyklus a na závěr získala „tovaryšský list cechu muzikantů – amatérů“. Je důležité, že LDP položila základy činnosti pobočky dřívější Hudební mládeže ČR a Kruhu přátel hudby, který pokračuje ve své činnosti dodnes. Je velmi potěšující, že bývalé „pískankáře“ můžeme potkat jako posluchače na koncertech i jako aktivní hráče v různých souborech, mezi studenty konzervatoří, vysokých hudebních škol a mezi pedagogy. Začínají se také vracet do LDP, tentokrát jako rodiče se svými dětmi. Lektorkami už jsou mnoho let Věra Vychytová, Marie Střechová, Jitka Kostecká a Jaroslava Havlíčková.⁶⁴

1.2.4 Současný Lanškroun

Město se stalo v roce 2002 pověřenou obcí s rozšířenou působností pro dvacet jedna obcí Lanškrounska. Lanškroun čile rozvíjí bohatou partnerskou spolupráci s polskými městy Dzierżoniów⁶⁵ a Serock,⁶⁶ se slovenským Kežmarokem⁶⁷ a italským Castiglione in

---

⁶⁴ Více informací viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 345–355.

⁶⁵ Dzierżoniów leží v Dolnoslezském vojvodství v Dzierżoniowské kotlině na Sudecké vysočině na úpatí Sovích hor. Okolí města je výjimečné díky množství minerálů, unikátním zástupcům flory a nerozluštěným záhadám podzemních objektů, datovaných do období druhé světové války. Dzierżoniów je střední město třiceti pěti tisíc obyvatel. Srdcem města je radnice z 13. století, která konečnou podobu získala v 19. století.

⁶⁶ Město Serock leží čtyřicet km severovýchodně od Varšavy na soutoku řek Bug a Narew. Ve městě žije tři tisíce obyvatel, v celém okrsku, který zahrnuje dvacet osm vesnic, téměř sedm tisíc obyvatel. První písemná zmínka o Serocku je datována do roku 1065. Město získalo svá práva v roce 1417, ztratilo je v roce 1869 a znovuzískalo v roce 1923. Serock je díky soutoku řek Bug a Narew součástí dopravní cesty důležité pro obchod s východem, která byla využívána již ve středověku.

⁶⁷ Kežmarok leží v severovýchodní části Popradské kotliny na řece Poprad. Okolí Kežmaroku je bohaté na

Teverina.⁶⁸ V poslední době se zde rozvíjí i rekreace a turistika. Je také místem, kde se každoročně konají významné akce.

Významné akce města

Turistický pochod **Lanškrounská kopa** je tradiční dálkový pochod, který se koná po více než tři desítky let v tradičním termínu druhé soboty v září. Organizátorem je Klub českých turistů Lanškroun, držitel českého rekordu v pořádání stokilometrových pochodů. O tom, jak významnou akcí Lanškrounská kopa je, svědčí i tisíce účastníků - v roce 2008 jich bylo rekordních pět tisíc třináct! Pro ně jsou připraveny trasy pro pěší 5, 10, 15, 25, 35, 60 a 100 km, pro cyklisty 20, 30, 45, 55, 70 a 110 km po silnici a 60 km terénem po trase kopy. V roce 2008 bylo novinkou 15 km pro in-line bruslaře. Malým účastníkům učaruje Pohádkový les v rekreačním areálu Lanškrounských rybníků se soutěžemi a pohádkovými bytostmi. Současně probíhá na náměstí a v ulicích Lanškrouna velká celodenní lidová veselice - městské slavnosti s vystoupením řady hudebních skupin, divadelními představeními i tradičními trhy.⁶⁹

Další velice oblíbenou akcí je **Masopust**. Toto karnevalové období bylo v minulosti obdobím od *Tří králů do Popeleční středy*. Od *Popeleční středy* následuje postní období před *Velikonocemi*, proto se má opustit požívání masa (*carni-val, maso-pust*). Masopust, a zvláště několik posledních dní tohoto období (*ostatky, fašank, fašanky, končiny, bláznivé dny, konec masopustu*), byl pro lidi v minulosti oficiálním svátkem obžerství, během kterého bylo třeba se dosyta najíst. Pak následoval dlouhý čtyřicetidenní půst. V době masopustu se na královském dvoře konaly hostiny, ve městech tancovačky, na vesnici vepřové hody. Těm, kdo se slávy nezúčastnil, se posílala bohatá výslužka, kdysi na Moravě zvaná šperky a v Čechách zabijačka. Výslužka většinou obsahovala huspeninu, klobásy, jelítka, jitrnice, ovar, škvarky. V některých regionech je součástí oslav obřadní průvod masek, který obchází s muzikou vesnicí. Tento akt konají zvláště vypravené skupiny lidí ve specifickém ustrojení a se specifickým chováním. Mnohde se vybírá do košíku kořalka, vejce, slanina, koblíhy nebo Boží milosti. Ty jsou později společně konzumovány během večerní zábavy.

---

přírodní krásy. Město je obklopené Vysokými a Belanskými Tatrami, Slovenským rájem a nedaleko jsou také vrchy Pienin s řekou Dunajec. Žije zde přibližně sto sedmdesát pět tisíc obyvatel. Je to město s bohatou historií a zapojilo se i do mezinárodní akce *Challenge Day*, které se zúčastnilo mnoho obyvatel Kežmaroku.

⁶⁸ Městečko Castiglione in Teverina leží ve střední Itálii, v provincii Viterbo a regionu Lazio. Žijí zde necelé tři tisíce obyvatel. Půvabné městečko, které ční nad řekou Tiberou a je ideálním místem pro milovníky vína. Je obklopeno krajinou se serpentínami nad údolím, jezerem Alviano a horami Amerini. Městečko je známé díky svému Festivalu vína Teverských kopců, jež se koná každý rok první týden v srpnu. Vinný průmysl je díky území vulkanického původu a příznivému klimatu vskutku opravdovým řemeslem pro Castiglione in Teverina, které má kořeny až v románských dobách.

⁶⁹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 475-479; www.lanskrounskakopa.cz.

Neméně zajímavou akcí je **Lanškrounské Múzochvění** - multimúzický projekt. Je to specifický art happening širokého rozsahu v oblasti uměleckých činností. Jde o projekt zabývající se uměním nejrůznějšího druhu, typu, žánru a kategorií. Zastoupena je hudba, tanec, umění výtvarné, fotografické, choreografické, literární a dekorační, tedy všechna umění múzická. Cílem projektu je (formou přehlídky, společného koncertu, výstav a workshopů) prezentovat veřejnosti co nejširší množství kulturně a umělecky činných lidí, převážně mladých lidí z Lanškrouna. Dosah projektu je však z tohoto hlediska nadregionální - byla navázána nosná spolupráce s posluchači Konzervatoře Pardubice a studenty HAMU v Praze a JAMU v Brně. Projekt se poprvé uskutečnil v roce 2005 (druhé Lanškrounské Múzochvění proběhlo v roce 2007) a ohlas na něj byl nemalý. Hlavním cílem projektu je propojit v jednom místě a čase všechny druhy múzických umění do vzájemné symbiózy a představit tak široké veřejnosti co nejvíce talentovaných a umělecky činných lidí ve vzájemné kooperaci. Při prvním projektu se aktivně účastnilo sto dvacet účinkujících (osmdesát pět hráčů během jednoho koncertu plus tanečníci, vystavující...), při druhém (2007) už to bylo sto čtyřicet sedm, v každém projektu se vždy zároveň prezentovalo nejméně šestnáct nejrůznějších uskupení (souborů, skupin, klubů...) Prostor pro svou prezentaci v tomto projektu dostávají také handicapované děti ze Základní školy speciální v Lanškrouně.

Tradiční studentskou oslavou přicházejícího léta a máje je **majáles**. Každoročně ho pořádají třetí ročníky a septima místního gymnázia. Jejich úkolem je vždy vymyslet nějaké téma a následně vytvořit program od odpoledne do večera, aby se návštěvníci nenudili. Samozřejmě nesmí chybět ani tradiční průvod v maskách.

Promluvíme tancem je tradiční vystoupení žáků tanečního oboru při ZUŠ, kde se představují všechny ročníky se svou choreografií. Vystoupení v podobném duchu se stejnými choreografiemi, ale pod širým nebem u kašny na náměstí A. Jiráska se jmenuje **Lanškrounské zrcadlení**. Již tradičně se tohoto projektu zúčastní tanečníci nejen z lanškrounské ZUŠ, ale i z Chocně, z Ústí nad Orlicí a dalších měst. Obě tyto akce mají několikaletou tradici.

Dalšími akcemi jsou každoročně tradiční adventní koncerty, trhy, výstavy a vernisáže v městském muzeu, Bienále výtvarného oboru ZUŠ Jindřicha Pravečka v Lanškrouně, *Slavnosti světla, Pravečkův Lanškroun (více v 7. kapitole) atd.*

1.2.5 Památky Lanškrouna

Architektura je uměleckotechnický obor zabývající se vytvářením prostor pro určité potřeby člověka. Architekt ke své tvorbě používá staveb, které tvaruje a umísťuje do výsledného, prakticky, technicky i umělecky uspokojivého celku. Architektura staveb je však jedním z nejtrvalejších projevů hmotné kultury, který také ovlivňuje životní prostředí ostatních lidí i krajiny. Architektura prošla za dobu své existence mnohými stádii, závislými na místě a době jejímu zvyku. Lanškroun se může pyšnit mnoha architektonickými památkami a pamětihodnostmi. Obzvláště kostely a fara jsou bezprostředně spjaty s vývojem hudby a veškerými hudebními tradicemi nejen dříve, ale i dnes.

Kostely, kaple a kláštery

Barokní kostel sv. Anny se stavěl v letech 1701–1705 podle plánů Giovanniho Pietra Tencally. Stavba stojí uprostřed nevelkého hřbitova, do něhož vede soudobá brána. Po jejích stranách jsou pilíře, nad nimi socha P. Marie a sv. Jana, nad obloukem kamenný krucifix s klečící postavou Marie Magdaleny. Skládá se ze sálové lodi uzavřené trojbokým presbytářem. K východnímu konci lodi přiléhají po obou stranách přístavky s emporou v patře. Na hřbitově kolem kostela se nacházejí náhrobní, převážně pískovcové desky z let 1812–1858, které jsou zdobené rokajovými, empírovými a biedermeierovskými prvky. Ty vznikly v místní kamenické dílně rodiny Hahnovy, zvláště pak vynikl Christián Hahn. Památkou na jejich činnost však nejsou jen náhrobky, ale také portály některých lanškrounských domů. Tradice jejich umění žila na Lanškrounsku dlouho do 19. století. Oddělený hřbitůvek pro Lanškroun významné rodiny Erxlebenovy má krycí desky s perlovci a nápisy. Je z první poloviny 19. století. Potřebný kámen na výstavbu kostela a hřbitovních desek byl dodán z lomu u Albrechtic. Roku 1893 byl hřbitov u sv. Anny zrušen. Celková rekonstrukce proběhla v letech 1998–2000. V roce 2003 byla dokončena rekonstrukce okolí tohoto svatostánku a kostel ožil i kulturními akcemi pro veřejnost.

Druhým v pořadí je **empírový kostel sv. Máří Magdalény**. Jde o kostel, původně zasvěcený sv. Mikuláši a sv. Kateřině, který zůstal v 16. století katolickým kostelem. Byl to roubený kostel s kamennou podezdívkou a oddělenou dřevěnou zvonící, který stál roku 1825 uprostřed hřbitova, v místech původního, roku 1371 založeného a později přeloženého augustiniánského kláštera. Byl obklopený mnoha pomníky a náhrobky v přilehlém hřbitově. K tomuto kostelu přiléhala ještě roku 1822 přestavěná část klášterní budovy špitálské, sloužící starým a nemajetným občanům města Lanškrouna za útulek (jak o tom rozhodl r. 1393

litomyšlský biskup Jan V.) a jak známo byl kostel od té doby zván "špitálský". Když byl tento starý a již chatrný kostelík roku 1825 bourán, narazili dělníci na mohutné základy a zbytky sklepů bývalého augustiánského kláštera. Starý kostel postupem času chátral a přetížené základy hrozily sesutím. Zájem o starý kostel vyvrcholil ve dvacátých letech 19. století, kdy lanškrounský rodák Josef Langer dal finanční prostředky na stavbu nového kostela. Na tomto místě byl roku 1827 vystavěn nový kostel vzácného empírového slohu. Kostel je sálová stavba s půlkruhovou absidou. Průčelí zabírá trojdílný risalit, nad jehož střední částí je nízká věž, krytá plechovou helmou s lucernou. Hlavní vstup je lemován zárubní s nápisovou deskou, připomínající, že na tomto hřbitově byl pohřben roku 1387 arcibiskup Petr Jelito. Po likvidaci hřbitova roku 1904 byl na jeho místě zřízen městskou správou parčík. Na dvou pilastrech nad ní je tympanon a po stranách prázdné niky. Kostel byl slavnostně vysvěcen 28. srpna roku 1826. O rok později byla na věž kostela usazena hlavice a kříž. Do hlavice byl uložen pamětní spis.

Za zmínku také stojí **farní kostel sv. Václava**. První zmínka o kostele sv. Václava pochází z r. 1350. V roce 1377 byl kostel svěřen augustiniánům. Ti z důvodu záplav a vlhka ke kostelu přenesli roku 1393 klášter, který býval za hradbami v místech kostela sv. Máří Magdalény. Roku 1645 kostel vyhořel. V roce 1768 nechal farář A. Felzmann vybudovat na západní straně kostela novou věž. Na kruchtě jsou rokokové varhany z poloviny 18. století a v osmdesátých letech 19. století byla provedena výrazná úprava interiéru v neogotickém stylu. Hlavní pseudogotický oltář je dílem Jana Kastnera. Kostel sv. Václava je sálová stavba, orientovaná na sever (s oltářem na východ), ke které přiléhá boční loď přistavěná v roce 1653, na východní straně je hluboký presbytář. Před západním průčelím je věž s bání a lucernou. Vnější část kostela není členěná, presbytář má opěrné piliře, které byly nově upraveny, k jižní straně hlavní lodi přiléhá přístavek se sousoším Getsemanské zahrady.⁷⁰ Loď je o třech polích, boční zdi s opěrnými piliři jsou zachovány ze starší stavby, pole jsou zaklenuta křížově a triumfální oblouk je půlkruhový. U západní stěny je kruchta vypjatého půdorysu, na třech obloucích, křížově podklenutá. Balustráda je členěna pilastry, ukončena římsou a loď byla do dnešní podoby upravena v 19. století. Na severní straně přiléhá ke kostelu vedlejší loď, otevřená do hlavní lodi dvěma oblouky. Tento kostel je nejvýznamnější městskou dominantou. Každodenně v poledne při Anděl Páně, v pátek v 15 hodin a před bohoslužbami můžeme slyšet harmonicky sladěný hlas jeho tří hlavních zvonů (největší Svatý Václav, zvon

---

⁷⁰ Drobná přístavba k Miléniu sv. Václava (tisíci výročí jeho smrti) se sousoším Pána Ježíše, který se potí krví, a tři apoštolů, kteří spí. Sečnu doplňují dva andělé, kteří Spasitele posilují. Jeden mu ukazuje kříž jako výkupný nástroj, druhý přináší kalich s vínem pro posílení. Zahrada je sice nyní zajištěna mříží, přesto je často poškozována vandaly.

Svatý Gabriel, Svata Maria) z věže vysoké dvacet šest metrů, jak se rozléhá do dále. Dále je tam zavěšený nejmenší zvon – „umíráček“, který je nepřístupný. Zvonění je řízeno elektrickým bitím, řízeným telekomunikačním signálem z centrály v Mnichově a s dálkovým ovládáním. Nejznámější a nejkrásnější pohled nabízí Jiráskovo náměstí. Zde můžeme obdivovat celou středověkou dispozici areálu, kostela, kláštera – zámku a děkanství, dnes navíc citlivě dotvořenou mariánským středem náměstí s Madonou a fontánkami. V interiéru kostela si můžeme všimnout chrámové lodi, která doplňuje kněžiště (presbytář) se zákristií, zděná kruchta, boční kaple a věž se čtyřmi zvony. Kostel dvakrát vyhořel, v roce 1645 zcela, a prošel několika rekonstrukcemi. V nejstarší době byl spojen s klášterním komplexem, po změně na zámek byl přístup zadržán. V posledních letech byl podstatně modernizován. Tento kostel je místem, kde se farnost schází nejčastěji k oficiálnímu a veřejnému katolickému kultu. Kostel má bílou vnitřní výmalbu bez obrazů a jeho výzdobu tvoří barokní mobiliář. Největší plochu kůru – kruchty zabírají varhany. Pro skvělou akustiku je zvláště v adventním čase místem pro jedinečné koncerty. Zajímavostí je, že v tomto kostele se poprvé vdávala Lucie Bílá (3. dubna 2002), oddával ji místní páter Dr. Zbigniew Czendlik, její dlouholetý přítel.

Velká mešní **kaple sv. Františka Xaverského** s věžičkou z roku 1807 ve Vančurově ulici byla čtvercová se zaoblenými nárožími, sklenutá plochou kupolí. Hlavní průčelí bylo ukončeno trojúhelníkovým štítem a měla po jenom okně na každé straně. Vyhořela roku 1811, opravena byla roku 1813, zbořena při opravě ulice roku 1955.

Husův dům je kostel Českobratrské církve evangelické (dále jen ČCE). Ta už svým jménem chce vyjádřit, že se hlásí k evangeliu Ježíše Krista jako ke svému jedinému základu. V tom je i dnes rozdíl vůči církvi katolické či pravoslavné, které dávají značné místo tradici, tj. hlasu církevních autorit, učitelů, sněmů a biskupů. Tato církev navazuje na českou reformaci Mistra Jana Husa. Historie evangelického sboru v Lanškrouně začíná prakticky již po roce 1919, kdy byl založen sbor ČCE v Horní Čermné. Tento sbor řídil od samého začátku i kazatelskou stanicí v Lanškrouně. Velmi významným dnem byl 31. července 1932, kdy byla v Lanškrouně slavnostně otevřena svépomocí postavená modlitebna Husův dům. Zde platí stejné pravidlo jako pro ostatní evangelické kostely a sborové domy - většinou to nejsou honosné stavby a nemají bohatou výzdobu. Počet evangelíků byl v Lanškrouně po druhé světové válce vyšší, než v jeho mateřském sboru v Horní Čermné, tudíž bylo požádáno o samostatný sbor a žádosti bylo vyhověno. Prvním farářem byl Jaroslav Soběslavský. *V letech 1987–2006 to byl Marek Vanča. S jeho nástupem probíhala až do roku 1990 velká přestavba evangelického kostela, v jejímž rámci k němu byla přistavěna fara.*

Modlitebna pravoslavné církve – chrám sv. Cyrila a Metoděje a její vznik církevní

obce v Lanškrouně je spojen s návratem pravoslavných Čechů z ukrajinské Volyně do vlasti. V současné době ji tvoří stará generace volyňských Čechů a její řady rozšiřují především Ukrajinci, kteří se tu usazují. Pravoslavná církev všeobecně v českých zemích a na Slovensku navazuje na dědictví, jež bylo národům dáno slovanskými apoštoly – svatými Cyrilem a Metodějem, kteří byli na žádost velkomoravského knížete Rastislava vysláni z Byzance v 9. století, aby zde šířili Kristovo učení srozumitelným jazykem. Do Lanškrouna dojíždějí i věřící z Litomyšle, Chocně, České Třebové, Vysokého Mýta, Žamberka a Ústí nad Orlicí. Současným knězem je Mgr. Patrik P. Ludvík.⁷¹

Historické budovy

Budova děkanství, kde sídlí lanškrounská fara, se uvádí v listině pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic ze 4. 11. 1350, kterou byl definitivně upraven obvod litomyšlského biskupství. Lanškroun se stal sídlem rozsáhlého děkanátu, do kterého patřilo šestnáct farních kostelů. Tehdejší děkanáty byly vlastně něco jako pozdější vikariáty. Na konci 17. století došlo ke změně církevní struktury a Lanškroun se stal sídlem vikariátu. Roku 1694 měl chrudimský kraj dva vikariáty – chrudimský a lanškrounský. V devadesátých letech 17. století znovu obsadili lanškrounskou faru olomoučtí augustiniáni, kteří ji opustili roku 1425 po vypálení svého kláštera husity. V roce 1754 augustiniáni opustili Lanškroun natrvalo. Dnes je děkanství sídlem správy lanškrounské farnosti svěřené péči administrátora. Ten sídlí v pravé části budovy a levá část je pronajata Městské knihovně v Lanškrouně, která v prvním patře nabízí výpůjčky knih a v přízemí sídlí její čítárna a veřejný internet. Městská knihovna se o dolní část dále dělí ještě s Farní charitou. Průjezd bývá využíván jako přechodný sklad pomoci postiženým při Charitou organizovaných sbírkách, dvůr děkanství pak pro oslavy v rámci farnosti. Život farnosti je nejen oprava a údržba objektů, ale hlavně pastorační, charitativní kulturně – společenská činnost. Do pastorační činnosti patří bohoslužby, vyučování náboženství, příprava ke svatbám, křtům, péče o nemocné, pohřby a spolupráce s ostatními křesťanskými církvemi. Charitativní činnost⁷² je pro církve velmi důležitá. Ke katolické církvi se v Lanškrouně hlásí asi dva tisíce dvě stě obyvatel a deset procent z nich se zúčastňuje náboženského života aktivně. Farnost Lanškroun zahrnuje ještě obce Albrechtice,

---

⁷¹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 459–463, www.lanskroun.eu/cz/mesto/historie/pamatky/kostely-klastery/.

⁷² Velmi dobrou pověst má Charitní ošetrovatelská služba - čtyři zdravotní sestry ošetřují v domácnostech těžce nemocné a zajišťují pečovatelskou službu (úklid, mytí, nákupy atd.). Dvakrát ročně organizují sbírku šatstva. Průměrně farnost odesílá na charitativní účely 150 000 Kč ročně. Novým projektem je výstavba rodinného dětského domova na neobydlené faře v obci Žichlinek. Farnost pořádá i různé kulturní i společenské akce a snaží se úzce spolupracovat se všemi kulturními institucemi ve městě.

Sázava a Horní Třešňovec. Děkanem je od roku 1993 až dosud Dr. Zbigniew Czendlik.

Budovu okresního zastupitelstva, dům č. p. 12, projektoval a postavil lanškrounský stavitel Richard Kreisl pro potřeby tehdejšího zastupitelstva. Má pěkně zdobený arkýř, výrazné ostění oken a dveří, na fasádě drobné kamenosochařské motivy. Dvě velké výkladní skříně a tři vchody svědčí o tom, že přízemí budovy sloužilo k obchodním účelům.

Dům zvaný Modrá hvězda je starší budova, kterou začal roku 1830 přestavovat Ignác B. Benoni. Po jeho smrti roku 1831 dokončil stavbu Jan Nágl a provozoval tu hostinskou živnost. V prvním patře byl taneční sál i první divadelní jeviště v Lanškrouně. Ve výklenku atikového štítu je socha sv. Michaela, nad ní domovní znamení – modrá hvězda.

Dům zvaný Piano stojí na místě horní městské brány. Jeho tvar byl zřejmě ovlivněn nejen nevelkým a ostře se zužujícím pozemkem, ale také hudební inspirací – klavír – „křídlo“. Patro je vysazeno na pěti kamenných volutových krakorcích, esovitě vykrojených. Mezi krakorci jsou ploché klenby. Původně renesanční budova byla barokně upravena po roce 1750.

Budova gymnázia byla postavena v letech 1872–1874 v novorenesančním slohu lanškrounským stavitelem Andreasem Seifertem podle projektu Ing. E. Jantsche z Vídně na místě pěti dřevěných domů. Bylo první střední školou lanškrounského hejtmanství. V době vojenských manévřů v roce 1894 tu byl ubytován císař Rakouska – Uherska František Josef I. Nejvýznamnější rekonstrukcí prošla budova v letech 1988–1993. Před vstupem je usazen pomník významnému lanškrounskému rodákovi J. M. Marků, jehož rodný dům stál v blízkém sousedství pod dnešní budovou gymnázia.

Mackova vila je zajímavá stavba, která je známá i jako hájenka v Kypuši. Její původní určení však bylo jiné. Jako odpočinkové sídlo ji postavil zdejší rodák profesor Otto Piffll (1866–1926), přední rakouský odborník v oboru ušních, nosních a krčních chorob. Vila byla postavena v roce 1913, podle vypracovaného projektu pražského německého architekta Friedricha Kicka (1867–1945).

Městská radnice je budova na volné ploše náměstí, která byla postavena v letech 1581–1582. Inspirátorem stavby byl kníže Vratislav z Pernštejna. Budova stavěná v renesančním slohu byla původně bez věže s dvojí sedlovou střechou. Vnější zdi byly omítnuty vápennou maltou a byly zdobeny psaníčkovou technikou (sgrafity) po vzoru dalších staveb Vratislava z Pernštejna - zámku v Litomyšli a Pardubic. Jednopatrová původní budova má dva portály. Severovýchodní portál je zdobený diamantovou rustikou, na níž jsou do kamene vtesány čtyři erby (levý patří majiteli lanškrounského panství Vratislavu Nádhernému z Pernštejna, druhý erb Vratislavově manželce Marii Manrique de Lara z významného španělského rodu, pravý erb je znak města Lanškrouna). Jihozápadní kamenný portál zdobí tři erby. Nad středním, městským erbem byl po převzetí Lanškrouna do poddanství Lichtenštejny vtesán jejich erb.

Za třicetileté války byla radnice poškozena. Při opravě v roce 1660 byly na věž umístěny hodiny a odbíjecí zařízení od kováře z Dobrušky. Strážnice, která byla na radnici umístěna roku 1818, sloužila později jako učebna pro rozšířenou školu (3. třída normální školy a první třída "gramatiky"). Po renovaci v roce 1830 byly na radnici zřízeny byty pro prvního radního a pro kancelistu a černá spilka v přízemí, která dosud sloužila městskému pivovaru, byla přebudována na kancelář městského výběrčího daní. Od roku 1849 na radnici sídlil v pronájmu okresní soud. Krátce byl na radnici také okresní úřad, ale nedostačující prostory přinutily r. 1870 okresní úřad přestěhovat. Roku 1859 byla na náklady c. k. erára radnice opravena a získala šindelovou středu a jednoduchý trojúhelníkový empírový štít. Generálka radnice (1986–1996) vrátila radnici původní renesanční podobu, včetně dvojice sedlových střech. Radnice se vrátila ke svému poslání a je sídlem Městského úřadu Lanškroun.

Lanškrounský zámek prošel za dobu od svého vzniku mnohými stavebními změnami, takže se o jeho původním tvaru a funkci můžeme dozvědět jen ze zbytků staveb, archeologie a písemných pramenů. Dnešní zámek byl původně součástí augustiniánského kláštera. V druhé polovině 15. století za Kostků z Postupic⁷³ bylo východní křídlo zbořeného kláštera augustiniánů s kapitulní síní a částí křížové chodby upraveno pro občasný pobyt majitelů. K roku 1507 je již stavba připomínána jako zámek, kdy byl získán rodem Perštejnů. V roce 1588 jej prodali Adamu Hrzánovi z Harasova. V této době je zámek popisován jako zčásti kamenná, zčásti dřevěná stavba s mnoha pokoji. Za nového majitele byla v zámku umístěna nejen správa rozsáhlého lanšperského panství, ale sloužil jako sídlo majitele. Proto přistoupil Adam k renesanční přestavbě. Bylo vytvořeno první zámecké nádvoří. Tuto hronovskou přestavbu připomíná především vstupní portál zámku s erbem Adama Hrzána, erbem jeho manželky Anny ze Sulevic a letopočtem 1601. V roce 1622 zakoupili zámek Lichtenštejnové. Za třicetileté války byl poškozen Švédy a velkým požárem v roce 1645. Jeho obnova byla zahájena již v padesátých letech 17. století a v této době opět došlo k dalším změnám. V roce 1928 získalo zámek město a rekonstrukce byly dokončeny v roce 1971. Budova dostala hladkou bílou fasádu, v níž jsou zvýrazněny gotické a renesanční stavební prvky. K zámku ještě patří dvojí brána z Jiráskova náměstí, dále pá dlouhá úzká chodba bývalé konírny, která je hojně využívána jako výstavní prostor. Na severní stranu křídla navazuje famí barokní chrám sv. Václava. V nově upravených gotických prostorách západního křídla je nyní obřadní síň, v jižním křídle je městské muzeum a kulturní centrum. V roce 1995 byl po celkové

---

⁷³ Kostkové z Postupic byl starý český vladycký rod pocházející z Postupic na Benešovsku, který svoji statečností, významem a především bohatstvím nepozorovaně vstoupil do velké panské společnosti. Jejich rodným sídlem byly Postupice (tvrz) – deset km JV od Benešova. Jako první majitel je připomínán Zdeněk z Křemenic. Dalším významným členem rodu byl Vilém Kostka z Postupic, Zdeněk Kostka z Postupic atd.

rekonstrukci otevřen obnovený sál lanškrounského zámku. Po pravé straně vjezdu do nádvoří byly instalovány barokní sochy sv. Jana Nepomuckého a blahoslaveného Jana Sarkandera z mostu v Lidické ulici. Traduje se, že ze zámku prý vede podzemní chodba, která ho spojuje s Novým zámkem u Rudoltic. V roce 1940 zde Němci hledali tuto podzemní chodbu, ale marně.

Budova bývalé pošty byla postavena v letech 1900–1901 podle projektu pražského architekta Karla Múchla lanškrounským stavitelem Andreasem Seifertem na místě po zbořeném hostinci U Medvěda. V roce 2003 byl objekt rekonstruován a nyní slouží jako jedna ze čtyř budov Městského úřadu Lanškroun.

Nedílnou součástí zástavby měst i vesnic jsou od nepaměti objekty hostinců, hospod, krčem, náleven a výčepů. Jeden z takových velmi malebných a unikátně stavebně dochovaných objektů ve východních Čechách je zájezdní hostinec v Lanškrouně zvaný **Krčma**. Zájezdní hostinec je zde připomínán již v polovině 16. století. Stojí východně od náměstí na bývalém žichlíneckém předměstí směrem na Tatenice. Jeho název "Krčma" se, stejně jako některé jeho stavební konstrukce, dochoval dodnes. Od první písemné zmínky o existenci krčmy a krčmáři Vaňkovi z roku 1568 změnil objekt podobu a vlastnilo jej mnoho majitelů. Za nejstarší část hostince lze považovat dochovaný sklep s masivním kamenným portálkem, jehož vzhled odpovídá době první písemné zmínky, tedy polovině 16. století. Nadzemní část objektu je zčásti roubená, zčásti kamenná a obsahuje i později vyzděné křídlo. Nejzajímavějším stavebním prvkem je roubená vysunutá světnička, které se též říká křížová. Tento typ stavby je charakteristický zejména pro oblast Podkrkonoší a ve východočeském regionu pro zájezdní hostince.

Společenský dům, konkrétně jeho přední část budovy byla postavena roku 1885 jako rodinná vila lanškrounského podnikatele R. E. Langera, výrobce stříbrného a zlatnického zboží. V roce 1894 byl v domě při císařských manévrech ubytován vévoda Albrecht. Po roce 1950 byl objekt přeměněn na kulturní dům a výrobní hala na velký sál, kde se každoročně konají maturitní plesy mnoha středních škol.

Tabáková továrna (budova bývalé TESLY) a její budovy byly původně stavěny od roku 1874 jako tabáková fabrika. Kolem roku 1900 měla více než dva tisíce zaměstnanců z Lanškrouna a dvaceti okolních obcí. Tabáková výroba byla ukončena během 2. světové války, v roce 1944 tu byla zahájena výroba součástek pro elektrotechniku. Později Tesla n.p., který v Lanškrouně zaměstnával více jak čtyři tisíce lidí. V současnosti jsou tovární budovy sídlem mnoha firem.

Stavba první české školy v Lanškrouně byla zahájena 12. 9. 1927 firmou Kratochvíl a Veselý z Pardubic. Dnes jde o **budovu ZŠ Dobrovského**. Projekt budovy školy vytvořil Dr.

M. Babuška z Prahy. Po dvou letech byla nová budova české školy slavnostně otevřena. Po roce 1948 byly k původní budově menšinové školy přistavěny pavilon dílen, pavilon pro skladování materiálu a pavilon mimoškolní výchovy s kuchyní a jídelnou. Tento rok tato škola oslavila osmdesát let od svého založení.

V letech 1908–1910 postavil lanškrounský stavitel Rudolf Ilgner novou secesní budovu tkalcovské školy, dnes patřící **Základní škole na ulici Bedřicha Smetany**. Budova je obdélníkového půdorysu se třemi výstupky směrem do dvora. V budově se vystřídala řada dalších škol. Dnešní podoba ZŠ Smetanova ul. byla modifikována moderní přístavbou a vybudováním objektu jídelny s gymnastickým sálem v prvním patře. Tento rok tato škola oslavila sto let od svého založení.⁷⁴

Kašny, sloupy, kříže, pamětní desky

Roku 1683 se městská rada rozhodla postavit na lanškrounském náměstí **morový sloup se sochou Panny Marie** jako poděkování za odvrácení moru a Turků. Lanškrounští měšťané se obrátili na sochaře Andrease Castelliho (působil mimo jiné na Svatém Kopečku u Olomouce). Stavební kámen pochází ze sousedního panství Moravská Třebová. Roku 1684 byl mariánský sloup i se sochou Immaculaty dokončen. Roku 1825 byl sloup opraven. Nová socha, udělaná podle původního vzoru, je dílem sochaře Adama Bayernhofa a kameníka Karla Wolfa z Kladska. Samotná socha Panny Marie stojí na draku, má sepjaté ruce a vzhlíží k nebi. Kolem objektu stojí osm sloupků novějšího data, mezi nimiž jsou nataženy řetězy. Vpředu na podstavci je kovový komplikovaně zdobený držák na lucernu, natřený stejně jako řetězy kolem sloupu matnou kovářskou černí. Poslední oprava se uskutečnila v roce 1997, kdy restaurátorské práce provedl Jaroslav Jelínek.

Socha sv. Jana Nepomuckého byla dříve umístěna na mostě v Nádražní ulici. Poté byla přemístěna na most na Lidické ulici (most z roku 1769, původně na něm stály sochy sv. Václava a sv. Floriána). Na počátku devadesátých let 20. století byla přemístěna k zámku. Je zde zobrazen světec v obvyklém pojetí, na trojbokém hranolovém soklu se skosenými rohy, zdobenými třapci a rosetami. Pochází z roku 1714.

Socha Nejsvětější Trojice je kamenné sousoší, které 11. května 1720 postavil Matěj Chmel, měšťan, primátor a také císařský výběrčí hraničního cla v Lanškrouně. Je tam vidět Otec, držící Ukřižovaného, pod ním holubice na oblacích s andělíčky hlavami. Vše je ostaveno na sloupu s kompositní hlavicí a patkou. Na stylobatu vpředu a po stranách jsou

---

⁷⁴ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 290–301, www.lanskroun.eu/cz/mesto/historie/pamatky/historicke-budovy/.

ploché reliéfy. Vpředu si můžeme všimnout P. Marie s hvězdami na oblacích, po stranách sv. Floriána a sv. Jana Nepomuckého.

Kašna s delfíny byla zřízena v první polovině 19. století. Tvoří ji pískovcová nádrž čtvercového půdorysu, lemovaná římsou. Uprostřed je hranolové těleso přepásané a ukončené dvěma římsami, v rozích si můžeme všimnout litých postav delfínů s dvěma těly, chrlicími vodu. Nahoře se rozkládá váza s rýhovaným spodkem a rostlinnými motivy na plášti.

Kašna na Jiráskově náměstí je jakousi fontánkou. Spolu s přilehlým prstencem zeleně představuje korunu, kterou je naznačen historický městský znak a název města Lanškrouna - Landeskronen - zemská koruna. Fontánka spolu s nově rekonstruovaným celým náměstím získala titul Stavba roku Pardubického kraje 2002.

Eduardův pramen je pramen dříve pitné vody, který vyvěrá ze země u hráze Slunečního rybníka. Dříve se nazýval Vápenný pramen, protože byl upraven z bělošedých opukových kamenů. V roce 1861 byl náročně přestavěn lanškrounskými ostrostřelci, kteří ho nazvali po svém hejtmanovi Eduardu Erxlebenovi.

Památník J. M. Marci je plochý pilíř tvaru kvádrů, na jehož přední stěně je v pravém horním rohu kulatá reliéfní deska s podobiznou Jana Marka Marci s textem po obvodu: "JAN MAREK MARCI Z KRONLANDU". Pod tím na obloukových linkách je text: "VÝZNAMNÝ ČESKÝ FYZIK, MATEMATIK, ASTRONOM, LÉKAŘ A FILOZOF, REKTOR KALOVY UNIVERZITY V PRAZE (13. 6. 1595 V LANŠKROUNĚ–16. 4. 1667 V PRAZE)"

Pamětní deska Christiana Polykarpa Erxlebena je umístěna na jedné z budov na Pivovarském náměstí (budova stojí na místě bývalé Erxlebenovi lékárny). Odhalena byla 22. září 2006 společně s otevřením nového Pivovarského náměstí. Autorem této pamětní desky je akademický sochař Zdeněk Kolářský.

Pamětní deska Ing. Bohuslavu Modrému je umístěna na sportovní hale, která nese jeho jméno. B. Modrý (1916–1963) byl legendární hokejový brankář československé reprezentace. Je čestným občanem města Lanškrouna.⁷⁵

---

⁷⁵ O architektonických památkách v Lanškrouně více v publikaci BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, 290–301; www.lanskroun.eu/cz/mesto/historie/pamatky/pamatniky-sochy-sloupy/.

1.2.6 Osobnosti Lanškrounska

Nejvýznamnější hudební osobností Lanškrouna i jeho okolí je bezpochyby hudební skladatel a dirigent dechových hudeb **Jindřich Praveček**.⁷⁶ Mezi další významné osobnosti, které ovlivnily nejen Lanškroun, patří následující.

Petr Bertholdův z Brna řečený Jelito (1320–1387) byl biskup v Churu, Litomyšli, Olomouci, arcibiskup v Magdeburgu, vysoký církevní hodnostář Karla IV. Roku 1371 založil v Lanškrouně před hradbami města na místě nynějšího kostela sv. Máří Magdalény klášter augustiniánů. Zabezpečil jej z vlastních důchodů a peněz. Ustanovil dvanáct bratří, v jejichž čele stál převor. Lanškrounští augustiniánští kanovníci měli povinnost starat se až do smrti o šest chudých a nemocných. Petr Jelito byl pochován v hrobce jím založeného kláštera. Později byly jeho ostatky přeneseny ke kostelu sv. Václava.

Jan Marek Marci z Kronlandu (1595–1667) byl všestranný učenec, lékař, fyzik a filozof, který proslavil českou vědu v 17. století, jeho jméno bylo známo v celé Evropě, věděl o něm v Itálii G. Galilei, v Anglii I. Newton, a jeho lékařské umění mu vyneslo označení „český Hipokrates“. Jeho působení je spjato s pražskou univerzitou pobělohorského období v těžkých dobách třicetileté války. Byl opakovaně volen děkanem dnešní Lékařské fakulty Univerzity Karlovy. V roce 1662 zastával úřad rektora univerzity a byl osobním lékařem dvou císařů, císařským radou a za zásluhy o obranu Prahy za švédského vpádu v roce 1648 byl roku 1654 povýšen do šlechtického stavu. Je znám tím, že vysvětlil rozklad duhy a na měsíci je po něm pojmenovaný kráter. Byl to lanškrounský rodák.

Christian Polykarp Erxleben (1765–1831) byl významnou osobností prvních desetiletí 19. století v Lanškrouně. Chemik, lékárník, botanik a textilní podnikatel přijel do Lanškrouna na pozvání Františka Jakoba Perníkáře. Usadil se zde natrvalo a oženil se s jeho dcerou Annou. Otevřel lékárnu U milosrdného samaritána s botanickou zahradou, vybudoval manufakturu na výrobu lněného plátna a dal vystavět bělidlo v Sázavě, kde uplatnil vědecké principy bělení. Při pokusech mu pomáhal Josef Steimann (1779–1833), mineralog, pozdější profesor chemie a technologie na Polytechnice v Praze. Bílé i potištěné plátno dodával i do Německa, Uher, Itálie a Turecka. Podílel se také na práci Vlastenecko-hospodářské společnosti v Praze, je autorem odborných spisů - např. *O dobrotě a síle piva*. Jeho syn Eduard Norbert Erxleben (1796–1860) byl v Lanškrouně v letech 1845–1850 voleným purkmistrem. Na jeho počest byl Vápenný pramen u Slunečního rybníka pojmenován jeho

---

⁷⁶ O Jindřichu Pravečkovi více v 7. kapitole.

jménem.

Ing. Bohumil Modrý (tzv. Bóža Modrý) se narodil roku 1916 v Praze a zemřel roku 1963. Byl význačným brankářem LTC Praha a brankářem československé reprezentace. Dále pak mistrem světa z let 1947 a 1949 a získal stříbro na olympiádě z roku 1948. Jako chlapec často do Lanškrouna jezdil a po roce 1945 zde bydlel. Nyní je po něm pojmenována místní hokejová hala. V roce 1950 byl zároveň se svými spoluhráči neprávem obžalován a odsouzen do vězení na patnáct let za špionáž a velezradu. Stalo se tak v době politických komunistických procesů a intrik. Z trestu si odseděl několik let. Zemřel předčasně na následky práce v uranových dolech v Jáchymově. Jmenování čestným občanem našeho města in memoriam je významným aktem pocty tomuto člověku, sportovci, nejlepšímu hokejovému brankáři své doby, který v Lanškrouně působil, rád se sem vracel a po druhé světové válce byl občanem Lanškrouna.⁷⁷

Friedrich Gustav Piffel (1864–1932) byl nejmladší ze sedmi dětí papírníka a knihkupce. V roce 1882 maturoval na místním gymnáziu, poté vstoupil do augustiniánského kláštera a zahájil skvělou kariéru duchovního římskokatolické církve (učitel teologického ústavu, probošt kláštera, knížecí arcibiskup, vídeňský biskup a od roku 1914 kardinál ve Vídni). V roce 1883 byl Gustav Piffel přijat jako nejmladší ze čtyř kandidátů proboštem Ubaldem Kstersitzem do mužského kláštera v Klosterneuburgu u Vídně s řádovým jménem Friedrich. 8. ledna 1888 byl v chrámu sv. Štěpána ve Vídni slavnostně vysvěcen na kněze arcibiskupem a generálním vikářem dr. E. Angerem. V roce 1913 nominoval císař František Josef I. na místo vídeňského arcibiskupa Friedricha Gustava Piffela, kterému současně udělil knížecí titul. Dne 25. května 1914 udělil papež Pius X. Friedrichu Gustavu Pifflovi hodnost kardinála. Podle svého přání byl pohřben na osamělém lesním hřbitově u tehdejšího letního sídla vídeňských arcibiskupů v Kranichbergu. I když byl kardinál Friedrich Gustav Piffel významnou evropskou osobností své doby, nikdy se nezřekl rodného města Lanškrouna a při různých významných událostech a příležitostech se sem vracel.

Jan Kašpar Artzt (1688–1765) byl uznávaný právník a zemský prokurátor v Praze. Jeho majetkové poměry mu dovolily, aby se stal mecenášem svého rodiště. Založil nadaci pro studenty a příbuzné. Založil také nadaci pro kostel sv. Václava na vydržování dalšího kaplana.

Jan Václav Bärnkopp (1723–1794) byl významný válečník - dělostřelec. Dosáhl vojenské hodnosti generálního polního maršála. Účastnil se polních tažení v Čechách a ve Slezsku. Vytvořil znamenité rakouské dělostřelectvo, díky kterému zvítězil během dvaceti čtyř hodin nad nedobytnou pevností v Kladsku, kde bojoval po boku generála Laudona. Byl

---

⁷⁷ Podrobněji viz kniha BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, 260-261.

povýšen do šlechtického stavu. Po uzavření míru ve válce sedmileté působil jako inspektor uherských hraničních pevností. V roce 1772 obdržel inkolát, tzn. příslušnost ke stavům Království českého, předpoklad pro získání šlechtických statků a pro vykonávání církevního nebo politického úřadu. V roce 1784 se stal polním zbrojmistrem. Byl také nositelem nejvyššího vojenského vyznamenání - řádu Marie Terezie.

Jindřich Štýrský (1899–1942) se narodil v Čermné u Kyšperka (dnes Letohrad). Studoval nejdříve gymnázium v Hradci Králové, později na Akademii výtvarných umění v Praze. Jindřich Štýrský byl malíř, prozaik, básník, redaktor, fotograf a teoretik, představitel meziválečné avantgardy, významný představitel surrealismu, od roku 1923 byl členem Devětsilu. Jeho rozsáhlá tvůrčí aktivita zasáhla významným způsobem i do scénického výtvarnictví či knižní ilustrace. Rané práce částečně ovlivnil kubismus a naivní umění, jeho hlavní stylem však byl surrealismus. V roce 1926 spolu s Toyen založil české odvětví surrealismu - artificialismus, a v roce 1934 se stal spoluzakladatelem Surrealistické skupiny. Byl jedním z prvních evropských umělců používajících barevnou koláž.

Josef Niederle (1821–1894) byl starosta města Lanškrouna v letech 1861–1891. Založil městskou spořitelnu, zasloužil se o stavbu tabákové továrny, železniční přípojky Lanškroun - Rudoltice a zřízení gymnázia. Byl členem okresního zastupitelstva, později zástupce okresního starosty a kronikář města. V letech 1875–1881 byl zvolen poslancem zemského sněmu v Praze za německé liberály a dále byl nositelem zlatého záslužného kříže za zásluhy během války v roce 1866.

Karl Langer (1894–1958) byl vynikající hudebník, operní zpěvák, herec, dirigent a režisér, který převzal lékárnu od svého strýce Eduarda Erxlebena. Již jako student dirigoval školní orchestr, hudbu studoval v Praze a ve Vídni. Uvádí se, že uměl hrát na více než dvanáct nástrojů. Svým krásným barytonem okouzloval v mnoha rolích v operách a operetách. Působil jako poslední sbormistr pěveckého, hudebního a divadelního spolku a akademického orchestru. Na jevišti Střelnice se tehdy uváděly opery od Mozarta, Webera, Leoncavalla, Pucciniho a Gounoda. Zasloužil se velkou měrou o obohacení lanškrounského kulturního života a podnikal také koncertní turné s rakouským mandolínovým orchestrem.

Michael Weisse (asi 1488–1534) byl bratrský kazatel, autor zpěvníku českých bratří. Mnich ve Vratislavi, před rokem 1520 přešel k českým bratřím. V roce 1522 převzal vedení Náboženské obce Českých bratří německého jazyka v Lanškrouně a ve Fulneku. Podnikl cesty do Wittenbergu, aby poznal Martina Luthera, který ocenil jako první Weissův význam jakožto básníka. Jeho zpěvník, vytištěný v Mladé Boleslavi, obsahuje 157 jednohlasých písní bez doprovodu, které se dodnes zpívají při bohoslužbách. Zemřel tragicky údajně po požití otráveného vlčího masa, které mu nabídl na lanškrounském zámku kníže Pernštejn.

Vincenc Pernikář (1781–1849) byl regionální historik, kronikář města Lanškrouna a první lanškrounský pošt mistr. Roku 1808 si otevřel v Lanškrouně obchod se střížním zbožím. Jako první nainstaloval v Erxlebenově vinopalně parní kotel. Byl vrchním střelmistrem ostrostřeleckého spolku. Organizoval stavbu střelnice a staral se o úpravy jejího okolí. Jeho starší sestra Anna se provdala za Ch. P. Erxlebena. Syn Vilém byl v Lanškrouně pošt mistrem a také dlouholetým radním.

Zdeněk Kolářský (1931) je dosud žijící akademický sochař, vynikající a uznávaný český medailér. Realizoval řadu mincí, medailí, insignií a pamětních desek. Získal četné mezinárodní ceny a uznání. Tvoří pro náš region a pro město Lanškroun, kterému věnoval část svého díla. Bylo mu uděleno čestné občanství města Lanškrouna, které přijal z rukou Doc. Ing. Ladislava Maixnera, CSc. 9. 6. 2001.

Roman Šebrle se narodil 26. listopadu 1974 v Lanškrouně. Je český atletický vícebojař a olympijský vítěz z roku 2004. Jako první dosáhl v desetiboji hranice devíti tisíc bodů; výkonem 9026 bodů vytvořil 26. a 27. května 2001 v Götzisu současný světový rekord. Po obhajobě titulu evropského šampiona v Göteborgu v roce 2006 (jeho sedmá zlatá medaile z vrcholné atletické akce) se stal zároveň prvním desetibojářem, který dokončil třicet závodů s celkovým součtem přes osm tisíc bodů (druhým v pořadí je další český desetibojář Tomáš Dvořák se třiceti čtyřmi desetiboji nad 8000 bodů). Po MS v Ósace má již osm zlatých medailí z vrcholných akcí. Šebrle má také na kontě unikátních osmnáct desetibojů se součtem nad osm tisíc pět set bodů, což je již hranice světové extratřídy. Při svých vystoupeních ve sdělovacích prostředcích se ke svému rodnému městu hlásí.⁷⁸

---

⁷⁸ Podrobněji o osobnostech Lanškrouna viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země - Vlastivěda Lanškrounska*, s. 67-72, 112-114, 171-174, 212-216, 260-261, 278-279, 421-429; www.lanskroun.eu/cz/mesto/historie/osobnosti/.

2. Hudební prameny a rukopisy

2.1 Evangeliář Jana z Opavy

Hudební historie města Lanškrouna je velmi obsáhlá a sahá až do 14. století. Z této doby se dochovala první písemná památka – *Evangeliář Jana z Opavy*.⁷⁹ Ten během svého lanškrounského působení dokončil svůj nádherný *evangeliář*, provedený zlatým písmem na pergamenu pro rakouského vévodu Albrechta III. Obsahuje devět celostránkových miniatur (Glorifikace Krista, scény ze života evangelistů) a osmdesát čtyři iniciál s výjevy z evangelií. Ke každému je přiřazena deska s dvanácti miniaturami. Nyní se tento klenot nachází ve Vídeňské dvorní knihovně.⁸⁰

2.2 Michael Weisse – zpěvník českých bratří

Dne 12. března roku 1531 knihtiskař Wylmschwerer (Georg Styrza aus Wildenschwert) dokončil v Mladé Boleslavi v Čechách tisk prvního německého *zpěvníku Českých bratří*. Jeho název je „*Ein New Geseng buchlen*“. Vydavatelem byl Michael Weisse⁸¹ a ve své předmluvě ho věnoval německé Boží obci a křesťanskému bratrství v Lanškrouně. Obsahuje sto padesát sedm písní, které jsou uspořádané podle církevního roku (od Adventu až ke svátkům Svatodušním). Převážnou většinu zbásnil sám Michael Weisse. Jako předlohu použil, jak uvádí ve své předmluvě, starý – pravděpodobně latinský kancionál používaný v Lanškrouně a český kancionál Českých bratří. Jen zřídka použil melodie z luteránských zpěvníků, častěji z duchovních a světských lidových písní. Čerpal také ze zpěvů gregoriánského chorálu (latinské hymny, církevní sekvencionáře, antifonáře aj.). Vlastní Weissova práce spočívá v oblasti básnictví (pokud použil předlohu, byla velmi volně a samostatně přetvořena). *Zpěvník byl vícekrát vytištěn a rozšířen o další písně a opakovaně vydán (např. v Ulmu vyšly v letech 1538 a 1540 čtyři úplné dotisky). Rozsáhlé vydání z roku 1566 se používalo daleko přes rozsah bratrské unie. Ještě po bitvě na Bílé hoře se objevila nová vydání až do roku 1630.*

---

⁷⁹ Jan z Opavy se narodil kolem roku 1335. Byl to lanškrounský farář, později kanovník v Brně, malíř miniatur.

⁸⁰ Podrobněji viz publikace BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, 1997, s. 9.

⁸¹ Michal Weisse se narodil kolem roku 1448 v Nise, studoval v Krakově. V roce 1522 převzal vedení „Náboženské obce Českých bratří německého jazyka“ v Lanškrouně a ve Fulneku. Doprovázel Jana Horna (Jan Roh) na pěti cestách (1522–1525) do Wittenbergu, tam se poznal s Lutherem. Ten jako první poznal Weissův význam jakožto básníka.

Tím byla ukončena bezprostřední tradice německých bratrských zpěvů.⁸²

2.3 Lidová hudební tradice Hřebečska

Píseň provází člověka od narození do konce života. Když je dítě malé, brouká mu matka ukolébavky. Člověka v dětství doprovází nespočetné množství říkanek a písniček. Lidová píseň se dříve uchovávala jen ústní tradicí a její tvůrci většinou zůstávají anonymní. Byly většinou šířeny ústním podáním, často tak, že matka doma předzpěvovala svým dětem a ty její písně odposlouchaly. Lidové písně se tímto způsobem dědí z generace na generaci, z pokolení na pokolení, od jednoho člověka k jinému. Dalším pravděpodobným způsobem šíření pak byl jejich společný zpěv venkovských lidí při práci na poli, ve stodole, na zahradě či doma za dlouhých zimních večerů (dračky). Lidové písně se tak staly nejpřirozenějším a také nejčistším projevem obecné hudebnosti, současně však též neocenitelným dokumentem hudebních kořenů příslušného etnika. Zpívá se v nich o přirozených lidských potřebách a tužbách, nejčastěji o lásce, práci a přírodě. Folklor vznikal a dosud vzniká v nejrůznějších částech světa a na mnoha místech je dosud jediným hudebním projevem vůbec. Velmi se různí podle kontinentů, zemí a tradic v melodice, rytmu i harmonii a odlišnost užívaných hudebních nástrojů.

Vymezení krajiny Hřebečska

Hřebečsko (Schönhengstgau)⁸³ je krajina na pomezí Čech a Moravy, v okolí hřebene Hřebče (z větší části ve střední Moravě a částečně ve východních Čechách), a měla vlastní, od ostatních krajů odlišné lidové písně. Kraj tohoto jména tvořilo sto čtyřicet obcí a šest měst – Březová (Brüschau), Lanškroun (Landskron), Moravská Třebová (Mährische Trübau), Mohelnice (Mühlitz, Svitavy (Zwittau) a Zábřeh na Moravě (Hohenstadt) s převahou českého obyvatelstva. Hřebečská tradice v sobě nese také vlastní architekturu, kroje, zvykosloví, tanec a v neposlední řadě i specifickou hudbu. Tato lidová hudba Němců je součástí středoevropského kulturního kontextu. K její jedinečnosti a rozmanitosti přispívalo vzájemné působení a ovlivňování slovanským a německým etnikem. Ucelená sbírka těchto písní se

---

⁸²Bližší informace viz kniha BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, 1997, s. 11-13.

⁸³Název Hřebečsko souvisí s německým schůden „pohánět“ a der Hengst „hřelec“. Název lze vyložit jako pohánění hřebce a podle Ladislava Hosáka jde nejspíše o slovní spojení pobízející k rychlé jízdě zalesněným, a tím také nebezpečným úsekem. Zahrnuje nejen výše uvedené lidové písně, ale také zvykosloví, lidovou architekturu, kroje, zvyky a obyčejy v průběhu života (narození a křest dítěte, svatba, léčitelsví, smrt a pohřeb, zvyky na Nový rok, Tři krále, Hromnice, masopust, Velikonoce, Vánoce), lidové pranostiky, tance...

nedochovala. V roce 1905 založili Alois Czerny (1847 – 1917) a Dr. Franz Spina časopis *Zprávy o národopisu hřebečského kraje*, v jehož prvních ročnících byla zachycena sběratelská činnost v oblasti lidové kultury. Velkým sběratelem německé lidové písně byl Walter Hensel (1887–1956), který se narodil v Moravské Třebové a uskutečnil v roce 1923 ve Finkensteinu první zpěváký týden, kde se zpívaly hřebečské písně. Vydával také písňové skladby, hřebečské zpěvníky a písňové listy.

Při každodenních zpěvákých večerech, vlastivědných večírcích, soutěžích, veřejné produkci o svátcích, školních slavnostech a dožínkách spolky Stěhovavých ptáků v Moravské Třebové, Lanškrouně, Zábřehu, Svitavách, Mohelnici nadšeně sahaly po Henselových zpěvnících a zpívaly písně z těchto zpěvníků – *Zpívající pramen (Singenden Quell)*, *Vzhůru pahorku (Aufrecht Fahnlein)*, *Probud' se (Wachauf)*, *Pražský hráč (Prager Spielman)* a z *Finkensteinských listů (Finkensteiner Blatter)*. V čele zpěvákého hnutí stál od roku 1927 Josef Lidl (1911–1999),⁸⁴ též narozený v Moravské Třebové. Řídil pěvecký spolek Wandervogel v Moravské Třebové a spolupracoval se spolky v Zábřehu, Lanškrouně a Mohelnici. Oživil po druhé světové válce a po odsunu Němců hřebečský pěvecký a hudební spolek, pořádal pravidelná týdenní soustředění. Po něm vedli spolek sourozenci Hellenradovi a do dnešních dnů mají následovníky Josefa Karla Müllera a Marii Etschmann. O tom se můžeme přesvědčit na Hřebečských krajských dnech v Goppingenu. Hřebečský pěvecký a taneční spolek navazuje na kulturní tradice v původní vlasti, pěstuje lidové písně, tance a zvyky. Jeho členové jsou odsunutí Němci a jejich potomci z Německa, Rakouska a České republiky, od Severního moře až po Alpy, kteří žijí na různých místech Německa. V roce 2004 vydal sbor k 50. výročí svého založení CD s dvaceti osmi hřebečskými lidovými písněmi a tanci.

Lidové písně Hřebečska

Lidová píseň Hřebečska je směsicí kulturních vlivů slovanského etnika a kultury východofrancké, severo a středobavorské a později slezské. Pro rozšíření písně bylo významné to, že v Litomyšli vznikla tiskárna a byly zde tištěny letáky s písněmi a později písňové listy zdobené dřevoryty, které se nakupovaly na jarmarcích. Mezi lidovými písněmi hřebečských Němců najdeme písně spojené se zvykoslovím – v průběhu roku i lidského života, písně duchovní, hornické, selské, pastýřské, řemeslnické, myslivecké, vojenské,

---

⁸⁴ Významný regionální badatel, který strávil dětství a mládí v Moravské Třebové. Vystudoval Akademii výtvarného umění v Praze – obor grafika. Studoval dějiny umění a národopis Hřebečska. Od roku 1954 přispíval svými kresbami do hřebečských ročenek. Zřídil Hřebečské regionální muzeum a archiv v Goppingenu a založil také hřebečský pěvecký a taneční soubor.

lovecké, písně milostné, žertovné, taneční, dětské, ukolébavky, lidové balady atd. Písně mají jednoduché, dobře zapamatovatelné melodie a většinou durovou tóninu. Jejich obsah odpovídá době vzniku. Duchovní písně jsou velice vroucí a jsou odkazem zbožných předků. Nejvíce prožívali Hřebečtí dobu vánoční. Zpívali vánoční písně a narození spasitele znázorňovali v pastýřských a tříkrálových hrách. Ve vánočních písních se zrcadlí radost, jas a štěstí doby vánoční. Zachovala se řada jich řada jako např. *Tichý Štědrý večer (Weihnachtsabend)*. Z písně *Hej, hej, pastýři (Auf, auf, ihn Hirten)* vyzařuje blaženost a dětinská radost, ve které pastýři musí vše přinést, „plátno a peří, kolébku jemně a krásně tvarovanou, pro zahřátí děťátka mléko a vajíčka, groše a troníky. Oslík musí být zticha, volek nesmí bučet, aby děťátko mohlo spát. Ale ptáčekové mají zpívat, zvonky zvonit, muzikanti nastoupit s píšťalami, basou a dudami a děťátku ve stáji zahrát.“ Velice oblíbená je také vánoční píseň z Třebovic – *Postavím se na stranu (Ich stell mich auf die Seite)* nebo píseň z Libchav – *Radost nad radost narodil se Spasitel (Freude uber Freude, der Heiland ist sborn)*.

Dalšími významnými duchovními písněmi byly písně velikonoční. Vzniklo i mnoho původních písní o všeobecně oblíbených světcích, jako jsou sv. Anna, matka Boží, sv. Jiří, sv. Jan Nepomucký. Např. dojmavá pašijová píseň a moderní ukolébavka – *Maria šla přes hory*. O svátcích se v mnoha rodinách zpívala píseň *Když šel Ježíš do zahrady*. Její slova jsou uvedena v jedné sbírce třinácti předzpěvů. Známa je též pašijová píseň z Oldřichovic *Marie se dala na putování, hledala svého syna, kterého nemohla najít*.

Daleko za hranicemi regionu a všude tam, kde zněl německý jazyk, se zpívaly hřebečské milostné písně, ve kterých je obsažen hluboký cit, prchavé štěstí i nesmírný žal. V písni *Kvet', jen kvet', mé letní žito (Bluh nur bluh main Sommerkorn)* se opěvuje kvetoucí letní obilí, rozkvetlá růže, hrdlička a zelená pastvina, které musí pomoci děvčátku, jež opustil milý. Zpívá se v ní o nesmírném bolu lásky. V písni *Chtěl bych, aby sněžilo uhlí (Ich Wollt, wenns Kohlen schneit)* se potkávají milenci. Další písně se zpívají v různých variantách ve všech německy mluvících zemích: *Drahoušku, co ti schází (Schatzeilen, was fehlt dir?)*, *Smutně, smutně musím žít (Traurig, trautig muss ich leben, Nyní nastává čas (Jetzt kommt die Zeit)*.

Na Hřebečsku se hojně zpívaly také lidové balady. Balada *Stála lípa v hlubokém údolí (Es stand eine Lind im tiefen Tal)* pochází z 15. století a existuje v několika variantách. Každý stav měl svou píseň. Nejčastějšími písněmi byly písně selské a řemeslnické. Píseň, která byla zveřejněna v roce 1905, líčí utrpení a starosti sedláka, jemuž vzhledem k vysokým daním, neúrodě a dobytčímu moru nezbylo nic jiného, než vzít svoji ženu za ruku a odejít. Řemeslnické písně jsou laděny ve veselém a rozpustilém tónu. To platí o písních tkalců, krejčích, mlynářů, kameníků, bednářů. Zpívaly se také radostné staré pastýřské písně,

nádherné a bohaté jsou pastýřské halekačky. V mysliveckých písních se zpívá o lásce, ale také o smutném osudu pytláků a v hřebečských písních se dále zpívá o smrti a posledním soudu⁸⁵.

Hudební stránka hřebečských písní

Písně mívají spíše taneční charakter a pravidelné metrum. Velmi často jsou durové a v textech nemají čistou němčinu, která je ovlivněna specifickým hřebečským nářečím. Akordicky se pohybují většinou na základních harmonických funkcích. Zpravidla nikam nemodulují, mimotonální funkce se vyskytují jen zcela výjimečně. Velmi často byly písně doprovázeny společnými tanci (skupinovými). Zajímavé bývá nástrojové obsazení – kromě klasických lidových nástrojů velmi často používali akordeon. Kromě tanečních písní to byly také písně pracovní. Pokud jsou písně pomalejšího charakteru, vztahuje se text většinou k domovu, rodnému kraji atd. Písničky jsou hodně podobné folkloru východních čech, konkrétně Pardubicka, Hradecka, Ústeckoorlicka. Hřebečské písně žijí i dnes, provozuje je spolek Hřebečských krajanů (Moravská Třebová - Göppingen).⁸⁶

---

⁸⁵ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 177–206; BORKOVCOVÁ, M., KUNCOVÁ, I.: *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*, s. 8–10, 99–110; BORKOVCOVÁ, M.: *Lanškrounsko*, č. 4, 2006, s. 24–26.

⁸⁶ V Göppingenu kromě Hřebečského krajského spolku existuje také muzeum a archiv. Toto město se po odsunu ujalo Němců vysídlených z naší oblasti a stalo se jejich centrem. Každé dva roky se zde pořádají Hřebečské krajské dny, na kterých se setkávají tito původní obyvatelé z různých míst bývalého Hřebečka (Lanškroun, Moravská Třebová, Svitavy, Mohelnice, Zábřeh a okolní vesnice) a kterých se účastní také představitelé měst jako hosté. Zde je mimo jiné také prezentována kultura těchto obyvatel např. zde pokaždé vystupuje folklorní taneční a pěvecký soubor Spielschar.

3. Vývoj hudby a hudební osobnosti na Lanškrounsku

3.1 Hudba 14., 15. a 16. století

V této souvislosti zajisté za zmínku stojí, že litomyšlský biskup Jan IV. Železný založil v Lanškrouně při přenesení kláštera augustiniánů - kanovníků k farnímu kostelu Panny Marie v roce 1393 nadaci na zpívanou ranní mši. Mniši a rektor měli za povinnost zpívat denně slavnou mariánskou mši.

Další písemné a hmotné hudební památky (graduály, kancionály, staré nástroje atd.) z 15. a 16. století se na Lanškrounsku nedochovaly. Jak již bylo zmiňováno v úvodu, archiv venkovského okresu Lanškroun v období let 1938–1945 spadajícího do obvodu vládního prezidenta Opava v říšské župě Sudety vyhořel. Také v knihovně Římsko-katolické farnosti Lanškroun (Děkanství) se nenacházejí žádné doklady z této doby. Nejblíže našemu regionu je *Kancionál literátů litomyšlských* (1563), který vyzdobil pražský malíř Matouš Ormys. Vývoj hudby se pravděpodobně v našem regionu ubíral stejným směrem jako v českých zemích či Evropě. Je rozvíjena vokální polyfonie, v kostelech zaznívají duchovní skladby, moteta, mše, offertoria, litanie, lamentace, hymny i madrigaly, které byly reprodukovány chrámovými zpěváky a cappella, ale také za doprovodu nástrojů. Ve městech se organizují sbory trubačů a pozaunérů. V tomto období sledujeme vznik známých melodií lidových světských písní.⁸⁷

3.2 Církevní hudba v 17. století

V 17. století působili v lanškrounském kostele sv. Václava varhaníci Matěj Hampl (1641–1644), Václav Kornout a Pavel Šindler (1649–1650), Matěj Šlampa (1650–1661), Kašpar Fryse (1662–1669), Jan Maxmilián Špulík (1670–1671), kteří byli placeni městem. Dále tam působili houslisté Václav Ronovský a jako druhý muzikant Jan Masrle (1658–1659) a literáti - muzikanti, kteří přicházeli hrát koledy k příležitostem svátků vánočních, velikonočních a dalších svátků církevního roku. Například v letech 1642–1644 obdrželi na Den Božího těla šest mázů valtického vína. Do konce roku 1630 museli Lanškrounští žádat u Maxmiliána Lichtenštejnského⁸⁸ (správce panství) o vyplacení sto moravských zlatých na údržbu kostela,

---

⁸⁷ Ústní forma sdělení od PaedDr. Marie Borkovcové - ředitelky Muzea v Lanškrouně.

⁸⁸ Maxmilián Lichtenštejnský (1578–1645) panství spravoval v letech 1628-1630. Nejprve byl ve dvorských službách, poté tajný rada, dvorní vojenský rada a polní zbrojmistr. Nakonec vstoupil do řádu minoritů a zemřel

pro školu a muzikanty. Kníže jejich požadavek schválil, neboť byl informován o účasti jeho poddaných na bohoslužbách v kostele a o jejich účinkování ve vánočních a velikonočních kostelních hrách.⁸⁹

3.3 Rodina Erxlebenů

V 18. a 19. století nejsou o Lanškrouně žádné písemné doklady a zmínky o hudebních aktivitách. Pouze se traduje, že členové místní rodiny Erxlebenů (majitelé textilní manufaktury) byli velkými obdivovateli a milovníky hudby. Eduard Norbert Erxleben, lanškrounský purkmistr,⁹⁰ vlastnil dvoje housle z dílny italských Amatiů a dokonce prý jeho dva synové Jůlius (narozen 1824) a Emil (narozen 1831) byli znamenití skladatelé a houslisté. Jůlius hrál též výborně na violu. Erxlebenové pořádali, jak bylo v této době zvykem, domácí komorní koncerty, na kterých hráli jak místní, tak i přespolní hudebníci (např. Josef Růžička z Litomyšle). Dokladem toho, že láska k hudbě rodinu neopustila, je sbormistrovská činnost jejich potomka Karla Langera. Portréty členů rodiny Erxlebenů se nacházejí ve sbírkách lanškrounského muzea.⁹¹

3.4 Lanškrounské kapely v 19. století

V této době působila v Lanškrouně dvě velká hudební tělesa: Kapela spolku ostrostřelců (založená v roce 1840) a Kapela lanškrounských vojenských veteránů (založena v roce 1865). Pod správu svazu vojenských veteránů patřila i řada kapel z okolních vesnic. Jejich úkolem bylo udržovat dobré vztahy mezi lidmi a vojskem. Lanškrounští veteráni se s důstojností účastnili náboženských nebo světských slavností, nebo aby někoho doprovodili na jeho poslední cestě. Na lanškrounském náměstí byl po vojensku předán prapor, za kapelou jel na koni plukovník, za ním nadporučík. Veteránská kapela hrávala též na bálech a pořádala v neděli promenádní koncerty na náměstí a potom za stálého hraní odpochovala na Zámecký vrch (Schlossberg), kde se konaly slavnosti. Zde se za účasti městského kapelníka

---

jako mnich. Spolu se svým bratrem Karlem položili základ bohatství svého rodu. Přijali dědictví po rodu pánů z Boskovic.

⁸⁹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 159; dále pak BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, s. 15.

⁹⁰ Purkmistr byl představený městské samosprávy za feudalismu.

⁹¹ Podrobnější informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 159; BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, 1997, s. 16–20.

Josefa Holečka konaly koncerty. Dle místní kroniky se veteráni hojně posilovali pitím a „vuřty“, vzpomínali na boje a hrdinské činy. V pozdních nočních hodinách se pak vraceli domů příliš „znaveni na povozech, spolu s prázdnými sudy“ ke svým starostlivým manželkám.⁹²

3.5 Pěvecké spolky, jejich dirigenti a činnost

V roce 1873 vznikl lanškrounský pěvecký spolek, jehož zakladatelem byl továrník Karl Langer. Dirigentem spolku byl Franz Neugebauer, který byl v roce 1895 jmenován čestným členem pěveckého spolku.⁹³ Spolek zkoušel v knížecím lichtenštejnském pivovaru a vystupoval na Střelnici.⁹⁴ Během 1. světové války činnost spolku zanikla. Ve sbírkách městského muzea se dochovaly hmotné památky na tento spolek.⁹⁵

V roce 1875 vznikl v Lanškrouně německý spolek pro zpěv, hudbu a divadlo. Pod vedením svého posledního sbormistra – lékárníka Karla Langra dosáhl vrcholu. Na jevišti Střelnice se tehdy uskutečnily opery: *Bastien a Bastienka* od W. A. Mozarta, *Bajazzo (Komedianti)* od R. Leoncavalla, s velkým úspěchem *Čarostřelec* od C. M. von Webera, *Tosca* od G. Pucciniho a *Faust a Markétka* od Ch. Gounoda.

Po první světové válce vznikl při německém hudebním spolku také orchestr, který dosáhl svého rozkvětu nacvičením koncertu od R. Wágnera se sto dvaceti zpěváky ve smíšeném sboru pod taktovkou Karla Langera.⁹⁶ Hudební život obohatily i další koncerty, například Schubertovy a Beethovenovy slavnosti. Pod vedením Langerova nástupce, zubaře Alfréda Mõhvalda,⁹⁷ zde hostovali známí sólisté z Brna, Prahy a Bratislavy na mnoha koncertech vážné i lehké hudby. Karl Langer zůstal dále činný jako koncertní zpěvák a pořádal písňové

---

⁹² Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 159–160, BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, s. 21–24.

⁹³ Jmenovací diplom je sbírkách muzea.

⁹⁴ Budova ostrostřelců s restaurací a tanečním sálem. Dnes je již zbourána.

⁹⁵ Prapor Lanškrounského pěveckého spolku (mužský sbor) vysvěcen roku 1886; Pamětní medaile k vysvěcení praporu mužského pěveckého sboru; Dvoudílná stuha s uzlem; Roh – dekorativní předmět, věnovaný u příležitosti návštěvy vídeňského pěveckého spolku Arminius ve dnech 1. – 3. 6. 1895

⁹⁶ Karl Langer se narodil v Lanškrouně v roce 1893. Jako synovec lékárníka Eduarda Erxlebena od něj převzal lékárnu. Už jako student se věnoval dirigování školního orchestru, kde se seznámil se všemi nástroji. Uvádí se, že uměl hrát na 12 nástrojů. Hudbu studoval v Praze. Svým krásným barytonem okouzloval v mnoha rolích v operách a operetách. Pokud právě účinkoval, přebíral dirigentské místo Alfréd Mõhwald nebo jiný dirigent. Zemřel v Brémách v roce 1958.

⁹⁷ Alfréd Mõhwald, zubař, narodil se roku 1900 ve Vrchlabí a pracoval v Lanškrouně v letech 1926–1945. Hrál skoro na všechny smyčcové nástroje a převzal dirigentské místo v hudebním spolku poté, co z něj Karl Langer vystoupil. Mõhwald byl vynikající muzikant. Uváděl na Střelnici klasickou a symfonickou hudbu, například Beethovenovu 2. a 5. symfonii, Haydnovu symfonii S úderem kotlů, Mozartovy symfonie Es dur a C dur, Schubertovu Nedokončenou a Druhou od J. Brahmsa apod.

koncerty – *Lvi balady, Prinz Eugen, Tom – rýmař* a další. Ve stálé expozici muzea je umístěn jeho portrét.

Vídeňské divadlo⁹⁸ nabízelo ve svém každodenním programu lanškrounským milovníkům divadla řadu her. Z plánu na rok 1928 to byly operety: E. Eysler - *Zlatá mistrová a Králova sousedka*, G. Jarno – *Muzikantské děvče*, singspiel *Viděl chlapec růžičku*, L. Jakobsen a R. Österreicher – *Katja tanečnice, Jedna jedinečná noc, Dráteník, Půlnoční valčík, Překrásný zámek*, R. Kessler – *Annelise von Dessau*, M. Reinhart – *Napoleon ženy*, E. Marischka a B. Granischstaedten – *Orloj*, J. Strauss – *Cikánský baron, Netopýr, Jarní vzduch*, W. Kollo – *Olly-Polly*, H. Berté – *Dům U tří děvčátek, Modrá mazurka*, J. Gilbert – *Malá hřišnice*, E. Kalmán – *Bajadéra, Cikánský primáš*, F. Arnold–E. Bach – *Královna noci a Handemanova rodina*, P. Stojanowitz – *Vévoda von Reichsstad* a další. Dlouhodobý dobrý vztah vídeňské a sdivadelní společnosti k městu Lanškrounu byl vyjádřen také tím, že její ředitel Eduard Schubert, ačkoliv zemřel ve Vídni, byl pochován v Lanškrouně. Jeho otec – ředitel Alois Schubert zemřel v roce 1922 v Lanškrouně, a proto bylo pochopitelné, že se soubor do Lanškrouna stále vracel a skoro se počítal k jeho obyvatelům.

Lanškrounští pamětníci ještě dnes vzpomínají na výborného klavíristu Maxmiliána Römera⁹⁹ a na jeho koncerty v sále Střelnice. V letech 1936 a 1941 například zahrál klavírní koncert W. A. Mozarta KV 466 a v roce 1943 klavírní koncert E. Griega op. 16. Součástí koncertů byl vždy zpěv Karla Langerera. Právě on se zúčastňoval řady koncertů a vystoupení spolku pro komorní hudbu, přičemž jeho kolegy byli profesoři gymnázia (Mlynek, Devaty, Grimm, Ossi Langer a další).

V roce 1919 založil malířský mistr Josef Schneider mužský pěvecký spolek, jehož dirigentem byl Vincenc Bibus. Sbor zkoušel v hostinci v bývalé Údolní ulici. Jedním z dirigentů tohoto sboru byl také Karl Josef Stuchlík, správce knížecího pivovaru. Na Zámeckém vrchu v Lanškrouně má od roku 1909 kamenný pomník s nápisem: „Karl Josef Stuchlík Herrn MGV Sängerbund Landskron“. Prapor mužského pěveckého spolku z roku 1919 se nachází ve stálé expozici městského muzea.

Skupina divadelních ochotníků německého tovaryšského spolku v Lanškrouně (založen roku 1885) přinesla na scénu jednou až dvakrát do roka operetu nebo hru se zpěvy. Dirigentem byl kapelník Wiegler. V lanškrounské Střelnici hostoval také ostrovský Kapounův orchestr. Byly zde provedeny národní koncerty pětadesátičlenným orchestrem, hostoval zde

---

⁹⁸ Několikrát v Lanškrouně hostovalo. Vztah je vyjádřen tím, že jeho ředitel, otec Alois Schubert (zemřel v Lanškrouně 1922) a taktéž syn Eduard byli pochováni v rodinné hrobce v Lanškrouně.

⁹⁹ Maxmilián Römer se narodil roku 1913 v Lanškrouně a zemřel roku 1995 v Neuenahru.

i vídeňský sbor „Vídenští zpěváčci“ (Sängerknaben) a Schubertovo divadlo (Schubertbühne) Vídeň.¹⁰⁰

3.6 Komorní hudební tělesa

Po I. světové válce, v roce 1922 bylo v Lanškrouně založeno komorní sdružení. Jeho členové byli profesori Franz Mlynek, Karl Koch,¹⁰¹ Heinrich Kleiner,¹⁰² učitel Franz Kolle. Jako klavírista zde působil profesor gymnázia, skladatel a dirigent Franz Czernohorsky.¹⁰³ Po něm vznikl mladý smyčcový kvartet, ve složení Emil Rössler, Franz Kudratschek, Herbert Wolf a Ernst Gregor. Vedle koncertů na Střelnici a na Zámeckém vrchu se hrálo pro poslech i tanec v centru města. Roku 1920 nechal Josef Soukup v dnešní Nádražní ulici postavit výstavní kavárnu s vinárnou „Café – Restaurant Soukup“, která byla po celou dobu fungování velmi oblíbená a navštěvována. Byl to jeden z prvních podniků v Lanškrouně, kde bylo možno naslouchat, zpočátku jen se sluchátky, novodobému vynálezu – rádiu. V sobotu a v neděli zde hrávala vybraná hudební tělesa, odpoledne k poslechu, večer k tanci. Dalším hojně navštěvovaným místem ve stejné ulici byl „Hotel Stadt Wien“, později to byl „Hotel Franzl“, kde v pokojích, které byly pronajímatelné, často hostovala dámská kapela. Oblíbený jazzový orchestr kapelníka Ungera od roku 1930 až do války koncertoval každé léto jako lázeňská kapela na Zámeckém vrchu. Ve zbývajících měsících byl vyhledávaným tanečním a zábavným orchestrem v celém regionu.¹⁰⁴

3.7 Obnovení hudebních tradic po druhé světové válce

V roce 1938 byla podepsána Mnichovská dohoda, na jejímž základě se město Lanškroun stalo součástí říšské župy Sudety. To mělo za následek, že mnoho obyvatel odešlo do jiné části republiky. Bylo se potřeba vyrovnat s řadou nových skutečností. Válka se dotkla obyvatel města ve všech možných rovinách. V této oblasti nerozlišujeme českou a německou hudbu do

---

¹⁰⁰ Podrobněji viz kniha BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, 160–162; BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, s. 24–33.

¹⁰¹ Školní rada.

¹⁰² Řídící učitel v Lukově.

¹⁰³ Franz Czernohorsky se narodil roku 1867 v Lanškrouně. Byl též znamenitým varhaníkem, který hrával na rokokové varhany, dodnes v perfektním stavu po zrestaurování, v kostele sv. Václava. V roce 1908 zkomponoval osmihlasou hymnu k šedesátiletému jubileu císaře Františka Josefa I., která se zpívala ve všech školách rakousko-uherské monarchie.

¹⁰⁴ Podrobnější informace viz kniha BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 162–163, BROKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*, s. 34–36.

roku 1945. Vzhledem k zastoupení německé většiny navíc nemůžeme ani podle jména specifikovat, o jakou národnost se jedná, navíc spousta manželství byla smíšených. K tomu by posloužilo hlubší bádání v archivech. Důležité je to, že docházelo v průběhu staletí k míšení německého a českého živlu, což se projevilo ve zvykosloví a právě také v hudbě, především v lidových písních. Dodnes je možné vysledovat, že se v nich vyskytuje nápěv stejný či ve variacích, s použitím textů v různých jazycích (německého a českého). Lanškrounsko bylo po odsunu původního německého obyvatelstva dosídleno. Kulturní vazby na tomto území byly násilně zpřetrhány a nahrazeny kulturou novou, avšak ne zcela novou, neboť část českého obyvatelstva přišla do Lanškrouna z okolních vesnic a ostatní osídlenci přišli z různých koutů České republiky.

Po roce 1945 navázal tento násilně přerušovaný hudební život na své dlouholeté tradice. Byl založen hudební spolek Slovan. Významně se na tom podílela místní hudební škola, založená roku 1947, která vychovala řadu výborných hudebníků a zpěváků, kteří každoročně sbírají mnohá ocenění na přehlídkách a celostátních kolech soutěží hudebních škol. Jejím prvním ředitelem byl pan Josef Daníček, který řídil symfonický orchestr složený asi ze čtyřiceti hráčů. Později orchestr dirigoval Evžen Zastoupil.¹⁰⁵ Orchestr se skládal převážně z externích učitelů, vyučujících na hudební škole: Josef Černošek – housle, Josef Beran a Antonín Förstl – viola, Václav Kopecký a Josef Schütz – trombón, Jaroslav Veselý – klavír, Jan Kapusta – flétna, tympány. Repertoár tvořily – *polky* B. Smetany, *Slovanské tance č. 1, 4, 8* A. Dvořáka, předehry k operám a operetám a mnohé další. V poválečných letech začal v Lanškrouně působit taneční orchestr „G – club“ s dirigentem Jiřím Daníčkem.

Roku 1962 vznikla hudební skupina s názvem Orion, která byla ovlivněna slavnou anglickou big-beatovou kapelou The Beatles. Zpočátku ji vedl p. Wolf, později Josef Kopecký. Po dvaceti pěti letech působení se kapela rozpadla. Vedle těchto skupin, které působily na koncertech v Lanškrouně a okolí, se věnovaly moderní hudbě i další amatérské skupiny. Na místním gymnáziu vznikl studentský pěvecký sbor pod vedením profesora Josefa Černoška, který s ním pořádal pravidelné koncerty při významných událostech.

Na něj navázal ženský pěvecký sbor, založený v roce 1976, který dodnes vede bývalá učitelka hudební a výtvarné výchovy Jarmila Uhlířová. Sbor zpívá na různých oslavách a výročích města, vystupuje i v širokém okolí. Často vystupuje s chrámovým sborem v kostele sv. Václava, s nímž mají stejnou dirigentku. Chrámový sbor vznikl po válce, kdy v jeho čele stála varhanice p. Plešingerová a sbormistr profesor Josef Černošek.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Evžen Zastoupil byl místní hudební skladatel.

¹⁰⁶ Podrobněji o sborech v kapitole Soudobé lanškrounské orchestry, soubory, sbory a kapely.

Dále je nutno připomenout dechový orchestr, založený v roce 1962 pod vedením Václava Fišera, Augustina Vejdy, Evžena Zastoupila, Jiřího Danačíka, ing. Ladislava Slavětinského, Josefa Kněžka, Karla Kubíčka, Dobromila Keprta a ing. Josefa Pilného. Posledním dirigentem byl pan Miroslav Doležal. Orchestr koncertoval při různých oslavách, pořádal zájezdy po republice i do zahraničí (Blankenburg a Freiberg), zúčastňovali se festivalů dechových hudeb v Kmochově Kolíně, ve Štětí, ve Rtyni v Podkrkonoší i Pravečkova Lanškrouna.¹⁰⁷

K obohacení hudebního dění přispěli též hostující umělci z Prahy, Brna a dalších měst, jako například Eduard Haken, Spirituál kvintet, Sukův komorní orchestr, Pražští madrigalisté, skladatelé Ilja Humník, Petr Eben,¹⁰⁸ Komorní orchestr Jaroslava Kociana z Ústí nad Orlicí (nyní působící v České Třebové), kteří účinkovali na koncertech ve Společenském domě.¹⁰⁹

3.8 Taneční orchestr ZK Tesla Lanškroun

Taneční orchestr, financovaný Závodním klubem n. p. Tesla Lanškroun, začal fungovat na podzim roku 1955 a téhož roku již hrál na silvestrovské taneční zábavě. Jeho vedoucím, dirigentem a zároveň zpěvákem byl Vladimír Fiala. Toto těleso se skládalo ze saxofonistů – Stanislav Smejkal, Bohumil Smejkal, Květoslav Holeček, Vladimír Kubelka a Pravoslav Vacek, dále z trumpetistů – Zdeněk Chládek, Jiří Vičar a Jaroslav Veselý. V rytmické skupině působili: za klavírem – ing. Miroslav Novák, kontrabas – Jindřich Chládek,¹¹⁰ bicí souprava – Petr Poláček, zpěvačky – Marie Plzáková a Jiřina Soukupová. Postupně se členové, jak už tomu ostatně bývá, obměňovali. Klavír převzal Jaroslav Veselý, saxofon Jaroslav Minář, pozoun Václav Kopecký a bicí Walter Anderle. Orchestr hrával na odpoledních koncertech ve Společenském domě. Jeho hudební vystoupení byla velmi oblíbená, navštěvovaná nejen Lanškrounskými, ale i posluchači a tanečníky z okolních měst a obcí. Přicházeli nejen mladí lidé, ale i manželské páry středního věku. Repertoár tvořily lidové i taneční skladby našich skladatelů – polky, valčíky, foxtroty, slowfoxy atd. Na seznamu skladeb tanečního orchestru, zasláném roku 1958 na Ochranný autorský svaz, se objevila jména českých hudebních skladatelů a jejich nestárnoucí melodie: L. Korbař – *S láskou je celý svět krásný, Zůstaň se mnou, Tvůj obrázek*; V. Trojan – *Žabák, Svítání*; K. Vacek – *Panenka modrooká, Venkovská, Padesátka*; A. Borovička – *Až budou trumpety zpívat*; F. Kmoch – *Kolíne, Kolíne, Pode*

---

¹⁰⁷ Pravečkův Lanškroun je festival dechových hudeb pořádaný od roku 1977. Více v 7. Kapitole.

¹⁰⁸ Petr Eben se narodil v Žamberku – město nedaleko Lanškrouna.

¹⁰⁹ Podrobněji viz kniha BORKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*. Lanškroun, s. 37–43, BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 163–164.

¹¹⁰ Jindřich Chládek byl vedoucí muzea a kronikář.

mlejnem, Jarabáček, Česká muzika; K. Valdauf – Neodcházej mi; V. Vačkář – Večer na moři; B. Hála – Očím snad uvěříš, Jako v pohádkách; a mnoho dalších. I od vedoucího a dirigenta skupiny Vladimíra Fialy zde najdeme jeho vlastní skladby, s krásnými a pro nás už trochu nostalgickými názvy – Jen parfém tu zbyl, Láska kráčí k nám, Ranní serenáda, Bílý karafiát, Láska s ozvěnou a Lanškrounská polka. Orchester později spolupracoval s některými členy divadelního kroužku a vytvořili tzv. estrádní skupinu. Se zábavnými scénkami s hudbou se uplatňovali i na podíích v okolních městech, ne jen v Lanškrouně.

Koncem roku 1958 dostal orchestr příkaz hrát jen k tanci, a to pouze valčíky a polky. Tehdejšími politickým pracovníkům se nelíbil jejich repertoár, který nebyl údajně národní. Vedoucí Vladimír Fiala s tímto rozhodnutím nesouhlasil, a proto odstoupil. Od roku 1959 vedl orchestr trumpetista Zdeněk Chládek a po něm od roku 1989 ing. Josef Pilný. Po nástupu Zdeňka Chládky se počet členů snížil z původních 12-14 na 9 hudebníků, což odpovídalo novému názvu orchestru – Nonet. Členové se opět prostřídali (například Luděk Vejrek, ing. Ladislav Slavětínský, Rudolf Fuxa, zpěváci Jan Sís a Rudolf Wolf, Libuše Urbanová-Schlegelová, Libuše Hynková a další).¹¹¹

3.9 Historie Kruhu přátel hudby (KPH) v Lanškrouně

V osmdesátých letech pořádal koncerty Společenský dům Lanškroun za účasti Městské lidové knihovny, Okresního kulturního střediska v Ústí nad Orlicí a Lidové školy umění v Lanškrouně za podpory České hudební společnosti. Koncerty se zde nekonaly pravidelně jako v ostatních městech, kde byla zřízena pobočka. V Lanškrouně existovali lidé, které spojovala láska k hudbě, a jejich myšlenkou bylo pořádat pravidelně zajímavé koncerty pro milovníky vážné hudby v rámci KPH. Byly to cenné zkušenosti učitelek tehdejší LŠU – paní Marty Obrové, Marie Střechové a Věry Vychytové, které se staly členkami výboru KPH. Pořádaly koncerty v rámci Lanškrounské dřevěné píšťalky (LDP).

KPH využil všech kontaktů s umělci a zkušeností paní Magdy Navrátilové, která sjednávala vystoupení umělců. V lednu 1984 se z iniciativy Magdy Navrátilové a Růženy Šteflové rozhodly v Lanškrouně založit KPH. Do čela výboru byla postavena Růžena Šteflová. Úkolem výboru bylo vybírat zajímavé pořady z nabídek uměleckých agentur a sestavit dramaturgii pro každou koncertní sezónu. Sezóny začínaly v září nebo v říjnu a končily v květnu nebo v červnu. Většinou obsahovaly osm až jedenáct koncertů. Zpočátku

---

¹¹¹ Podrobněji viz publikace kniha BORKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*. Lanškroun, s. 165–176.

se většina koncertů uskutečňovala v sále Společenského domu. Na koncertech např. vystoupili: Originální pražský synkopický orchestr, České noneto, Pražský mužský sbor, Musica Antiqua Praha, Komorní orchestr Jaroslava Kociana z Ústí nad Orlicí, Spirituál kvintet, dále pak řada recitálů s vynikajícími sólisty, např. s klavíristou R. Kvapilem aj. Simonem, s houslistou V. Hudečkem, V. Snítle, J. Sukem, I. Štrausem, s hornistou R. Baborákem, klarinetistou i saxofonistou F. Slováčkem. V pěveckých recitálech vystoupili i E. Haken, Z. Jedličková, J. Marková, M. Kopp. K výjimečným vystoupením patřil koncert „rodinného tria“ – harfistek Jany Bouškové, L. Váchové a flétnisty Jiřího Bouška. Za zmínku také stojí pořad Koncert – beseda kytaristy L. Brabce, flétnisty V. Drápala a Sylvie Bodorové. K nezapomenutelným literárně hudebním pořadům patřily Vánoce s Františkem Nepilem a Triem Bohuslava Martinů.

Prostředí na koncerty nebylo vždy ideální. K několika z nich posloužil sál nově restaurovaného zámku v Tatenici s výbornou akustikou a příjemným prostředím. Některé koncerty se pořádaly i v Husově domě, dále pak v kostele sv. Václava. Zde koncertoval i varhaník V. Uhlíř a flétnista J. Stivín.

Koncem června 1995 skončily rozsáhlé stavební úpravy zámeckého interiéru a město tak získalo důstojný stánek pro kulturní účely. Až do současnosti se všechny koncerty KPH pořádají v sále lanškrounského zámku. Jen při varhanních koncertech se využívá vzácných barokních varhan v kostele sv. Václava. Zde byl opravdovým zážitkem koncert harfistky Kateřiny Englichové. Zápisy v kronice nám prozrazují, že všichni umělci oceňovali publikum a chválili příjemné prostředí lanškrounského zámku. Mnozí z nich se sem rádi a často vraceli.¹¹²

---

¹¹² Podrobnější informace viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 369–370.

4. Současné sbory, soubory, kapely a taneční skupiny

V Lanškrouně a okolí v současné době působí mnoho sborů, souborů, kapel a tanečních skupin při základních školách, při základní umělecké škole, při Kulturním centru. Uvedu jen několik nejdůležitějších.

4.1 Lanškrounské sbory

Město Lanškroun se může pochlubit několika sbory. Zaměřila jsem se pouze na ty, které jsou nejvýznamnější. Nejsou zde zahrnuty školní sbory při základních a středních školách, dále sbory z přilehlých obcí.

Lanškrounský smíšený sbor

Poprvé se sbor představil posluchačům o Vánocích roku 1992, kdy byla v Lanškrouně uvedena jazzová kompozice Jaromíra Hniličky „Missa Jazz“. Poté tato mše zazněla v mnoha našich městech a v létě roku 1993 v anglickém Bristolu. Kromě Anglie sbor koncertoval v Itálii, Rakousku, Německu, Polsku, Holandsku a Chorvatsku. Pravidelně se účastní Festivalu amatérských pěveckých sborů ve Svitavách. Sbor zpívá skladby všech slohových období, úpravy lidových písní a spirituálů i melodie populární. Bohatý repertoár zahrnuje i Schubertovu Deutsche Messe či gospelovou mši Roberta Raye. V říjnu 2001 vystoupil sbor na společném koncertě s Bárou Basikovou. Na svém kontě má dvě CD „Lanškrounský smíšený sbor“ a „Čas radosti“. Na mezinárodním festivalu Musica Religiosa v Olomouci 2007 získal zlatou medaili. Sbornistryní je od počátku Vladimíra Jetmarová. Lanškrounský smíšený sbor je občanským sdružením. Společně s Komo/k/rákem každoročně účinkují na adventním koncertě.

Chrámový sbor

Podle dochovaného notového archivu se dá usuzovat, že z kůru kostela sv. Václava se sborový zpěv nesl již v polovině 19. století. Dobře zdokumentované jsou až poválečné dějiny sboru, u kterých stála varhanice paní Plešingerová a sbornistr Josef Černošek. Později se řízení sboru ujal Ladislav Dařílek ze Žichlína, který byl zároveň varhaníkem až do roku 1994. Od roku 1995 vede sbor učitelka ZŠ Jarmila Uhlířová. Sbor zpívá při všech křesťanských svátcích, ale i na významných akcích Lanškrouna a okolí. V roce 1996 se zúčastnil festivalu duchovní hudby v Ústí nad Orlicí a v roce 1998 svou účast zopakoval.

V roce 1998 navázal přátelství a spolupráci se sborem „Vox angelorum“ ze Svitav a dalšími (např. sbor z polských Katovic a Dzierzonowa, rozšířila se spolupráce s farnostmi v Králíkách a Koclířově atd). Pro členy sboru, kterých je kolem třiceti, je to poněkud náročnější, poněvadž repertoár je bohatší a pestřejší. Mimo mše zpívá hudbu duchovní od chorálů až po spirituály.

Ženský pěvecký sbor

Sbor byl založen 11. 2. 1976. Navázal tak na tradici již fungujícího pěveckého sboru profesora Josefa Černoška, který působil v Lanškrouně deset let. Dirigentkou sboru se stala jeho bývalá studentka Jarmila Uhlířová, která vede sbor dodnes. Sbor má kolem dvaceti pěti členek a zkouší jedenkrát týdně. Sbor se účastní mnoha festivalů, přehlídek a soutěží. Spolupracuje s dalšími sbory (např. s Chrámovým sborem kostela sv. Václava v Lanškrouně, s Ženským pěveckým sborem z Ústí nad Orlicí, se sborem ze Svinova, s Lanškrounskými pištcí a dalšími). Základem repertoáru Ženského pěveckého sboru byla a zůstává lidová píseň v různých úpravách. Sbor má ale na repertoáru i skladby renesance a baroka, přes klasicismus, romantismus až po současnost. Sbor zpívá česky, latinsky, německy, francouzsky i anglicky. Klavírní doprovod vždy zajišťovaly učitelky ZUŠ – v počátcích M. Obrová a V. Vychytová, v současnosti M. Marková. Od roku 2000 sbor spolupracuje s folkovou skupinou Trap, vedenou O. Řehákem. Každý rok připravuje společně s Chrámovým sborem adventní koncert.

Komo/k/rák – Komorní pěvecký sbor při ZUŠ J. Pravečka

V roce 1995 se vytvořila skupina šesti děvčat, která se stala základem pro vznik tohoto sboru. V současné době tvoří komorní pěvecký sbor žáci pěveckého oddělení ZUŠ, kteří mají za sebou alespoň tři roky sólového zpěvu. Sbor vystupuje hlavně v Lanškrouně a jeho okolí. V roce 1998 se představil na Festivalu pěveckých sborů ve Svitavách. V roce 2000 koncertoval v Moravské Třebové při příležitosti Dnů česko-německé kultury. Od roku 1996 se každým rokem účastní přehlídky lanškrounských pěveckých sborů „Rosteme s písničkou“, spolupracuje s Lanškrounskými pištcí, s Lanškrounským smíšeným sborem, se kterým natočil CD „Čas radosti“. V roce 2005 vydal Komo/k/rák samostatné CD „Kdyby tu nic nebylo“, které je sestaveno z českých písniček. Sbor vede od počátku Vladimíra Jetmarová.

Dětský pěvecký sbor Motýlek

Pěvecký sbor dětí předškolního věku vznikl ve školním roce 1975–1976. Dostal název „Motýlek“. Působí při MŠ Wolkerova Lanškroun a sdružuje děti z mateřských škol v Lanškrouně. Do souboru dochází kolem třiceti dětí. Pravidelné zkoušky se konají jedenkrát

týdně. Jeho hlavním cílem je rozvíjet pěvecké, instrumentální a pohybové schopnosti dětí. Pěvecký sbor se zúčastňuje kulturního dění v Lanškrouně (např. „Rosteme s písničkou“, při koncertech ZUŠ, na vernisážích, při vánočních vystoupení v kostele a na dalších akcích). Pro veřejná vystoupení bylo pořízeno jednotné oblečení se znakem souboru – motýlkem. Soubor vedou učitelky MŠ Wolkerova Eliška Machová a Stanislava Andrllová. Motýlek je jakousi přípravkou pro další hudební vzdělávání a předpokládá se, že většina z nich bude pokračovat v hudebním oboru místní ZUŠ.

Vokální oktet Somebody's singing

Vokální oktet Somebody's singing se pohybuje na koncertních pódiiích od prosince roku 2002, kdy se poprvé představil veřejnosti na vánočním koncertě v kostele sv. Václava v Lanškrouně. Za dobu své existence účinkoval oktet v řadě měst (Praha, Brno, Pardubice, Olomouc, Hradec Králové...), zpíval při mnoha zajímavých kulturních akcích (ples Konzervatoře Pardubice, výstava obrazů Zdeňka Buriana, společný koncert se Saint Louis Gospel Singers (USA) v Hradci Králové či při znovuootevření kostela sv. Anny v Lanškrouně – tam také vznikla tradice Narozeninových koncertů, které oktet pořádá v říjnu každého roku). V roce 2005 natočili své profilové CD. Z původně spirituálního zaměření se „záběř“ oktetu rozšířil o jazzové a muzikálové melodie, gospelsy a také vlastní tvorbu. Za zmínku stojí vlastní aranže téměř všech zpívaných písní. Hlavní zpěvačkou a vedoucí souboru je Hana Švobová, studentka HAMU obor zpěv v Praze, manažerem a též zpěvákem je Tomáš Krejča, student HAMU v Praze obor Hudební teorie a je také studentem Konzervatoře Jaroslava Ježka oboru skladba. To právě on má „na svědomí“ všechny aranže a oktet zpívá i jeho vlastní skladby. Toto těleso mělo možnost si zazpívat v říjnu roku 2009 až v USA na několika koncertech.¹¹³

4.2 Lanškrounské hudební soubory

Obdobně jako sborů, tak i různých souborů má město Lanškroun mnoho. Opět jsem vybrala ty nejvýznamnější a nejznámější. Každý soubor se specializuje na něco jiného a hraje na odlišných akcích a koncertech.

---

¹¹³ Podrobněji o pěveckých sborech viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 377–382; www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/hudebni-a-tanečni-soubory-a-skupiny/; www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/dětské-soubory-a-skupiny/.

Big Band Lanškroun

Orchestr vznikl v roce 1984 po rozpadu dechovky tehdejší LŠU. Původně měl pouze deset hráčů, z nichž čtyři byly flétnistky. Postupně se doplnil na standardní big band. Začal získávat na kvalitě a zároveň rostla náročnost na hráče. V roce 1997 proto vznikl druhý orchestr, jakási přípravka (Junior Big Band). Oba orchestry ještě asi dva roky působily pod ZUŠ Lanškroun, pak ale těleso složené ze starších členů, již převážně ne žáků ZUŠ, přešlo pod Kulturní centrum Lanškroun. Obě tělesa tvořila jakýsi organický celek, ze kterého se vytvářejí sestavy pro různé akce. Pro soutěže ZUŠ se vždy sestavilo těleso odpovídající pravidlům soutěže, pro jiné náročné akce samozřejmě z nejlepších hráčů bez ohledu na věk. Za dobu své existence absolvoval stovky vystoupení a vystřídal se v něm okolo sto dvaceti hráčů. Uveďme nyní výběr nejzajímavějších činností a úspěchů orchestrů. Od roku 1986 získával vždy první ceny v ústředních kolech soutěží orchestrů ZUŠ. V roce 1998 se stal Junior Big Band absolutním vítězem v ústředním kole soutěže orchestrů ZUŠ.¹¹⁴ Orchestr absolvoval mnohá vystoupení i v zahraničí – Slovensko, Polsko, Německo, Itálie, Francie, Španělsko, Portugalsko, Norsko a další. Poctou pro tento orchestr bylo zahrát si na závěr jubilejního Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech v roce 2000. Jako první amatérský orchestr nacvičil a mnohokrát uvedl Missa Jazz (společně s Lanškrounským smíšeným sborem) od Jaromíra Hniličky. Byl to také první orchestr vůbec, který toto dílo dokázal natočit při živém koncertu. Tento vzniklý záznam byl vysílán rozhlasovou stanicí Český rozhlas 3 – Vltava. V Českém rozhlasu hrál mnohokrát, z toho dvakrát živě (celou hodinu), a to v rozhlasové stanici Český rozhlas Plzeň a Český rozhlas Regina Praha. V roce 2001 se jako první amatérský orchestr vůbec zúčastnil Pražského jazzového festivalu. V roce 2002 byl hlavním doprovodným orchestrem při dvou koncertech konaných u příležitosti 70. narozenin Waldemara Matušky v pražské Lucemě. Koncerty natáčela Česká televize a orchestr kromě W. Matušky doprovázel přední české zpěváky. Oba orchestry, jak Big Band Lanškroun pod Kulturním centrem, tak Junior Big Band pod ZUŠ Lanškroun vedl Josef Pilný. Bohužel od roku 2006 po neshodách J. Pilného a ředitelky ZUŠ M. Obrové došlo k ukončení působení Junior Big Bandu na ZUŠ. Nyní funguje pouze „velký“ Big Band pod Kulturním centrem Lanškroun.

Lanškrounští pištcí

Lanškrounští pištcí, dětský soubor hráčů na zobcové flétny, vznikl v roce 1984 z bývalých

---

¹¹⁴ Absolutní vítězství navíc bylo o to zajímavější, že orchestr vyhrál v nejmladší kategorii s věkovým průměrem pouhých 15,8 let!

žáčků – absolventů Lanškrounské dřevěné píšťalky, původně se záměrem asistovat učitelkám LDP.¹¹⁵ Postupem času získával stále více příležitostí k vystoupení a zcela se osamostatnil. Zřizovatelem je Kulturní centrum Lanškroun. V tomto roce soubor oslavil dvacáté páté narozeniny a od jeho počátku ho vede ředitelka ZUŠ Marta Obrová. Má za sebou mnohá vystoupení po celé České republice a Polsku. Díky dobovým kostýmům je soubor zván k vystoupení na českých hradech a zámcích (např. hrad Bouzov, zámek Častolovice a další). Dvakrát měl možnost si zahrát i na Pražském hradě. Veškerá vystoupení jsou zdokumentována ve dvou dílech kroniky souboru, kterou si od roku 1985 vedou děti samy. V současné době je v souboru kolem patnácti dětí ve věku od šesti do dvaceti let. Těžištěm repertoáru je hudba renesance a baroka, doplněná o skladby českých hudebních skladatelů. Soubor má vydané vlastní CD.

Dívčí kvartet

Toto vokálně instrumentální těleso začalo koncertovat teprve od roku 2008. Jeho členkami jsou čtyři dívky – Marie Havlíčková, absolventka Konzervatoře v Teplicích v oboru zobcová flétna a příčná flétna, Aneta Andělová – posluchačka taktéž Konzervatoře v Teplicích v oboru zobcová flétna a zpěv, dále Monika Reslerová – studentka Gymnázia v Lanškrouně a od září tohoto roku 2010 posluchačka Pražské konzervatoře v oboru zobcová flétna a Jaroslava Havlíčková – studentka hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Zaměřují se převážně na hudbu renesance a baroka, ale hrají i hudbu moderní. Všechny členky jsou multiinstrumentalistky, tudíž mohou hrát v jakémkoliv obsazení v kvartetu zobcových fléten, popřípadě klavír, příčná flétna, zpěv, Panova flétna atd.

Trio Š.O.K.

Vokálně instrumentální Trio Š. O.K. působí na hudební scéně od ledna 2003. Pod jeho názvem vystupují zpěvačka Hana Švobová, klavíristka Lenka Jansová (Obrová) a houslista Tomáš Krejča. Název vznikl z počátečních písmen příjmení členů. Trio má široký repertoárový záběr. Zaměřuje se na interpretaci vážné hudby od období renesance až po 20. století, jazzových standardů, muzikálových a populárních melodií, lidových písní a vlastní tvorby T. Krejči. Trio Š. O. K. vystupuje při nejrůznějších příležitostech – samostatné koncerty, hudební a společenská setkání, svatební obřady a jiné společenské i soukromé akce.

---

¹¹⁵ LDP – Lanškrounská dřevěná píšťalka je kurz, kde se děti (a rodiče) již od předškolního věku učí hrát na sopránovou zobcovou flétnu a správně dýchat. S tímto nápadem přišel před 25 lety prof. Václav Žilka a na základě této idey byla založena LDP. Je to jakási příprava před nástupem do ZUŠ a do souboru Lanškrounští píšťáci. Tento kurz je zakončen po dvou letech a každý hráč dostává za své snažení tovaryšský list.

Slyšet ho mohli posluchači v mnoha městech po celé České republice (Olomouc, Pardubice, Praha, Brno a další), ale i v Chorvatsku a Rakousku.

Orchester Vokins

Vokins hraje vesměs českou a zahraniční populární hudbu a také skladby swingové. Byl založen v září 2003 učitelem Bohumilem Havelkou při ZUŠ Jindřicha Pravečka Lanškroun. V sezóně 2007–2008 došlo ke změně ve vedení orchestru. Učitel B. Havelka s orchestrem připravil vánoční koncert, ale bohužel v únoru 2008 ze školy odešel. Orchester převzal Roman Zachara. Vokins vystupuje na mnoha akcích v Lanškrouně (např. akce výtvarného oboru ZUŠ Všude dobře, doma nejlíp, na tradičním Lanškrounském zrcadlení, kde jako host vystoupil orchestr ze ZUŠ A. Muchy v Letohradě Ordrums pod vedením P. Oravce).

Cimbálová kapela při ZUŠ Lanškroun

Cimbálová kapela je vokálně - instrumentální soubor s obsazením housle, cimbál, klarinet, zobcová flétna, bas, bicí a sólový zpěv, která byla založena v roce 2005. Členy jsou starší žáci ZUŠ. V jejím repertoáru jsou české a moravské lidové písně, autorské instrumentální skladby. Má za sebou řadu úspěšných vystoupení v Lanškrouně a okolí, spolupracuje s tanečním oborem při ZUŠ Lanškroun (jako doprovod k lidovým tancům), se ZUŠ Choceň a jinými školami.

4.3 Lanškrounské kapely

V Lanškrouně se můžeme setkat s mnoha různými kapelami. Každá z nich má však svůj specifický styl hudby – např. coutry, rock, jazz... a vystupuje na různých akcích ve městě i v jeho okolí. Většina z nich má natočené vlastní CD.

One Brain

Hudební skupina One Brain vznikla v polovině roku 1999 a působí pod Kulturním centrem v Lanškrouně. Kapelu založil hudební skladatel Ilja Michalec,¹¹⁶ který byl již dříve znám

---

¹¹⁶ Ilja Michalec je klávesový hráč, skladatel, umělecký vedoucí skupiny, který má zkušenosti z profesionálních studií, včetně rádií RTL, Českého rozhlasu. Je autorem hudby skladby s názvem „Soumrak“, která byla zařazena na CD Rádio hity, vydané v dubnu 1998 českou národní skupinou Mezinárodní federace fonografického průmyslu - IFPI ČR. Za své sólové orchestrální album nazvané „Nad oblaky“, vydané v roce 1999, byl kladně ohodnocen hudebními kritiky v odborné literatuře (např. Muzikus 2/2000). Po tomto úspěchu Český rozhlas 2 používal toto album k hudebním předělům.

v muzikantské odborné veřejnosti jako skladatel jazzfusion hudby. Tato muzika se začala líbit mladým muzikantům v Lanškrouně, a tak když autor začal hledat hráče do nové kapely, nebylo o hudebníky nouze. V průběhu prvního roku existence kapely se vystříдалo několik členů. Významným prvkem One Brain jsou výrazné melodické nápady, podpořené saxofonovými party Jakuba Ryby, a obratné aranže. Přestože One Brain není vyloženě komerčně mediální kapelou, jejich skladby lze zaslechnout v Českém rozhlasu a v regionálních rádiích a jejich videoklipy je možné zahlédnout na televizních stanicích. Kapela natočila před lety své první CD s názvem Anomaly ve spolupráci s básníkem Jiřím Žáčkem, jehož básně kapela zhudebňuje. One Brain poté vydala další dvě CD v podobném stylu. Kapela je zvána na významné hudební festivaly, včetně mezinárodních jazzových festivalů, jako např. „Jazz goes to town“ v Hradci Králové, a do jazzových klubů.

Kapela CHE.cz

Kapela CHE.cz vznikla oficiálně koncem roku 1999 ze stávající kapely La Bulva Osten. Již od počátku své existence se kapela začala zabývat vlastní tvorbou, která byla do jisté míry ovlivněna působením v předešlé kapele. Určit jednoznačně hudební zaměření či styl kapely není tak zcela jednoduché. K surovému rockovému základu se postupně přidávaly plochy jazzu, funky a taneční muziky. Vznikl tak styl, jímž se kapela prezentuje. Začátkem roku 2000 natočila své první debutové album, nazvané „White Album rev. 2“, na kterém se jako hosté představili funky varhaník Mirek Vychyta a vokalista Michal Holas. Na konci téhož roku vyšlo skupině další, o mnoho úspěšnější album s názvem „Plác a bum bác“. Hudební trio od doby svého vzniku neprošlo žádnými personálními změnami, a tak i po několika letech své existence hraje ve složení Milan Roller – kytara, Rudolf Valenta – baskytara a Dan Bárta – bicí. Významné změny však zaznamenává v oblasti vlastní tvorby, která se čím dál více orientuje na melodickou taneční hudbu, ze které je cítit pohoda, se kterou kapela před své posluchače předstupuje. Kombinuje se v ní osobitý rukopis autora hudby Milana Rollera, se zpěvnými texty, které dokreslují atmosféru skladeb. Nyní připravuje kapela CHE.cz nové CD. Kapela se během své existence prezentovala na několika prestižních českých i zahraničních hudebních festivalech. Kromě těchto vystoupení ji však najdeme i na programech hudebních klubů po celé republice.

MICHAEL – white- rocková skupina

Rocková kapela Michael je ojedinělé seskupení hudebníků, kteří se profilují jako rocková skupina hrající tzv. White rock.¹¹⁷ Na podzim roku 2007 vyšlo ve spolupráci s nakladatelstvím Rosa první album skupiny s názvem „Biješ v srdci“, které textově odráží hlavní křesťanská poselství a problémy naší doby. Pilotní klip Víra, který kapela natočila k tomuto CD, byl v létě úspěšně představen českým divákům v pořadu Výtah na TV Óčko a s přehledem vyhrál týdenní kolo. Další klip Domino, který kapela natočila s brněnským štábem ČT1, mohli diváci v květnu 2008 shlédnout v Křesťanském magazínu. Zajímavá je také historie. Současná kapela vznikla na základech skupiny, která se jmenovala Michael a Voice of cathedrales (Hlas katedrál). Ta na hudební scéně působila necelé čtyři roky (od roku 1998) a hrála převážně v kostelích (rockové mše). Na jejich kořenech vznikla v roce 2002 již podoba současné skupiny, ale v ustáleném (aktuálním) složení hraje až od roku 2004 - Michal Holas (kytara a sólový zpěv), Bedřich Hájek (bicí a zpěv), Kamil Mikula (sólová kytara a zpěv), Michal Minář (klávesové nástroje a zpěv) a Miloš Hubálek (basová kytara a zpěv). Skupinu na mších a některých koncertech doprovází také sbor. Jeho složení se mění podle velikosti akce a druhu vystoupení.

Morybundus – band

Rocková kapela z Lanškrounska vystupuje převážně v klubech, na festivalech, ale i na jiných společenských a hudebních akcích a sessions. Vznikla na začátku roku 2007 ve složení Ladislav Berky (zpěv, kytara), Ladislav Křivohlávek (kytara), Martin Podhradský (bicí) a Ivoš Berky (basa). Většina členů kapely prošla v minulosti různými žánry a hudebními skupinami nejen v našem okolí. Všechny texty jsou v češtině a popisují reálný život. Morybundus – band je kapela, která si razí vlastní cestu s vlastní českou a osobitou hudbou.

Bulldock

Bulldock je lanškrounská rocková kapela, která se může pochlubit vlastní originální tvorbou a smysluplnými texty, se kterými se prezentuje jako předkapela předních českých skupin (Kryštof, Kamelot, Doga, BSP,...) na koncertech, festivalech a pivních slavnostech. Předností kapely je hlavně schopnost skládat melodické písně se zpěvnými refrény. Má za sebou dvě CD – „A svět se točí“ (2006) a novinku „Malorus Maleficarum“ (2007/2008).

---

¹¹⁷ White rock - výrazné chorálové melodie, rockové kytary a texty, které vypovídají o problémech dnešní doby

Dragon

„Amatérský soubor písní a tanců“ – rocková sebranka Dragon vznikla v Horní Čermné okolo roku 1992 jako klasická kapela pro taneční zábavy. Postupem času se skupina dopracovala až k dnešnímu obsazení a stabilnímu programu, který je postaven na vlastní autorské tvorbě a čítá asi třicet vlastních skladeb. Někteří fanoušci a posluchači mluví o Dragonu jako o „východočeském Kabátu“, protože autorská tvorba kapely je založena na nezvykle velkém množství přímočarých hitových nápadů, které chytí často již na první poslech. Kapela nenabízí posluchačům virtuozitu ani textové plochy k dlouhému přemýšlení, ale jejich nadržlé refrény se často nesou městy a obcemi ústy posluchačů ještě dlouhou dobu po skončení vystoupení. Kapela vydala čtyři řadová CD („Chtěl bych bejt ve tvý kůži“, „Holky nevěrný“, „Začnu krást“, „Prima den“) a jedno DVD („Letem světem“). Vystupují na festivalech, v klubech, pivních slavnostech, moto srazech nebo jako předkapela předních rockových kapel (např. Kabát, Turbo, Tublatanka, Holki, Alkohol, Doga, V. Čok a další).

Bluegrassová skupina FOFR

Kapela hrající neortodoxní, česky zpívaný bluegrass.¹¹⁸ Texty k písním píše převážně Jiří Roller, ale i Soňa Veselá, Jára Koláčný a v neposlední řadě i někteří členové tohoto hudebního tělesa. Produkci FOFRU je možno shlédnout na řadě akcí nejen v regionu, zpravidla na festivalech a přehlídkách bluegrassových a country kapel, ale třeba i na tancovačkách apod.

Country kapela TRAP

Od roku 1993 jsou zakládajícími členy Oldřich Řehák a Zdeněk Jobák. V roce 1994 přišel Aleš Příbyl a také Simona Oláhová, která v roce 1995 odešla a nahradil ji Honza Šettner. V tomto složení (Oldřich Řehák – basa, Zdeněk Jobák – kytara, Aleš Příbyl – banjo, Honza Werner – housle) hraje kapela pro vlastní potěšení a pro radost všech, co je chtějí poslouchat a dobře se přitom bavit. Vznik názvu kapely se datuje asi k roku 1995, kdy začali hrát rychlejší písničky než na počátku vzniku. Kapela se zaměřuje hlavně na hru country písniček, které poslední dobou přecházejí trošku do bluegrassu. Hrají v okolí Lanškrouna a účastní se též některých akcí města jako třeba Lanškrounská kopa aj. Také občas hrají na bálech a po

---

¹¹⁸ Bluegrass je hudební styl, který vznikl kolem roku 1945 ve Spojených státech. Patří do skupiny stylů, které se nazývají Country & Western Music. Tato hudba se původně hrála v oblasti amerického Jihu (Appalačské pohoří, Kentucky, Jižní a Severní Karolína).

4.4 Taneční skupiny

Na první pohled se možná může zdát zbytečné zařadit do hudebních tradic i taneční skupiny, ale opak může být pravdou. Většina těchto tanečních skupin je vždy spojena s nějakou hudbou, navíc na mnoha lanškrounských akcích vystupují společně.

Taneční skupina JU!CY

Taneční skupina JU!CY v Lanškrouně funguje již sedmým rokem. Od svého vzniku se skupina zabývala různými styly, které jsou populární u mladých lidí (street dance, hip hop, street funk, r'n'b, ...). Ve vedení skupiny se vystřídaly vynikající tanečnice Broňa Skalická, Jitka Veselá a Martina Svatoňová, které vždy skupinu obohatily o svůj osobitý taneční styl. V současné době ve skupině tancuje asi dvacet lidí. Po dobu svého působení se skupina JU!CY zúčastnila mnoha tanečních soutěží (např. Hronovské jablíčko, jičínská soutěž Destiny's JAMU, soutěž v Heřmanově Městci nebo v Zábřehu na Moravě). Kromě toho vystupují i na nejrůznějších společenských akcích v Lanškrouně a okolí. Několikrát spolupracovali se známým skateshopenem Bee Bob, pro který vytvořili taneční módní přehlídky. Skupina má také svou přípravku, kterou vede Michaela Šindelářová.

Dětský folklorní soubor Jitřenka

V roce 1996 se začala scházet k nepravidelnému hraní skupinka dětských hudebníků. A protože bylo potřeba pro někoho hrát k tanci a zpěvu, netrvalo dlouho a utvořila se parta velmi šikovných dětí v dolnočermenské základní škole. Tak se utvořila pod vedením Yvony Rybové a Jana Dostála první generace dětského souboru, který si zanedlouho zvolil jméno Jitřenka. Soubor se účastní mnoha domácích i zahraničních festivalů a přehlídek. Díky tomu se vytvořilo přátelství se soubory ze Slovenska a Slovinska. Soubor má ve svém repertoáru řadu zdařilých pásem (Na pastvě, Jarmark, Svatojakubská noc, Čermenské štrandle, Tanec o vrkoč a další). Jak už názvy napovídají, jedná se o oživování starých zvyků a obyčejů ve formě písniček, her a říkadel. Součástí jsou většinou tance typické pro náš region –

---

¹¹⁹ Podrobněji viz publikace BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*, s. 382–387; [/www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/hudebni-a-tancení-soubory-a-skupiny/](http://www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/hudebni-a-tancení-soubory-a-skupiny/).

mateníky,¹²⁰ obkročáky¹²¹ apod. Jitřenka pravidelně pořádá vyhlášené vánoční koncerty, jejichž vyvrcholením bývá živý betlém. V současné době má soubor ve třech věkových skupinách okolo šedesáti dětí, se kterými pravidelně nacvičují Yvona Rybová, Ivana Hamplová a Iva Moravcová. Primášem muziky je od počátku Jan Dostál.

Line dance

Soubor Line dance tančí moderní country tance v řadách. Vytupují na různých country bálech po celém Lanškrounsku. Každoročně se účastní výuky country tanců v Šiklově mlýně a festivalu Moravia Polnička.

Lanškrounské mažoretky

Soubor byl založen v roce 2005. V současné době má už přes padesát děvčat ve věku od čtyř do patnácti let. Náplní tréninků je taneční průprava, nácvik choreografií pro různá vystoupení. Děvčata vystupují především s klasickou hůlkou na reprodukovanou i živou hudbu, ale od loňska už nabízí i vystoupení s pompony (trásněmi). Chystají také vystoupení se svítícími hůlkami, vhodné pro večerní akce. Svým vystoupením otevírají maturitní i firemní plesy, kulturní, školní a také sportovní akce. Soubor také reprezentuje město Lanškroun na mnoha soutěžích i nesoutěžních přehlídkách mažoretek po celé České republice. Vedoucí souboru je Soňa Marešová.

Taneční kroužek „Sluníčko“

Taneční soubor „Sluníčko“ vznikl při ZŠ Dobrovského v Lanškrouně a od počátku jej vede vychovatelka Monika Kroulíková. Kroužek navštěvují děti od pěti do deseti let se zájmem o tancování na známé dětské písničky. Ve výuce je zahrnuta pohybová průprava, taneční kroky a pohybové hry. Kroužek nacvičuje choreografie na různá vystoupení (např. Štafeta, Bambiriáda, vystoupení pro seniory, pro rodiče apod.). V letošním roce do „Sluníčka“ chodí asi čtyřicet tanečnic.

I. Z. Dance Studio Ivety Zahradníkové

Taneční studio bylo založeno v Lanškrouně na jaře v roce 2009 choreografkou Ivetou Zahradníkovou. Soubor je složen především z tanečnic, které Iveta vede už od jejich dětských let. Soubor se zabývá moderním scénickým tancem, což je výrazový tanec, určen především

---

¹²⁰ Mateník je tanec s proměnlivým rytmem.

¹²¹ Obkročák je lidový tanec ve 2/4 taktu. Tančí se dokola, v živém tempu.

pro divadelní scénu (vyjádření myšlenky, příběhu nebo pocitu). Svou tvorbu tanečnice prezentují na celovečerních představeních a přehlídkách. Vystupují také na různých společenských akcích. Iveta Zahradníková je absolventka tanečního oboru v Ústí nad Orlicí pod vedením Evy Veverkové v letech 1978–1989. Od roku 1989 byla tanečnicí a choreografkou souboru C-DANCE v Ústí nad Orlicí. Dále pak navštěvovala v letech 1993–1995 Duncan centre Praha, 1996 – 1999 Taneční Centrum Praha, 2003–2004 absolvovala Univerzitu Karlovu v Praze, další vzdělávání pedagogů. V letech 1994–2006 byla učitelkou tanečního oboru ZUŠ J. Pravečka Lanškroun, díky ní bylo několik žaček přijato na prestižní taneční konzervatoře a HAMU v Praze. Je zakladatelkou „*Promluvíme tancem*“ a autorkou jedenácti těchto tanečních večerů a mnoha choreografií, které byly vybrány na celostátní přehlídky. V roce 2007 byla v angažmá B. E. PRODUCTIONS – USA. Již s tímto I. Z. Dance Studiem založila taneční večer s názvem „*Taneční Deja Vu*“.¹²²

---

¹²² Více informací na [/www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/hudebni-a-tanečni-soubory-a-skupiny](http://www.lanskroun.eu/cz/mesto/spolky-a-organizace/spolky-a-soubory/hudebni-a-tanečni-soubory-a-skupiny).

5. Varhany kostelů a kaplí z oblasti Lanškrounska

5.1 První zmínky o varhanách ve východních Čechách

Varhany celé této oblasti téměř všechny spadají do královéhradecké diecéze a představují ohromné kulturní dědictví, které se dosud ukrývá na kůrech. Známemu varhaníkovi Jaroslavu Uhlířovi se povedlo sepsat knihu, která obsahuje všechny varhany královéhradecké diecéze, kde se v současné době nachází více než tisíc kostelů a kaplí. V těchto objektech se nalézá sedm set třicet čtyři varhanních nástrojů. V menších kaplích jsou jen harmonia (cca sto padesát) nebo zde není žádný nástroj. Autorovým záměrem bylo to, aby publikace sloužila k získávání informací o současném stavu nástrojů a zároveň má poskytnout zprávu o tom, jak se o tyto nástroje v současnosti pečuje a jaký je trend při stavbě nových varhan. V neposlední řadě je určena i varhaníkům (chrámovým i koncertním) pro orientaci při hostování v různých místech diecéze, varhanářům a organologům pro usnadnění sestavování návrhů oprav nebo restaurování, také zájemcům a obdivovatelům starých uměleckých řemesel. Publikace je výsledkem mnohaletého dokumentování a shromažďování informací. Podkladem byly nejen dostupné archivní prameny, ale také osobní prohlídka jednotlivých nástrojů a jejich fotodokumentace. Autor tvrdí, že hledání informací o varhanách, zvláště těch nejstarších, bývá obtížné a u některých nástrojů již téměř beznadějně. Je si vědom neúplnosti některých údajů a nevylučuje ani možnost některých nepřesností, vzniklých mimo jiné citací navzájem si odporujících pramenů.

„Varhanářství ve východních Čechách se svým charakterem začlenilo do tzv. jihoněmecké oblasti, která se vyznačovala silným vlivem katolictví. Varhany v katolické bohoslužbě neměly vymezeny tak veliký prostor jako v protestantské oblasti. Z toho vyplýval i celkový vývoj varhanářství od počátků až prakticky do první poloviny 19. století. Do té doby se setkáváme u většiny nástrojů s krátkými nebo lomenými oktávami a zvukově nesamostatným pedálem. První písemné zmínky o varhanách ve východních Čechách pocházejí z období gotiky. Varhany se nejprve stavěly v kláštirech nebo velkých městech, např. v Polici nad Metují (1294), v Hradci Králové (1335), Broumově (1407) nebo v Kutné Hoře (1424). Tyto kostely však většinou ještě neměly kůr a varhany stály poblíž oltáře. Jednalo se většinou o malé jednomanuálové nástroje bez pedálu.“¹²³

Obtížné postavení měly varhany v 15. století. Jejich poslání v chrámové hudbě bylo sice

---

¹²³ UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 7.

obhajováno např. i Janem Husem, ale příslušníci radikálního křídla husitů v revolučním záchvatu většinu varhan vyplenili společně s ostatním mobiliářem. Trvalo velmi dlouho, než se varhany začaly v kostelech znovu objevovat. Z 16. století se dochovalo jen málo písemných zpráv o varhanách. Jedno z mála vyobrazení varhan z tohoto období nalezneme v Královéhradeckém (Radoušově) kancionálu z roku 1592–1604, kde jsou na boční empoře zachyceny varhany v kostele Sv. Ducha v Hradci Králové. Teprve koncem 16. a začátkem 17. století se ustálil zvyk umísťovat varhany na hlavní, většinou západní kůr, menší nástroje zůstávaly na bočních kůrech. V některých velkých kostelech byly varhany součástí tak zvaného literátského kůru (Hradec Králové, Kutná Hora, Chrudim...). Písemné zprávy o varhanách jsou až do poloviny 17. století velice skromné a je pravděpodobné, že do té doby byla stavba varhan spíše výjimkou a většinou se uskutečňovala pro potřeby literátských bratrstev. Dokladem existence varhan jsou mnohdy pouze zprávy o varhanicích.¹²⁴

5.2 Vývoj varhanářství na Lanškrounsku

Vývoj varhanářství na Lanškrounsku byl podmíněn vývojem v královéhradecké diecézi, do které spadalo. Postupně zde vznikaly varhanářské dílny, v nichž se tradice výroby varhan udržela po více generací. Mnohdy působilo na jednom místě i několik varhanářských rodů současně a tato místa proslula jako varhanářská centra. Varhanáři si leckdy vypomáhali nebo i dlouhodobě pracovali společně, a proto je někdy těžké určit autorství takto postavených varhan. Koncentrace varhanářů na jednom místě většinou souvisela s velkými zásobami kvalitního dřeva, které se v oblasti nacházely, protože dřevo bylo a je dodnes základním materiálem pro stavbu varhan. K největšímu rozkvětu varhanářství došlo začátkem 18. století, což dokládá více než sto nástrojů, které se v královéhradecké diecézi z tohoto období dodnes zachovaly, a řada z nich byla již restaurována se snahou obnovit jejich původní stav. Největší počet varhan z této doby pochází z tzv. králické dílny, kde pracovalo současně několik varhanářských rodin, které tak lépe konkurovaly menším dílnám.¹²⁵

„Většina varhanářů tvořících po roce 1800 stavěla nástroje ve stylu dozrívajícího baroka. Prakticky až do roku 1870 se stavěly pouze mechanické zásuvkové vzdušnice a někteří varhanáři zůstali tomuto systému věrni až do konce 19. století, i když nastupující tovární výroba chrlila stovky nástrojů s kuželkovými nebo výpusťkovými vzdušnicemi

---

¹²⁴ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ. V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 6–7.

¹²⁵ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ. V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 7–8.

a mechanickou trakturu vytlačovala soustava pneumatická.¹²⁶ Větší změny nastaly ve výtvarném pojetí varhanních skříní. Bohaté zdobení ustupuje po roce 1800 jednoduchým tvarům, řezby se zjednodušují nebo se používají rostlinné ornamenty, některé varhanní skříně čerpají z empírových předloh a začínají se uplatňovat i historizující slohy. Od roku 1880 se pak naplno rozvinula tzv. tovární výroba varhan a varhanářství bylo ovlivněno řadou technických vynálezů. V dispozicích těchto nástrojů tak převažovaly základní doprovodné hlasy a tyto modifikované dispozice byly pro interpretaci staré hudby téměř nepoužitelné. Největší počet nových nástrojů vyšel z nově založených firem, jako byly např. firmy Tuček, Rieger, Koblí, Petr Schiffner a další.

Po první světové válce řada menších varhanářských firem s výrobou skončila. V práci pokračovaly pouze velké firmy (Rieger, Tuček Melzer...). Ty se pak soustředily na obnovu válkou poškozených nástrojů, hlavně doplňováním rekvírovaných cínových prospektových píšťal. V tomto období se také začalo poukazovat na krásu a kvalitu starých barokních varhan a vše vyvrcholilo v roce 1925, kdy vzniklo i tzv. varhanní hnutí, které se soustředilo nejen na objevování a zachovávání historických varhan, ale podněcovalo i zájem varhanářů o stavbu nových nástrojů v duchu barokních tradic. V Čechách bohužel tyto zásady neměly patřičný ohlas a řada historicky vzácných nástrojů se stala obětí přestavby ještě ve čtyřicátých letech 20. století (Broumov, Želiv, Chrudim, Ústí nad Orlicí...).

Po roce 1948 nastal v českém varhanářství úpadek a komunistickým režimem tolerované závody na výrobu varhan se soustředily většinou jen na stavbu nových nástrojů do vznikajících koncertních síní. Údržba varhan se většinou omezila na zásady amatérských kutilů. Našli se však i jedinci, kteří dokázali nezištně udržovat řadu nástrojů ve svém okolí na poměrně dobré odborné úrovni.

Po roce 1989 došlo v Čechách k rychlému oživení varhanářského řemesla a začaly se rychle zakládat nové varhanářské firmy, z nichž většina se začala vracet k barokním varhanářským tradicím. Postupem času se situace ve varhanářství stabilizovala, ale jen velmi málo firem se vypracovalo natolik, že jsou schopny postavit nebo restaurovat nástroj na špičkové úrovni. Rozhodování o způsobu restaurování většinou závisí na jediném pracovníkovi Národního památkového ústavu, protože regionální odbory památkové péče vlastního organologa nemají.

Z celkového počtu sedmi set třiceti čtyř varhan je v královéhradecké diecézi většina funkčních, ale více než sto padesát je již nehrajících nebo zdevastovaných. Naděje na jejich záchranu je velmi malá. Dalších cca sto dvacet varhan je vážně poškozeno a potřebovaly by

---

¹²⁶ UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 8.

důkladnou opravu. Několik desítek nástrojů se v současné době nepoužívá, protože není, kdo by na ně hrál. Dále je důležité připomenout, že více než tři čtvrtiny nákladů na opravy varhan byly uhrazeny z veřejných rozpočtů (obcí a bývalých okresních úřadů) a ze sponzorských darů. Zbývající část uhradily farnosti z vlastních prostředků, zejména sbírek. V posledních letech se na záchraně zejména historických nástrojů podílejí nemalými částkami i nově ustanovené krajské úřady.¹²⁷

5.3 Katalog varhan v diecézi (vybrány pouze varhany Lanškrounska)

Základní charakteristika nástrojů je popsána tzv. zkrácenou terminologií, kdy první přídavné jméno (např. mechanický, pneumatický...) určuje trakturu¹²⁸ druhé v pořadí (např. zásuvkový, kuželkový...) znamená typ vzdušnice. U nástrojů, kde je písemně doložen autor a rok vzniku, je tento údaj v popisu napsán. Podrobnější charakteristiky varhan včetně rejstříků jsou uvedeny v publikaci UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*. Do seznamu nejsou zahrnuty varhany v obcích Cotkytle, Krasíkov, Lubník, Strážná, Tatenice, Trpík, neboť patří do Olomoucké diecéze.¹²⁹

Albrechtice (Olbersdorf), filiální kostel sv. Anny (farnost Lanškroun)

Jednomanuálový mechanický kuželkový nástroj bez pedálu postavila firma Rieger¹³⁰ v roce 1893 (op. 404).¹³¹

Anenská Studánka (Annabrunnel), filiální kostel sv. Vavřince (farnost Třebovice)

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj postavila firma Rieger v roce 1923 (opus 2543). Nástroj je vestavěn do jednoduché varhanní skříně bez ohraničení. Čerpání vzduchu je

---

¹²⁷ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, 2007, s. 8.

¹²⁸ Systém ovládání od hracího stolu ke vzdušnici.

¹²⁹ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, 2007, s. 10-15.

¹³⁰ Jedna z největších a nejznámějších továren na varhany v Evropě. Zakladatelem byl Franz Rieger (1812-1885), který pracoval v Krnově samostatně již od roku 1844 a postavil celkem třicet dva varhan, převážně se zásuvkovou vzdušnicí. Jeden z jeho nástrojů se dodnes zachoval v Olešnici v Orlických horách (1869). U něho se vyučili oba synové Otto a Gustav, kteří v roce 1873 založili firmu GEBRÜDER RIEGER. Od tohoto roku se začaly nástroje označovat opusovým číslem a do současnosti jich můžeme napočítat na tři tisíce sedm set dvacet tři. V současné době se firma Rieger-Kloss snaží udržet v silné konkurenci nejen tuzemských, ale i zahraničních firem. Tato firma vytvořila varhany například v těchto městech - 1883 Luková, 1893 Albrechtice (u Lanškrouna), 1894 Čermná, 1900 Horní Dobrouč, 1904 Horní Třešňovec, 1927 Žichlinek, 1929 Ostrov, 1932 Anenská Studánka atd.

¹³¹ Více informací viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 36.

pouze mechanické. Zvukově nezajímavý nástroj je často poruchový.¹³²

Čenkovice (Tschenkowitz), farní kostel sv. Vavřince

Dvoumanuálový mechanický zásuvkový nástroj z roku 1782 byl postaven pravděpodobně v králické dílně Welzelů.¹³³ Historicky a umělecky cenný třískříňový nástroj je z větší části zachován v původním stavu, ale je bohužel velmi zchátralý a zvukově chudý. Pod varhanní skříňí pozitivu je kartuš s letopočty 1782 a 1903. V roce 1903 totiž nástroj opravoval Anton Hermann z České Lípy.¹³⁴

Damník (Thomigsdorf), farní kostel sv. Jana Křtitele

Dvoumanuálový nástroj s kombinovanou trakturou postavil v roce 1898 varhanář Wilhelm Brauner z Nového Města na Moravě do nově zbudovaného kostela. Zajímavým způsobem jsou řešeny šikmé kancely s ventily, ovládanými Barkerovou pákou. Řemeslně velmi dobře zhotovený nástroj je bohužel velmi zanedbaný a silně napadený červotočem.¹³⁵

Dolní Čermná (Bohmisches Rotwasser), farní kostel sv. Jiří

Dvoumanuálový mechanický kuželkový nástroj postavil varhanář Josef Vanický z Třebechovic v roce 1893 za 1450 zl. Nástroj je vestavěn do nápadité varhanní skříňe a patří k největším opusům tohoto varhanáře. Proto byl také v roce 1918 uchráněn před rekvizicí. Po generální opravě, provedené v roce 2005 I. Červenkou,¹³⁶ je v dobrém stavu.¹³⁷

Horní Čermná, poutní kostel Panny Marie (farnost Dolní Čermná)

Jednomanuálový mechanický zásuvkový nástroj postavil Franz Alois Hanisch z Jakubovic¹³⁸ v roce 1880. V roce 1937 nástroj opravoval Jindřich Bárta z Čermné a v roce 1995 firma Organa, která zhotovila nový měch a připojila k němu nový ventilátor firmy Jantač.¹³⁹

---

¹³² Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 37.

¹³³ Nejstarší záznam o činnosti varhanářského rodu Welzelů je ve varhanách postavených původně pro hřbitovní kostel v Kostelci na Orlicí. Ve vzdušnici je podepsán Gothard Welzel z Králik a rok 1703. V roce 1960 byl nástroj přestěhován do Třebeska. Více informací existuje o Kašparu Welzelovi starším (kolem 1700 – 1766). Po smrti bratra Kašpara pokračoval Karel Welzel samostatně nebo s pomocí Františka Umlaufa.

¹³⁴ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 65.

¹³⁵ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 80.

¹³⁶ Ivan Červenka (1955) – více v 6. kapitole.

¹³⁷ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 89.

¹³⁸ Franz Alois Hanisch - více v 6. kapitole.

¹³⁹ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 117.

Heřmanice (Herrnsdorf), filiální kostel Nejsvětější Trojice (farnost Králíky)

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj postavil Wilhelm Brauner z Nového Města na Moravě v roce 1921. Vzduch do varhan je čerpán pouze mechanicky. Nástroj je již řadu let v havarijním stavu. Předchozí nástroj – čtyřrejstříkový pozitiv – postavil v roce 1848 Ignác Welzel za 2 000 zlatých.¹⁴⁰

Horní Třešňovec (Ober – Johmsdorf), filiální kostel Panny Marie (farnost Lanškroun)

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj postavila firma Rieger v roce 1904 (op. 1150). Malý nástroj je vestavěn do zábradlí kůru. V roce 1995 jej opravil I. Červenka, který také připojil nový ventilátor.¹⁴¹

Luková (Lukau), farní kostel sv. Markéty

Jednomanuálový mechanický kuželkový nástroj postavila krnovská firma Rieger v roce 1883 (op. 103). Nástroj je po zvukové i řemeslné stránce zpracován velmi dobře a jedná se o první nástroj této firmy v Čechách. V roce 2003 jej opravil I. Červenka na náklady obce.¹⁴²

Ostrov (Michelsdorf, Ústřve), farní kostel sv. Mikuláše

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj postavila firma Rieger v roce 1929 (op. 2413). Spolehlivý a zvukově vyvážený nástroj je ve velmi dobrém stavu. Poslední opravu provedla Melodia Česká Lípa v roce 1976.¹⁴³

Petrovice (Petrowitz), filiální kostel sv. Františka Xaverského (farnost Dolní Čermná)

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj postavil Josef Hubička¹⁴⁴ v roce 1902 (op. 35). V roce 2000 přestavěl pneumatickou trakturu na elektrický systém Ing. J. Jantač

---

¹⁴⁰ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 107.

¹⁴¹ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 122.

¹⁴² Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 231.

¹⁴³ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 270.

¹⁴⁴ Josef Hubička (1864 – 1940), vyučil se u K. Schillnera a po jeho smrti si založil v Praze v roce 1894 vlastní dílnu. Z jeho samostatných prací můžeme jmenovat: 1901 Sobkovice, 1902 Verměřovice, 1902 Petrovice, 1904 Brandýs nad Orlicí (přestavba), 1908 Potštejn – hřbitovní (sv. Marka).

z Vlašimi,¹⁴⁵ při tom přidal do manuálu oktávovou spojku a kolektiv Forte. Nástroj je však poměrně poruchový.¹⁴⁶

Rudoltice (Rudelsdorf), farní kostel sv. Petra a Pavla

Mechanický zásuvkový nástroj postavil František Harbich v roce 1826. Výtvarně zajímavý nástroj má dvě hlavní varhanní skříně propojeny obloukem. V roce 1993 provedl celkovou opravu a konzervaci I. Červenka z Jakubovic za vydatné pomoci varhaníka L. Dařilka. Nástroj se bohužel téměř nepoužívá, což nesvědčí zejména nově opravené traktuře.¹⁴⁷

Sázava, filiální kaple sv. Prokopa (farnost Lanškroun)

Jednomanuálový mechanický zásuvkový nástroj postavil Eduard Hanisch¹⁴⁸ v roce 1857. Dokládá to i nápis uvnitř varhanní skříně: „*eduard Hanisch Orgelbauer hati m Jahre 1857 die Orgel neu gehaut...*“. Měch umístěný na půdě je ovládán dvěma šlapadly na kůru. Křídlové řezby (na fotografii již chybějící) pocházely zřejmě ze staršího nástroje. Rejstříkování pedálu je umístěno přímo na vzdušnici, ale je dostupné z místa varhaníka. Nástroj je sice dochován v původním stavu, je ale silně červotočivý a téměř nepoužitelný.¹⁴⁹

Výprachtice (Weipersdorf), farní kostel Proměnění Páně

Dvoumanuálový mechanický zásuvkový nástroj postavil Ignác Welzel¹⁵⁰ v roce 1820. Nástroj byl minulosti dispozičně upraven a krátké oktávy chromaticizovány. Mechanické doplňky (i pro pozitiv) jsou umístěny pod vzdušnicemi hlavního stroje a pedálu. V pedálu repetují tóny od malého dis. Nepůvodní jsou klaviatury, pedálnice, lavice i manubria.¹⁵¹ V hlavním stroji zůstala jedna řada neobsazena. Nástroj je silně napaden červotočem, ale je dosud funkční.¹⁵²

---

¹⁴⁵ Ing. Jaromír Jantač (1963) z Vlašimi. Zabývá se výrobou a montáží elektrických systémů traktury, ventilátorů, měchů, elektromagnetů a podobně. Velmi žádané a cenově dostupné jsou hlavně jeho lichoběžné ventilátory. Jeho spolupracovníkem je Ing. Pavel Tichý.

¹⁴⁶ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 279.

¹⁴⁷ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 316.

¹⁴⁸ Eduard Hanisch postavil varhany v Sázavě u Lanškrouna v roce 1857 a z jeho dvoumanuálového nástroje v Horní Čermné (evangelický kostel) z roku 1858 se zachovala jen varhanní skříně. Jeho další práce jsou známy na Moravě (Zábřeh, Brničko, Bošovice).

¹⁴⁹ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 325.

¹⁵⁰ Nejmladší člen a poslední představitel varhanářského rodu Welzelů byl Ignác Welzel (1778–1864), syn Karla Welzela. Dožil se vysokého věku a z jeho bohaté tvorby se dodnes zachovalo poměrně velké množství nástrojů. Více v 6. kapitole.

¹⁵¹ Ovladače varhanních rejstříků (táhla, manubria či sklopky).

¹⁵² Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 412.

Žichlínek (Sichelsdorf), farní kostel Narození sv. Jana Křtitele

Jednomanuálový pneumatický kuželkový nástroj vestavěla firma Rieger v roce 1927 (op. 2267) do původní barokní varhanní skříně. Nástroj je napaden červotoči, ale je dosud funkční a zvukově vyhovující. Podle rekvizičního katastru byly předchozí varhany (I/10), ze kterých se dochovala pouze varhanní skříň, koupeny z Lanškrouna v roce 1777.¹⁵³

Lanškroun (Landskron)

Filiální (hřbitovní) kostel sv. Anny

U těchto varhan je uvedeno, ve srovnání s ostatními, mnohem více informací, neboť jsou tyto varhany opravdu významné a jedinečné a právem jim patří přívlastek „stradivárky mezi varhanami“. Zásuvkový pozitiv postavil pravděpodobně Christoph Siegmund Klembt¹⁵⁴ (Kryštof Zikmund) v roce 1703 (podle signatury dochované na víku ventilové komory), který byl pravděpodobně tovaryšem u kroměřížského varhanáře Jakuba Casparida. Je zajímavé, že rok 1703 nemusí být datum vzniku varhan. Přihlédneme-li ještě ke skutečnosti, že v 17. století, které bylo poznamenáno válečnými, politickými, náboženskými a majetkovými zvraty, bylo varhanářství nepříznivé – to se změnilo až ve druhé polovině 17. století – a že Klembtův mistr Jakub Antonín Casparides patřil k významným a úspěšným varhanářům, ale žádné jeho dílo se nedochovalo. Nemůžeme se divit, že restaurátor varhan kostela sv. Anny v Lanškrouně nazval tento nástroj „stradivárkami mezi varhanami“. Varhany kostela sv. Anny patří k obvyklým nástrojům své doby, hrací stůl je umístěn v zadní části postamentu.¹⁵⁵ Nedochovala se žádná lavice, je pravděpodobné, že na nástroj se hrálo vestoje. Původní rozsah je C – c3, krátká spodní oktáva. V 19. století byl k varhanám dostavěn pedál, který byl umístěn po pravé straně kůru, s trakturou vedenou pod podlahou. Patrně na konci 19. století docházelo ke krácení a přesazování, v některých případech k prodlužování píšťal ve snaze prohloubit ladění. Původně byl nástroj postaven v chortónu, tj. asi 465 Hz (při rozebírání nástroje před restaurováním bylo změřeno ladění nižší – 435 Hz).

Na víku ventilové komory bychom našli zápisy o opravách a varhanicích působících v kostele sv. Anny od poloviny 18. století, další zápisy o opravách se nacházejí na ventilu, na

---

¹⁵³ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 430.

¹⁵⁴ Ch. S. Klembt se narodil kolem roku 1678, pocházel z Liebenthalu (snad Liptaň) ve Slezsku nebo také německé pojmenování Dolní Dobrouče.

¹⁵⁵ podstavec

cínové píšťale Principálu 4' a na píšťalnici. O četných opravách svědčí i řada nápisů uvnitř nástroje: „1863 repaiert Hanish, 1882 renovatum F. A. Hanisch, 1889 repariert von dessen Sohn F. A. Hanisch, 1942 opravil Karl Tejkl Landskron.“

Nástroj trpěl dlouhodobou neúdržbou a neodbornými zásahy. Všechny jeho dřevěné části včetně skříně byly napadeny červotočem, píšťaly byly deformované, několik jich zcela chybělo, některé byly přetřeny stříbřenkou. I přesto stav nástroje umožňoval návrat k původní zvukovosti. Po celkové rekonstrukci kostela byla v roce 2006 zahájena i obnova pozitivu, které se ujal R. Valenta ze Zbraslavi¹⁵⁶ u Prahy ve spolupráci scínařem Štěpánem Kopečkem. Památkový dohled zajišťoval PhDr. Petr Koukal, PhD. Restaurování bylo financováno z Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón.

Před zahájením restaurování nebyly varhany v kostele sv. Anny funkční. Nástroj byl nejprve celý rozebrán. Části varhan byly zbaveny nečistot. Postupně byly demontovány všechny části nástroje (píšťaly jednotlivých rejstříků, klávesy s rámem klaviatury a další). Dále byl rozebrán nepůvodní pedál nástroje. Části, které poškodil dřevokazný hmyz, byly ožářeny v radiační komoře a konzervovány proti tomuto hmyzu a dále ošetřeny. Například povrch dřevěných píšťal byl napuštěn směsí včelího vosku a kalafuny s příměsí tvrdého vosku. Silně poškozené nebo zcela zničené části byly zhotoveny jako kopie. Cínové píšťaly byly omyty, z některých bylo nutné odstranit stříbřenkou nátěr. Bylo třeba vyletovat praskliny, vyrovnat deformace a některé cínové píšťaly zhotovit jako kopie, ale povrchy původních píšťal se neleštily. Původní zůstal zachován téměř celý píšťalový fond, hrací traktura, rejstříková traktura, klaviatura manuálu včetně rámu a další části nástroje. Píšťaly zhotovené jako kopie jsou přiznány jako repliky, nemají záměrně kopírovat rukopis autora. Cílem všech restaurátorských zásahů byl návrat k původním zvukovým dispozicím varhan, což se podle závěrečné zprávy uspokojivě podařilo. Podle kolaudačního zápisu byly práce provedeny s výborným výsledkem, kterým je vysoce nadstandardní zvuková podoba, umocněná samotným akustickým prostorem kostela. Restaurátor použil kostní a kožní klíž, veškeré úpravy píšťal maximálně šetřily původní hmotu. Byla použita kůže kozina, jehněčina a teletina, dubové, lipové, bukové a borovicové dřevo. Dále i cínová směs odpovídající původní směsi cínových píšťal, vosky kalafuna a pergamen.

---

¹⁵⁶ Rudolf Valenta (1951) – restaurátor ze Zbraslavi u Prahy. Absolvoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze (umělecká řemesla) a studium teologie na Husově bohoslovecké fakultě v Praze. Od roku 1980 působí jako farář Církve československé husitské a od roku 2000, kdy získal licenci MK na restaurování varhan, se intenzivně věnuje tomuto oboru. V roce 2004 restauroval pozitiv ve farním kostele (Nanebevzetí Panny Marie) a varhany v kostele sv. Barbory v Polně. V roce 2005 zahájil rekonstrukci varhan ve Veliši u Jičína, v roce 2006 v Trhové Kamenici a v Lanškrouně (sv. Anna). Během krátké doby se stal jedním z nejžádanějších restaurátorů.

Varhanní skříň

Pišťalová skříň stojí na obdélníkovém postamentu a je tvořena třemi věžemi. Střední věž je vyšší, k ní přiléhají dvě nižší boční věže. Skříň je zakončena mohutnou římsou s krátkou špičkou. Nad manuálem je průzvučná mřížka, nad ní malovaná kartuš s nápisem: „*Pius Adornatus et culte Sanctae matris Annae*“, český překlad je „*Se zbožností ozdoben ke cti a poctě svaté matky Anny*“. Vršek skříně i boky jsou zdobeny zlacenými dekorativními řezbami. Skříň byla opatřena šedým nátěrem s mramorováním nevalné úrovně, stejně tak některé části řezeb byly kryté šedou barvou. Stav řezeb byl havarijní, struktura dřeva „perníková“, některé části řezeb chyběly. Varhanní skříň restaurovala ak. mal. Hana Vítová¹⁵⁷ ve spolupráci s truhlářem Jiřím Trnkou a řezbářem Miloslavem Gabrielem. Jejimi konzultanty byli varhanáři Jan Eliáš a Josef Poukar. Památkový dohled zajišťovala PhDr. Zdeňka Paukrtová. Restaurování varhanní skříně z kostela sv. Anny v Lanškrouně předcházelo pořízení fotodokumentace stavu, skříň byla rozebrána a dopravena do ateliéru. Dřevo bylo třeba ošetřit proti hmyzu, zpevnit konstrukci skříně, případně doplnit chybějící prvky. Na truhlářské výspravy skříně bylo použito osmdesát let staré smrkové dřevo. Pod šedým nátěrem skříně se zachovala starší a s největší pravděpodobností původní povrchová úprava – syté modré mramorování. Šedý nátěr byl postupně odstraňován a mramorování rekonstruováno. Nátěr stejného charakteru byl i na některých částech zlacených řezeb. Pod ním se nacházelo sytě zelené lazurované stříbření, které se podařilo odkrýt téměř beze ztrát. Na dořezby bylo použito staré vyzrálé lipové dřevo. Na závěr byla skříň zakonzervována damarovým lakem,¹⁵⁸ včelím voskem a šelakem.¹⁵⁹ „Stradivárky mezi varhanami“ se rozezněly při slavnostním koncertě v květnu 2008, v témže roce pořídil Český rozhlas nahrávku, která se vysílala na stanici Vltava.¹⁶⁰

---

¹⁵⁷ Hana Vítová restaurovala skříň ze zámecké kaple v Tovačově, vyřezávaný rám k obrazu „Smrt Jana z Boha“ ze špitálu v Kuksu, oltář čtrnácti pomocníků z kostela Všech svatých v Dobrnici, oltář Panny Marie z kostela sv. Marie Magdaleny v Lázních Bohdanči aj.

¹⁵⁸ Damarový lak je směs terpentýnu a damarové pryskyřice, používá se např. na olejomalby. Velmi rychle zasychá a nelepí.

¹⁵⁹ Používá se při restaurátorských pracích, dřevo díky němu získává skvělý vzhled. Šelak je přírodní živice, získávaná z výměšků červa *Tachardia laeca*. Vyskytuje se v Assamských lesích a v Thajsku. Šelak je fyziologicky nezávadný, biologicky odbouratelný, bez zápachu a nejedovatý.

¹⁶⁰ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 204; WENDLIGOVÁ, M.: Varhany kostela sv. Anny v Lanškrouně, *Lanškrounsko*, 2009, č. 7, s. 49–51. (Městské muzeum Lanškroun)

Filiální kostel sv. Marie Magdalény

Jednomanuálový mechanický zásuvkový nástroj postavil Jakob Deutschemann z Vídně v roce 1830. Nástroj se již několik desetiletí nepoužívá a je v havarijním stavu. V roce 1883 a 1896 jej opravoval F. A. Hanisch z Jakubovic, v roce 1945 Josef Líbal z Prahy. Superoctava 2' byla při některé z oprav rozšířena na Mixturu.¹⁶¹

Děkanský kostel sv. Václava

Dvoumanuálový mechanický zásuvkový nástroj pochází z 1. poloviny 18. století a jeho autorem je pravděpodobně králický varhanář Jan Bohumír Hälbíg mladší. Hlavní stroj s pedálem je vestavěn do mohutné, bohatě zdobené varhanní skříně, pozitiv je v zábradlí kůru. Toto řešení nacházíme u králické školy jen zřídka, protože zpravidla se u větších nástrojů stavěly skříně třídílné. Nástroj byl v minulosti několikrát opravován a dispozičně měněn. V roce 1995 byl rekonstruován a z původních částí byla nakonec použita pouze varhanní skříň, vzdušnice hlavního stroje a pedálu. Ostatní díly včetně píšťalového materiálu, traktury a vzdušnice pozitivu byly nahrazeny kopiemi. Rekonstrukci provedl varhanář B. Žloutek ml. a cínové píšťaly dodal J. Kubát ml. Rekonstrukci bylo možno uskutečnit díky finančnímu příspěví Okresního úřadu v Ústí nad Orlicí. Nástroj je po zvukové stránce velmi zdařilý.¹⁶²

---

¹⁶¹ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 207.

¹⁶² Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 206.

6. Varhanáři na Lanškrounsku

Na Lanškrounsku působili králičtí mistři varhanáři a dále dvě varhanické rodiny z Jakubovic. Králiky byly odjakživa jedním z tří nejvýznamnějších varhanářských center společně s Kutnou Horou a Vrchlabím, kde v jednom místě působilo několik varhanářských rodů souběžně i po několik generací.

6.1 Králičtí varhanáři

Od druhé poloviny 17. století působili v Králikách varhanáři, pro něž se vžilo označení králičtí varhanáři. Za zakladatele považujeme rod Hälbigů (v pramenech se nacházejí varianty příjmení Halbig, Halbich, Hälbich, Helwig, Gerblich...). Přímo na něj navazuje početný rod Welzelů (Weltzel, Welzl), který zde působil přes sto let. Současníkem Kašpara Welzela staršího byl také František Karter, který zpočátku s Welzelem spolupracoval, ale později se osamostatnil. Mezi Králické varhanáře patří také Josef Streussel (psán také Sträussel, Straussel, Straisl). Který pocházel z Uher a v Králikách pracoval od roku 1760. A dále méně známý František Umlauf. Králické varhany vždy patřily k uznávaným jak po řemeslné, tak po zvukové stránce. Proto králičtí varhanáři brzy patřili mezi nejproduktivnější centra u nás. S králickými nástroji se setkáváme i ve vzdálenějších částech Čech a Moravy, což svědčí o jejich dobré pověsti. V dispozici většiny králických nástrojů se pravidelně vyskytují některé charakteristické znaky. Varhanní skříně jsou řešeny tak, aby nezakrývaly západní okno a často vyplňují rohy kůru. Pro králickou dílnu je také typické zalomení rohů korunních říms, které se uplatňuje i u menších varhan.¹⁶³

Varhanářský rod Hälbigů

Zakladatelem byl **Salomon Hälbig** (1630?–1700), z Horní Hedče u Králik. Jeho práci známe bohužel jen z písemných zpráv. Stavěl varhany například v Náchodě (sv. Vavřince) a snad i v Hradci Králové u jezuitů (Nanebevzetí Panny Marie) nebo v Chvalkovicích v Čechách.

Pokračovatelem tohoto rodu byl **Jan Bohumír Hälbig starší** (1660?–1720). Stavěl varhany například v olejnici v Orlických horách, v Opočně, v Sebranicích, v Králikách a samozřejmě i na Moravě. Z jeho nástrojů se pravděpodobně žádný nezachoval.

Několik nástrojů se zachovalo od jeho syna **Jana Bohumíra Hälbiga mladšího** (1684?–

---

¹⁶³ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 11.

1736). Byl to syn Jan Bohumíra Hálbiga staršího a vyučil se v jeho dílně. Jeho dílna musela být ve své době velmi proslulá, neboť jinak by nebyl pověřen stavbou varhan v jezuitském kostele v Olomouci. Varhany, které tu postavil, patřily k nejlepším na Moravě. Ale pak odešel do Prahy v domnění, že tam získá výhodnější zakázky. Cestu k nim mu snad už připravil jeho otec a sláva, kterou mi přinesla jeho práce pro olomoucké jezuitu. V případě varhan se většinou jedná o poměrně velké nástroje, postavené ve významných místech – Vernéřovice u Broumova, Čistá u Litomyšle, Dobruška, Želiv, Lanškroun, Mladkov. Poněvadž mají s otcem stejná křestní jména, není z aktového materiálu vždy jasné, zda se jedná o dílo syna či otce.¹⁶⁴

Varhanářský rod Welzelů

Nejstarší záznam o činnosti varhanářského rodu Welzelů e ve varhanách postavených původně pro hřbitovní kostel v Kostelci nad Orlicí. Ve vzdušnici je podepsán **Gothard Welzel** z Králík a rok 1703. V roce 1960 byl nástroj přestěhován do Třebuska.

Více informací existuje o **Kašparu (Kasparu) Welzelovi starším** (kolem roku 1700–1766). Udajně se narodil v Králíkách jako syn truhláře Mathesa Welzela z Grumbachu u Šumperka. Vyučil se nejspíše v dílně varhanáře Františka Katzera v Králíkách. Byl dvakrát ženatý. Zemřel neznámo kde, neboť v králických matrikách není jeho úmrtí zaznaménáno. Připisují se mu tyto nástroje – Králíky, Nový Hrádek, Neratov, Rokytnice v Orlických horách, Nový Bydžov, Choceň, Vamberk atd. Poněvadž prameny nečiní rozdíl mezi Kašparem Welzelem mladším a starším, není vždy možno poznat, které varhany postavil otec a které syn.

Synové **Kašpar Welzel mladší** (1743?–1787) a **Karel Welzel** (1743?–1809) pracovali většinou společně. U některých nástrojů je sice podepsán pouze straší brat Kašpar, ale je pravděpodobné, že oba bratři si zvláště u větších nástrojů vzájemně pomáhali. Připisují se jim tyto nástroje – Smiřice, Orlické Záhoří, Janov u Litomyšle, Klášterec nad Orlicí, Přerov atd.

Josef Ignác Welzel (1778–1864) je syn Karla Welzela. Podepisoval se jen Ignaz W. Narodil se v Králíkách jako syn varhanáře Karla W. Vyučil se dílně svého otce. Dožil se vysokého věku a z jeho bohaté tvorby se dodnes zachovalo poměrně velké množství nástrojů

---

¹⁶⁴ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 11; složka s králickými varhanáři z Muzea v Lanškrouně od neznámého autora.

6.2 Jakubovičtí varhanáři

Varhanářský rod Červenků

Jarmil Červenka – zakladatel restaurátorské tradice hudebních nástrojů na Žambersku. Vyučil se klavírníkem v Brně a v roce 1955 se přestěhoval z Lanškrouna do Jakubovi, kde založil restaurátorskou dílnu. Začal opravovat klavíry, navracel jim vše, co k dokonalé funkci potřebovaly. Nemají-li nástroje ztratit svoji dokonalou zvučnost, vyžadují pečlivou odbornou péči. J. Červenka vychoval celkem šest dětí, z toho dva syny – Ivana a Milana, kteří navázali na jeho profesi. Nejdříve společně pracovali do roku 1990 v dílně, která patřila n. p. Melodia Hradec Králové. V roce 1990 se osamostatnili, založili si vlastní firmy, Ivan v Jakubovicích a Milan v Horní Dobrouči.

Varhanářská dílna Jakubovice

Ivan Červenka (1955) se vyučil v Hořovicích mechanikem hudebních nástrojů. V roce 1990 založil vlastní firmu a stal se pokračovatelem výrobní tradice založené otcem Jarmilem v Jakubovicích u Lanškrouna. V roce 2003 nastoupil do dílny i starší syn **Jiří**, který se narodil v roce 1983 a vyučil se varhanářem a je absolventem Střední varhanářské školy v Krnově. O dva roky později obohatil dílnu ještě druhý syn **Pavel**, který absolvoval stejnou školu a získal stejnou kvalifikaci (1986). Nyní se rodinný tým, otec se svými syny, úspěšně věnuje stavbě, opravám a restaurování varhan, harmonií a flašinetů. Spolupracují s cínařem Janem Kubátem. Pro svou spolehlivost a cenovou dostupnost jsou velmi vyhledávanými varhanáři.¹⁶⁶

Varhanářská dílna Horní Dobrouč

Milan Červenka starší reprezentuje druhou rodinnou větev Červenků, založenou jeho otcem Jarmilem. Vyučil se klavírníkem v Jiřikově a spolu se synem, také Milanem, žijí a pracují v Horní Dobrouči.

Milan Červenka mladší je mnoholetým spolupracovníkem řady muzeí. Ovládá dobře

---

¹⁶⁵ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 12; složka s králickými varhanáři z Muzea v Lanškrouně od neznámého autora.

¹⁶⁶ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 29; ŠPLÍCHAL, V., OTAVOVÁ, M.: *Poselství dřeva*, s. 627.

nejen mechaniku hudebních nástrojů, ale dokáže také obnovit jejich povrchovou úpravu, zbavit je nánosů nečistot i stop po nešetrném zacházení. Vedle restaurování ovládá aktivně hru na klavír a věnuje se studiu oboru dějin umění a starožitností.

Varhanářský rod Hanischů

Se jménem Hanisch se u varhna v severovýchodní části královéhradecké diecéze, kam spadá i Lanškrounsko, setkáváme velmi často. Šlo o několik rodů, z nichž nejpočetnější byl rod pocházející z Rokytnice v Orlických horách. Bohužel dodnes se neví, klik členů rodiny se varhanářstvím věnovalo a mnohdy není vyjasněn ani jejich příbuzenský vztah.

Za zakladatele varhanářského rodu Hanischů je považován **Franz Hanisch** z Rokytnice v Orlických horách, narozen kolem roku 1800. Vyučil se u J. Španěla a z jeho činnosti jsou dosud známé pouze opravy varhan – Vamberk, Dobřany, Luková, Horní Heřmanice. Měl tři syny, kteří se také věnovali varhanářskému řemeslu. Byli to Adolf, Eduard a Franz Alois.

Adolf Hanisch je považován za varhanáře z Kyšperka (Letohrad). Údajně postavil varhany v kostele sv. Salvátora v Novém Městě nad Metují v roce 1877. Tento nástroj byl později přenesen do Krčína, kde je dodnes. Z jeho další činnosti jsou známé opravy varhan v těchto místech – České Libchavy, Nové Město nad Metují, Letohrad, Stěženy, Lukavice u Letohradu, Vamberk, Písečná.

Eduard Hanisch je znám jako varhanář v Sázavě u Lanškrouna, kde postavil varhany v roce 1857 a z jeho dvoumanuálového nástroje v Horní Čermné v evangelickém kostele z roku 1858 se zachovala jen varhanní skříň. Jeho další práce jsou známy na Moravě – Zábřeh, Brníčko, Bošovice atd.

Nejvýznamnější osobností byl **Franz Alois Hanisch**, který se uvádí jako varhanář z Jakubovi u Lanškrouna. Jelikož není známo, kdy varhanář zemřel a kdy dílnu převzal jeho syn **Franz Alois Hanisch ml.**, je těžké určit, kdo kterou práci prováděl. Zdá se však, že syn se do stavby varhan už nepouštěl a věnoval se pouze opravám. Z prací F. A. Hanische st. jsou doloženy tyto – Jakubovice, Mistrovice, Lučice u Chlumce nad Cidlinou, Horní Černá, Rybník, Jamné nad Orlicí. Dále pak opravy – Ostrov, Lanškroun – kostel sv. Václava, kostel sv. Anny, kostel sv. Marie Magdalény, Orličky, Těchoním, Kostelec, Bystřec atd. Dochované nástroje F. A. Hanische jsou výtvarně nejednotné a těžko se identifikují. V dispozici se však objevuje řada společných rysů. Jedním z nich je úsporné řešení pedálu.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Podrobněji viz publikace UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*, s. 14–15.

7. Nejvýznamnější hudební osobnost Lanškrounska - Jindřich Praveček

Curriculum vitae – z kroniky rodu Vacků a Pravečků

Hudební skladatel a dirigent Jindřich Praveček pochází z rodu bohatého na muzikantskou tradici. Jeho otec si totiž pečlivě vedl záznamy o předchozích generacích. Měl vypracován rodokmen od počátku 18. století a uchovával rukopisy jejich skladeb v deskách s nápisem „Památky po předcích“. Mezi jeho předky najdeme mnoho vynikajících hudebníků, po nichž zdědil své nadání a lásku k hudbě. Bohužel však mnozí z nich dávno upadli v zapomnění. Oba rody, rod Vacků i rod Pravečků, mají své kořeny v jižních Čechách v okolí Tábora. Pan Václav Vacek, pradědeček Jindřicha Pravečka, se narodil roku 1803, byl učitelem v Radeníně a řídícím učitelem v Hrobech u Tábora. Za svou vzornou a příkladnou práci obdržel zlatý záslužný kříž s korunou a s titulem vzorný učitel. Měl osm dětí, z nichž tři synové byli hudebníci. František Vacek byl ředitelem kůru a vojenským kapelníkem v Jindřichově Hradci. Jindřich Vacek byl klavírní virtuos a Hynek Vacek byl varhaník a ředitel kůru v Soběslavi, ale také významný hudební skladatel. Složil přes tisíc skladeb, z toho tři sta mší. Shodou okolností a náhod byl jeho vnuk Bohuslav zakladatel a dirigent pěveckého spolku „Hraničář“ v Chebu, se kterým později Jindřich Praveček spolupracoval. Pod jeho vedením sbor spoluúčinkoval při provedení *České písně* Bedřicha Smetany v roce 1933. Jedna ze tří dcer Václava Vacka, Anna, se provdala za Matěje Pravečka, řídícího učitele v Hrobech a Soběslavi. Byl výborným zpěvákem, působil jako ředitel kůru a hrál u vojenské hudby na lesní roh. Všichni tři synové manželů Pravečkových byli muzikanti. Nejstarší Alois se stal dirigentem vojenské hudby 75. pěšího pluku v Solnohradě a za 1. světové války se zúčastnil bojů na ruské a italské frontě. Po válce působil jako skladatel a dirigent vojenské hudby v Jindřichově Hradci. I on byl známým hudebním skladatelem a některá jeho díla byla hrána Českou filharmonií. Prostřední syn, Rudolf, žil v Plané nad Lužnicí, kde byl učitelem a členem Jihočeského pěveckého kvarteta. Nejmladší Jindřich byl velice všestranným hudebníkem. Hrál na housle, violu, klavír a varhany. Po ukončení studií působil jako učitel v Osíku u Litomyšle, odkud se později přestěhoval do malé vesničky se jménem Výprachtice, ležící nedaleko Lanškrouna. Zde se oženil s Annou Chaloupkovou, dcerou místního poštmistra. Z tohoto manželství se pak 28. června 1909 narodil syn Jindřich. Otec ve Výprachticích všemožně podporoval kulturní činnost. Také založil a vedl Pravečkovu kvarteto, smyčcový soubor sestavený z místních hudebníků, se kterým často vystupoval po

různých městech východních Čech. Později se i se svou rodinou přestěhoval do České Třebové, kde řídil smíšený sbor Bendl. Věnoval se též kompozici, převážně sborové, v níž vynikal. Zkomponoval mimo jiné kantátu *Bud' zdrav, presidente náš*, kterou věnoval prezidentu T. G. Masarykovi. Za zmínku stojí i jeho instrumentální skladby – pochody, valčíky, polky, které často označoval jmény rodinných příslušníků. Jako výborný klavírista doprovázel sólové hráče a zpěváky na různých koncertech, především pak svého syna Jindřicha při jeho sólových houslových vystoupeních. Jeho žena nebyla velkou hudebnicí. Uměla hezky zpívat a od mládí vedla své tři děti, Jindřicha, Blaženu a Libuši, k lásce k lidové hudbě. Jindřich Praveček na svou maminku velice rád a s láskou vzpomínal jako na dobrou duši rodiny, která dokázala vytvořit neocenitelné rodinné zázemí, pohodu a klid.

Dětství

Jindřich Praveček se narodil dne 28. června 1909 v malebné vesničce východních Čech, ve Výprachticích. Ředitel tamní školy Karel Otakar Hubálek o ní v roce 1913 napsal následující příspěvek do brožurky „Výprachtice a Koburk“: „V nejvýchodnějším cípu Českomoravské pahorkatiny, při českomoravské hranici, rozkládá se veliká pohorská vesnice česká.“¹⁶⁸ Sám J. Praveček o své rodné vesnici mluvil takto: „Co jsem však už v raném dětství intenzivně vnímal, byla moje rodná vesnice a moji nejbližší - rodiče, dědeček s babičkou, později mé dvě sestry a také moji kamarádi. Výprachtice - moje rodná obec.“¹⁶⁹

Na tehdejší dobu byla vesnice opravdu velká, měla 1763 obyvatel, a co do rozlohy byla a stále je spíše dlouhá, skoro šest kilometrů. Rodina Pravečkova bydlela v přízemí jednopatrového domu čp. 175, v jehož prvním patře byla četnická stanice a pošta. Byt měl tři místnosti, kuchyň, ložnici a velký obývací pokoj s klavírem. Za domem byla zahrada, kterou protékal potok, což byl ráj pro dětské radovánky. Jindřich Praveček na toto období vzpomínal jako na krásné a bezstarostné dětství plné kamarádů, převážně dětí ze sousedství, se kterými stavěl na potoce hrázky a dřevěné mlýnky, lovil pstruhy a podnikal dobrodružné výpravy do blízkého okolí. Pravečkovi byli početná rodina a bývalo u nich veselo. Dědeček Vincenc Chaloupek jako místní poštmistr pravidelně jezdil pro poštu do Jablonného nad Orlicí, k nejbližší železniční stanici. V létě bryčkou, v zimě saněmi. Často bral malého Jindřicha s sebou a ten se vždy na tyto česty nesmírně těšil.

---

¹⁶⁸ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 8.

¹⁶⁹ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 8.

Obecná škola a středoškolská studia

Do první třídy výprachtické školy začal chodit 1. září 1915. Ze školních let si nejvíce vzpomínal na cestu ze školy, která vedla kolem fary. „Farská zahrada nás vždycky něčím lákala. Zejména v létě jsme často zkoumali, v jakém stavu se nalézají farářovy třešně. Říkalo se jim hamrlata a byly to nádherné velké třešně znamenité chuti. Museli jsme ovšem dávat dobrý pozor, jestli je pan farář doma. Obvykle totiž právě v zahradě četl a korzoval, a v tomto případě jsme si museli nechat na třešně zajít chuť.“¹⁷⁰

S hudbou přicházel do styku odmala, buď doma, když otec často hrál na klavír, anebo při akcích malého vesnického orchestru, který otec vedl. Jeho členy byli místní muzikanti, často samoukové. Každý hrál, na co uměl, a nejvíce bylo hráčů na smyčcové nástroje. Jeho začátky asi nejlépe vystihne tato citace:

„Rád jsem také poslouchal varhany v kostele. Hrával na ně většinou pan Rudolf Filip, ředitel kůru, který bydlel nedaleko od nás a ten, zřejmě po dohodě s otcem, si mne vzal do parády jako můj první učitel hry na housle. První „oficiální“ učitel, protože základy hry na housle a na klavír jsem získal od svého otce. Jestli už tehdy pan Filip rozpoznal můj talent, nedokážu teď dobře posoudit, jisté je, že jsem ke hře na housle asi tenkrát přistupoval zhruba stejně, jako všichni kluci v tom věku. Ale každé začátky jsou těžké. To bylo v mém případě skoro doslova, protože jsem měl na housle dřevěný futrálek. Ten byl po všech stránkách velice praktický. Kromě houslí se do něj vešla i nezbytná svačina, v zimě i svetr a rukavice. Ale naprosto jedinečný byl v tom, že se na něm dalo v zimě jezdit jako na saních. Po malém svahu jsem tak dojel vždycky až ke dveřím domku pana Filipa.

Nedovedu si už teď vybavit jednotlivé zážitky z hodin, jak jsme říkali „z přehrávek“, velice dobře si pamatuji na okamžik, který pro mne představoval zásadní zlom v přístupu k houslové hře. Otec mne vzal jednou na zajímavý koncert do Jablonného nad Orlicí. Bylo mi tehdy osm, nejvýše devět let. V sále hostince „U dubu“ vystupoval mladý houslista – školák Pepa Bartoň. Možná, že byl stejně starý jako já nebo mohl být o něco starší. Jisté je, že hrál opravdu krásně a mně se ten koncert líbil, skoro bych řekl, že mě fascinoval a já jsem si tehdy umínil, že musím jednou na ty housle hrát také jako on, abych dosáhl stejného úspěchu – jestli se mi to ovšem podaří. Byl to pro mne opravdový mezník, rozhodující pro moje další umělecké působení. Od té doby jsem ke cvičení přistupoval mnohem zodpovědněji a také jsem mohl účinkovat v otcově malém žákovském orchestru, který spolu se sborem vedl na výprachtické škole. Mimo to jsem se doma prakticky sám učil hrát na klavír. Otec mi pouze

---

¹⁷⁰ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 12.

příležitostně radil nebo jsem jej také pozoroval, když doma preludoval.“¹⁷¹

Po ukončení obecné školy v roce 1919 se Pravečkovi přestěhovali do České Třebové. Zde začal Jindřich chodit do první měšťanky a po roce přestoupil na státní reálku, kde studoval v letech 1921–1928. Ve výuce houslové hry vystřídal R. Filipa Josef Kolář. „To už byl renomovaný pedagog a moje hraní začalo dostávat vyhraněnější podobu. Po třech letech jsem začal také veřejně vystupovat s náročnějšími skladbami.“¹⁷² V roce 1924 vystoupil na dvou koncertech pořádaných na počest 100. narozenin Bedřicha Smetany. Pro lepší představu cituji z deníku:

„Rok 1924. 6. dubna účinkoval jsem při naplněném sále na „Skále“ na slavnostní akademii, pořádané na počest 100. narozenin Bedřicha Smetany. Přednesl jsem dvě čísla: *Fantazii* z motivů *Prodané nevěsty* a *Zdeňkův sen z opery Dalibor*. Úspěch velký. 12. dubna jsem účinkoval ještě jednou v Brandýse n. Orlicí. Hrál jsem tři čísla:

Ch. Bériot: *houslový koncert č. 9 – I. věta*

J. Bastl: *Fantazie na české národní písně*

Kubelíkova serenáda“¹⁷³

Mimo to hrál s otcem v třebovském orchestrálním sdružení Smetana pod vedením ředitele kůru a kapelníka Františka Preislera ve skupině prvních houslí. Celá rodina zpívala ve smíšeném sboru Bendl, jehož sbormistrem byl otec. Jindřich s otcem dále hráli v salónním orchestru při promítání němých filmů v kině. J. Praveček popisuje, že hrát k němým filmům nebylo tak jednoduché, vyžadovalo to pohotovost a široký repertoár. Toto improvizování ho přimělo k prvním kompozičním pokusům. Svou prvotinu nazval *Nálada*. Její první uvedení v kině bylo docela úspěšné. Po tomto úspěchu se snažil i nadále své hudební nápady zapisovat.

První setkání s Jaroslavem Kocianem

Zásadní význam pro další umělecký vývoj Jindřicha Pravečka mělo setkání s Jaroslavem Kocianem, který každým rokem koncertoval ve svém rodišti Ústí nad Orlicí. Byl to tamní rodák, náš přední houslový virtuos a pedagog Mistr Jaroslav Kocian. Při těchto koncertech ho vždy doprovázelo Orchestrální sdružení, ve kterém hrál Jindřich Praveček st. na violu a osobně se s ním znal. Při jednom ze setkání mu představil svého syna, který už také v té

---

¹⁷¹ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 12.

¹⁷² HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 12.

¹⁷³ PRAVEČEK, J.: *Deník Jindřicha Pravečka (DJP)*, 1924, ArJP.

době sedával v Orchestrálním sdružení za partem prvních houslí, dokonce u prvního pultu. Jindřich ho od prvního okamžiku obdivoval a vzpomíná na něj jako na člověka, který díky své laskavosti a trpělivosti dokázal každému hráči srozumitelně vysvětlit svou představu o skladbě. Jaroslav Kocian mu doporučil studium houslové hry u Stanislava Ondříčka v houslovém oddělení Východočeské hudební školy v Pardubicích. Tehdy Jindřicha ani ve snu nenapadlo, že jednou bude jeho žákem na Mistrovské škole konzervatoře v Praze.

Studium houslové hry na smyčcovém oddělení Východočeské hudební školy v Pardubicích

V roce 1925 Jindřich Praveček úspěšně vykonal přijímací zkoušku do Východočeské hudební školy a stal se žákem Stanislava Ondříčka,¹⁷⁴ bratra houslisty Františka Ondříčka. Praveček na S. Ondříčka vzpomíná také rád. Říkal o něm, že to byl neobyčejně milý člověk a měl upřímný zájem na jeho uměleckém růstu. Patřil totiž k oblíbeným žákům, kteří občas chodili do jeho bytu. Bydlel v Pardubicích na zámku a jezdil k němu jednou týdně. Vlak se tudíž stal jeho jídelnou, někdy i zkušebnou. Sám na studium vzpomíná zápisem do deníku: „Počátkem roku 1925 vstoupil jsem do Východočeské hudební školy v Pardubicích. Mistr Jaroslav Kocian doporučil mně Mistra Stanislava Ondříčka. Tehdy začal jsem znovu na prázdných strunách. Vůbec se mi to nelíbilo a kolikrát jsem si myslel, že toho hraní vůbec nechám. Asi po dvou měsících toho hraní (na prázdných strunách celým smykem, pomalu, housle nahoře, opakovat) koupil jsem si Kayserovy etudy a ještě později Air varié od Dancla pro housle a klavír. Téhož roku jsem to Air varié hrál na hudební produkci v hudební škole v Pardubicích. Postupoval jsem velmi rychle a v druhé polovině roku 1925 jsem studoval Accolayho koncert a moll a Viottiho koncert č. 23, který jsem téhož roku zahrál za doprovodu sl. Sloukové v Pardubicích na žákovské hudební produkci.“¹⁷⁵

V hudební škole byl povinen studovat i základní hudební nauku, později i základy harmonie a hudební formy. To už také začal číst a rozebírat partitury skladeb svého otce. Byly to převážně sborové skladby. Nějaký čas byl také členem Východočeského Ondříčkova kvarteta, kde hrál druhé housle. Kromě toho stále chodil na státní reálku v České Třebové a do Pardubic pouze jedenkrát týdně dojížděl. Po počátečních těžkých chvílích postupoval

---

¹⁷⁴ Stanislav Ondříček se učil houslím u svého otce Jana Ondříčka a u Ševčíkova žáka A. Macka. Na Pražské konzervatoři studoval u Otakara Ševčíka (v letech 1899 až 1903), studia nedokončil. Po návratu z Ruska (1922–1923) absolvoval mistrovskou školu u Jaroslava Kociana. Po krátkém učitelském působení v Záhřebu (1903) se vrátil do Prahy, vyučoval a koncertoval. Působil na hudebních ústavech v Tbilisi, Kišiněvě a Jaroslavi (1908–1920), mezitím krátce v New Yorku (1911). Po návratu do vlasti vyučoval na městských hudebních školách v Pardubicích, Českém Brodě, Nymburku, Praze a nakonec v Kolíně, kde naposled veřejně hrál 15. 4. 1953.

¹⁷⁵ PRAVEČEK, J.: *DJP*, 1925, Archiv Jindřicha Pravečka v Muzeu Lanškroun (ArJP).

Praveček ve studiu hry na housle velmi rychle. Stanislav Ondříček rozpoznal ihned jeho talent a věnoval se jeho uměleckému růstu nad rámec svých povinností v hudební škole. Praveček maturoval v roce 1928 na státní reálce a v témže roce ukončil studia na Východočeské hudební škole absolventským koncertem, na kterém přednesl technicky náročný Koncert pro housle č. 4 d moll Henriho Vieuxtempse. I po ukončení studií dojížděl Jindřich Praveček na soukromé hodiny k Mistru Stanislavu Ondříčkovi a zdokonaloval se v houslové hře. Také hodně koncertoval, spolu s otcem, po městech východních Čech, mimo jiné i v Kocianově Ústí nad Orlicí a v Pardubicích.

„Dne 22. srpna v Národním domě v Lanškrouně pořádaný koncert Jindřicha Pravečka st. (klavír), Jindřicha Pravečka ml. (housle) a Františka Honla (trombon), byl jedinečným, vysokou úrovní uměleckou vynikající počitek, jakého zde nebylo od koncertu Mistra J. Kociana a B. Herana. Poprvé představil se pan Jindřich Praveček ml., žák Mistra St. Ondříčka, vynikající talent, jenž všestranně ukázal své umění brilantním přednesem třívětého koncertu Vieuxtempsova, jenž bývá právem nazýván zkušebním kamenem každého houslisty. Obtížná kadence, krásná 2. věta, trojhmatové pasáže 3. věty sehrány s největší precisností a vervou p. Pravečkovi vlastní. Něžný slovanský tanec mluvil všem posluchačům do srdce a přednesen tak mistrně, že musil být opakován, právě tak, jako ohnivý Cikánský tanec. S nejmenší virtuositou sehrána vždy milá Píseň lásky od Suka.“¹⁷⁶

Vojenská léta

Josefov 1929

Vojenskou prezenční službu nastoupil Jindřich Praveček na podzim roku 1929 v Hradci Králové, odkud byl po krátké době přemístěn do školy záložních důstojníků v Josefově u Jaroměře. Byl zde asi rok a půl, ale i přesto při plnění vojenských povinností na hudbu nezapomněl a pravidelně dojížděl do Pardubic za svým učitelem Stanislavem Ondříčkem, který mu dával soukromé lekce houslové hry. Mimo to využíval každé příležitosti k účinkování na různých koncertech a akademiích, kdy jej často na klavír doprovázel jeho otec.¹⁷⁷ Mezi frekventanty důstojnické školy bylo mnoho dobrých hudebníků, kteří pod vedením poručíka Dvořáka vytvořili asi třicetipětičlenný smyčcový orchestr a mužský sbor, jejichž sbormistrem byl kolega, frekventant a později hudební skladatel Václav Dobiáš.

---

176 Koncert J. Pravečka a Fr. Honla v Lanškrouně, in: *Nezávislé listy*, 1928.

177 HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 20.

O koncerty byl veliký zájem.

Praha 1930–1933

Po ukončení důstojnické školy byl, na počátku roku 1930, Jindřich Praveček s hodností četař - aspirant přeložen k pěšímu pluku č. 5 T. G. Masaryka do Prahy. V této době si podal přihlášku s žádostí stát se vojenským kapelníkem a brzy byl přeložen do Vojenské hudební školy v Praze. Stal se asistentem kapelníka, poručíka Václava Thiera, při výuce základní hudební teorie a po jeho odchodu působil ve škole jako učitel teoretických předmětů a později také orchestrální hry. Asistoval při práci smyčcového a dechového orchestru pod vedením ředitele školy majora Petra Teplého (1925–1931). Na jeden z koncertů tohoto tělesa, který se konal na prvním nádvoří Pražského hradu, se přišel podívat sám prezident republiky T. G. Masaryk. Pro Pravečka to byl nezapomenutelný zážitek. V době působení na Vojenské hudební škole se seznámil s žákem Antonína Dvořáka hudebním skladatelem Gustavem Roobem, výborným klavíristou a violoncellistou, k němuž docházel na hodiny a odborné konzultace týkající se kompozice. Na konci března 1931 úspěšně složil předepsané kapelnické zkoušky a 1. dubna 1931 byl povýšen do hodnosti poručíka. Stal se tak nejmladším vojenským kapelníkem v Československu. Bylo mu pouhých dvacet jedna let. Ve třicátých letech bylo postavení vojenských hudeb významné, obvykle měly jak složku dechovou, tak i smyčcovou a jejich repertoár byl velice široký. Na podzim roku 1932 se Praveček přihlásil ke studiu na Mistrovské škole Státní konzervatoře v Praze do houslové třídy Jaroslava Kociana.

„Přijímací zkoušku vykonal u Mistra Kociana u něho v bytě v Praze, v Platněřské ulici 1. Na vizitce dveří stálo: „Emeritní rektor a profesor státní konzervatoře“. Přednesl mu, za klavírního doprovodu svého otce, jednu větu z *Vieuxtempsova koncertu č. 4*. Když oba dohráli, řekl Kocian: „tak Vás беру“.¹⁷⁸

Dalšími předměty jeho studia byly dirigování u Pavla Dědečka a kompozice u Jaroslava Řídkého. Mimo to rád navštěvoval různé koncerty slavných umělců, jako byli např. Nikolaj Malko, Otto Klemperer, Fritz Bush, a také sám koncertoval.

Cheb 1933–1935

30. září 1933 byl Jindřich Praveček přeložen do Chebu, kde se stal kapelníkem hudby 33. pěšího pluku Doss alto. Hraničářské město Cheb bylo v té době z velké části německé.

---

¹⁷⁸ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 23.

„Hraničáři chebští ožili. Přišel mezi ně nový člověk, mladý, nadaný hudebník, odchovaný mistry a vlastním otcem, plný vlasteneckého a muzikantského vznětu a začíná se tu nová éra ke kulturnímu povznesení a vlasteneckému nadšení nejtvrďšího kouta naší republiky – Chebska.“¹⁷⁹

Dne 27. října 1933 zde orchestr ve spolupráci se sborem Hraničář, který měl tehdy sto čtyřicet členů, provedl kantátu Bedřicha Smetany *Česká píseň*. Československý rozhlas zařadil tento koncert do svého programu jako první přímý přenos z Chebu. Nebyl to zdaleka jednoduchý úkol už proto, že Cheb byl tehdy městem z velké části německým a Češi zde byli v menšině. Přesto koncert dopadl výborně, což je patrné z ohlasů z tisku: „Významný kulturní čin české menšiny v Chebu. Při oslavách státního svátku provedl zpěvácký spolek „Hraničář“ v Chebu za pomoci pěvců i zpěvaček místních a z okolí dne 27. října t. r. v městském divadle se 140členným tělesem nesmrtelnou kantátu B. Smetany „Českou píseň“ s doprovodem pěšího pluku 33, „Doss Alto“. Dílo, ve sborech nacvičené sbormistrem Karlem Hrabou a dirigované poručíkem-kapelníkem Jindřichem Pravečkem, bylo vysíláno rozhlasem a mělo pronikavý úspěch. Ten, kdo pracoval v menšinovém životě, dovede doceniti, co stálo námahy a trpělivosti nadchnouti v nehostinném chebském prostředí a za dnešních neutěšených hmotných poměrů vesměs malých českých lidí v Chebu tak početné těleso nadšenců k nezištnému kulturnímu činu, který vzbudil i respekt na státní oslavě četně nashromážděných Němců.“¹⁸⁰

„Vysoce hodnotný podnik doznal takového úspěchu, jakého český Cheb nepamatuje. Přednes *České písně* byl skutečným uměleckým požitkem i pro velmi náročnou část obecnstva, vychovaného pro seriózní podniky toho druhu, jichž uskutečnění se děje dnes bohužel velmi pozřídku. Kapelník por. Praveček uvedl se v tomto díle jako dirigent na poprvé velmi úspěšně. Jako houslista má bystrý postřeh hudební a dobře vyvinutý smysl pro citovou interpretaci velkých děl. Ačkoliv orchestr vojenské hudby není vděčným materiálem pro symfonické produkce, neboť má obyčejně jen omezený počet kvalitních hudebníků, přece dovedl tomuto tělesu vtěliti žádoucí charakter a dosti nepoddajný živel podříditi celku. V tom jeví nevždy zdatnost dirigentova-vytěžití z mála, někdy i z ničeho - co nejvíce, na rozdíl od těles umělecky vyspělých, kde dirigent nenaráží na technickou nepohotovost a může se výhradně věnovati pojetí a obsahové hloubce díla. Dirigent z daných poměrů vytěžil vše a dobrým nastudováním orchestrálního průvodu položil základ k úspěchu celého díla.“¹⁸¹

---

¹⁷⁹ Poručík-kapelník Jindřich Praveček ppl. č.33 Doss Alto v Chebu, in: Hudební zpravodaj, 20. října 1933.

¹⁸⁰ PRAVEČEK, J.: *DJP I*, ArJP, článek: Významný kulturní čin české menšiny v Chebu, *Magazin A-Z*, 1933.

¹⁸¹ PRAVEČEK, J.: *DJP I*, ArJP, článek: Oslavy státního svátku 28. října v Chebu a celém pohraničí, *Chebské*

I z Chebu dojížděl Praveček pravidelně jednou za čtrnáct dní do Prahy na hodiny houslové hry k Jaroslavu Kocianovi. Jak sám vzpomínal, studium spočívalo hlavně ve velmi obtížných intonačních lekcích, hlavně v dvojhmatových cvičeních z houslové školy Otakara Ševčíka, pak následovaly etudy, později sonáty J. S. Bacha pro sólové housle a na závěr některý z koncertů světové houslové literatury. Prvním byl *Koncert e moll op. 64* Felixe Mendelssohna-Bartholdyho. Jaroslav Kocian též tvrdě trval na absolutní intonaci. Na podzim roku 1934 provedl, za klavírního doprovodu svého otce několik samostatných koncertů po městech východních Čech, při kterých poprvé provedl skladbu svého strýce Aloise Pravečka s názvem *Melodie pro housle a klavír*.¹⁸²

„Lanškroun. Pan J. Praveček ml. uhájil, dokonal výbornou pověst, které si získal před směrodatnými soudci svého umění a jejich posudky, neboť má všechny přednosti, na kterých spočívá sláva pravého umělce: vyžralou techniku, která nejtěžší obtíže překonává s naprostou lehkostí, a nad obyčej sladký tón, oduševnělý hlubokým citem a tvůrčí fantazií.“¹⁸³

Období tříletého studia na Mistrovské škole bylo pro Jindřicha Pravečka velice náročné. Kromě každodenní práce s hudbou 33. p. pluku musel usilovně cvičit a hrát úlohy zadané mistrem Kocianem. Častokrát brzy ráno, kdy vojáci pluku teprve vstávali, už pilně cvičil etudy. V roce 1935 absolvoval závěrečné zkoušky na Mistrovské škole. Nejprve interní, které se konaly před profesorským sborem. Zkoušejícím byl Karel Hoffmann, primarius a zakladatel Českého kvarteta. Pak následoval dne 29. května 1935 absolventský koncert v sále konzervatoře Na Slovanech, kde přednesl *Koncert č. 1 E dur* Henriho Vieuxtempse za doprovodu lanškrounského rodáka pana Holečka. (Pravděpodobně si ho vybral sám Kocian, aby byli oba ze stejného kraje. Tento den si pamatoval naprosto přesně, neboť po skončení koncertu se dozvěděl o úmrtí rektora Mistrovské školy Státní konzervatoře v Praze, hudebního skladatele a člena Českého kvarteta Josefa Suka.)

V chebském období se také věnoval kompozici. Dvě skladby, *Česká humoreska* a pochod *Orbis*, vyšly tiskem v nakladatelství Edition Continental u Bohuslava Leopolda ve smyčcovém obsazení. V této době, po absolutoriu pražské Mistrovské školy, byl Praveček pravděpodobně nejvíce na pochybách, jakou uměleckou dráhu má ve svém životě nastoupit. Studium u Jaroslava Kociana absolvoval s vynikající uměleckou vyspělostí, což jej předurčovalo pro úspěšnou dráhu houslového virtuóza, ale hospodářsky náročná situace ho spíše nabádala k méně atraktivnímu, zato však jistějšímu postu vojenského kapelníka. Tím

---

hlasy, 4. 11. 1933. Gustav Juza.

¹⁸² HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 26.

¹⁸³ PRAVEČEK, J.: *DJP I*, ArJP, Bratrství 10. 11. 1934.

spíše, že vojenské hudby v té době netvořily jenom dechové nástroje. Mnoho vojenských hudeb mělo slušné symfonické obsazení se smyčcovými nástroji. Tato okolnost nakonec rozhodla.

Košice 1935–1938

Jindřich Praveček byl opět přeložen 30. 12.1935, tentokrát k hudbě pěšího pluku č. 32 „Gardský“ do Košic. Místní vojenská hudba pravidelně vystupovala jak ve smyčcovém, tak v dechovém obsazení, v rozhlase, v košickém divadle při různých oslavách a slavnostech. Hlavní smysl však spočíval v účinkování při vojenských akcích, ke kterým patřil mimo jiné doprovod vojáků ze cvičení. Pravidelně účinkovali v košickém rozhlase v relaci, která se jmenovala *Piate cez deviate*. Orchester spolupracoval s pěveckým spolkem Foester. Společně provedli například kantátu Jána Levoslava Belly *Jánošíkova svatba*, *Českou píseň* Bedřicha Smetany a u příležitosti oslav státního svátku dne 28. října také kantátu Jindřicha Pravečka st. *Bud' zdráv prezidente náš* věnovanou T. G. Masarykovi. Jindřich Praveček také často vystupoval jako sólový houslista. Práci s vojenskými orchestry nepovažoval Praveček za méněcennou. Věnoval jí veškeré svoje úsilí a znalosti. Už z doby působení na Vojenské škole se hluboce zajímal o možnosti jednotlivých nástrojů, sám se učil hrát i na jiné nástroje (klarinet, křídlovka atd.) jen proto, aby si osvojil techniku hry, rozsah, barvu tónu, což později mnohokrát uplatnil ve svých jedinečných a neopakovatelných instrumentacích. Dokonale tak poznal možnosti každého nástroje v orchestru a i pro tyto schopnosti byl vysoce hodnocen hráči orchestrů. V Košicích se seznámil s dcerou štábního kapitána Jaroslava Záruby Annou, s níž dne 4. ledna 1938 vstoupil do svazku manželského. Svědkem byl generál Antonín Hasal.¹⁸⁴ Ještě tentýž měsíc byl podle rozkazu převelen do Brna a do tohoto nového působiště už odjížděl se svou mladou ženou.

Brno 1938

V Brně nastoupil jako kapelník hudby 43. pěšího pluku, jehož dechová složka účinkovala hlavně při služebních úkonech, nástupech, cvičeních, přehlídkách, ale také v brněnském rozhlase. Celý orchestr se pak uplatňoval při civilních akcích, převážně společenských plesech. Během zářijové všeobecné mobilizace z jednotek dislokovaných na Moravě byla vytvořena II. armáda a 6. pěší pluk „Hanácký generála Janina“ (k rozšíření názvu pluku došlo v říjnu 1937) byl přemístěn na obrannou linii v okolí Kralického Sněžníku. Po zpětném

---

¹⁸⁴ Podrobněji viz PRAVEČEK, J.: *DJP II.*, ArJP.

přesunu do Brna byl Praveček přeložen do Prahy. Po březnové okupaci byla celá armáda v červenci 1939 rozpuštěna a značná část důstojnického a praporčického sboru se zapojila do domácího a zahraničního odboje

Praha 1938–1939

Do Prahy byl Jindřich Praveček přeložen dne 15. února 1939. Dne 1. března 1938 se Praveček po devíti letech opět ocitl v Praze a opět u hudby pěšího pluku č. 5 T. G. Masaryka, kde už krátce působil po absolvování školy záložních důstojníků na počátku roku 1930. Ovšem ani tentokrát zde nepobyl příliš dlouho. Pouhých čtrnáct dní. Za tuto dobu vystoupil orchestr třikrát. Při uvítání rumunského vyslance, při účinkování v rozhlasovém studiu na Vinohradech a při nahrávání gramofonové desky.¹⁸⁵ Přišel 15. březen 1939, vpád německých vojsk na české území a vyhlášení protektorátu Čechy a Morava. Byl podepsán dokument o likvidaci Československého státu a zároveň byla likvidována i Československá armáda včetně vojenských hudeb. V polovině roku 1939 se však začalo utvářet vládní vojsko a rozhlasem byla vysílána výzva, aby se dostavili vojenští kapelníci. J. Praveček byl jmenován dne 31. července 1939 kapelníkem hudby 6. praporu vládního vojska v Hradci Králové.

Hradec Králové 1939–1944

První koncert s hudbou 6. praporu se konal 12. listopadu 1939 na hradeckém Velkém náměstí. Na programu byly skladby A. Dvořáka, Z. Fibicha, Josefa Richarda Rozkošného aj. Praveček zde také uvedl vlastní pochodovou skladbu *Vlasti zdar*, tedy výhradně repertoár českých skladatelů. Vojenské koncerty měly v minulosti v Hradci velkou tradici, hudba byla na umělecké výši.

„Také hudba 6. praporu č. vl. vojska dobře se k svému prvnímu veřejnému vystoupení připravila a pod řízením svého kapelníka Jindř. Pravečka provedla bezvadně a jistě s porozuměním několik skladeb. Kapelník Jindřich Praveček uvedl se vlastní pochodovou skladbou *Vlasti zdar!* Mimo jiné provedeny skladby Ant. Dvořáka (*Slovanský tanec č. 9*), Zd. Fibicha (*Poem*), Rozkošného předehra k opeře *Svatojánské proudy* aj. Hudbymilovné hradecké obecnstvo neskrblilo potleskem a svým uznáním odměnilo dobré výkony.“¹⁸⁶

16. dubna 1940 zazněla v premiéře i novinka, směs písní z Královéhradecka - fantazie *Hradecké melodie*, kterou Praveček zkomponoval na popud svých hradeckých přátel

---

¹⁸⁵ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdci*, s. 29.

¹⁸⁶ PRAVEČEK, J.: *DJP II*, ArJP, článek: První veřejný koncert Československého vládního vojska v Hradci Králové, Kraj královéhradecký, 18. 11. 1939.

a věnoval ji starostovi města panu Josefu Václavu Bohuslavu Pilnáčkovi. Základním hudebním materiálem, ze kterého při práci vycházel, byl výběr deseti písní s tematikou vážící se k hradeckému kraji. Při jejich výběru mu byl nápomocen Dr. Miloš Kafka. Úspěch díla byl při jeho prvním uvedení nečekaný. Obecenstvo si dokonce vynutilo jeho opakování v druhé polovině koncertu.

„Jindřich Praveček ve svých *Hradeckých melodiích* položil vedle sebe píseň národní a píseň takovou, která má velký vztah k Hradci Králové, totiž chansony Dr. Jiřího Červeného. Praveček velmi šťastně z národních písní, které mají původ v našem kraji, a současně z novějších popěveků zpracoval svou hudební fantazii. V této práci projevil Praveček delikátnost a nóblesnost, která dobře překlenula rozdíly těchto písní. Některé zpracovává tematicky a právě z těchto míst je vidět, jak „myslí orchestrálně. Klavírní úprava dává jen tušit, co se v orchestru zaleskne v celé své barvitosti.“¹⁸⁷

„Není pochyby, že tři vlastnosti skladby přispěly k úspěchu Pravečkovy práce. Především krajový ráz skladby, která využívá písní, které mají k Hradci Králové historický vztah. Další významnou vlastností skladby je její výborná harmonizace a třetí dobrou známkou je instrumentace, která od počátku až do konce skladby udržuje posluchače v napjaté pozornosti. Celý orchestr nebo zas jen housle, jindy zase hoboje nebo harfa, kvartet lesních rohů, kvarteto trubek, celá harmonie plechová, dřevěná nebo zase celá tato harmonie bez smyčců, ustavičně se střídající. Autor skladby může být s úspěchem plně spokojen a naše Hradecko získalo pozoruhodnou hudební práci, která je něčím novým, šťastně vyřešeným, uměleckým a bez nadsázky krásným.“¹⁸⁸

Skladba vyšla v témže roce tiskem v Edition Continenta u Bohuslava Leopolda. Dalšími drobnějšími kompozicemi z tohoto období jsou pochody věnované známým osobnostem Hradecka. Práce s orchestrem 6. praporu Pravečka plně pohltila a nesmírně ho těšila. Dokonce složil některé drobné skladbičky, většinou pochody, věnované známým osobnostem Hradecka. V dalších koncertech byly zařazeny mimo jiné *Symfonie č. 9 e moll Z nového světa* A. Dvořáka, *Klavírní koncert a moll* E. Griega se sólistou Karlem Petrem, cyklus symfonických básní B. Smetany *Má vlast* a mnoho dalších významných děl našich i světových autorů. Orchester též vystoupil v únoru roku 1943 u příležitosti oslav 60. narozenin

---

¹⁸⁷ PRAVEČEK, J.: DJP II. ArJP, článek: První veřejný koncert Československého vládního vojska v Hradci Králové, Kraj královehradecký, 18. 11. 1939.

¹⁸⁸ PRAVEČEK, J.: DJP II., ArJP, článek: Po premiéře Hradeckých melodií, Osvěta lidu, 20. 4. 1940.

Jaroslava Kociana v jeho rodišti Ústí nad Orlicí. Na tento koncert se Praveček připravoval mimořádně poctivě, protože, jak sám říkal, byla to pro něj sváteční chvíle být opět na blízku mistru Jaroslavu Kocianovi, kterého si nesmírně vážil a u kterého s výborným prospěchem absolvoval obor hra na housle na Mistrovské škole v Praze. Vyvrcholením koncertní činnosti bylo provedení opery *Dalibor* B. Smetany se sólisty Národního divadla v Praze Ludmilou Červinkovou, Zdeňkou Hrnčířovou, Marií Budíkovou-Jeremiášovou, Otakarem Masákem, Josefem Vojtou, Richardem Kublou a dalšími, za spolupráce smíšeného sboru Hron z Náchoda se sbormistrem Augustem Ptáčkem dne 30. ledna 1944. Při této příležitosti Praveček zužitkoval poznatky a rady Pavla Dědečka, který ho teoreticky připravil k řízení velkých symfonických děl a oper. Velký úspěch provedení dal podnět k přípravě další opery B. Smetany *Dvě vdovy*. K premiéře však nedošlo, protože hudba Vládního vojska 6. praporu se začala připravovat na přesun, místo určení nebylo předem sděleno, bylo to překvapení. Až po cestě jim bylo sděleno, že to bude Itálie.

Itálie 1944

Cílem cesty bylo městečko Varese západně od Milána. Prapor byl ubytován v areálu bývalého panství, kde byla v prostorách konírny zřízena zkušebna. Každé ráno zahajoval orchestr zkoušku hrou stupnic a dlouhých vydržovaných tónů, poté následovalo studium koncertního programu, především děl italských hudebních skladatelů, například Gioacchina Rossiniho, Giuseppe Verdiho nebo Giacoma Pucciniho. Orchestr pravidelně účinkoval na koncertech pořádaných na náměstí města Varese. Italské obecnstvo sledovalo hru s velkým zájmem a nadšeně aplaudovalo zejména skladbám italským. Podnikali také zájezdy do okolních měst a brzy se stali známými a vyhledávanými. Druhým místem v Itálii, kam byl orchestr přesunut, byla Verona. Situace však nebyla zdaleka tak klidná jako ve Varese. Často zde byly nálety, dokonce i při jednom z koncertů na náměstí se objevilo letadlo a začalo střílet. Orchestr hostoval také v Mestre a na náměstí sv. Marka v Benátkách. Na Vánoce roku 1944 dostal Praveček povolení navštívit domov. Dny strávené v klidu domova pro něj byly nejlepším vánočním dárkem a jen velice nerad se vracel po svátcích zpět. Ovšem následný pobyt v Itálii nebyl příliš dlouhý, protože již koncem února 1945 se vojsko definitivně vrátilo do Hradce Králové. Blížil se vytoužený konec války.

Hradec Králové 1945 (po válce)

Koncem války, v květnu 1945, byl Jindřich Praveček už jako nadporučík ve funkci kapelníka vojenské hudby pěšího pluku č. 4. Na podzim téhož roku byl povolán do Prahy na referát

vojenských hudeb k tehdejšímu pplk. Janu Uhlířovi (1894–1970). Byl do čela inspektorátu vojenských hudeb znovu postaven v roce 1945. Pod Pravečkovým spolehlivým vedením se také už roku 1947 stabilizovala existence dvaceti osmi vojenských orchestrů v českých zemích a sedmi na Slovensku. Zde byl Praveček představen náčelníkovi generálního štábu generálu Bohumilu Bočkovi, který mu předal rozkaz následujícího znění: „Velitelem vojenské hudební školy budiž ustanoven nadporučík Jindřich Praveček.“

Praha 1945–1948

Jindřich Praveček se tedy po šesti letech opět ocitl v Praze, kde ihned zahájil přípravy k obnovení Vojenské hudební školy, ve které krátce působil již před válkou. Ze všeho nejdříve bylo nutné získat budovu, což nebyl úkol právě lehký. Nakonec se však podařil vyřešit a škola byla umístěna ve třetím patře Žižkovských kasáren v Karlíně. Zanedlouho na to bylo v rozhlase a v tisku vyhlášeno zřízení Vojenské hudební školy a začaly se přijímat žádosti o přijetí ke studiu. Uskutečnily se přijímací zkoušky a 3. ledna 1946 bylo slavnostně zahájeno otevření prvního poválečného ročníku, který čítal sto třicet žáků. Studium zůstalo zprvu dvouleté a opět kombinovalo dechové nástroje se smyčcovými. Od roku 1950 se škola stala tříletou. V roce 1959 byla přeměněna na čtyřletou střední školu ukončenou maturitou a tím se plnoprávně přiřadila mezi ostatní střední školy. Nejlepší absolventi mohli už dříve ve studiu pokračovat ještě i na konzervatořích, později též na hudebních fakultách AMU a JAMU. Mnozí se po odsloužení povinných let ve vojenských nebo policejních orchestrech stávali členy civilních těles symfonických i divadelních. Název Vojenská hudební škola Víta Nejedlého nesla škola od roku 1958. Mezi absolventy VHŠ VN patřili např. trumpetisté Miroslav Kejmar, Jiří Kohák, profesor pražské konzervatoře Jiří Stárek, profesor pardubické konzervatoře Otakar Tvrďý aj. Na podzim roku 1946 spoluúčinkovala Vojenská hudební škola s Českou filharmonií pod vedením Rafaela Kubelíka. V závěru Čajkovského přede hry 1812 vystupuje dechový orchestr a k jejímu provedení byl vybrán právě orchestr školy. Lze říci, že ustanovení J. Pravečka velitelem Vojenské hudební školy se ukázalo velice šťastným. Díky svým odborným znalostem, pracovitosti a cílevědomosti obnovil v rekordně krátkém čase chod jedinečného hudebního učiliště, které bylo schopno dodávat vojenským hudbám kvalitní absolventy. Měl přirozenou autoritu spolupracovníků a podřízeného personálu a hudba byla pro něj vždy na prvním místě. Byl pro ni připraven obětovat téměř vše. Nikdy nebyl členem žádné politické strany a to se mu stalo v roce 1948 osudným. Bylo shledáno, že v čele školy, která má vychovávat mládež, budoucnost národa, nemůže stát člověk bez politické příslušnosti, a proto mu byla udělena výstraha, byl suspendován z funkce ředitele školy

a přeložen do Brna jako kapelník Posádkové hudby. Vojenské hudby procházely začátkem padesátých let velmi obtížným obdobím. Z politických důvodů museli tehdy odejít do důchodu mj. i Jan Uhlíř a Rudolf Urbanec; spolu s mnoha dalšími byli bezohledně nahrazeni málo kvalifikovanými, zato však stranicky protežovanými hudebníky-komunisty.

Brno 1949

U Posádkové hudby byl přijat velmi příznivě a s pochopením. Orchester koncertoval po celé Moravě, sklízel úspěchy a svými výbornými výkony se dostal do širokého povědomí. Zřejmě na doporučení kapitána Jana Fardhose, který byl poradcem na inspektorátu hudeb a s uspokojivým výsledkem vykonal inspekci u Posádkové hudby v Brně, byl Jindřich Praveček na konci roku 1949 povolán zpět do Prahy, aby se ujal založení reprezentativního vojenského tělesa, Ústřední hudby československé lidové armády (ÚHČSLA), s níž se později sloučila též dosavadní Hudba hradní stráže.

Praha 1950–1956

Československá armáda měla na konci čtyřicátých let desítky posádkových hudeb, Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, Vojenskou hudební školu, ale chybělo jí velké reprezentativní hudební těleso. Pravečka opět čekal nelehký úkol. Bylo třeba vypracovat pevnou organizační strukturu tak početného tělesa. Podle představ tehdejšího inspektora hudeb majora Kaliby se počítalo se stodvacetičlenným tělesem. Orchester tvořily dvě skupiny, první byla Hudba hradní stráže a druhá se formovala v Žižkovských kasárnách. V případě potřeby se obě skupiny spojovaly v jedno těleso, později posílené o třetí skupinu, která hrála při uvítacích ceremoniálech na letišti, na Pražském hradě apod. Ústřední hudba pak byla umístěna v zadním traktu kasáren na Náměstí Republiky. Nástrojové i personální vybavení ÚHVČsLA bylo impozantní: sto šedesát hudebníků, mnohonásobné obsazení nástrojových skupin a uplatňování nástrojů v dechových orchestrech dříve neužívaných (hoboje, anglický roh, basový klarinet, fagoty, kontrafagot, saxofony a harfy, posléze i strunné kontrabasy). Taková reprezentativnost sice odpovídala dobovému stranickému a armádnímu velikášství, pod taktovkou Pravečka však zároveň umožnila přechod k vysoce náročnému koncertnímu repertoáru. Praveček byl ustanoven velitelem, uměleckým vedoucím a šéfdirigentem celého hudebního tělesa. První veřejné vystoupení se konalo na podzim roku 1951 v Divadle Na Vinohradech, kde byly do programu zařazeny skladby B. Smetany, A. Dvořáka, P. I. Čajkovského a dalších. Program byl skutečně velmi náročný, hraný ve zcela nových instrumentacích, psaných přímo pro nástrojové obsazení Ústřední hudby. V pravidelných

nedělních dopoledních koncertech vystupoval orchestr po celé republice.

U příležitosti oslav 110. výročí narození Antonína Dvořáka vystoupili s provedením *Slovanských tanců* v Nelahozevsi. Tyto tance pak zazněly na koncertě v Ostravě pořádaném u příležitosti oslav dne Československé armády na podzim roku 1953, který natáčel ostravský rozhlas. Úspěch byl zcela spontánní. Orchestr byl také vyzván, aby živě doprovázel cvičence první celostátní spartakiády. Po hudební stránce celou akci řídil Jindřich Praveček. Na jednu ze zkoušek orchestru se cvičenci se přišel podívat tehdejší prezident republiky Antonín Zápotocký a velice se zajímal, zda dirigent ze svého místa dobře vidí na stadion a na pohyby cvičenců. Hudba samozřejmě hrála také při různých vojenských přehlídkách a slavnostech. Na těchto akcích se Praveček setkal s dvěma prezidenty - Klementem Gottwaldem a Antonínem Zápotockým. Velice často účinkovali v Československém rozhlase ve studiu na Vinohradech. Při těchto nahráváních měl Praveček velké štěstí na hudební redaktory, kteří skvěle rozuměli své práci a dokázali si za všech okolností poradit. Byli to především hudební skladatel Otmar Mácha, Jiří Jaroš a další. Na žádost Svazu skladatelů pořádala Ústřední hudba pravidelné přehlídky skladeb z tvorby našich současných skladatelů nebo také přehrávky nových skladeb za přítomnosti autorů.

„Zejména se to týkalo skladeb, které se měly uvádět v nějakých soutěžích, a bylo třeba, aby měl skladatel jasnou představu, jak skladba bude znít... Pro skladatele to zase byla jakási vítaná instruktáž o působení jednotlivých nástrojů ve skladě. Neznali třeba Es trumpety, nevěděli, jak nástroj vypadá, jak je to s jeho notací aj.“¹⁸⁹

Repertoár Ústřední hudby byl velice rozsáhlý. Každá ze tří skupin měla prakticky svůj samostatný repertoár, o jehož instrumentaci se starali kapelníci skupin. Při spojení všech dohromady se na poradách volila společně prováděná instrumentace. Jindřich Praveček se také sám pokoušel o větší kompozice. Své skladby uplatňoval v orchestru, a to i při rozhlasových nahrávkách. Velké nástrojové obsazení tělesa skýtalo nepřeberné možnosti v instrumentaci, která se stala nerozlučnou součástí jeho umělecké práce. Spolu s Karolem Pádivým vydali v roce 1954 obsáhlou publikaci o instrumentaci pro velký dechový orchestr. (více v části Dílo teoretické).

Instrumentaci také přednášel v letech 1953–1955 jako lektor na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Jindřich Praveček byl plný plánů do budoucna, měl jasné představy

---

¹⁸⁹ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 40.

o dalším vývoji vojenských hudeb, o uplatnění moderních prvků ve skladbách, v harmonii a v jejich instrumentaci. Z Ústřední hudby Československé armády chtěl vytvořit bezkonkurenční umělecké těleso. Měl k tomu veškeré předpoklady umělecké, pedagogické i organizační a za sebou čtvrt století práce s velkými vojenskými orchestry. To jediné, co mu chybělo, byla politická příslušnost, a to se mu také stalo již po druhé osudným. Byl odvolán z funkce velitele a šéfdirigenta Ústřední hudby a propuštěn z Československé armády bez jakékoli náhrady. Bylo to v roce 1956 a Jindřich Praveček se ocitl po dvaceti pěti letech strávených v uniformě bez místa, „na volné noze“, bez prostředků, bez možnosti se uplatnit a s posudkem, který nedával šanci najít si obстойné zaměstnání. Ze dne na den se tak ocitl ve zcela jiném světě a musel si zvykat na nový životní režim, včetně nového občanského průkazu a civilního oblečení. Marně se snažil sehnat alespoň trochu přijatelné místo a tak se smířil s tím, že bude pracovat tzv. „na volné noze“. Komponoval a instrumentoval skladby a doufal v brzké zlepšení. „Když jsem se v základní vojenské službě rozhodoval pro dráhu vojenského kapelníka, nepomyslel jsem si, že jednou takhle moje působení skončí.“¹⁹⁰

Civil

Na objednávku Českého hudebního fondu komponuje *Českou suitu* (Polka, Furiant, Skočná) a doufá v obrat k lepšímu. I přes nepřízeň režimu se mu podařil husarský kousek. V roce 1956 se Dechový orchestr hornických a hutnických učňů v Ostravě zúčastnil Světového festivalu mládeže a studentstva v Moskvě a vyžádal si, aby Praveček mohl jet s nimi a metodicky i prakticky pomoci s přípravou programu. Naše orgány všemožně prověřovaly Pravečka, dokonce i v jeho rodné obci Výprachtice, ale horníci měli tenkrát silnou podporu a souhlas si prosadili. Na zkoušky do Ostravy dojížděl jednou týdně. V Moskvě pak orchestr účinkoval na různých akcích, při pochodech, v hlavním festivalovém průvodu a obdržel i pozvání účinkovat v moskevském rozhlase. Protože byl Praveček na inspektorátu sovětských dechových hudeb stále známou osobností, dostal pozvání k Ústřední dechové hudbě sovětské armády, kde byl požádán, aby se ujal řízení některého ze *Slovanských tanců* Antonína Dvořáka. Zvolen byl tanec č. 10. Jak sám Praveček vzpomíná, hrálo se z tištěných materiálů a instrumentace skladby byla zcela špatná.¹⁹¹

---

¹⁹⁰ HANČL. T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 43.

¹⁹¹ HANČL. T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 43-44.

Spolupráce s dechovým orchestrem AMATI v Kraslicích

Na podzim roku 1956 se Pravečkovi naskytla nečekaná příležitost, jak uplatnit zkušenosti s prací s velkým dechovým orchestrem, a to v Kraslicích, kde mladí učňové a dělníci továrny na výrobu hudebních nástrojů AMATI založili závodní dechový orchestr. Zástupci továrny požádali pana Pravečka, zda by se nechtěl stát jejich uměleckým poradcem. Vždy měl k mladým lidem velmi blízko a rád spolupráci přislíbil. Zkoušky se konaly jedenkrát týdně v místnosti učňovské jídelny a trvaly vždy tři až čtyři hodiny. Dirigentem orchestru byl Karel Hájek.

„Hned od samého počátku jsem se snažil vštípit hráčům orchestru návyk tvrdě a poctivě pracovat a svědomitě se připravovat do zkoušek, neboť bez toho nelze očekávat žádné výrazné úspěchy. Já byl po celou dobu na zkoušce přítomen a vysvětloval jsem hudebníkům hudební značky v partech a opravoval jsem jednotlivým hráčům nedostatky. Zkoušky ale nebyly v žádném případě nudné a nezábavné. Docházelo často k veselým scénám, vyplývajícím např. z různých vtipných odpovědí hráčů na moje otázky a zase naopak z jejich různých komických dotazů. Byl jsem mile překvapen přístupem těch mladých hudebníků k práci, která byla vlastně jejich koníčkem, jejich nadšením pro společnou sborovou činnost.“

192

Spolupráce s takovým znalcem problematiky dechového orchestru, jako byl Jindřich Praveček, se zakrátko projevila v kvalitní práci orchestru mladých hudebníků. Praveček nikdy neslevil ze svých nároků, byť se jednalo o amatérský orchestr. Cílevědomě je vedl k profesionální úrovni, záhy si získal jejich uznání, respekt a oddané přátelství. Asi po roce a půl usilovné práce se uskutečnilo první vystoupení v kulturním domě v Kraslicích a bylo přijato s velkým ohlasem. Orchestr čerpal materiál zejména z archivu Ústřední hudby ministerstva vnitra a každým rokem vystupoval s novým programem. Práce s orchestrem AMATI Jindřicha Pravečka inspirovala k napsání řady skladeb, které byly orchestrem premiérovány. Některé z nich byly natočeny v pražském a plzeňském studiu Československého rozhlasu i na gramofonové desky. Své poznatky uplatnil také v učebnicích instrumentace. Orchestr vystupoval na všech významných festivalech a soutěžích dechových hudeb a postupně se vypracoval mezi špičkové amatérské soubory. Nejpopulárnější a nejprestižnější však byly zahraniční zájezdy na festivaly a soutěže. Nyní se zmíním o některých z nich podrobněji.

---

¹⁹² HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 44.

Zahraniční cesty

Maďarsko 1959

Zájezd se uskutečnil na pozvání budapešťského pěveckého sboru Lentekranz. Orchester absolvoval několik koncertů, jeden i ve velkém sále závodu GANZ – HAVAG na výrobu lokomotiv. Praveček zde také oslavil své 50. narozeniny. Ráno mu orchestr zahrál jeho zamilovanou píseň „Koupím já si koně vraný, až na tu vojnu půjdu“. Sám Praveček říká, že na tyto chvíle se nezapomíná.

Moskva 1960

Orchester Amati byl vyslán do Moskvy na výstavu se jménem Československo 1960, kde vystupoval dvakrát denně. Dopoledne s krátkým asi třicetiminutovým programem, odpoledne s hodinovým. Natáčel také pro moskevský rozhlas a jeden přímý přenos pro televizi. Jindřich Praveček byl přijat u Ústřední hudby ministerstva obrany SSSR.

Norsko 1961

V Norsku orchestr účinkoval v roce 1961 v Oslo na výstavě, která nesla název Československý průmysl, a reprezentoval tím naši zemi. Praveček vzpomíná: „Po přistání na letišti v Oslo nás čekalo opravdu milé překvapení. Místní dechový orchestr nás uvítal Florentinským pochodem Julia Fučíka, a dokonce jedna dívka zazpívala česky lidovou píseň *Tancuj, tancuj*.“¹⁹³ Při zahájení výstavy byl přítomen také norský král Olav V. Orchester koncertoval nejen na jevišti, ale také v rozhlasovém studiu.

Jugoslávie 1964

V tomto roce se v Záhřebu konal mezinárodní veletrh a dechový orchestr Amati Kraslice zde měl několik vystoupení zvláště ze skladeb současných českých autorů. S velkým zájmem si naši expozici prohlédl tehdejší jugoslávský prezident Josip Broz - Tito. Při vystoupení na záhřebské radnici předal Praveček starostovi města partituru svého nového pochodu s názvem Záhřeb – Praha, který poté zazněl v premiérovém provedení. I zde orchestr nahrával pro rozhlas. Po ukončení svého poslání na veletrhu orchestr podnikl turné po Jugoslávii, aby na mnoha místech zahrál našim krajanům.

---

¹⁹³ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 48.

Holandsko 1965

Zde orchestr každé odpoledne pořádal promenádní koncert v rámci týdnu československé kultury v přímořském lázeňském městě Scheweningenu, nedaleko Haagu.

Holandsko 1966

Po velkém úspěchu, který orchestr AMATI zaznamenal v této zemi v roce 1965, byl pozván o rok později na celosvětovou soutěž v Kerkrade do II. kategorie dechových orchestrů. Po vrcholném výkonu získali 1. cenu a ještě zvláštní cenu, stříbrnou mísu, kterou do soutěže věnoval izraelský prezident. Porota prohlásila, že orchestr svým vynikajícím výkonem daleko přesáhl hranice své kategorie. Všichni hráči byli vybaveni výhradně nástroji vyrobenými v našem závodě, čímž se povedlo dokumentovat, že v Kraslicích jsou schopni vyrobit veškeré nástroje dechového orchestru od pikoly přes tubu až po bicí nástroje. Tyto nástroje vždy získávaly obdiv a uznání při setkání se zahraničními hudebníky. Na podzim roku 1966 byla ustanovena Ústřední odborová sekce pro dechové orchestry a Jindřich Praveček byl zvolen jejím předsedou. Snahou všech členů bylo dosáhnout toho, aby se zahraniční zájezdy více rozšířily a aby se na nich podílelo daleko více orchestrů. Byly ustanoveny tři pracovní skupiny - ediční, zahraniční, statutární. Redakční rada začala vydávat bulletin „Dechový orchestr“. Sekce navázala kontakty s obdobnými organizacemi v zahraničí.

Švýcarsko 1970

Orchestr se zúčastnil festivalu v Lausanne (francouzský kanton), kde se setkal s mnoha francouzskými a švýcarskými orchestry. Dechový orchestr AMATI byl přizván do rozhlasové stanice Roma Lausanne, aby natočil tři české skladby:

Alois Klíma: *Koncertní polonéza*

Antonín Dvořák: *Finále ze symfonie č. 9 e moll*

Jindřich Praveček: *Rodný kraj*

S obdobným programem se uskutečnila ještě navíc i nahrávka pro švýcarskou televizi.

Holandsko 1970

Opět se konala soutěž dechových hudeb v Kerkrade, ale tentokrát se orchestr AMATI Kraslice zúčastnil soutěžních bojů v I. kategorii. Ze sto osmdesáti dvou soutěžících orchestrů získal orchestr AMATI nejvyšší počet bodů, tři sta třicet osm z tří set čtyřiceti možných, a stal

se tak absolutním vítězem Světové soutěže roku 1970. Bylo to spravedlivé uznání poctivé práce, mravenčí píle a vyvrcholení mnohaleté dřiny. Dirigentům se dostalo od poroty zvláštního ocenění za mimořádné dirigentské výkony. Bylo to také zasloužené ocenění české školy dechové hudby a je nutno dodat, že to bylo i zasloužené zadostiučinění Pravečkové nezlomné vůli a vysoce profesionální práci.

Lucembursko 1972

Po úspěchu v Kerkrade stoupla prestiž českých dechových orchestrů v Evropě. Ústav pro kulturně výchovnou činnost, útvar Zájmové umělecké činnosti se stal v roce 1971 členem CISPM, organizace, která sdružovala sto dvacet milionů hudebníků všech zemí světa a sídlila v Paříži v budově UNESCO. Ve dnech 28. září – 2. listopadu 1972 uspořádala organizace 1. mezinárodní kongres a pozvala dechový orchestr AMATI Kraslice jako ukázkové těleso. Jindřichu Pravečkovi organizátoři nabídli funkci předsedy kongresu, což s díky odmítl a zúčastnil se pouze jako oficiální člen české delegace a dirigent orchestru. Přednesl zde odborný referát, který spolu s vystoupením orchestru podal ucelený obraz o postavení české dechové hudby na mezinárodním fóru.

„... 29. 2. 1972 jsme slyšeli dechový orchestr AMATI Kraslice pod vedením Jindřicha Pravečka a Karla Hájka z Československa. Jistě nepřeháníme, považujeme-li tento orchestr, skládající se z výrobců hudebních nástrojů, v dechové hudbě za bezkonkurenční. Ve vybraném programu upoutaly obzvláště Dvořákovy *Slovanské tance č. 12 a č. 13*. Žádný smyčcový orchestr by je nemohl hrát pravdivěji, temperamentněji a krásněji. Obsazení orchestru odpovídá německé formaci, je však v nejvyšší míře kultivováno a zvukově vyváжено (čtyři flétny, které ladily!) ...“¹⁹⁴

Na programu kongresu byla řešena především tato témata - jednotné pojmenování dechových nástrojů, jednotná notace dechových nástrojů, různost obsazení dechových nástrojů a s tím spojené problémy pro nakladatele, skladatele i dirigenty a na závěr i dechové orchestry mladých.

Erfurt 1973

Dechový orchestr AMATI byl pozván na známou výstavu květin. Pořad, ve kterém linkovali, byl přenášen živě Intervizí. Zaslouženou pozornost sklidili sólisté orchestru a také

---

¹⁹⁴ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 52.

USA 1974

Na počátku bylo oficiální pozvání výboru Mezinárodního festivalu Dakota Days v Rapid City ve státě Jižní Dakota. Po něm následovalo složité vyřizování, protože obdržet v čase tvrdé normalizace povolení k vycestování do Spojených států bylo poměrně složité. O kladném vyřízení žádosti pravděpodobně rozhodl věhlas souboru AMATI Kraslice, který se nedal přehlédnout. 28. května 1974 orchestr odcestoval. Ještě týž den příletu do USA se měl konat promenádní koncert, ale pro vytrvalý déšť byl zrušen. Tak se první vystoupení konalo až následující den. Orchestr byl přivítán pěti tisíci bouřlivě aplaudujícími posluchači. Úvodem byly hrány obě státní hymny, americká i československá, dále zazněly skladby Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Do programu byla zařazena skladba amerického skladatele a prezidenta The American Bandmasters Association Paula Yodera, který sám provedení skladby řídil. Na závěr se hrály národní a lidové písně. Na koncertě byl mimo jiné přítomen slavný americký trumpetista Dock Severinson, který se v interview pro televizi zvlášť zmínil o koncertu souboru AMATI a dal je za příklad americkým souborům.

Další den byl orchestr převezen do Omahy, hlavního města státu Nebraska. Večer po koncertě bylo Jindřichu Pravečkovi uděleno čestné občanství města. Diplom a symbolický klíč k městu mu předal osobně starosta města v sokolském kroji. Další zastávkou byl stát Iowa, kde koncertovali v několika městech - Verdigre, Brainard, Masson City, Cedar Rapids. Koncerty se všude těšily mimořádnému zájmu, a když vždy v závěru zazněly národní písně „Moravo, Moravo“ a „Čechy krásné, Čechy mé“, všichni posluchači povstali a ovace nebraly konce. Poslední zastávkou bylo Chicago, odkud orchestr odletěl do New Yorku, a po večerní prohlídce města zbýval už jen odlet do Československa. Umělecký zájezd dechového orchestru AMATI Kraslice do Spojených států amerických byl velkým úspěchem české dechové hudby a zároveň vykonal velkou propagaci našim hudebním nástrojům.

Kuba 1974

V listopadu 1974 byl Jindřich Praveček spolu s Karlem Hájkem vyslán na Kubu, aby zde předali své bohaté zkušenosti ze souborové práce.

„V Praze už bylo v té době citelně chladno, v Kraslicích se dokonce objevil první sníh a my nevěděli, jak se nejlépe na cestu obléknout, když odlétáme do subtropického podnebí. Nakonec jsme si vzali teplý oděv, svetr a převlečník...

...Druhý den ráno kolem páté hodiny přistáváme v Havaně. Bylo skutečně velmi teplo a my

jsme v teplém oblečení dost trpěli.“¹⁹⁵

Na Kubě byl připraven bohatý program spojený s odbornými diskusemi a výměnou zkušeností s prací s orchestry.

Francie 1975

V červnu roku 1975 byl Jindřich Praveček pozván pořadateli mezinárodního festivalu dechových hudeb Epinay sur Seine do funkce předsedy poroty. Byla to pro něj velká čest. Mimo to také dirigoval spojené dechové orchestry účastníci se festivalu, a to při provedení své skladby *Prapory zavlajte!*. Byl také jmenován čestným občanem města Epinay sur Seine.

Švýcarsko 1989

Orchestr AMATI Kraslice byl hostem na Mezinárodním festivalu dechových hudeb v Bernu. Program byl opravdu bohatý. Krasličtí vystupovali v průvodu, při slavnostním defilé na sportovním stadionu a také v sále na závěrečném galakonzertu. V programu byly zastoupeny převážně skladby českých autorů. Uskutečnili také nahrávku pro švýcarský rozhlas.

Francie 1990

Tento zájezd byl posledním zahraničním koncertem, který Jindřich Praveček s orchestrem absolvoval. Byli pozváni na mezinárodní festival do Saint Pol sur Mer, města ležícího v severozápadní Francii u kanálu La Manche. Orchestr vystoupil na dvou koncertech. První se konal v Letrinckouckeru a druhým byl nezapomenutelný galakonzert v Saint Pol sur Mer, pořádaný v městské dvoraně. Bylo to krátce po sametové revoluci a orchestru se dostalo nadšených ovací ze stran publika.

Vzpomínky na dechový orchestr AMATI Kraslice

Dlouholetá spolupráce s dechovým orchestrem AMATI Kraslice zabírala poměrně hodně času, ale byla jedním z nejkrásnějších období života Jindřicha Pravečka. Po jeho náhlém a zcela nesmyslném propuštění z Československé armády mu vrátila zpět optimismus a energii do nové práce.

---

¹⁹⁵ Hančl, T. - Ženišek, J.: *Harmonie srdcí*, s. 57.

Vzpomínky na návštěvy jiných dechových hudeb

Práce s dechovým orchestrem AMATI Kraslice, jehož byl Jindřich Praveček uměleckým poradcem, zabírala dost času, ale i přesto zajížděl k dalším dechovým orchestrům. Mnohokrát vystupoval jako dirigent, skladatel, předseda soutěžních porot nebo jako pouhý účastník festivalů obzvláště na Ostravsko-Karvinsku, kde byla celá řada znamenitých dechových orchestrů. Nejraději vzpomínal na spolupráci s orchestrem ostravského dolu „Hlubina“. Tento orchestr premiéroval jeho skladbu pro sólový tenor *Svítání* a byla pořízena též rozhlasová nahrávka. Velmi rád jezdíval i jako dirigent na pravidelné koncerty orchestru Lidové školy umění do Jeseníku a vždy s sebou přivezl nějakou svoji novou skladbu ke zpestření programu. Příjemná byla i spolupráce s mnoha dalšími orchestry a jednotlivci například ve městech Příbor, Třinec, Zlín, Valašské Klobouky, Kyjov a dalších. Spolupracoval např. s těmito dirigenty: Jiřím Širdelem - dir. Vítkováku, Ing. Milanem Bystroněm z Májováku, s Tomášem Hančlem z Ostravanky a s mnoha dalšími. Praveček také spolupracoval s několika vynikajícími skladateli, z nichž je možné uvést Evžena Zámečnicka, Miloše Machela, Mojmíra Zedníka atd.

Festivally a soutěže dechových hudeb

Festivally patřily neodmyslitelně k činnosti dechových hudeb v tehdejší v Československu. Dechové orchestry se rády zúčastňovaly soutěží a festivalů, kde mohly náročným programem hrdě předvést svou vyspělost. Jejich podíl na prvých Soutěžích tvořivosti mládeže (STM, od 1951) býval ovšem zahrnut do počtu ostatních hudebních, vokálních, ale i recitačních, dramatických a jiných skupin. Přesnější rozsah účasti nelze tedy zjistit. Prvý ověřený údaj je až z roku 1955, kdy se do soutěže LUT přihlásilo na dva tisíce pět set dechových souborů, včetně dětských a pionýrských. Koncem roku 1959 bylo v LUT registrováno dva tisíce dvě stě třináct dechových orchestrů. K předním tělesům přitom téměř bezkonkurenčně náležel orchestr AMATI Kraslice, od roku 1954 ustanovený ze zaměstnanců proslulého nástrojařského závodu. Vůbec první, kterého se Jindřich Praveček zúčastnil, byl festival dechových hudeb v Ostravě.

Nejstarším a nejznámějším festivalem u nás je **Kmochův Kolín**, jehož první ročník se konal v roce 1962. Tehdy to ještě nebyl festival v pravém slova smyslu, ale spíš jakési setkání několika dechových hudeb. Až s následujícím ročníkem byla zformována jeho pevná podoba. Byla zřízena programová komise, jejímž členem byl i Jindřich Praveček. Jejím úkolem byl výběr orchestrů, sestavení programu a zajištění notových materiálů. V sedmdesátých letech

byla vypsána soutěž na znělku festivalu Kmochův Kolín. Zvítězila znělka Jindřicha Pravečka a ta se také hraje při zahájení festivalu dodnes.

Jedním z krásných festivalů je **Koletova Rtyně**, pořádaná v místním přírodním amfiteátru s vynikající akustikou. Tento festival je nesmírně populární a má svou nenapodobitelnou atmosféru. Tradici založil legendární dirigent hornické dechové hudby Čeněk Koleta. Jindřich Praveček se zúčastnil mnoha ročníků a byl poctěn čestným občanstvím města Rtyně v Podkrkonoší.

Významným setkáním dechových orchestrů mládeže je mezinárodní festival **FIJO (Le festival international des jeunes orchestres d'instrumentes á vent)** v Chebu, jehož první ročník se konal v roce 1970. Hlavní zásluhu na založení festivalu měl dirigent mládežnického dechového orchestru v Chebu sVáclav Kučera. Ten svoji myšlenku v roce 1969 podrobně konzultoval s Jindřichem Pravečkem a dostalo se mu z jeho strany plné podpory. V prvních ročnících působil Praveček ve funkci prezidenta festivalového výboru.

„Úvodní ceremoniál se odehrává na historickém Náměstí krále Jiřího z Poděbrad. Zahajuje ho průvod všech orchestrů. Je to úžasná podívaná na barevnou paletu nastupujících orchestrů ve slavnostních uniformách a s naleštěnými nástroji.“¹⁹⁶ Při úvodním ceremoniálu zahraje každý orchestr hymnu svého národa a pak všichni společně zahrají festivalový pochod *Prapory zavlažte!*, který Praveček tomuto setkání mladých hudebníků věnoval. Festival FIJO v Chebu může být právem považován za nejvýznamnější akci pro mladé hudebníky.

Festival ve Štětí byl pořádán v rámci Štětského kulturního podzimu a býval dvoudenní. Byl přínosný hlavně v tom, že se zde hrály novinky pro dechové hudby za přítomnosti skladatelů a orchestry se tak mohly seznámit s novými skladbami.

Jindřich Praveček obzvláště rád a s láskou vzpomínal na dvě setkání dechových hudeb. První v jeho rodné vsi Výprachtice není zdaleka významné, ale jeho srdce velmi blízké. Konalo se vždy na ploše místního fotbalového hřiště a účastnily se jej malé dechovky z okolních obcí. Pro ně to byla mimořádná příležitost zahrát si ve spojeném tělese a mít možnost nastudovat i některá větší díla.

Druhým byl festival v nedalekém Lanškrouně. Pravidelnou součástí programu je soutěž o nejlepší skladby pro dechový orchestr a divácká anketa o nejlepší skladbu. Celý festival je pak zakončen monstrokonzertem spojených zúčastněných orchestrů. Do Lanškrouna jezdil Jindřich Praveček pravidelně a je to vlastně jediný festival dechových hudeb, kde nevynechal žádný ročník. Několik posledních ročníků také nese název „**Pravečkův Lanškroun**“ a v roce 1997

---

¹⁹⁶ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 64.

bylo Jindřichu Pravečkovi uděleno čestné občanství města Lanškrouna. V témže roce byl požádán místní Základní uměleckou školou, zda by jí nepropůjčil do názvu své jméno, s čímž pan Jindřich Praveček velice rád souhlasil. (více v 7. kapitole)

Vzpomínky na Jindřicha Pravečka

Uvádím zde několik vzpomínek lidí, kteří se s Mistrem Pravečkem dobře znali, protože dle mého názoru nejlépe vystihují jeho osobnost jako skladatele a dirigenta.

Vzpomínka PhDr. Olega Podgorného (ředitel Pražského jara)

„Oceňuji Jindřicha Pravečka jako významného českého skladatele, jehož skladby jsou hrány pro široké publikum a posluchači je nejen přijímají s nadšením, ale jsou přes ně vtaženi do báječné hudební hry plné invence a krásného zvuku. Současně činnost Mistra Pravečka poznamenala dechové hudby celé 2. poloviny 20. století nejen svými profesionálními atributy a četností jejich provádění, ale i kvalitativním posunem instrumentace v tomto žánru. Docela upřímně si myslím, že osobnost Mistra Pravečka patří k tomu nejvýznamnějšímu, co česká dechová škola měla a má. Stejně tak jeho neúnavnou prací v žánru dechových hudeb bylo dosaženo takové popularity a kvality českých dechových hudeb, že Mezinárodní festival Pražské jaro zařazuje koncerty vojenských hudeb do svého programu pravidelně od roku 1991.“¹⁹⁷

Vzpomínka Ing. Milana Bystroně (Májovák – Karviná)

„Mistr Jindřich Praveček je pro mne velkým vzorem. Jsem pamětníkem jeho skvělých nahrávek s Ústřední hudbou a J. Praveček byl, je a zůstane pro historii českých dechových orchestrů osobnost nad osobnosti. Na setkání s ním se vždy nesmírně těším.“¹⁹⁸

Vzpomínka Ludvíka Demela (uměl. vedoucí DOM Příbor)

„Pan Praveček býval přísný na své podřízené i na sebe. Jeho skladby jsou náročné a jsou školou pro každý orchestr. Důslednost, vysoká profesionalita, zkušenost a cit pro spojování barev v orchestru, stále nové a modernější nápady – asi tak posuzuji jeho aranžérskou práci. Opravdu vzor pro českou dechovou hudbu. Jsem proto nesmírně hrdý, že jsem se s Mistrem J.

---

¹⁹⁷ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 83.

¹⁹⁸ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 80.

Pravečkem osobně poznal, že několikrát dirigoval i náš orchestr v Příboře.“¹⁹⁹

Vzpomínka pplk. Zdeňka Gregora (hlavní inspektor vojenských hudeb AČR)

„Čím je pro mě Jindřich Praveček

Od roku 1965, kdy jsem nastoupil jako mladý hudebník k Posádkové hudbě v Prostějově, začal jsem poznávat, co to vlastně je velký dechový orchestr. Tehdy snad poprvé jsem mimo jiné měl možnost hrát skladby, které napsal a samozřejmě také sám aranžoval Jindřich Praveček. Hned mne tyto skladby zaujaly především proto, že vedle nové neotřelé melodické invences vyznačovaly se všechny Pravečkovy skladby daleko pestřejší, barevnější a nápaditější zvukovou plochou. Jindřich Praveček především ve svém aranžérském pojetí začal používat nové, dosud nepoužívané orchestrální barvy. Snažil se maximálně rozšířit a využít specifiku barev a technických možností hudebních nástrojů. Byl to on, který povýšil do té doby pouze užitkové transponování jiných partitur do dechového obsazení na promyšlené instrumentální aranžování, s cílem maximálního využití pestrého instrumentáře, který velké dechové orchestry nabízejí. Autorita osobnosti Jindřicha Pravečka významně napomohla k tomu, že české dechové orchestry zaujímaly v době nedávno minulé, a chci věřit, že tomu tak je stále a i v budoucnosti bude – významné postavení v Evropě i v celém kulturním světě.“²⁰⁰

Vzpomínka plk. Karla Bělohoubka (šéfdirigent Ústřední hudby AČR)

„Jindřich Praveček, dirigent, hudební skladatel a propagátor hudebního života, je pro moji generaci klasikem koncertní dechové hudby. V roce 1950 zakládal Ústřední hudbu naší armády a v krátké době tento orchestr prokázal pod jeho vedením vynikající interpretační úroveň. Průkopnickým činem bylo například uvedení všech Slovanských tanců Antonína Dvořáka v nových, citlivých instrumentacích. Jindřich Praveček se jako dirigent dokonale osvědčil, když s Ústřední hudbou doprovázel cvičence na celostátní spartakiádě. Velmi často zněl tento orchestr pod Pravečkovým vedením v přímých přenosech z našeho rozhlasu. Jeho skladby plné bohaté invence, obohacovaly repertoár mnoha koncertů. Byl významnou osobností na mnoha různých festivalech nejen u nás, ale také v zahraničí. Jako hudebník, člen orchestru, jsem měl tu čest hrát pod taktovkou Jindřicha Pravečka. Viděl jsem také, jak pracuje s jinými orchestry a vždy jsem ho obdivoval. Dokonale znal partitury, jasná představa

---

¹⁹⁹ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 80-81.

²⁰⁰ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 86.

i způsob, jak pracoval s orchestrem, byly pro mne vzorem toho, jak má vypadat činnost dirigenta. V době, kdy jsem se začal zajímat o instrumentaci, stala se pro mě důležitou pomůckou Pravečkova „Instrumentace pro dechový orchestr“. Jeho tvorba posunula koncertní dechovou hudbu o velký krok vpřed a pomohla k většímu společenskému uznání tohoto žánru. Moc bych si přál, aby se jeho dílo objevovalo ještě více v programech dechových orchestrů.“²⁰¹

Vzpomínka Evžena Zámečníka (Brno)

„Proč mám rád Jindřicha Pravečka? (Malé zamyšlení o velkém člověku)

Byl jsem ještě muzikantským zajícem, když jsem se někdy před více než dvaceti lety odvážil navštívit Mistra Pravečka v hotelu Odra v Ostravě, abych s ním konzultoval otázku obsazení zahraničních orchestrů a zvláštnosti notace všech těch různých trombónů, barytónů a tub v houslovém klíči, atd. Přijal mne velmi přátelsky, nikoli jako žáka, ale jako kolegu a řekl mi všechno, co jsem potřeboval vědět. Byl tenkrát a je dosud neinformovanějším odborníkem na instrumentaci dechového orchestru. Jeho knihy na toto téma nejsou jen učebnicemi či příručkami, nýbrž inspirujícími eseji o onom zvláštním světě zvuku dechového orchestru, který mne stále fascinuje (říkám – li to já, je to paradoxní, protože jsem původně houslista). A velký Henry (jak mu přátelsky v kuloárech říkáme) jako dirigent? Stačí vzpomenout na jeho pověstnou levačku při onom oblouku, kterým modeluje dynamiku a výraz. Nejen jeho dirigentské umění, ale i nenucená a přirozená autorita, již působí u každého hostitelského orchestru, je jedním z důvodů, pro který i sebeprůměrnější orchestr najednou lépe zní! Jindřich Praveček jako člověk? Má něco, čemu říkáme kouzlo osobnosti. Šarm, jemnost a vytríbenou kultivovanost projevu ve styku s lidmi. Jeho neodolatelný a poněkud čtverácký úsměv odzbrojuje a získává si toho, kdo má před ním trému. Byl jsem svědkem i určitých chvil napětí, kdy pan Praveček měl oprávněný důvod se na někoho zlobit. Vše vždy zvládl s bravurním přehledem, neslyšel jsem ho nikdy někoho ostře kritizovat nebo dokonce pomlouvat. Bylo obdivuhodné, jak byl ve svém vysokém věku stále aktivní, neúnavný a svěží. Ve svém pokoji má portrét Františka Kmocha. Znamená to, že si plně uvědomuje svůj osobitý vztah k české tradici, k lidové hudbě a jejímu významu. Tradici ovšem chápe jako oheň, který je potřeba stále rozdmýchávat a udržovat v plamenech.“²⁰²

---

²⁰¹ HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 86 - 87.

²⁰² HANČL, T., ŽENÍŠEK, J.: *Harmonie srdcí*, s. 85 - 86.

Dílo skladatelské

Skladatelské dílo J. Pravečka je zaměřeno téměř výhradně na oblast koncertní dechové hudby. Svou rozsáhlostí a kvalitou patří k reprezentativním plodům české hudebnosti. Je autorem sto padesáti devíti skladatelských opusů, které byly vesměs provedeny na koncertech, v rozhlase, v televizi a na gramofonových deskách. Většina vyšla tiskem doma i v zahraničí. Mezi jeho nejznámější skladby patří *České tance (I.-IV.)*, tarantela *Karneval života*, předehra *Rodný kraj* (r. 1981 zařazena jako povinná skladba v soutěži Rakouského svazu dechové hudby), intermezzo *Maminčina pohádka*, fantazie *Tancuj, tancuj*, pochod *Vítězným obloukem*. Četné skladby věnoval sólovým nástrojům (*Humoreska pro klarinet*, *Žofínská romance pro trubku*, *Melodie pro tenor*, *Bagatella pro flétnu*).

Jak Praveček popisuje, tak už při studiích na reálce byl nucen studovat základní hudební nauku, později základy harmonie a hudební formy. V této době začal číst a teoreticky rozebírat partitury skladeb svého otce (převážně skladby sborové). Musel sem tam zasednout i ke klavíru a tato činnost ho nutila k tomu, aby napsal svou první skladbu s názvem *Nálada*. Za své dílo a celoživotní praxi v oblasti dechové hudby získal řadu ocenění doma i v cizině.

Dílo teoretické

Jindřich Praveček je rovněž ceněn jako přední znalec a teoretik dechové hudby. V r. 1970 přednesl na mezinárodním kongresu CISM v Luxemburgu velice podnětný příspěvek k otázkám jednotného pojmenování nástrojů dechového orchestru, jednotné notaci a k problematice různosti nástrojového obsazení.

Praveček Jindřich - Pádívý Karol: Inštrumentácia pre dychovú hudbu (Instrumentace pro dechový orchestr)

Tato nauka o instrumentaci není jen metodickou příručkou, ale též informativním přehledem. Je určena skladatelům, upravovatelům, instrumentátorům, avšak i vedoucím orchestrů a hudebníkům, dále též studentům a zainteresovaným přátelům hudby, kteří chtějí vniknout hlouběji do zákonitostí dechové hudby. Jádrem publikace tvoří sto čtyřicet čtyři partiturových výňatků, opatřených vysvětlujícími texty. Až na malé výjimky byly všechny tyto ukázky vybrány z repertoáru dechových orchestrů a skupin, jakož i z průběžné nakladatelské nabídky. Nejde tedy o konstrukce, nýbrž o živou, v praxi existující hudbu. Zároveň se uživatel seznámí i s různými rukopisnými pracemi renomovaných autorů a zkušených upravovatelů. Veškeré instrumentační problémy jsou demonstrovány na konkrétních příkladech a metodicky

zařazeny do příslušných souvislostí. Přehlednými tabulkami a vysvětlivkami se objasňuje ladění, transpozice, notace a rozsah jednotlivých nástrojů, jejich charakteristické zvukové vlastnosti i pokyny pro jejich orchestrální a sólistické uplatnění. Z příkladů je patrné využití nástrojů a celých nástrojových sekcí, aby co nejlépe odpovídalo jejich přirozeným technickým možnostem. Tomu, kdo dosud nebyl zasvěcen do problematiky dechové hudby, se může zdát zbytečnou komplikací, že se průběžně nepracuje pouze s jednou formou orchestrálního obsazení. Praxe však potvrzuje, že jediná standardizovaná sestava dechového orchestru vlastně neexistuje a pravděpodobně ani v budoucnosti existovat nebude. Rozmanitost různých variant obsazení je příliš velká. Rozdílné jsou regionální předpoklady a okolnosti. Otiskované partiturové ukázky chtějí proto upozornit, že teprve takto širokou volbou nástrojů se instrumentace pro dechový orchestr stává zajímavou a mnohostrannou záležitostí. Po několika úvodních kapitolách, které čtenáři poskytují nezbytné poučení o základech orchestrace, přináší kniha četné příklady k instrumentaci pro malý a velký dechový orchestr. Další úseky jsou věnovány orchestraci instrumentálních sól a skladeb se sólovým zpěvem, tiskovým úpravám, instrumentacím ze symfonické partitury a z klavírního partu, jakož i instrumentaci brass-bandu, fanfare orchestru a jiných dechových skupin. V každém oddíle následuje po krátké informační části vždy i vybrané příklady partitur s poznámkami, které vysvětlují detaily instrumentátorské práce. Zevrubný rejstřík umožňuje rychlé vyhledávání speciálních detailů. Spoluautorem je hudební skladatel Karol Pádívý, publikace vyšla tiskem poprvé v dubnu roku 1954 v nakladatelství Osvěta n. p. Martin. V úvodu autoři vysvětlují své pohnutky k sepsání takovéto publikace.

„Každý, kdo se chce naučit instrumentovat, musí mít základní znalosti z nauky o harmonii, o kontrapunktu, o hudebních formách a především musí dokonale ovládat nauku o nástrojích. Osvojení znalostí instrumentace nemá vést dirigenty jen ke snaze naučit se komponovat, ale také k tomu, aby hlouběji pochopili skladby, které interpretují.“²⁰³

Dechový orchestr : Dirigování. Instrumentace

Tato publikace shrnuje informace o dechovém orchestru, dirigování, instrumentaci a bohaté zkušenosti Pravečkovy celoživotní praxe v tomto oboru. Poprvé vyšla na jaře roku 1981 ve vydavatelství Panton Praha. Kniha vychází z faktu, že čtenář má sice všeobecné znalosti o hudbě a dechových nástrojích, nemá však podrobnější vědomosti o dechovém orchestru. Dirigentům a všem ostatním zájemcům je tak poskytnut materiál zabývající se všemi

---

²⁰³Více viz publikace PRAVEČEK, J., PÁDIVÝ, K.: *Instrumentácia pre dychovú hudbu*, 1954.

známými typy obsazení dechového orchestru. Navíc je publikace vhodná jako učebnice nejen pro zájemce z amatérských řad, ale i pro posluchače konzervatoří a vysokých hudebních škol. Předností práce je její velký ohled na muzikantskou praxi, značné množství konkrétních příkladů a stručnost výkladů. Setkáváme se tak s živým a podnětným studijním materiálem, nikoliv se suchou teorií. Kniha pojednává o běžném dechovém orchestru, jehož nástrojové obsazení zahrnuje dřevěné, žesťové a bicí nástroje a občas i sekci saxofonů. Dále je plná rad, návodů, hudebních a partiturových příkladů a také kreseb dirigentských gest s jejich popisy. V závěru je pak přiložena tabulka s názvy nástrojů v češtině, italštině, němčině, angličtině a francouzštině.

Der Blasmusikdirigent heute

O napsání této publikace byl Jindřich Praveček požádán Hansem Schanelecem, zástupcem nakladatelství H. Olbert. Jsou zde aplikovány všechny zkušenosti z oblasti dirigování, práce s dechovým orchestrem a instrumentace pro dechový orchestr. Kniha vyšla poprvé v roce 1983 v již zmiňovaném nakladatelství H. Olbert.²⁰⁴

Jméno Jindřicha Pravečka v názvu místní ZUŠ

V únoru roku 1997 dal Mistr Praveček písemný souhlas k užívání svého jména v názvu lanškrounské základní umělecké školy. Změna názvu byla odsouhlasena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR a jeho jméno (Základní umělecká škola Jindřicha Pravečka v Lanškrouně) nese od 1. 9. 1997 v roce 50. výročí založení ZUŠ v Lanškrouně.²⁰⁵ Od roku 2003 nese v názvu jeho jméno i Základní škola Jindřicha Pravečka ve Výprachticích, jejíž žáci také pečují o skladatelův hrob na místním hřbitově.

Stručné shrnutí umělecké dráhy Jindřicha Pravečka, doba působení, význam pro region a jeho dráhu

Mistr Jindřich Praveček, potomek rozsáhlého muzikantského rodu a rodák z Výprachtic u Lanškrouna začal svou uměleckou dráhu jako houslista. Hru na housle studoval nejprve u Stanislava Ondříčka a poté u prof. Jaroslava Kociana. V roce 1931 se stal nejmladším vojenským kapelníkem v celé historii Československé armády a práci s vojenskými hudbami věnoval dvacet sedm let. Poté začal metodicky spolupracovat s orchestrem AMATI

---

²⁰⁴ Více viz publikace PRAVEČEK, J.: *Der Blasmusikdirigent heute*, 1983.

²⁰⁵ *Ročenka ZUŠ Jindřicha Pravečka*, říjen 1997, s. 14.

v Kraslicích a spolu s dirigentem Karlem Hájkem z něj vytvořili špičkové amatérské těleso. Působil jako hostující dirigent našich předních dechových orchestrů a člen porot mnoha národních i mezinárodních soutěží a festivalů. Byl nositelem čestného titulu zasloužilý umělec, Řádu práce, Ceny Antonína Zápotockého a také řady vyznamenání svazu dechových hudeb v různých evropských zemích. Jindřich Praveček - dirigent, hudební skladatel, autor rozsáhlých prací o dechových orchestrech a instrumentaci, dovršitel tradice české koncertní dechové hudby je jednou z nejvýraznějších osobností české dechové hudby. V roce 1997 při jubilejním festivalu dechových hudeb „Pravečkův Lanškroun“ byl Mistru Pravečkovi udělen titul Čestný občan města Lanškrouna. Dále se může pyšnit čestným občanstvím měst Kraslice (14. 11. 1970), Epinay sur Seine ve Francii (24. 4. 1971) a Omaha v USA (6. 6. 1974). Zemřel 11. února 2000 ve věku devadesáti let v pardubické nemocnici. Tento rok uplynulo sto let od jeho narození.

Závěr

V diplomové práci jsem se snažila shrnout poznatky o hudebních tradicích Lanškrouna a okolních obcí, které spolu tvoří region Lanškrounsko. V úvodu jsem si předsevzala jisté cíle a nyní bych se měla poohlédnout, zda se mi je podařilo splnit. Zjistila jsem, že Lanškroun, i když je to dnes hlavně průmyslové město, je velmi bohatý svou historií, významnými místy a osobnostmi. Je zde však i velmi dlouhá hudební tradice, která sahá až do 14. století. Vývoj hudby se zde značně od ostatních regionů lišil, neboť se nachází v národnostně smíšené oblasti Hřebečska. Velkým mezníkem v hudebních tradicích byl počín významného hudebníka z rodiny Erxlebenů, který založil spolek pro zpěv, hudbu a divadlo. Díky tomu se na jevišti místní Střelnice uskutečnilo mnoho oper světového významu. Nyní na Lanškrounsku působí velmi mnoho hudebních těles, i když amatérských, tak velmi kvalitních, ať se jedná o sbory, orchestry, soubory či kapely. S vývojem hudby byly vždy spjaty i kostely, neboť bohatství, které se dodnes skrývá na kůrech místních kostelů a kaplí, je opravdu nevyčísitelné. Také proto jsem se v jedné z částí věnovala místním varhanám a varhanářům.

Díky této práci jsem měla přístup k velmi zajímavým a jedinečným dokumentům, týkající se dirigenta a skladatele Jindřicha Pravečka - k jeho deníku, osobním věcem, rukopisům atd., a to hlavně díky Městskému muzeu v Lanškrouně, kde má Praveček svou pamětní síň. Jeho hlavním počinem bylo založení Ústřední hudby Československé lidové armády a spolupráce s orchestrem Amati Kraslice, ale také zkomponování desítek skladeb pro dechový orchestr, kterému zasvětil celý život. Díky jeho osobě žije na Lanškrounsku nadále tradice dechových orchestrů a výuka dechových nástrojů je již od útlého věku na vysoké úrovni. I po jeho smrti zůstává jeho jméno i dílo velkým pojmem v oblasti dechové hudby nejen na Lanškrounsku.

Doufám, že jsem touto prací alespoň částečně přiblížila mnoholeté hudební tradice Lanškrounska a s nimi i jednu z největších hudebních osobností našeho regionu, se kterou jsem měla tu možnost setkat se i osobně. Tato diplomová práce by měla poskytnout dostatečné množství informací všem, kteří se zajímají o hudební minulost i současnost našeho regionu, neboť i já jsem studiem odborné literatury a dalších pramenů získala mnoho nových poznatků, které se mi budou v životě hodit.

Myslím si, že díky všem uvedeným skutečnostem zůstaly hudební tradice na Lanškrounsku až do současnosti stále živé, mají i dnes svůj smysl a praktické využití v životech mnoha zdejších obyvatel. Proto věřím, že hudba bude provázet tento region i v dalších desetiletích.

Resumé

Předkládaná diplomová práce se věnuje „*Hudebním tradicím Lanškrounska*“. V úvodní části se snaží představit Lanškroun a jeho okolní obce společně tvořící již zmiňovaný region. Lanškroun je bohatý svou historií, významnými místy, pamětihodnostmi a osobnostmi, ale nejen to. Jeho hudební historie sahá až do 14. století. Z této doby se však nedochovalo příliš mnoho hudebních pramenů. Vývoj hudby zde byl podobný jako v okolních městech, ale měl i své zvláštnosti, neboť se nacházel v národnostně smíšené oblasti Hřebečska. Hudba 17. století je spojena převážně s lanškrounským kostelem sv. Václava. V následujících dvou stoletích je Lanškroun bez písemných dokladů o hudebních aktivitách. Pouze se traduje, že členové místní rodiny Erxlebenů byli velkými obdivovateli a milovníky hudby. Obzvláště jejich synovec Karel Langer, který založil spolek pro zpěv, hudbu a divadlo. Díky tomuto počínu se na jevišti místní Střelnice uskutečnilo mnoho oper světového významu. Dále je pozornost zaměřena na současné sbory, soubory a kapely, kterých je v Lanškrouně opravdu mnoho. Neopomenutelnou součástí hudební tradice jsou i varhany, se kterými byl odjakživa spojen hudební život. Největší pozornost je věnována nejvýznamnější hudební osobnosti Lanškrounska – houslistovi, skladateli a dirigentovi Jindřichu Pravečkovi, který většinu svého života zasvětil hudbě. Součástí práce je rozsáhlá obrazová příloha s mnoha fotografiemi z obcí Lanškrounska, jejich památek, osobností, dále fotografie některých souborů, sborů a v neposlední řadě vyobrazení, která se vztahují k Mistru Pravečkovi. Přiloženo je též i multimediální DVD o Lanškrounsku a CD s nahrávkami některých vybraných skladeb sborů, souborů a kapel.

Summary

The diploma paper presented concerns „*Music Traditions of the Lanškroun Region*“. In the first part it is aimed at introducing the town of Lanškroun and its neighbouring villages together forming the above mentioned region. The town of Lanškroun is rich in history, significant places, historic sites and personalities. But this is barely all. Its music-related history reaches back as far as to the fourteenth century. However, not much has been left from this time as for the musical repositories and collections. The development of music was similar to that of other surrounding towns, though bearing its own specific features, because it took place in the multicultural Hřebečsko region. The music of the seventeenth century is mostly connected with the St. Vitus Church in Lanškroun. The following two centuries were marked by a tremendous lack of written testimonials about any local music activities. It is only said that the members of the Erxleben family were enthusiastic admirers of music. Namely, it was their nephew Karel Langer who established a society for singing, music and theatre. Owing to this act many operas of cardinal importance could take place at the local Střelnice stage. Further, the attention is focused on contemporary chorales, musical bodies and groups which the town of Lanškroun abounds with. A not-to-be-left-out part of the music tradition is also organ that a music life has been connected with since immemorial. The biggest attention is given to the most significant person on the music field of the Lanškroun region - the violinist, composer and conductor Jindřich Praveček who devoted most of his life to music. An integral constituent of this paper is also a picture gallery with a range of photographs of the Lanškroun region sites, monuments, noted personalities, chorales and musical groups, and - last but not least - illustrations regarding Master Praveček himself. Finally, a DVD about the Lanškroun region and CD containing records of compositions of chosen chorales, musical bodies and groups is enclosed.

Zusammenfassung

Die vorgelegte Diplomarbeit widmet sich den „Musiktraditionen“ von Lanškroun. Im Vorspann versucht sie Lanškroun und seine umliegenden Dörfer, die zusammen eine schon erwähnte Region bilden, vorzustellen. Lanškroun ist reich durch ihre Geschichte, bedeutende Stellen, Sehenswürdigkeiten und Persönlichkeiten, aber nicht nur dadurch. Ihre Musikgeschichte reicht bis ins 14. Jahrhundert. Aus dieser Zeit blieben nicht allzu viele Musikquellen erhalten. Die Entwicklung der Musik war hier ähnlich wie in den benachbarten Städten, aber hatte auch ihre Besonderheiten, weil sie sich im national gemischten Gebiet Štěpánovsko befand. Die Musik des 17. Jahrhunderts ist überwiegend mit der Lanškrouner Kirche des heiligen Wenzels verbunden. In den folgenden zwei Jahrhunderten gab es in Lanškroun keine schriftlichen Dokumente über Musikaktivitäten. Es zeigte sich nur, dass die Mitglieder der Familie Erxleben große Bewunderer und Musikliebhaber waren. Besonders ihr Neffe Karel Langer, der den Verein für Gesang, Musik und Theater gegründet hat. Dank dieser Tatsache sind auf der Bühne des lokalen Schützenhauses viele Opern des Weltrufes aufgeführt worden. Weitere Aufmerksamkeit gilt den derzeitigen Musikkörpern, -ensembles und -kapellen, die in Lanškroun stark vertreten sind. Unvergessener Bestandteil der Musiktradition ist auch die Orgel, mit der das Musikleben seit jeher verbunden ist. Die größte Aufmerksamkeit gilt wahrscheinlich der bedeutendsten Musikpersönlichkeit Lanškrouns – dem Geiger, Komponisten und Dirigenten Jindřich Praveček, der sein ganzes Leben der Musik gewidmet hat. Ein Bestandteil der Diplomarbeit ist eine umfangreiche Bildersammlung mit vielen Fotografien aus den Dörfern um Lanškroun, ihren Denkmälern, Persönlichkeiten, weitere Fotografien von einigen Musikensembles, Musikkörper und nicht zuletzt die Abbildungen, die sich auf den Meister Praveček beziehen. Beigefügt ist auch eine multimediale CD über Lanškroun und eine CD mit Aufnahmen von einigen ausgewählten Musikstücken der lokalen Musikkörper, -ensembles und -kapellen.

Použité prameny a literatura

Prameny

JIREČEK, J: *Kronika města Lanškrouna* (rukopis uložený v muzeu v Lanškrouně)

PRAVEČEK, J: *Jmenovací dopis pro místní ZUŠ* (uložen v archivu ZUŠ Jindřicha Pravečka)

PRAVEČEK, J.: *Rukopisný deník*. (uložen v Městském muzeu v Lanškrouně)

CD *Lanškrounský smíšený sbor*, studio HBM, zámek Lanškroun, 6. listopad 1999

CD *Čas radosti*, Lanškrounský smíšený sbor, studio HBM, zámek Lanškroun, březen 2002

CD *Kdyby tu nic nebylo*, Komo/k/rák, studio HBM, studio HBM, duben 2005

CD *Somebody's Singing*, „V studio“, Zlín, 2005

CD *Big Band Lanškroun*, studio Jalovec, Kulturní centrum Lanškroun, 1997/1998

CD *Lanškrounští pištci*, Antonín Dvořák, zámek Lanškroun, 1999

CD *Anomaly*, One Brain, studio Tritón, Hradec Králové, 2000

CD *Biješ v srdci*, Michael, Rosa, Praha, 2004 - 2007

CD *A svět se točí*, Bulldoek, studio Music Hell, Lanškroun, 9. – 11. 6. 2006

Literatura

CIBULKA, J. – SOKOL, J.: *Soupis památek uměleckých a historických v okrese lanškrounském*. Praha : Archeologická komise při České akademii věd a umění, 1935. 271 s.

BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *Krajem Koruny země – Vlastivěda Lanškrounska*. Lanškroun : Městské muzeum, 2002. 560 s. ISBN 80-238-9081-6.

BORKOVCOVÁ, M., KUNCOVÁ, I.: *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. Lanškroun : Městské muzeum, 2001. 206 s.

BORKOVCOVÁ, M.: *Město Lanškroun a hudba*. Lanškroun : Městské muzeum, 1997. 58 s.

BORKOVCOVÁ, M. – UHLÍŘ, K.: *Obce Lanškrounska (album starých pohlednic z let 1897-1945 ze sb. K. Uhlíře)*. Lanškroun : Městské muzeum, 2008. 326. ISBN 978-80-254-2195-6.

KOHOUT, J., BORKOVCOVÁ, M. a kol.: *TESLA Lanškroun 1946 – 1989, Vzpomínky pamětníků*. Lanškroun : Městské muzeum, 2007. 532 s. ISBN 978-80-254-0835-3.

KREJČÍ, M. a kol.: *Inforočenka 2006*. Lanškroun : Infocentrum, 2006. 279 s.

KREJČÍ, M. a kol.: *Inforočenka 2009*. Lanškroun : Infocentrum, 2009. 288 s.

KŘIVOHLÁVEK, J. FR.: *Znaky, vlajky, pečeti a správní vývoj obcí v okrese Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí : Oftis, 2005. 384 s. ISBN 80-86845-25-7.

PRAVEČEK, J.: *Harmonie srdcí - vzpomínky hudebního skladatele a dirigenta*. Lanškroun : Městský úřad Lanškroun, 1999. 99 s.

PRAVEČEK, J., PÁDIVÝ, K.: *Inštrumentácia pre dychovú hudbu*. Bratislava : Martin – Osvěta, 1954. 301 s.

PRAVEČEK, J.: *Dechový orchestr : Dirigování. Instrumentace*. Praha : Panton, 1987. 157 s.

ŠPÍCHAL, V., OTAVOVÁ, M.: *Poselství dřeva*. Letohrad : Golempress, 2008. 704 s. ISBN 978-80-903883-0-7.

UHLÍŘ, V.: *Varhany královéhradecké diecéze*. Hradec Králové : GARAMON, Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 2007. 447 s. ISBN 978-80-86472-27-0, ISBN 978-80-7195-139-1.

VÁŇOVÁ, H., SKOPAL, J.: *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha : Karolinum, 2007. 196 s. ISBN 978-80-246-1367-3.

Časopisy:

BORKOVCOVÁ, M.: Oktet Somebody's singing. *Lanškrounsko*, 2003, č. 3, s. 35. (Městské muzeum Lanškroun)

BORKOVCOVÁ, M.: Ing. Bohumil Modrý (Životní osudy a vztah k městu Lanškroun). *Lanškrounsko*, 2005, č. 3, s. 54-56. (Městské muzeum Lanškroun)

BORKOVCOVÁ, M.: Lidové písně Hřebečska mají své pokračovatele. *Lanškrounsko*, 2006, č. 4, s. 24-26. (Městské muzeum Lanškroun)

FISCHER, W.: Historie rodu Erxlebenů. *Lanškrounsko*, 2004, č. 2, s. 10-15. (Městské muzeum Lanškroun)

KRAFL, P. – MUSIL, F.: Klášter řeholních kanovníků sv. Augustina v Lanškrouně. *Lanškrounsko*, 2008, č. 6, s. 5-10. (Městské muzeum Lanškroun)

MUSIL, F.: Několik poznámek k dějinám hradu Krotenfulu u Žichlína. *Lanškrounsko*, 2003, č. 1, s. 4-6. (Městské muzeum Lanškroun)

MUSIL, F.: Z dějin kláštera Koruna Mariina u Krasíkova. *Lanškrounsko*, 2007, č. 5, s. 2-5. (Městské muzeum Lanškroun)

OBOROVÁ, L.: Trio Š. O. K. *Lanškrounsko*, 2006, č. 4, s. 53. (Městské muzeum Lanškroun)

PÁDIVÝ, J.: Spolupráce Karola Pádívého s Jindřichem Pravečkem. *Lanškrounsko*, 2008, č. 6, s. 51-53. (Městské muzeum Lanškroun)

RYBA, P.: Jitřenka „září“ již deset let. *Lanškrounsko*, 2006, č. 4, s. 50-51. (Městské muzeum Lanškroun)

STRAUCH, B.: Jan Marek Marci a Johann Wolfgang von Goethe. *Lanškrounsko*, 2003, č. 1, s. 8-10. (Městské muzeum Lanškroun)

SYNECKÝ, J.: Nový zámek u Lanškrouna a činnost Domenika Martinelliho na Lanškrounsku. *Lanškrounsko*, 2004, č. 2, s. 14-16. (Městské muzeum Lanškroun)

ŽENÍŠKOVÁ, H.: Jindřich Praveček senior. *Lanškrounsko*, 2003, č. 1, s. 32-33. (Městské muzeum Lanškroun)

Internetové zdroje

Hrady [online]. 2005 [cit. 2009-09-18]. Dostupný z WWW: <www.hrady.cz>.

Rtyně [online]. 2007 [cit. 2009-09-18]. Dostupný z WWW: <www.rtyne.cz>.

Město Lanškroun [online]. 2008 [cit. 2009-09-18]. Dostupný z WWW: <www.mesto-lanskroun.cz>.

Lanškoun [online]. 2008 [cit. 2009-09-18]. Dostupný z WWW: <www.lanskroun.eu>.

Muzeum Lanškroun [online]. 2008 [cit. 2009-09-18]. Dostupný z WWW: <www.muzeumlanskroun.cz>.

Farnost Lanškroun [online]. 2008 [cit. 2009-09-11]. Dostupný z WWW: <www.farnostla.cz>.

Lanškrounsko [online]. 2008 [cit. 2009-09-11]. Dostupný z WWW: <www.lanskrounsko.cz>.

Wikipedie [online]. 2007 [cit. 2009-09-11]. Dostupný z WWW: <www.wikipedia.cz>.

Fijo [online]. 2005 [cit. 2009-10-16]. Dostupný z WWW: <www.fijo.cz>

Lanškrounská kopa [online]. 2008 [cit. 2009-10-16]. Dostupný z WWW: <www.lanskrounskakopa.cz>.

Jitřenka [online]. 2007 [cit. 2009-10-16]. Dostupný z WWW: <www.jitrenka.eu>.

Seznam použitých zkratk

AČR – Armáda České republiky

AMU – Akademie múzických umění

ArJP – Soukromý archiv Jindřicha Pravečka uložený v Městském muzeu v Lanškrouně

CISPM – Conception et Intégration de Services et Produits Multimédia

CD – kompaktní disk

ČSR – Československá republika

ČT – Česká televize

dir. – dirigent

DJP – Deník Jindřicha Pravečka

DO – dechový orchestr

Dom – dechový orchestr mládeže

DVD - Digital Video Disc

FIJO – Le festival international des jeunes orchestres d'instrumentes á vent (Mezinárodní festival dechových orchestrů mladých)

HK – Hradec Králové

HAMU – Hudební akademie múzických umění

JAMU – Janáčkova akademie múzických umění

LDP – Lanškrounská dřevěná píšťalka

LŠU – Lidová škola umění

MDO – malý dechový orchestr

MML -- Městské muzeum Lanškroun

PedF UK -- Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

PJP – Památník Jindřicha Pravečka

pplk. – podplukovník

PRO – Pražský rozhlasový orchestr

rkp. – rukopis

SO – symfonický orchestr

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

SymO – symfonický orchestr

TV – televize

UNESCO - United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu)

USA – United states of America

ÚHČsLA – Ústřední hudba Československé lidové armády

VDO – velký dechový orchestr

VŠ – vysoká škola

ZK (Tesla Lanškroun) – Závodní klub

ZUŠ – Základní umělecká škola

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Albrechtice, kaple sv. Anny, znak a vlajka.....	142
Příloha č. 2 – Anenská Studánka, pohled na obec	143
Příloha č. 3 – Cotkytle, znak a vlajka, kostel Nanebevstoupení Páně.....	143
Příloha č. 4 – Čenkovice, pohled na obec, znak a vlajka	144
Příloha č. 5 - Damníkuv, kostel sv. Jana Křtitele, znak a vlajka.....	145
Příloha č. 6 – Horní Čermná, evangelický kostel, znak a vlajka.....	146
Příloha č. 7 – Dolní Čermná, kostel sv. Jiří.....	147
Příloha č. 8 – Horní Heřmanice, kostel sv. Jiří, znak a vlajka	148
Příloha č. 9 – Horní Třešňovec, kaple sv. Anny, znak a vlajka	149
Příloha č. 10 – Krasíkov, klášter Koruna P. Marie	150
Příloha č. 11 – Luková, kostel sv. Markéty, znak a vlajka.....	151
Příloha č. 12 – Petrovice, znak a vlajka	151
Příloha č. 13 – Rudolfce, Nový zámek, znak	152
Příloha č. 14 – Sázava, kaple sv. Prokopa, znak a vlajka.....	153
Příloha č. 15 – Strážná, kostel sv. Isidora, znak a vlajka	154
Příloha č. 16 – Tatenice, renesanční zámek, kostel sv. Jana Křtitele, znak a vlajka	155
Příloha č. 17 – Trpík, kaple sv. Anny, znak a vlajka.....	156
Příloha č. 18 – Výprachtice - pohled na obec, znak a vlajka	157
Příloha č. 19 - Obec Žichlínek - kostel sv. J. Křtitele	158
Příloha č. 20 – Lanškroun - znak a vlajka, renesanční radnice, kostel sv. Václava.....	158
Příloha č. 21 - rodák Jan Marek Marci z Kronlandu.....	160
Příloha č. 22 - Multimediální DVD o Lanškrounsku	161
Příloha č. 23 - Evangeliář Jana z Opavy	162
Příloha č. 24 - Lanškrounský smíšený sbor.....	162
Příloha č. 25 - Lidová píseň Hřebečska.....	163
Příloha č. 26 - Lanškrounští pištcí.....	164
Příloha č. 27 - Big Band Lanškroun	164
Příloha č. 28 - CD s ukázkami skladeb místních sborů, souborů a kapel	165
Příloha č. 29 - Jindřich Pravecěk (první „umělecká“ fotografie).....	166

Příloha č. 30 - Závěrečné vysvědčení J. Pravečka z Východočeské hudební školy.....	167
Příloha č. 31 - J. Praveček řídí stočlenný orchestr Vojenské hudební školy v Československém rozhlase.....	168
Příloha č. 32 - J. Praveček (vpravo) před odletem do USA	168
Příloha č. 33 - Monstrkoncert spojených hudeb na festivalu v Kolíně 1965	169
Příloha č. 34 - J. Praveček za dirigentským pultem	170
Příloha č. 35 – Seznam skladeb J. Pravečka	171
Příloha č. 36 - Jindřich Praveček.....	178
Příloha č. 37 - Jmenování J. Pravečka čestným občanem Lanškrouna	179
Příloha č. 38 - Dopis psaný Jindřichem Pravečkem ke svolení užívat jeho jméno v názvu místní ZUŠ	180
Příloha č. 39 - Mapa Lanškrounska.....	1181
Příloha č. 40 – Mapa – Okres Lanškroun po záboru r. 1938.....	182

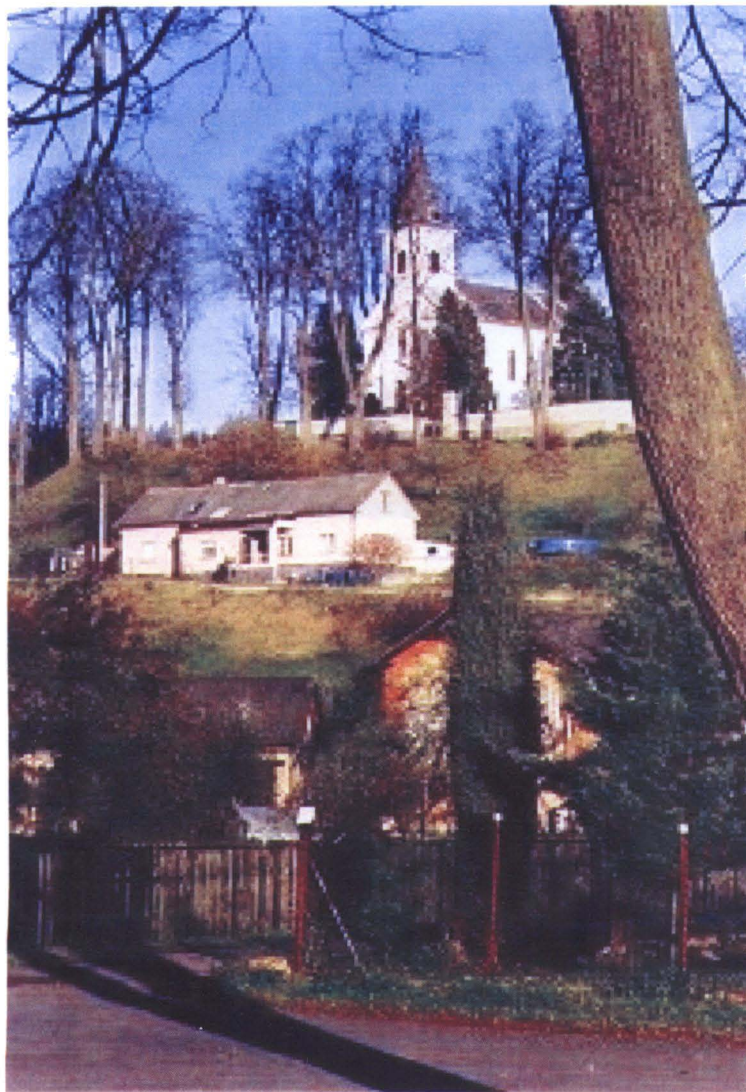
Seznam obrázků

Obrázek 1 - Obec Albrechtice - kaple sv. Anny.....	142
Obrázek 2 - Obec Albrechtice - znak a vlajka.....	142
Obrázek 3 - Obec Anenská Studánka.....	143
Obrázek 4 - Obec Cotkytle (znak, vlajka, kostel Nanebevstoupení Páně).....	143
Obrázek 5 - Obec Čenkovice	144
Obrázek 6 - Obec Čenkovice - znak, vlajka 1	144
Obrázek 7 - Obec Damníkov - kostel sv. Jana Křtitele	145
Obrázek 8 - Obec Damníkov - znak a vlajka	145
Obrázek 9 - Obec Horní Čermná - evangelický kostel	146
Obrázek 10 - Obec Horní Čermná - znak a vlajka	146
Obrázek 11 - Obec Dolní Čermná - kostel sv. Jiří	147
Obrázek 12 - Obec Horní Heřmanice - kostel sv. Jiří	148
Obrázek 13 - Obec Horní Heřmanice - znak a vlajka	148
Obrázek 14 - Obec Horní Třešňovec - kaple sv. Anny	149
Obrázek 15 - Obec Horní Třešňovec - znak a vlajka	149
Obrázek 16 - Obec Krasíkov - klášter Koruna P. Marie	150
Obrázek 17 - Obec Luková - kostel sv. Markéty	151
Obrázek 18 - Obec Luková - znak a vlajka	151
Obrázek 19 - Obec Petrovice - znak a vlajka	151
Obrázek 20 - Obec Rudoltice - Nový zámek	152
Obrázek 21 - Obec Rudoltice - znak	152
Obrázek 22 - Obec Sázava - kaple sv. Prokopa	153
Obrázek 23 - Obec Sázava - znak a vlajka.....	153
Obrázek 24 - Obec Strážná - kostel sv. Isidora	154
Obrázek 25 - Obec Strážná - znak a vlajka	154
Obrázek 26 - Obec Tatenice – Renesanční lovecký zámek.....	155
Obrázek 27 - Obec Tatenice - kostel sv. Jana Křtitele	155
Obrázek 28 - Obec Tatenice - znak a vlajka	155
Obrázek 29 - Obec Trpík - kaple sv. Anny	156

Obrázek 30 - Obec Trpík - znak a vlajka	156
Obrázek 31 - Obec Výprachtice	157
Obrázek 32 - Obec Výprachtice - znak a vlajka.....	157
Obrázek 33 - Obec Žichlínek - kostel sv. J. Křtitele	158
Obrázek 34 - Město Lanškroun - znak a vlajka.....	158
Obrázek 35 - Lanškroun - Renesanční radnice na náměstí J. M. Marci	159
Obrázek 36 - Lanškroun - kostel sv. Václava na náměstí A. Jiráka	159
Obrázek 37 - rodák - Jan Marek Marci z Kronlandu	160
Obrázek 38 - Evangeliář Jana z Opavy	162
Obrázek 39 - Lanškrounský smíšený sbor	162
Obrázek 40 - Lidová píseň Hřebečska	163
Obrázek 41 - Lanškrounští pištcí	164
Obrázek 42 - Big Band Lanškroun.....	164
Obrázek 43 - Jindřich Praveček (první „umělecká“ fotografie).....	166
Obrázek 44 - Závěrečné vysvědčení J. Pravečka z Východočeské hudební školy	167
Obrázek 45 - J. Praveček řídí stočlenný orchestr Vojenské hudební školy v Československém rozhlase.....	168
Obrázek 46 - J. Praveček (vpravo) před odletem do USA	168
Obrázek 47 - Monstrkoncert spojených hudeb na festivalu v Kolíně 1965	169
Obrázek 48 - J. Praveček za dirigentským pultem	170
Obrázek 49 - Jindřich Praveček	178
Obrázek 50 - Jmenování J. Pravečka čestným občanem Lanškrouna	179
Obrázek 51 - Dopis psaný Jindřichem Pravečkem ke svolení užívat jeho jméno v názvu místní ZUŠ	180
Obrázek 52 - Mapa Lanškrounska	181
Obrázek 53 Obrázek 53 - Mapa - Okres Lanškroun po záboru r. 1938	182

Přílohy

Příloha č. 1 – Albrechtice, kaple sv. Anny, znak a vlajka

Obrázek 1- Obec Albrechtice - kaple sv. Anny

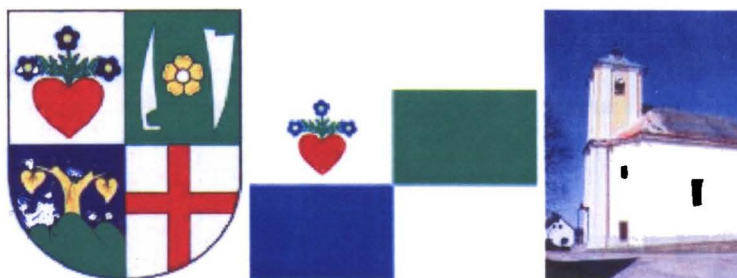
Obrázek 2 - Obec Albrechtice - znak a vlajka

Příloha č. 2 – Anenská Studánka, pohled na obec

Obrázek 3 - Obec Anenská Studánka

Příloha č. 3 – Cotkytle, znak a vlajka, kostel Nanebevstoupení Páně

Obrázek 4 - Obec Cotkytle (znak, vlajka, kostel Nanebevstoupení Páně)

Příloha č. 4 – Čenkovice, pohled na obec, znak a vlajka

Obrázek 5 - Obec Čenkovice

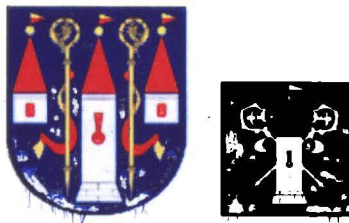
Obrázek 6 - Obec Čenkovice - znak, vlajka 1

Příloha č. 5 - Damníkov, kostel sv. Jana Křtitele, znak a vlajka

Obrázek 7 - Obec Damníkov - kostel sv. Jana Křtitele

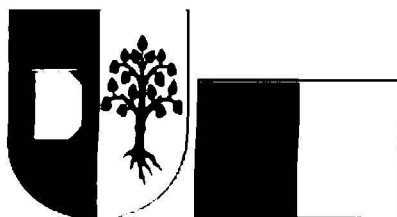

Obrázek 8 - Obec Damníkov - znak a vlajka

Příloha č. 6 – Horní Čermná, evangelický kostel, znak a vlajka

Obrázek 9 - Obec Horní Čermná - evangelický kostel

Obrázek 10 - Obec Horní Čermná - znak a vlajka

Obrázek 11 - Obec Dolní Čermná - kostel sv. Jiří

Obrázek 12 - Obec Horní Heřmanice - kostel sv. Jiří

Obrázek 13 - Obec Horní Heřmanice - znak a vlajka

Obrázek 14 - Obec Horní Třešňovec - kaple sv. Anny

Obrázek 15 - Obec Horní Třešňovec - znak a vlajka

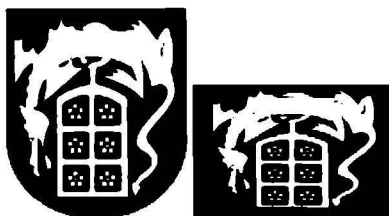

Obrázek 16 - Obec Krasíkov - klášter Koruna P. Marie

Příloha č. 11 – Luková, kostel sv. Markéty, znak a vlajka

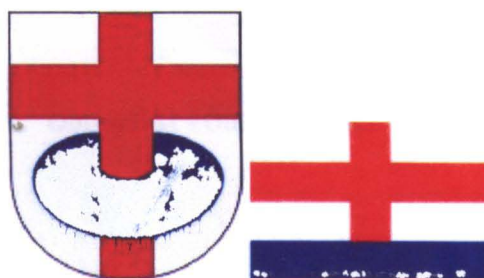

Obrázek 17 - Obec Luková - kostel sv. Markéty

Obrázek 18 - Obec Luková - znak a vlajka

Příloha č. 12 – Petrovice, znak a vlajka

Obrázek 19 - Obec Petrovice - znak a vlajka

Obrázek 20 - Obec Rudolfce - Nový zámek

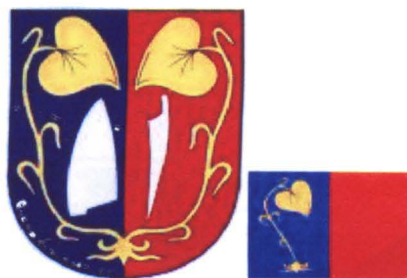
Obrázek 21 - Obec Rudolfce - znak

Příloha č. 14 – Sázava, kaple sv. Prokopa, znak a vlajka

Obrázek 22 - Obec Sázava - kaple sv. Prokopa

Obrázek 23 - Obec Sázava - znak a vlajka

Obrázek 24 - Obec Strážná - kostel sv. Isidora

Obrázek 25 - Obec Strážná - znak a vlajka

Příloha č. 16 – Tatenice, renesanční zámek, kostel sv. Jana Křtitele, znak a vlajka

Obrázek 26 - Obec Tatenice – Renesanční lovecký zámek

Obrázek 27 - Obec Tatenice - kostel sv. Jana Křtitele

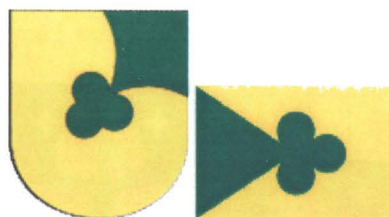

Obrázek 28 - Obec Tatenice - znak a vlajka

Příloha č. 17 – Trpík, kaple sv. Anny, znak a vlajka

Obrázek 29 - Obec Trpík - kaple sv. Anny

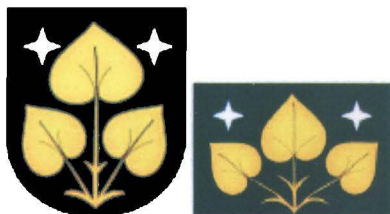

Obrázek 30 - Obec Trpík - znak a vlajka

Příloha č. 18 – Výprachtice - pohled na obec, znak a vlajka

Obrázek 31 - Obec Výprachtice

Obrázek 32 - Obec Výprachtice - znak a vlajka

Příloha č. 19 - Obec Žichlínek - kostel sv. J. Křtitele

Obrázek 33 - Obec Žichlínek - kostel sv. J. Křtitele

Příloha č. 20 – Lanškroun - znak a vlajka, renesanční radnice, kostel sv. Václava

Obrázek 34 - Město Lanškroun - znak a vlajka

Obrázek 35 - Lanškroun - Renesanční radnice na náměstí J. M. Marci

Obrázek 36 - Lanškroun - kostel sv. Václava na náměstí A. Jiráska

Obrázek 37 - rodák - Jan Marek Marci z Kronlandu

*Multimediální
DVD
o Lanškrounsku*

Multimediální DVD o Lanškrounsku

Příloha č. 23 - Evangeliář Jana z Opavy

Obrázek 38 - Evangeliář Jana z Opavy

Příloha č. 24 - Lanškrounský smíšený sbor

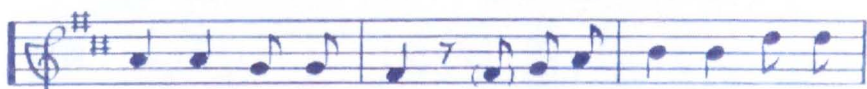
Obrázek 39 - Lanškrounský smíšený sbor

Kvef, jen kvef mé letní žito

Blaiñ neea blaiñ

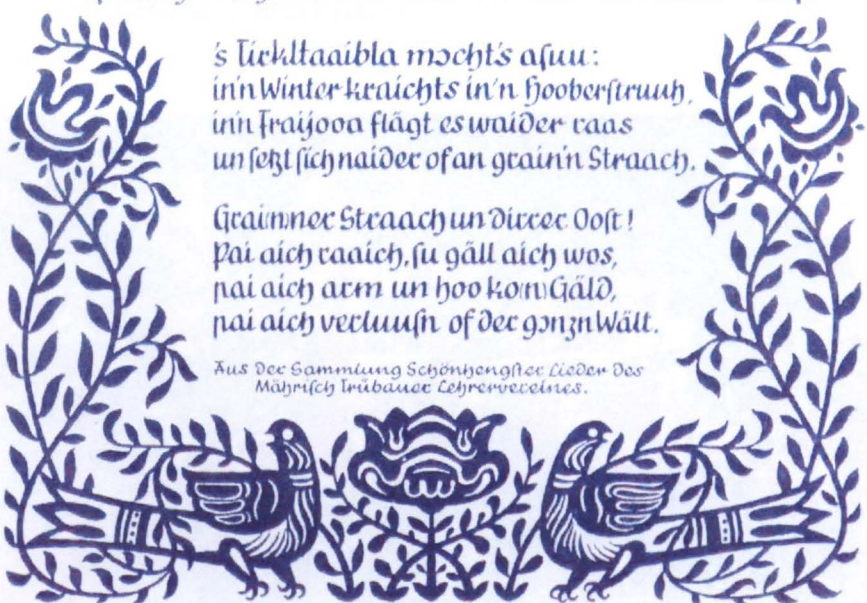
Blaiñ neea blaiñ, maam Saunmerkooan! Aich hoo wul

haamt man Schotz vu-looan. - Blaiñ neea blaiñ, maam Ruuñ-

straach! Aich reed mer wai-der an on-der n aaf.

Kvef, jen kvef' mé letní žito,
 ztratila jsem dnes milého, je mi to líto.
 Kvef', jen kvef', můj růžový keří,
 musím najít jiného, co se mu dá věřit.

Na větev zelenou, na zelený keř,
 jsem-li bohatá, tak něco znamenám, věř.
 Nemám-li žádné peníze,
 na celém světě samota mi vladne.

Hrdlička všechny převezé,
 že v zimě do slámy zalezé,
 na jaře vyletí a spustí svůj zpěv
 a posadí se na větev.

Obrázek 40 - Lidová píseň Hřebečska

Příloha č. 26 - Lanškrouňští pištcí

Obrázek 41 - Lanškrouňští pištcí

Příloha č. 27 - Big Band Lanškroun

Obrázek 42 - Big Band Lanškroun

CD s ukázkami skladeb místních sborů, souborů a kapel

1. Big band Lanškroun – Don't get around much any more
2. Bulldock, A svět se točí - Ztracená
3. Komo/k/rák, Kdyby tu nic nebylo – V naší ulici
4. Lanškrounský smíšený sbor – Pod dubem, za dubem
5. Lanškrounští pištci – Branle de Champagne
6. Somebody's singing – Good Night Sweet Heart
7. Lanškrounský smíšený sbor, Čas radosti – Praise, Praise, Praise The Lord

Obrázek 43 - Jindřich Praveček (první „umělecká“ fotografie)

Příloha č. 30 - Závěrečné vysvědčení J. Pravečka z Východočeské hudební školy

Východočeská hudební škola města Pardubic.
(Ústav státního učebnice)

Číslo: 17/12.

VYSVĚDCENÍ.

Pan Praveček Jindřich
 rodem z *Výprachtic v Čechách* 18 let starý
 navštěvoval *houslové* oddělení na Východočeské hudební škole města Pardubic
 od *1. února 1925 r.*
 do *28. II. 1928 r.*

Pan Praveček Jindřich podrobil se závěrečné zkoušce za účelem dosažení **absolutoria** a dle zkušeností získaných o něm během jeho doby studijní udělil se jemu následující známky:

Umělecké nadání	<i>Vynikající</i>
Důlnost	<i>Vytrvalé</i>
Chování	<i>Velmi dobré</i>
Hlavní předmět	<i>Velmi dobře</i>

V Pardubicích, dne *28. II.* 1928

Prepencová
předseda kuratoria

St. Ondříček
ředitel školy

Karel Netemboř
Ostatní členové školní rady:

Jan Právek
Karel Netemboř
Marie Holkové
Marie Holkové
Marie Holkové

V Pardubicích

Obrázek 44 - Závěrečné vysvědčení J. Pravečka z Východočeské hudební školy

Příloha č. 31 - J. Praveček řídí stočlenný orchestr Vojenské hudební školy v Československém rozhlase

Obrázek 45 - J. Praveček řídí stočlenný orchestr Vojenské hudební školy v Československém rozhlase

Příloha č. 32 - J. Praveček (vpravo) před odletem do USA

Obrázek 46 - J. Praveček (vpravo) před odletem do USA

Obrázek 47 - Monstrkoncert spojených hudeb na festivalu v Kolíně 1965

Obrázek 48 - J. Praveček za dirigentským pultem

Příloha č. 35 – Seznam skladeb J. Pravečka

1. ANDULKO, MÉ DÍTĚ, lidová píseň pro mužský hlas a orchestr, 1950.
2. ACH NENÍ TU, NENÍ, lidová píseň, 1950.
3. ANIČKA, mazurka, DO, 1977, ArJP, 22-A-220.
4. ASTRONAUT, pochod, VDO, 1956, ArJP, 22-A-221.
5. BÁBRLINKA, polka, DO, 1965, slova Erich Sojka, ArJP, 22-A-307.
6. BAGATELLA PRO FLÉTNU, 1983.
7. BALETNÍ VALČÍK, VDO, 1958, ArJP, 22-A-313.
8. BAREVNÉ FONTÁNY, polonéza, DO, 1970, ArJP, 22-A-243.
9. BÍLÝ MRÁČEK, valčíková píseň, DO, 1968, slova Bohuslav Nádvořník, ArJP, 22-A-318.
10. BURLESKA, 1982.
11. BLAŽENA, polka, DO, 1962, ArJP, 22-A-309.
12. BURLESKA PRO KLARINET A ORCHESTR, 1986.
13. CAPRICCIO PRO HOUSLE A ORCHESTR, 1981.
14. ČESKÁ HUMORESKA, DO, 1935, věnováno pí Joži Hasalové choti divisního generála, upravil B. Leopold, ArJP, 22-A-312, tiskem Edition C.
15. ČESKÁ PÍSEŇ.
16. ČESKÁ POLKA, kl., dechové kvinteto, SO, 1948, upravil Karel Sejk, ArJP.
17. ČESKÁ SUITA, sousedská, kl., DO, 1956, ArJP, 22-A-326.
18. ČESKÁ SUITA, skočná, DO, 1956, ArJP, 22-A-310.
19. ČESKÝ TANEC Č. 1, VDO, SO, 1954, ArJP, 22-A-201.
20. ČESKÝ TANEC Č. 2, VDO, 1973, ArJP, 22-A-199.
21. ČESKÝ TANEC Č. 3, VDO, 1976, ArJP, 22-A-280.
22. ČESKÝ TANEC Č. 4, VDO, 1977, ArJP, 22-A-272.
23. ČESKÝ TANEC Č. 5 (SKOČNÁ), VDO, 1988, ArJP.
24. ČESKÝ TANEC Č. 5 (SOUSEDSKÁ), 1988.
25. DÁM SE DO GALA, polka, kl., 1984, slova Sládek Ostřeží.
26. DÁM TI TULIPÁN, polka, kl., slova Emil Synck.
27. DEFILÉ ÚSPĚCHŮ, pochod, 1982.
28. DĚTSKÁ VESNÍČKA, polka, 1970.

29. DIJON, pochod, 1969.
30. DO POCHODU S KMOCHEM, směs pochodů Františka Kmocha, VDO, 1972, ArJP, 22-A-188.
31. DOSTAVENÍČKO, sólo pro trubku, P 1536, VDO, DO, 1973, tiskem PANTON Praha 1975, ArJP, 22-A-237, 22-A-240.
32. DOŽÍNKOVÁ SOUSEDSKÁ, kl., SO, 1967, ArJP, provedeno SO Antonína Ulricha 1967.
33. FESTIVAL, pochod, VDO, 1957, ArJP, 22-A-302.
34. FESTIVALOVÁ PŘEDEHRA, VDO, 1965, rkp. ArJP, 22-A-208.
35. FESTIVALOVÁ RAPSODIE, 1989.
36. FESTIVALOVÁ ZDRAVICE, 1976.
37. FESTIVALOVÝ DEN, intermezzo, DO, 1973, ArJP, 22-A-219.
38. FURIANT, 1951.
39. HARMONIE SRDCÍ, fantazie na české a moravské národní písně, DO, 1967, ArJP, 22-A-196.
40. HAVÍŘSKÉ MLÁDÍ, pochod, 1986.
41. HÉLA-POLEDNICE, pantomima, 1943.
42. HLAVY VZHŮRU, uvítací pochod, 1990.
43. HORIZONT, pochod, kl., ArJP.
44. HRADECKÉ MELODIE, fantazie na písně z Královéhradecka, DO, 1940, věnováno p. Josefu V. B. Pilnáčkovi starostovi města Hradce Králové, upravil B. Leopold, ArJP, 22-A-288, tiskem Edition C 1940.
45. HRDINSTVÍ K VÍTĚZSTVÍ, slavnostní pochod, 1951.
46. HUMORESKA, DO, 1972, ArJP, 22-A-303.
47. HUMORESKA PRO KLARINET, VDO, 1974, ArJP, 22-A-281.
48. INVENCE PRO TRUBKU A ORCHESTR, 1985.
49. JAKO DECH, píseň pro mužský hlas, 1989.
50. JARNÍ IDYLKA, SÓLO PRO KŘÍDLOVKU, sólo pro mužský hlas, VDO, 1966, slova Bohuslav Nádvořník, upravil Karel Pěničný pro trubku, ArJP, 22-A-304.
51. JEZDECKÝ POCHOD, 1942.
52. JUBILEJNÍ PŘEDEHRA, VDO, 1959, ArJP, 22-A-332.
53. JUBILEUM, pochod, 1984.
54. KARNEVAL ŽIVOTA, tarantella, VDO, 1973, ArJP, 22-A-194.
55. KATLOVSKÁ POLKA, kl., MDO, 1963, slova Bohuslav Nádvořník, ArJP, nahráno v československém rozhlase na gramofonovou desku.

56. KMOCHŮV KOLÍN, předehra, 1968.
57. KONCERTNÍ POLONÉZA, VDO, 1952, ArJP, 22-A-322.
58. KONCERTNÍ PŘEDEHRA, 1992.
59. KOSMICKÝ KVAPÍK, 1985.
60. KOUPÍM JÁ SI..., národní píseň pro sólový hlas, MDO, 1948, ArJP.
61. KOUPIL JSEM AUTO, polka, MDO, 1963, slova Josef Sládek, spoluautor Antonín Ulrich, ArJP, 22-A-283.
62. K HVĚZDÁM VESMÍRU, tarantella, SymO, VDO, 1960, ArJP, 22-A-203.
63. K RODNÝM HORÁM, valčíková píseň, DO, 1967, ArJP, 22-A-289.
64. KRKONOŠSKÁ ROMANCE, VDO, 1985, slova Helmut Drozd, ArJP.
65. KVĚTY MÍRU, intermezzo, MDO, 1984, ArJP.
66. KVĚTY PŘÁTELSTVÍ, valčík, 1956.
67. KYTICE TÓNŮ, tanec, 1990.
68. KYTIČKA MLADÝM, intermezzo, 1987.
69. LÁSKY ŽAL, sólo pro housle, 1938, věnováno pí Joži Hasalové, choti divisního generála, ArJP.
70. LIBUŠKA, polka, MDO, 1956, ArJP, 22-A-238.
71. LIDOVÁ VESELICE, 1981.
72. MAMINČINA POHÁDKA, dětské intermezzo, VDO, 1965, ArJP, 22-A-224.
73. MELANCHOLICKÝ VALČÍK, SmyO, 1949, ArJP.
74. MELODIE PODZIMU, valčík, DO, 1959, ArJP, 22-A-306.
75. MELODIE PRO TENOR, MDO, 1975, ArJP, 22-A-285.
76. MLADÁ KREV, pochod, 1976.
77. MLADOST-RADOST, polka, kl., DO, 1953, ArJP, 22-A-286.
78. MNĚ SE, MNĚ SE, národní píseň pro sólový (mužský) hlas, MDO, 1950, ArJP.
79. MODLITBA, 1990.
80. MODRÝ VEČER, tango, slova Slávek Ostreží, ArJP.
81. MUZIKO, HRAJ!, pochod, VDO, DO, 1963, ArJP, 22-A-323, 22-A-299.
82. MUŽŮM OCELE, pochod, 1973.
83. NA NAŠÍ DĚDINĚ, valčík, kl., DO, MDO, 1960, ArJP, 22-A-209.
84. NA STUPNI VÍTĚZŮ, pochod, VDO, 1971, ArJP.

85. NÁROD ZPÍVÁ, fantazie na české a moravské lidové písně, kl., DO, VDO, 1952, ArJP, 22-A-190, 22-A-193.
86. ORBIS, pochod, MDO, 1938, ArJP, 22-A-330.
87. OSAKA, pochod, VDO, 1969, ArJP, 22-A-205.
88. OSTRAVA TANČÍ, polka, VDO, DO, 1959, ArJP, 22-A-263, 22-A-308.
89. OSTRAVSKÉ PLAMENY, tarantella, VDO, 1971, ArJP, 22-A-198.
90. PADÁ GÓL, pochod, DO, 1966, ArJP, 22-A-241.
91. PĚJME PÍSEŇ, směs českých a moravských lidových písní, MDO, 1980, ArJP, 22-A-276, tiskem Edicion C 1985.
92. PÍSEŇ TOUHY, 1947, ArJP.
93. POCHOD AMATOVČŮ, pochod, DO, 1962, ArJP, 22-A-294.
94. POCHOD HRDINŮ, DO, 1940, ArJP, 22-A-301.
95. POCHOD PŘÁTELSTVÍ, 1976.
96. POCTA J. P. SOUSOVI, pochod, MDO, Honare to J. P. Sousa, 1974, ArJP, 22-A-297.
97. POD PRAPOREM VÍTĚZSTVÍ, slavnostní pochod, VDO, 1972, ArJP, 22-A-239.
98. PODŘÍPSKÝM KRAJEM, sousedská, DO, 1975, ArJP, 22-A-275.
99. POSVÍCENÍ, skočná - český tanec, MDO, 1974, ArJP, 22-A-271.
100. POZDRAV ORENBURGU, pochod, MDO, 1976, ArJP, 22-A-324.
101. PRAPORY ZAVLAJTE!, slavnostní pochod mládeže, DO, 1969, ArJP, 22-A-300.
102. PRÍDI TY, ŠUHAJKO, národní píseň pro sólový hlas (soprán), smíšený sbor a orchestr, 1950, ArJP.
103. PRIMÁŘ TESAŘ, pochod, 1943, věnován Dr. Tesařovi.
104. PROČ JSI K NÁM NEPŘÍŠEL, 1951.
105. PROMENÁDNÍ POCHOD, 1987.
106. RACKOVÉ, valčík, kl., 1965, ArJP.
107. RAKETOPLÁN, kvapík, 1989.
108. REJ BROUČKŮ, intermezzo, DO, 1941, ArJP, 22-A-293.
109. REJ MLÁDEŽE, 1950.
110. REKŮV VJEZD, koncertní pochod, 1992.
111. RODNÉ VESNIČCE, mazurka, 1953.
112. RODNÝ KRAJ, předhra, MDO, VDO, rkp. kl., 1968, ArJP, 22-A-244, 22-A-192.

113. ROMAMTICKÝ VALČÍK, kl., DO, 1944, upravil Karel Sejk, ArJP, 22-A-223.
114. SCÉNICKÁ HUDBA KE KARAFIÁTOVĚ HŘE BROUČCI, 1941.
115. S CHUTÍ DO PRÁCE, kvapík, 1946, ArJP.
116. SERENÁDA PRO HOUSLE, kl., SO, 1950, ArJP.
117. SERENÁDA PRO KŘÍDLOVKU, kl., VDO, 1955, ArJP, 22-A-234.
118. SE ZPĚVEM SMÍCHEM, kl., ArJP.
119. SIGNÁL, pochod, kl., VDO, 1964, ArJP, 22-A-236.
120. SKOČNÁ, kl., VDO, 1949, ArJP, 22-A-246.
121. SLAVNOSTNÍ POCHOD, VDO, 1948, ArJP, 22-A-261.
122. SLAVNÝ DEN, slavnostní pochod, 1980.
123. SLUNCE ŽÁR, valčík, VDO, 1960, ArJP, 22-A-256.
124. SMĚR LANŠKROUN, pochod, 1993.
125. S ODVAHOU V PŘED, pochod, 1952.
126. SOKOL, pochod, 1946, ArJP.
127. SOUSEDSKÁ, SO, MDO, 1953, ArJP, 22-A-230, 22-A-222.
128. SPORTEM K MÍRU, pochod, kl., 1952, ArJP.
129. S PRAPOREM V PŘED, kl., 1974, ArJP.
130. START, kvapík, 1971, ArJP.
131. STŘÍBRNÁ ZNĚLKA, ArJP.
132. STŘÍBRNÉ HVĚZDY, píseň a valse, 1935, ArJP.
133. SVĚTA MLÁDÍ, pochod, 1972.
134. SVÍTÁNÍ, sólo pro tenor, DO, 1967, ArJP, 22-A-305.
135. TANCUJ, TANCUJ, fantazie na lidovou píseň, DO, 1978, 1.468.
136. TANEČNÍ SCÉNA, MDO, 1979, ArJP, 22-A-268.
137. TARANTELA, SymO, 1954, ArJP, 22-A-228, poprvé provedeno 24. srpna 1954 za řízení V. A. Vifera.
138. TEČE VODA TEČE, slovácká lidová píseň, 1969.
139. TEČE VODA, 1951.
140. TENKRÁT A DNES, valčíková píseň, kl., DO, 1963, slova Josef Sládek, upravil Antonín Ulrich, ArJP, 22-A-279.
141. TLUČE BUBENÍČEK, DO, směs českých lidových písní, 1969, ArJP, 22-A-282.
142. TO VŮBEC NEVADÍ, fox-polka, kl., DO, VDO, 1963, slova Josef Sládek, upravil Antonín Ulrich.

- ArJP, 22-A-321, 22-A-258.
143. TYS ŠTĚSTÍ MÉ, tango, kl., SO, DO, 1937, ArJP, 22-A-296.
144. U PANSKÉHO DVORA NÁŠ VITOUŠEK ORÁ, pochod, věnován starostovi Třebechovic pod Orebem Rudolfovi Vitouškovi.
145. USMĚVAVÁ POLKA, SO, 1979, ArJP, 22-A-291.
146. ÚSMĚVY DOMOVA, hudební obraz, 1991.
147. V NÁRODNÍM TÓNU, valčík, MDO, 1958, ArJP, 22-A-253.
148. V NÁRUČÍ NEJMILEJŠÍ, MDO, 1979, ArJP, 22-A-255.
149. V PROUDU ŽIVOTA, valčíková fantazie, VDO, SymO, 1954, ArJP, 22-A-257, 22-A-233.
150. V ROZJÍMÁNÍ, valčík, DO, 1937, ArJP, 22-A-242.
151. VALAŠSKÝ TANEC, DO, 1970, ArJP, 22-A-245.
152. VALČÍKOVÁ FANTAZIE PRO KLAVÍR A ORCHESTR, DO, 1957, ArJP, 22-A-191.
153. VE VZPOMÍNKÁCH, idyla, 1947.
154. VEČERNÍ WALTZ, 1958.
155. VĚČNÉ LÉTO, valčíková píseň, VDO, 1962, ArJP, 22-A-254.
156. VEČERNÍ PÍSEŇ, pomalý valčík, kl., VDO, 1958, ArJP, 22-A-314.
157. VĚRNI ZŮSTANEME, slavnostní pozdrav, DO, 1968, ArJP, 22-A-207.
158. VESELÉ JITRO, pochod, kl., DO, 1946, ArJP, 22-A-217.
159. VESELÝ REJ, kvapík, kl., DO, 1965, ArJP, 22-A-218.
160. VESMÍR, pochod, kl., DO, VDO, 1963, ArJP, 22-A-195, 22-A-334.
161. VÍTĚZNÝM KROKEM, pochod, kl., VDO, DO, 1958, upravil Jan Frýda, ArJP, 22-A-252, 22-A-316.
162. VIVAT EPINAY, pochod, 1972.
163. VLAŠTOVIČKY, intermezzo, kl., MDO, 1968, ArJP, 22-A-267.
164. VOJENSKÝ POCHOD, kl., 1952, ArJP.
165. VSTUPNÍ POCHOD PRO 4 TRUBKY, 1970.
166. VŠEM PRO RADOST, polka, MDO, 1952, ArJP, 22-A-231.
167. VÝPRACHTICKÁ LÍPA, píseň, MDO, 1988, slova Slávek Ostreží, ArJP.
168. VÝPRACHTICKÁ POLKA, kl., 1952, ArJP.
169. ZA MÍR, pochod, 1984.
170. ZÁHŘEB-PRAHA, pochod, MDO, VDO, 1964, ArJP, 22-A-262.

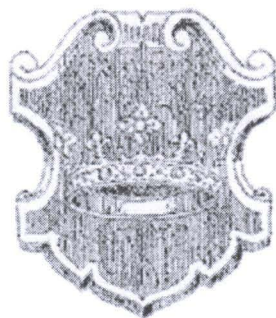

171. ZDAR MÍRU, pochod, kl., SO, 1950, ArJP.
172. ZDAR NAŠÍ ARMÁDĚ, pochod, VDO, 1951, ArJP.
173. ZEMĚ MILOVANÁ, fantazie na české a moravské národní písně, VDO, 1968, ArJP, 22-A-204.
174. ZLATÉ MLÁDÍ, valčíkové intermezzo, MDO, 1940, věnováno na památku drahému otci v HK 31. března 1940, ArJP, 22-A-273, tiskem Edition C.
175. ZNĚLKA PRO LIDOVOU TVOŘIVOST MLÁDEŽE, 1953.
176. ZNĚLKA PRO 3. KMOCHŮV KOLÍN, 1965, věnováno pro festival v Kolíně, ArJP.
177. ZNĚLKA SOKOLSKÝCH SPORTOVců, ArJP.
178. ZTRACENÁ PÍSEŇ, valčíková píseň, kl., VDO, DO, 1963, slova Sládek Ostreží, Dana Vejborová, ArJP, 22-A-213, 22-A-212.
179. ŽABÁK, píseň, slova Josef Sládek, ArJP.
180. ŽIVOT A SEN, rapsodie, VDO, 1971, ArJP, 22-A-266.
181. ŽIVOT JE KRÁSNÝ, valčík, 1978, ArJP.
182. ŽOFÍNSKÁ ROMANCE, sólo pro trubku, VDO, 1976, ArJP, 22-A-284.
183. 60 LET, pochod, 1976.

Seznam skladeb J. Pravečka

Obrázek 49 - Jindřich Praveček

MĚSTSKÉ
ZASTUPITELSTVO
JMENUJE
PANA

JINDŘICHA PRAVEČKA

ČESTNÝM OBČANEM
MĚSTA LANŠKROUNA

17. srpna 1993

Jaroslav Kolář
starosta města

Obrázek 50 - Jmenování J. Pravečka čestným občanem Lanškrouna

Příloha č. 38 - Dopis psaný Jindřichem Pravečkem ke svolení užívat jeho jméno v názvu místní ZUŠ

JINDŘICH PRAVEČEK
HODĚBNÍ SKLADATEL a dirigent
KLIMENSKÁ 71
11500 PRAHA 1

Brno, únor 1997.

Vážení paní ředitelko,

moje Vám děkuji za milý dopis; vzpomal u mne
hned vzpomínám na mi blízkí a čestí návštěvy domovů bratrance. Děkujeme
za přemastění na svůj samostatný koncert v tamějších gymnasiu,
na který jsem vystoupil jako mladý houslista, tehdy žák Stan. Ondříčka
na rýmsko-české hudební škole v Pardubicích a za klavírní doprovod svého
otce (asi před 65 lety).

Veš mých a celého kolektivu ^{nácti} žáků umělecké
školy, aby vaše umělecká škola nesla mé jméno je pro mne velkou ctí
a oceněním mé celoživotní umělecké práce.

Před Vámi k tomu dávám svůj souhlas.

Přeji vaší škole plný zisk a velkou uměleckou úspěšnost
a společně Vás a celý kolektiv srdečně pozdvímám

Váš

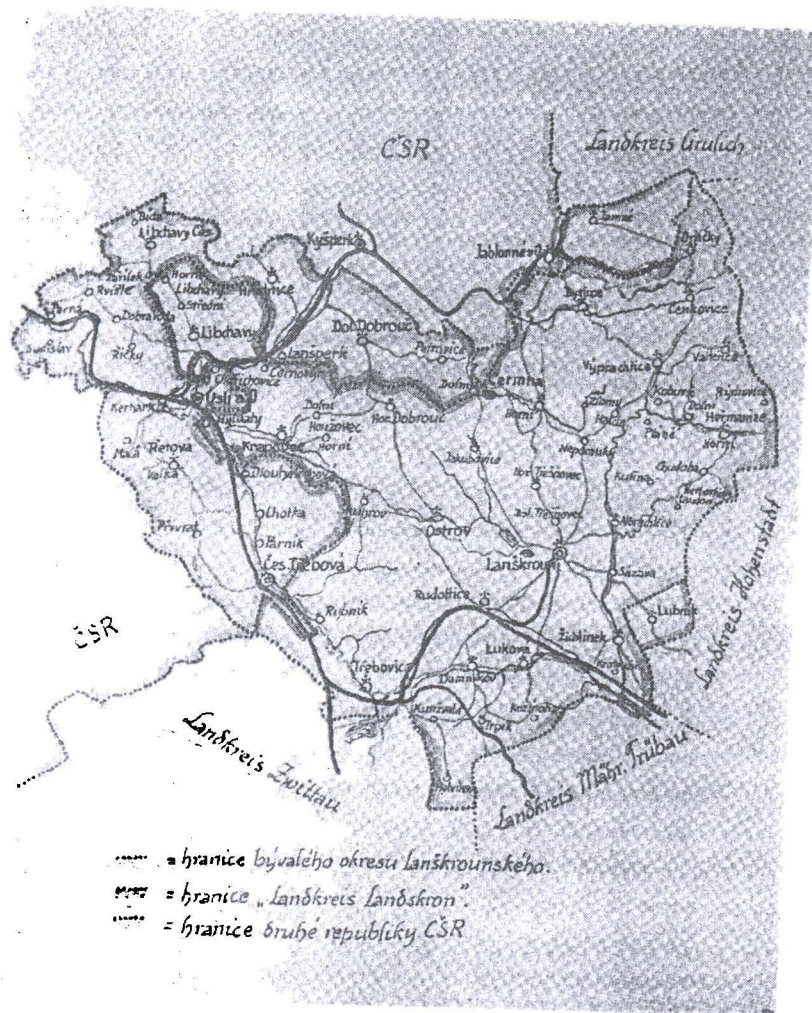
Jindřich Praveček

Obrázek 51 - Dopis psaný Jindřichem Pravečkem ke svolení užívat jeho jméno v názvu místní ZUŠ

Příloha č. 39 - Mapa Lanškrounska

Obrázek 52 - Mapa Lanškrounska

Okres Lanškroun po záboru r. 1938.

Obrázek 53 Obrázek 53 - Mapa - Okres Lanškroun po záboru r. 1938